

ÅLANDSDELEGATIONEN

XIII SERIEN

ÅREN 2008 – 2014

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3
Allmänt om Ålandsdelegationen	4
Sammansättningen	4
Uppgifterna	4
Administration	5
Antal sammanträden	5
Behandlade ärenden	5
Ålandsdelegationens sammansättning under perioden 2008-2014	6
Avräkningsbelopp och skattegottgörelse 2008-2013	7
Extra anslag 2008-2014	7
B. Överenskommelseförordningar	366
C. Landskapsförordningar	404
D. Övriga utlåtanden	404
E. Avräkningar / Skattegottgörelser	448
F. Extra anslag	471
Sakregister 2008-2014	

Förord

Ålandsdelegationens sammanställning nr XIV omfattar åren 2008-2014. Sammanställningen innehåller såsom tidigare utgåvor utlåtanden angående landskapet Ålands lagstiftning, avgöranden i finansiella frågor samt utlåtanden i andra ärenden av större betydelse.

Den löpande årliga numreringen ändrades i början av år 2000 till en diarieföring, där kombinationen D 10 betecknar Ålandsdelegationen, den andra länken vanligen året, den tredje typen av ärende och den fjärde en löpande numrering. Även en löpande numrering har lagts till på alla ärenden för överskådlighetens skull. Denna numrering, som anger Ålandsdelegationens brevnnummer, har även använts i sakregistret.

År 2006 började Ålandsdelegationen behandla landskapslagarna även i gemensamma utlåtanden. Den löpande numreringen fortsätter då enligt utlåtande, och inte enligt antalet landskapslagar, även i sakregistret.

För varje landskapslag som antagits anges även lagens nummer i Ålands författningssamling (ÅFS), utom i de fall en landskapslag i skrivande stund ännu inte har införts i ÅFS. Republikens presidents avgöranden anges endast med datum, utom för de fall när presidenten förordnat att en landskapslag ska förfalla helt eller delvis, då även motiveringarna medtagits, eller låtit anteckna andra konstateranden i protokollet.

Den gällande självstyrelselagen förutsätter inte Ålandsdelegationens utlåtande för landskapsförordningar, men bokstaven C kvarstår för att undvika förvirring.

Publikationen har sammanställts av byråsekreterare Maria Rehn-Mattsson under ledning av Ålandsdelegationens sekreterare och ordförande.

Denna publikation finns endast i elektronisk form.

Ålandsdelegationens utlåtanden och beslut publiceras fortlöpande på ämbetsverkets hemsida www.ambetsverket.ax.

Allmänt om Ålandsdelegationen

Ålandsdelegationen är för ett riket och landskapet Åland gemensamt organ vars huvuduppgifter är att granska landskapslagar, sköta ekonomiska regleringar och ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelselagstiftningen för Åland. Bestämmelser om delegationen ingår i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991, ÅFS 71/1991) och tidigare självstyrelselagar.

Sammansättningen

Ålandsdelegationen består av en ordförande som har en personlig suppleant, och fyra ledamöter. Varje ledamot har två suppleanter. Ordförande är i regel landshövdingen på Åland. Till ledamöter utser Statsrådet och Ålands lagting vardera två ledamöter och deras suppleanter. Delegationen är beslutför endast såsom fulltalig.

Uppgifterna

Ålandsdelegationen är ett opartiskt sakkunnigorgan. Dess uppgift är att självständigt sköta i självstyrelselagen nämnda uppgifter och bidra till att lösa intresse- eller kompetenskonflikter som uppkommer. Framförallt skall delegationen genom sina utlåtanden hjälpa myndigheterna i tolkningen av självstyrelselagstiftningen.

Uppgifterna enligt 1991 års självstyrelselag (lagrummet inom parentes) är att:

1. Ge utlåtande om antagna landskapslagar innan de föredras för republikens president (19 §),
2. Ge utlåtanden över förslag till överenskommelseförordningar (32 § 3 mom.),
3. Fastställa de belopp som årligen av statsmedel skall tillföras landskapet för att täcka uppgifterna för självstyrelsen, d.v.s. verkställa den ekonomiska avräkningen (56 § 3 mom. 1 punkten),
4. Fastställa skattegottgörelse som eventuellt tillkommer landskapet (56 § 3 mom. 2 punkten),
5. Bevilja extra anslag och vissa särskilda bidrag av statsmedel (56 § 3 mom. 3 punkten),
6. Fastställa storleken på förskottet på avräkningsbeloppet (56 § 4 mom.),
7. På begäran ge utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till Ålands landskapsregering och till domstolar (56 § 1 mom.),
8. Avgöra meningsskiljaktigheter som gäller inrättande av nya farleder för handels-sjöfarten eller som gäller statens mark och byggnader i landskapet (30 § 12 punkten och 62 §).

Administration

I administrativt hänseende hör delegationen till justitieministeriets förvaltningsområde utan att något subordinationsförhållande i sakfrågor föreligger. Ålandsärenden som föreläggs republikens president föredras från justitieministeriet förutom ekonomiska regleringar som föredras från finansministeriet. Vid vardera ministeriet finns särskilt förordnade föredragande i åländska ärenden. Delegationens ämbetspråk är svenska.

Delegationens sekretariat handhas av Statens ämbetsverk på Åland (t.o.m. 2009 Länsstyrelsen på Åland). Såsom sekreterare och föredragande fungerar ämbetsverkets förvaltningschef.

Ålandsdelegationens utlåtanden och avgöranden och därtill anslutna högsta domstolens utlåtanden och republikens presidents beslut har sedan 1923 sammanställts och utgivits i tryckt form. Den föregående publikationen XIII serien, omfattar åren 1997-2007.

Antal sammanträden

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
8	9	12	12	12	9	12

Behandlade ärenden

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Landskapslagar	26	22	38	50	34	82	21
Överenskommelseförordningar	3	5	4	3	1	2	4
Övriga utlåtanden	2	1	2	2	5	3	5
Finansärenden	4	6	4	6	3	4	4

Ålandsdelegationens sammansättning under perioden 2008-2014

Ordförande

Peter Lindbäck 1999 –

Ordförandens suppleant

Klaus Helminen 2002 – 2008
Leif Sevón 2008 – 2011
Olof Olsson 2011 –

Ledamöter (St = av statsrådet utsedd, Lt = av lagtinget utsedd)

Nils Lampi (Lt) 1983 –
Olof Olsson (St) 1988 – 2011
Olli Mäenpää (St) 2002 –
Ragnar Erlandsson (Lt) 2007 –
Matti Pellonpää 2011 –

Ledamotssuppleanter

Kerstin Alm (Lt) 1991 –
Marjatta Kaján (St) 1993 – 2009
Matti Pellonpää (St) 1993 – 1998, 2010 – 2011
Björn Hellman (St) 1993 –
Göran Lindholm (Lt) 1993 –
Lotta Wickström-Johansson (Lt) 2007 –
Hanna Ekholm (Lt) 2007 –
Kaari Kuusniemi (St) 2006 –
Terttu Villikka (St) 2007
Outi Suviranta 2011 –

Delegationens sekreterare

Rainer Åkerblom 1994 –

Avräkningsbelopp och skattegottgörelse 2008-2013

	<u>Avräkningsbelopp</u>	<u>Skattegottgörelse</u>
2008	199 315 434,04	3 157 778
2009	168 901 504,77	19 767 938
2010	175 728 727,98	17 440 733
2011	194 588 614,58	9 783 220
2012	205 799 831,70	5 278 521
2013	207 772 392,78	6 987 664

Extra anslag 2008-2014

Ålandsdelegationen beviljade 18.7.2011 landskapet Åland ett extra anslag om högst 50 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för att bygga en likströmsförbindelse mellan Åland och riket.

A. Landskapslagar

Nr 3/08, D 10 07 01 135

Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 19.12.2007 (ÅFS 72/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Bestämmelserna i 2 § 3 p. i blankettlagen om den del av barnbidraget som beaktas som inkomst vid beräkningen av utkomststödet ändras. Trots lagens rubrik fogas till blankettlagen även en ny 5 § om indexjustering av grunddelens belopp samt en ny 6 § om beräkning av tilläggsdelen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen. I landskapets behörighet ingår även att besluta om indexjusteringar av stödbelopp.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.3.2008.

Nr 4/08, D 10 07 01 134

Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnbidragslagen, antagen av lagtinget 19.12.2007(ÅFS 8/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om barnbidragets belopp. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis skall träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis skall träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republi-

kens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen skall träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen som förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder några anmärkningar från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.3.2008.

Nr 5/08, D 10 08 01 1

Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland om offentlig upphandling, antagen av lagtinget 16.1.2008 (ÅFS 101/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller en delegeringsbestämmelse. Bestämmelsen föranleds av att 3 § 1 mom. i den av lagtinget 11.4.2007 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling genom republikens presidents beslut 27.7.2007 förordnades att förfalla eftersom momentet utgjorde en behörighetsöverskridning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Högsta domstolen har i utlåtande 2.7.2007 beskrivit behörighetsfördelningen gällande rättsområdet offentlig upphandling. Eftersom den av lagtinget 11.4.2007 antagna landskapslagen nu kompletteras med en delegeringsbestämmelse uttalar sig Ålandsdelegationen i det följande endast om nämnda bestämmelse.

Enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I utlåtandet 2.7.2007 fann högsta domstolen att delegeringsstadgandet i 3 § 1 mom. i den av lagtinget 11.4.2007 antagna landskapslagen utgjorde en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse var delegeringsstadgandet vagt till den del det inte framgick att delegeringen av normgivningsmakten skulle ske genom en förordning. Tillämpningsområdet för bemyndigandet var inte heller exakt avgränsat. Ordalydelsen uteslöt därför inte ett sådant beslut av landskapsregeringen som enligt 80 § i grundlagen skall genomföras i form av en förordning.

I föreliggande landskapslag anges uttryckligen att delegeringen av lagstiftningsmakten skall utövas genom en landskapsförordning. Delegeringen gäller därtill endast angelägenheter som kan regleras på en lägre nivå än lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller föreliggande delegeringsbestämmelse förutsättningarna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 11.4.2008.

Nr 6/08, D 10 08 01 2 - D 10 08 01 3

Landskapslag om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare, 2. Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 18.1.2008 (ÅFS 85/2008, ÅFS 86/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2008:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare (nedan landskapslagen) gäller grundläggande yrkeskompetens och fortbildning för förare av vissa motor drivna fordon avsedda för gods- eller persontransporter. Syftet med landskapslagen är att förbättra den allmänna trafiksäkerheten och säkerheten vid transporterna samt förarnas förutsättningar att sköta sina uppgifter. I körkortslagen för landskapet Åland (nedan körkortslagen) görs av landskapslagen föranledda följdändringar samt ändringar av teknisk art.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen och körkortslagen gäller landskapets myndigheter, vägtrafik, allmän ordning och säkerhet, undervisning samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6, 14, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen helt eller till de delar landskapslagarna reglerar.

Landskapslagstiftningen utgör en implementering av EG-direktiv 2003/59/EG om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- och persontransport (nedan direktivet). Direktivet ålägger medlemsstaterna att föreskriva ett system för förvärvande av grundläggande kompetens och ett fortbildningssystem för

förare som utför transporter med i direktivet avsedda fordon. Direktivet föreskriver bl.a. att medlemsstaternas behöriga myndigheter skall godkänna utbildningscentrum samt att dessa myndigheter eller organ som utsetts av dessa skall anordna och övervaka prov och utfärda yrkeskompetensbevis. Enligt landskapslagen ankommer det på landskapsregeringen att godkänna utbildningsarrangör, att utöva tillsyn över utbildningsverksamheten och på Ålands polismyndighet att utfärda yrkeskompetensbevis eller att göra en anteckning om yrkeskompetensen i sökandens körkort. Det är fråga om uppgifter som enligt ovan angivna lagrum i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet. Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket dock lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Av de förpliktelser som åvilar Finland på grund av medlemskapet i Europeiska unionen följer i förhållandet mellan riket och landskapet att landskapet är skyldigt att verkställa direktiven inom de områden som faller inom landskapets lagstiftningskompetens. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. Med anledning härav föranleder ovan beskrivna bestämmelser i landskapslagen ingen anmärkning i behörighetsavseende.

Inspektionsbestämmelsen i landskapslagens 34 § kan inkräkta på de i grundlagens 2 kap. angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 1 och 2 punkter. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i rikets lag om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare (FFS 273/2007, nedan rikslagen) och kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I rikslagens 13 § 2 mom. anges att inspektioner inte får företas på en plats som omfattas av hemfriden. Någon sådan bestämmelse har inte intagits i landskapslagen, men bestämmelsen i grundlagens 10 §, som bl.a. skyddar hemfriden, gäller även i landskapet.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförfordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförfordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. De gäller inte bestämmelser om grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. De reglerar angelägenheter som kan regleras på en lägre nivå än i lag. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Bestämmelserna om tvångsmedel och straff kan med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärsobestämmelserna i landskapslagens 27 § 3 och 4 mom. överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Sammanfattning:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland förutsätter dock att landskapslagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare träder i kraft.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Europarättsenhetens utlåtande 15.2.2008:

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om den 18.1.2008 antagna landskapslagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare och landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- Ålands lagtings beslut LTB 2/2008
- Ålands lagtings beslut LTB 3/2008
- landskapsregeringens framställning nr 6/2007-2008
- lagutskottets betänkande nr 3/2007-2008

Av landskapslagarnas förarbeten framgår att landskapslagstiftningen bygger på EG-direktiv 2003/59/EG om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport.

Den övergripande målsättningen med direktivet 2003/59/EG är att inrätta en standard för hela gemenskapen i fråga om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon avsedda för gods- eller persontransport. Direktivets bestämmelserna omfattar bl.a. grundläggande yrkeskompetens, yrkeskompetensbevis om uppnådd grundläggandekompetens, fortbildning, yrkeskompetensbevis om fortbildning, utbildningsort och gemenskapskod.

Materialet, som Ålandsdelegationen har bifogat, har genomgått i europarättsenheten. Det framkom då inte någonting som skulle ge vid handen att de antagna landskapslagarna skulle stå uppenbart i strid med EG:s regelverk, d.v.s. avvika från substansbestämmelserna i direktiven 2003/59/EG.

Republikens presidents beslut 28.3.2008.

Nr 14/08, D 10 08 01 4 – D 10 08 01 5

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagna av lagtinget 17.3.2008 (ÅFS 80/2008, ÅFS 81/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagarna anpassas blankettlagen om utkomstskydd för arbetslösa till genomförda ändringar i rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa. Ändringarna är i huvudsak av teknisk natur och föranleds främst av avvecklandet av det sammansatta stödet i rikslagstiftningen och ändrade finansieringsmodeller. I fråga om den specificerade handlingsplanen och sysselsättningsplanen införs i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ett krav på ökad aktivitet från den arbetssökandes sida. Sysselsättningsstödet för arbetspraktik kompletteras med en barnförhöjning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. Med anledning härav har rikslagens bestämmelser om den inkomstrelaterade dagpenningen inte intagits i landskapslagstiftningen. Rikslagens bestämmelser härom är direkt tillämpliga i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten gällande de grundläggande fri- och rättigheterna tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Grundlagens 19 § förutsätter att var och en skall garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid bl.a. arbetslöshet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär de i landskapslagarna intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte några från rikslagstiftningen avvikande ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och landskapslagen om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.4.2008.

Nr 15/08, D 10 08 01 7 – D 10 08 01 8

**1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fiske i landskapet Åland,
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen, antagna av lagtinget 17.3.2008 (ÅFS 75/2008, ÅFS 76/2008).**

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om fiske i landskapet Åland görs ändringar föranledda av förbudet mot fiske med drivgarn i EU:s rättsakter. Bestämmelsen om anteckning i fiskefartygsregistret i landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen preciseras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagstiftningen gäller fiske, registrering av fiskefartyg, styrning av fiskerinäringen och yrkesmässigt fiske, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 16 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Europarättsenhetens utlåtande 11.4.2008:

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet avge utlåtande om landskapslagen om ändring av landskapslagen om fiske i landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtings beslut LTB 8/2008, LTB 9/2008
- landskapsregeringens framställning nr 14/2007-2008 samt
- näringsutskottets betänkande nr 2/2007-2008.

Enligt landskapslagens förarbeten innebär lagförslaget att landskapslagen om fiske i landskapet Åland ändras så att de bestämmelser som strider mot ett totalförbud mot fiske med drivgarn inom Europeiska unionen upphävs. Dessutom fogas i förtydligande syfte drivgarn till den lista över förbjudna fiskeredskap- och metoder som finns i lagen. Därtill görs även en klarläggande justering av bestämmelsen om anteckning i fiskefartygsregistret i landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen.

Genom ändringen av landskapslagen om fiske i landskapet Åland anpassas Ålands lagstiftning så att den inte strider emot rådets förordning (EG) nr 2187/2005 som förbju-

der användningen av drivgarn. I utredningen som nu utförts i europarättsenheten angående ändringen i landskapslagen har det inte framkommit någon omständighet som skulle tyda på att landskapslagen inte skulle överensstämma med Europeiska gemenskapens regelverk. Ändringen verkar befogad på grund av rättssäkerhet.

Republikens presidents beslut 25.4.2008.

Nr 16/08, D 10 08 01 6

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om byggnaders energiprestanda, antagen av lagtinget 17.3.2008 (ÅFS 106/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken följande rikslagstiftning med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet:

1. lagen om energicertifikat för byggnader (FFS 487/2007), och
2. lagen om inspektion av energieffektiviteten hos kylanläggningarna i en byggnads luftkonditioneringssystem (FFS 489/2007).

Ändringarna i riksförfattningarna skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om energicertifikat för byggnader ankommer på miljöministeriet skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Syftet med den antagna rikslagstiftningen är att få dem som projekterar byggnader, byggherrarna, byggarna, ägarna och användarna att i större utsträckning än tidigare fästa uppmärksamhet vid energianvändningen och möjligheterna att minska den både i nybyggen och i det befintliga byggnadsbeståndet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion, natur- och miljövård och näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapslagen utgör en implementering av EG-direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda (nedan direktivet). Direktivet föreskriver vissa skyldigheter för medlemsstaterna. Med anledning härav konstateras att lagstiftnings- och förvaltningsbehö-

righeten mellan landskapet och riket är för Ålands del fördelad på det sätt som anges i självstyrelselagen när åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen. Av de förpliktelser som åvilar Finland på grund av medlemskapet i Europeiska unionen följer i förhållandet mellan riket och landskapet att landskapet är skyldigt att verkställa direktiven inom de områden som faller inom landskapets lagstiftningskompetens. Det faller härvid även inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. I landskapslagens 2 § anges i enlighet härmed att de förvaltningsuppgifter som enligt lagen om energicertifikat för byggnader ankommer på miljöministeriet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciserats kan den dock leda till oklarhet vid tillämpningen, men föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om energicertifikat för byggnader skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de avvikelser som landskapsregeringen bestämmer. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 4 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 25.4.2008.

Nr 17/08, D 10 08 01 9

Landskapslag om ändring av 30 § lagtingsordningen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 17.3.2008 (ÅFS 79/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen utökas maximiantalet av de av lagtinget valda ordinarie ledamöterna i självstyrelsepolitiska nämnden till sju.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen har tillkommit med beaktande av 69 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.4.2008.

Nr 19/08, D 10 08 01 10

Landskapslag om ändring av 14 § trafikbrottslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 31.3.2008 (ÅFS 78/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen rättas en felaktig hänvisning till vägtrafiklagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet helt eller till de delar landskapslagen reglerar enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken av straff inom områden som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.4.2008.

Nr 23/08, D 10 08 01 11

Näringsstödslag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.4.2008 (ÅFS 110/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen skall tillämpas såväl på sådant näringsstöd till företagsverksamhet i landskapet Åland som helt betalas av landskapets medel som på sådant stöd som delfinansieras med medel ur Europeiska gemenskapens strukturfonder. Med näringsstöd avses i landskapslagen finansiering av företags start och utveckling eller stöd för utveckling av ett företags verksamhetsmiljö i enlighet med en stödordning som landskapsregeringen har beslutat om. Landskapslagen innehåller bestämmelser om ansökningsförfarandet, utbetalning och användning av näringsstöd, tillsyn och återkrav samt straffbestämmelser.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter. Lagstiftningsbehörigheten beträffande näringsverksamhet hör enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen till landskapet till den del den inte i nämnda lagrum förbehållits rikets myndigheter. Landskapet är dock behörigt att främja även sådan näringsverksamhet som utgör riksbehörighet.

Enligt landskapslagens 4 § kan näringsstöd beviljas sökande som har rätt att utöva näring i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen om rätt att utöva näring, som har fast driftställe i landskapet och som uppfyller av landskapsregeringen beslutade generella krav för näringsstöd. Begreppet fast driftställe har inte definierats i landskapslagen, men av detaljmotiveringarna till nämnda paragraf framgår att härmed avses ett sådant driftställe som beskrivs i 11 § i självstyrelselagen samt i landskapslagen om rätt att utöva näring, och att detta tilläggsrequisit utöver rätten att bedriva näring i landskapet således saknar självständig rättslig innebörd.

Landskapslagens 4 § innehåller även en delegeringsbestämmelse, eftersom den anger att landskapsregeringen kan besluta om generella krav för näringsstöd. Bestämmelser om förutsättningarna för delegering av lagstiftningsmakt finns i grundlagens 80 § samt i självstyrelselagens 21 §. Grundlagens 80 § 1 mom. reglerar republikens presidents, statsrådets och ministeriernas behörighet att utfärda förordningar, medan grundlagens 80 § 2 mom. gäller bemyndiganden för andra myndigheter att utfärda rättsnormer. I självstyrelselagens 21 § 1 mom. anges att landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag kan utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Grundlagens bestämmelser förutsätter att det av dele-

geringsbestämmelsen tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall vara exakt avgränsat. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att delegeringsfullmakten i landskapslagens 4 § är vagt till sitt innehåll till den del den berättigar landskapsregeringen att besluta om generella krav för näringsstöd. Tillämpningsområdet för bemyndigandet är inte exakt avgränsat och formen för delegeringen har inte preciserats. Fastän det inte är fråga om lagfästa absoluta rättigheter för sökandena är bestämmelsen inte förenlig med 80 § 2 mom. i grundlagen eller principen om förvaltningens lagbundenhet i 2 § 3 mom. i grundlagen och utgör härvid en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 10 § har intagits bestämmelser om inspektioner. I landskapets behörighet ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner på de områden som faller inom landskapets behörighet. Enligt paragrafen skall stödtagaren på begäran lämna de upplysningar som är nödvändiga för att granskningen skall kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt samt utan rätt till ersättning framlägga alla behövliga handlingar. En inspektion kan i den omfattning som tillsynsupdraget kräver gälla byggnader, lokaler, informationssystem och handlingar som är betydelsefulla med hänsyn till den åtgärd som stöds samt användningen av stödet. Den som utför granskningen har även rätt att omhänderta handlingar och övrigt ovan avsett material om det krävs för att syftet med granskningen skall uppnås. Dessa bestämmelser berör det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för privatlivet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i 17 § i rikets statsunderstöds lag (FFS 688/2001) och kan till den del de faller inom rikets behörighet med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Grundlagens 2 kap. 10 § tryggar även hemfriden. I enlighet härmed anges i landskapslagens 10 § 1 mom. att inspektioner inte får utföras i lokaler och utrymmen som till skydd för privatlivet omfattas av hemfriden.

I landskapslagens 11 § 2 mom. ingår ett hänvisningsstadgande till rikets lag om verkställighet av skatter och avgifter (FFS 706/2007). Jämlikt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om verkställighet av domar. Stadgandet i 11 § gäller återkrav av stöd hos stödtagaren och denna angelägenhet ansluter sig till rättsområdet näringsverksamhet, som landskapslagen huvudsakligen berör. Stadgandet innehåller inte självständiga bestämmelser om verkställighet av återkrav utan hänvisar till denna del till bestämmelserna i rikets lag, varför stadgandet kan intas i landskapslagen.

Stadgandena i landskapslagens 14 § gäller ränta och dröjsmålsränta på belopp som skall återbetalas av stöd som landskapsregeringen beviljat. I landskapets behörighet gällande näringsverksamhet ingår att bestämma räntesatsen. Beträffande dröjsmålsrättans storlek har en hänvisning till räntelagen (FFS 633/1982) intagits. Stadgandena föranleder inga anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 15 och 16 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen konstaterar att Europeiska gemenskapens regler om statligt stöd reglerar beviljandet av företagsspecifika stöd. I enlighet härmed förutsätter näringsstödslagen att näringsstöd beviljas med beaktande av Europeiska gemenskapens bestämmelser om statligt stöd till företag samt att gemenskapens sektorvisa begränsningar iakttas. Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger, förutom beträffande dess 4 §. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 23.5.2008:

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet avge utlåtande om näringsstödslagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtings beslut LTB 15/2008
- landskapsregeringens framställning nr 12/2007-2008 samt
- näringsutskottets betänkande nr 4/2007-2008.

Enligt landskapslagens förarbeten ändras regelverket om stöd till näringslivet så att grundläggande bestämmelser om subventioner till näringslivet finns i lagstiftningen och närmare bestämmelser om stödformer och ändamål finns i landskapets stödordningar. Hittills har lagstiftningen om stöd till näringslivet inte reviderats med beaktande av EG-regelverket, utan detta har genomförts i landskapets stödordningar. Genom lagen skapas ett regelverk som ger landskapet en möjlighet att smidigare än hittills beakta ändrade legala och ekonomiska ramar i EG:s regelverk. Enligt lagen skall den tillämpas också på sådant stöd som delfinansieras med medel ur europeiska gemenskapens strukturfonder. Näringsstöd skall beviljas med beaktande av europeiska gemenskapens bestämmelser om statligt stöd till företag.

I lagen finns många hänvisningar till EG:s regelverk uppenbarligen med syfte att säkerställa att lagen överensstämmer med det. Några bestämmelser baserar enligt förarbetena på kommissionens rekommendationer (2 och 3 §). I utredningen som nu utförts i europarättsenheten ur synpunkt av den allmänna EU-rätten har det inte framkommit någon omständighet som skulle ge upphov till misstankar om att landskapslagen inte skulle överensstämma med Europeiska gemenskapens regelverk.

Högsta domstolens utlåtande 27.6.2008:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 5.6.2008 nr 21/08/2008.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en näringsstödslag för landskapet Åland. Genom landskapslagen upphävs ett antal landskapslagar som reglerar stöd till näringsverksamhet. I den nya näringsstödslagen har intagits grundläggande stadganden om stöd till näringslivet. Enligt 1 § 1 mom. lagen avses med näringsstöd finansiering av företags start och utveckling eller stöd för utveckling av ett företags verksamhetsmiljö i enlighet med en stödordning som landskapsregeringen har beslutat om. I paragrafens 2 mom. stadgas att lagen tillämpas såväl på sådant näringsstöd till företagsverksamhet i landskapet Åland som helt betalas av landskapets medel som på sådant stöd som delfinansieras med medel ur Europeiska gemenskapens strukturfonder. Ytterligare stadgas att näringsstöd skall beviljas med beaktande av Europeiska gemenskapens bestämmelser om statligt stöd till företag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Regleringen i landskapslagen gäller i huvudsak näringsverksamhet även om statsstöd också ingriper i konkurrensförhållanden.

Å ena sidan gäller landskapslagen fördelning av allmänna medel till näringsidkare på försorg av myndigheter. Lagen kan således till denna del hänföras till näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar som anges i punkten. I landskapslagen regleras också förvaltningsuppgifter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Å andra sidan påverkar det stöd som regleras i landskapslagen företagens ställning på marknaden. Lagen kan därför också hänföras till ett rättsområde som avser främjande av konkurrens. Enligt artikel 87.1 EG-fördraget stadgas att stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, är oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Regleringen av näringsstöd tangerar således rättsområdet främjande av konkurrens som enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet.

Landskapslagen utgör också ny närmare reglering för landskapets del som beaktar de krav som EG-rätten ställer på statsstöd. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. självstyrelselagen.

Statsstödsregleringen har en gemenskapsrättslig och en nationell nivå. Förutom den ovan nämnda artikel 87 finns ytterligare bestämmelser i artikel 88 och 89 EG-fördraget.

Därutöver finns Rådets förordning (EG) NR 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget (EGT L 83, 27.3.1999, s. 1)¹ samt kommissionens förordningar, meddelanden och riktlinjer. På den nationella nivån har landskapet Åland ansetts ha lagstiftningsbehörighet på detta område. Med stöd av den gällande landskapslagstiftningen har landskapsregeringen givit nationella stödordningar som i enlighet med den gemenskapsrättsliga regleringen har anmälts till kommissionen för godkännande. Det speciella med detta område är att kommissionen är den enda tillsynsmyndigheten utan motsvarighet på nationell nivå.

Den närings- och förvaltningsrättsliga sidan av verksamheten på den nationella nivån är betonad medan den konkurrensrättsliga sidan blir mera aktuell då kommissionen prövar de förhandsanmälningar som medlemsstaterna lämnar. De konkurrensrättsliga aspekterna är därför inte av sådan vikt att de skulle inverka på landskapets lagstiftningsbehörighet på det område som landskapslagen gäller.

Omfattningen av regleringen i landskapslagen:

I 1 § landskapslagen stadgas vad som avses med näringsstöd. I definitionen för näringsstöd ingår att det är fråga om finansiering eller stöd i enlighet med en stödordning som landskapsregeringen beslutat om. Någon närmare precisering av vad som i detta sammanhang avses med en stödordning ges inte och inte heller hurudana bestämmelser som eventuellt kan ingå i en stödordning. Av denna orsak förblir det i någon mån oklart till vilka delar beviljandet av stöd kan vara reglerat redan i den stödordning som landskapsregeringen beslutar om. Denna vaghet minskas givetvis av att landskapsregeringen är bunden av principerna om god förvaltning, av de krav som härrör ur EU:s regelverk och av de grundläggande principer som grundlagen ger uttryck för. Möjligheten att få stöd är inte heller en grundrättighet.

Vagheten i lagstiftningens utgångspunkt utgör inte i sig någon överskridning av lagstiftningskompetensen. Den accentuerar emellertid den delegering av normgivningsmakt, som ingår i landskapslagens 4 §. Enligt lagrummet kan näringsstöd beviljas sökande som har rätt att utöva näring i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1996:47) om rätt att utöva näring, som har fast driftställe i landskapet Åland och som uppfyller av landskapsregeringen beslutade generella krav för näringsstöd.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

¹Ändrad genom Rådets förordning (EG) nr 1791/2006 av den 20 november 2006 EGT L 363, 20.12.2006. s. 1.

Ur paragrafen kommer det inte fram i vilken form landskapsregeringen ges rätt att besluta om generella krav för näringsstöd. Det kommer inte heller fram om hurdana grunder som landskapsregeringen skall iaktta då regeringen beslutar om de generella kraven.

De påtalade bristerna framträder tydligt vid en jämförelse med regleringen i rikslagstiftningen. I 7 § rikets statsunderstödslag (688/2001) regleras för rikets del de allmänna förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd. Enligt 1 mom. kan statsunderstöd beviljas inom ramen för statsbudgeten eller medlen i en statlig fond utanför statsbudgeten, om det ändamål för vilket statsunderstöd söks är samhälleligt godtagbart, beviljandet av statsunderstöd är motiverat med avseende på de mål som satts för användningen av statsunderstödet, beviljandet av statsunderstöd skall anses vara nödvändigt med beaktande av annat offentligt stöd som sökanden erhållit samt arten och omfattningen av det projekt eller den verksamhet som är föremål för statsunderstödet, samt beviljandet av statsunderstöd inte bedöms orsaka mer än ringa snedvridning av konkurrensen och verksamheten på marknaden i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Ytterligare stadgas i 8 § statsunderstödslagen att närmare bestämmelser om hur statsunderstöd skall beviljas, utbetalas och användas i enlighet med budgeten kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Den ovan beskrivna regleringen i rikets lag uppställer närmare ramar för hur statsstödet i riket kan beviljas. Motsvarande reglering som skulle uppfylla grundlagens och självstyrelselagens krav finns inte i landskapslagen i övrigt och 4 § landskapslagen har formulerats på ett vagt sätt. Med stöd av detta finner Högsta domstolen att landskapet har överskridit sin behörighet i denna paragraf.

Straff:

Straffstadgandet i 15 § landskapslagen och stadgandet i 16 § med hänvisning till strafflagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 4 §, som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 4 § landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 8.8.2008:

Ålands lagting har den 14 april 2008 fattat beslut om antagande av en näringsstödslag för landskapet Åland. Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken, och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att bemyndigandet i landskapslagens 4 § är för vagt och därför står i strid med 80 § i grundlagen och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland. På den grunden har jag därför beslutat förordna att 4 § i landskapslagen ska förfalla. I övrigt har jag funnit att

det inte föreligger något hinder för att landskapslagen träder i kraft, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 24/08, D 10 08 01 12

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd, antagen av lagtinget 14.4.2008 (ÅFS 95/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras blankettlagen så att rikets lag om temporär befrielse från betalning av förskottsinnehållning som verkställs av sjöarbetsinkomst från vissa passagerarfartyg (FFS 625/2004) inte längre skall tillämpas vid verkställande av förskottsinnehållning i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 12.6.2008.

Nr 25/08, D 10 08 01 13 – D 10 08 01 15

1. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå, 2. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om Ålands folkhögskola, 3. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om Ålands musikinstitut, antagna av lagtinget 21.4.2008 (ÅFS 90/2008, ÅFS 91/2008, ÅFS 92/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.2008:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagarna ändras mandatperioden för nämnda skolors direktioner till att motsvara landskapsregeringens mandatperiod.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagstiftningen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning och undervisning vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 12.6.2008.

Nr 26/08, D 10 08 01 16 – D 10 08 01 19

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, 2. Landskapslag om ändring av 2 f § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, 3. Landskapslag om ändring av 10 § landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet, 4. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda, antagna av lagtinget 30.4.2008 (ÅFS 97/2008, ÅFS 100/2008, ÅFS 98/2008, ÅFS 99/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.2008:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets barnskyddslag (FFS 417/2007) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringarna i barnskyddslagen skall gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt barnskyddslagen ankommer på länsstyrelsen skall i landskapet handhas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen angående tillämpning av vissa författningar rörande barnskydd i landskapet Åland (ÅFS 13/1977), genom vilken rikets tidigare barnskyddslag (FFS 683/1983) och barnskyddsförordning (FFS 1010/1983) varit gällande i landskapet Åland (ÅFS 47/1984). Genom en lagändring (ÅFS 146/2007) förblev nämnda riksförfattningar gällande i landskapet till den del de reglerar ärenden som utgör landskapsbehörighet, trots att de i riket ersatts av den nya barnskyddslagen.

Syftet med barnskyddslagen är att trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö, en harmonisk och mångsidig utveckling samt till särskilt skydd. Barnskyddslagen innehåller bestämmelser om främjande av barns och ungas välfärd, ordnande av barnskydd och dess former, procedurbestämmelser, övervakning, handläggning av ärenden samt sökande av ändring.

I de övriga landskapslagarna görs av landskapslagen föranledda följdändringar samt ändringar av teknisk art.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagstiftningen berör landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård och undervisningsväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör statsmyndigheternas organisation och verksamhet, förmynderskap, familjeförhållanden, barns rättsliga ställning och rättskipning enligt 27 § 3, 6, 7 och 23 punkterna i självstyrelselagen.

I barnskyddslagen ingår ett flertal stadganden som kan ingripa i de i grundlagens 2 kapitel skyddade grundläggande fri- och rättigheterna samt utgöra administrativa ingrepp i den personliga friheten på vilka rättsområden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1, 2 och 24 punkterna i självstyrelselagen.

Den genom landskapslagen antagna barnskyddslagen berör således dels områden som faller inom landskapets behörighet och dels områden som utgör riksbehörighet. Till den del landskapslagen berör områden som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även rikets myndigheter, såsom förvaltningsdomstolen, påföras motsvarande uppgifter som i rikslagstiftningen.

Enligt landskapslagen 2 § skall de förvaltningsuppgifter som enligt barnskyddslagen ankommer på länsstyrelsen i landskapet handhas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciserats kan den leda till oklarhet vid tillämpningen och är betänklig ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 6 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av barnskyddslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 6 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 7 § överklagas beslut som fattas enligt landskapslagen enligt bestämmelserna i barnskyddslagen. Besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut skall dock överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärshandläggningen överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 2f § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, landskapslagen om ändring av 10 § landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet och landskapslagen om ändring av 8 § landskapslagen om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 12.6.2008.

Nr 27/08, D 10 08 01 20

Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.4.2008 (ÅFS 96/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om förfarandet vid fastställande av fördelningen av samfundskatten mellan de enskilda kommunerna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 12.6.2008.

Nr 33/08, D 10 08 01 21

Landskapslag om ombildande av Posten Åland till aktiebolag, antagen av lagtinget 26.9.2008 (ÅFS 144/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.10.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ombildas Posten Åland till aktiebolag. Landskapslagen innehåller bestämmelser om överlåtelsefullmakt, villkoren för överlåtelsen, ansvaret för affärsverkets förbindelser, personalens ställning samt revision och bokslut.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 20 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om postväsendet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten. Enligt sistnämnda punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter. Landskapslagen berör även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 18 § 22 punkt tillkommer landskapet till de delar som berörs av föreliggande landskapslag.

Landskapet har enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen rätt att lagstifta om lagtingets organisation och uppgifter samt om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapet har således behörighet att bestämma om postens administration och organisationsform.

Landskapslagen innehåller även bestämmelser som berör associationsrätten och lagstiftningen om bokföring samt bank- och kreditväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 8 punkten och 29 § 5 punkten i självstyrelselagen. Dessa bestämmelser är förenliga med rikslagstiftningen och föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Ålandsdelegationen konstaterar ytterligare att postverksamheten på Åland regleras i landskapslagen om posttjänster (ÅFS 60/2007), som fortsätter att vara i kraft.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.11.2008.

Nr 34/08, D 10 08 01 22

Landskapslag om ändring av 15 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 26.9.2008 (ÅFS 145/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.10.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller reviderade bestämmelser om utbetalningen av samarbetsunderstöd och särskilt understöd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.11.2008.

Nr 36/08, D 10 08 01 23

Landskapslag om ändring av 2 och 16 §§ landskapslagen om hälso- och sjukvården, antagen av lagtinget 12.11.2008 (ÅFS 3/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om rätten till en andra medicinsk bedömning inom specialsjukvården.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.1.2009.

Nr 37/08, D 10 08 01 24

Landskapslag om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning, antagen av lagtinget 12.11.2008 (ÅFS 16/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2008:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om undervisningen inom läroavtalsutbildningen samt om rättelseyrkande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning, läroavtal samt socialvård i fråga om de studiesociala förmånerna, vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen. Läroavtal uppvisar likheter med arbetsavtal, som utgör riksbehörighet enligt 29 § 6 punkten i självstyrelselagen, men rättsområdet läroavtal har genom en ändring av självstyrelselagen (FFS 529/1996) i sin helhet överförts till landskapets behörighet.

De i landskapslagen intagna hänvisningarna till rikslagstiftning kan till den del de gäller ärenden av rikslagstiftningsnatur med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår ett flertal förordningsfullmakter. Med anledning härav påpekas att enligt självstyrelselagens 21 § 1 mom. kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. De gäller inte bestämmelser om grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. De gäller angelägenheter som kan regleras på en lägre nivå än i lag. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 22b § ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkande är en del av förvaltningsförfarandet som föregår det egentliga besvär förfarandet, och är att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. I paragrafen anges inte till vilken myndighet ett rättelseyrkande skall anföras, men av landskapslagens förarbeten framgår att ett rättelseyrkande skall tillställas landskapsregeringen.

Besvärshöjningarna i landskapslagens 23 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.1.2009.

Nr 2/09, D 10 08 01 25

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, antagen av lagtinget 10.12.2008 (ÅFS 15/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.1.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om att en jägare för konsumtion i landskapet får sälja i landskapslagen angivna små mängder hela djurkroppar av älg eller rådjur till konsumenter och livsmedelsföretagare för direkt vidareförsäljning till konsumenter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör rättsområdena jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 15, 16 och 22 punkter.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 - 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet med nämnda undantag. I nämnda regeringsproposition anges uttryckligen att den lagstiftning som gäller sjukdomar hos vilda djur dels sammanhänger med lagstiftningen om jakt, dels med allmänna hälso- och sjukvårdsfrågor och hör således till landskapets behörighetsområde. Landskapslagen berör även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagens 8 § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning inta närmare bestämmelser om hantering av kött från frilevande vilt samt om den spårbarhet och den egenkontroll som avseende kött från frilevande vilt krävs av en livsmedelsföretagare. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom

landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagstiftningen. Den gäller inte bestämmelser om grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 20.2.2009.

Nr 3/09, D 10 08 01 26

Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 19.12.2008 (ÅFS 148/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.1.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen justeras landskapsandelsprocenterna enligt bosättningsstrukturgrupp. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis skall träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt socialvård.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande

från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 20.2.2009.

Nr 4/09, D 10 08 01 27, D 10 08 01 28

**1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om underhållsstöd,
2. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet, antagna av lagtinget 19.12.2008 (ÅFS 7/2009, ÅFS 8/2009).**

Ålandsdelegationens utlåtande 28.1.2009:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Enligt blankettlagen, som ersätter den tidigare landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet, tryggas underhållet för en i landskapet stadigvarande bosatt person under 18 år genom underhållsstöd på så sätt att rikets lag om underhållsstöd (FFS 580/2008, nedan rikslagen) med vissa avvikelser ska tillämpas i landskapet Åland inom landskapets behörighet. Ändringar i rikslagen ska tillämpas från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen sköts av Folkpensionsanstalten ska i landskapet skötas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som hör till landskapets behörighet. Underhållsstöd för en i landskapet stadigvarande bosatt person under 18 år betalas av landskapets medel.

Rikslagen innehåller bestämmelser om barns rätt till underhållsstöd, underhållsstödets belopp, förfarandet för beviljande och utbetalning av underhållsstöd, indrivning av underhållsbidrag samt återkrav av underhållsstöd och underhållsbidrag, samt överklagande.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 3, 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen statsmyndigheternas organisation och verksamhet, förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning.

I rikslagen ingår även bestämmelser om indrivning av underhållsbidrag, preskription av regressfordran, återkrav av underhållsstöd och underhållsbidrag samt utmätningförbud vilka angelägenheter – helt eller delvis – är att hänföra till området för rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Detta gäller även de processuella stadgandena om rätten att inför domstol för barnets räkning föra talan om fastställande av underhållsbidrag eller höjning av dess belopp.

Till den del blankettlagen berör områden som hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet kan de på inledningsvis angivet sätt intas i landskapslagen.

Enligt blankettlagens 2 § 1 mom. ska de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen sköts av Folkpensionsanstalten i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som hör till landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarheter vid tillämpningen, men den föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Enligt blankettlagens 2 § 2 mom. kan landskapsregeringen med stöd av 32 § i självstyrelselagen samtycka till att de förvaltningsuppgifter som avses i 2 § 1 mom. i enlighet med en överenskommelseförordning överförs genom avtal till Folkpensionsanstalten. Av social- och miljöutskottets betänkande framgår att denna överföring är avsedd att regleras i en överenskommelseförordning och bestämmelsen har ingen rättslig verkan utöver det som anges i självstyrelselagen.

I blankettlagen har rikslagens bestämmelser om överklagande inte undantagits. Kapitlet gäller anförande av besvär över, rättelse av sakfel eller undanröjande av Folkpensionsanstaltens beslut. Oaktat dessa bestämmelser gäller bestämmelserna i 25 § i självstyrelselagen om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut.

Rikslagens 8 kap. reglerar erhållande och utlämnande av uppgifter. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att regleringen av personregister är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om personregister bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Regleringen av personuppgifter berör även det i 10 § i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till den del bestämmelserna om erhållande och utlämnande av personuppgifter i rikslagen kan anses beröra det i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om underhållsstöd och landskapslagen om upphävande av landskapslagen om

tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 20.2.2009.

Nr 6/09, D 10 09 01 1

Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador,
antagen av lagtinget 21.1.2009 (ÅFS 53/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.1.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om bekämpande av oljeskador intas bestämmelser om en oljeutsläppsavgift som en påföljdsavgift mot förbudet att släppa ut olja i landskapets sjöterritorium. Genom landskapslagen görs bestämmelserna i 2 a kap. i rikets lag om förhindrande av miljöförorening från fartyg (FFS 300/1979, nedan rikslagen) tillämpliga i landskapet i fråga om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av en oljeutsläppsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som ska betala avgiften. Definitionerna av olja och oljeskada kompletteras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 och 10 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt.

I 27 § 13 punkten i självstyrelselagen har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten hänförs till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten hänförs till landskapets behörighet.

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om grunderna för avgifter till landskapet och enligt 18 § 25 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt landskapslagens 15a § ska en påföljdsavgift påföras den som trots förbudet i 2 § släpper ut olja i landskapets sjöterritorium. I 2 § i landskapslagen om bekämpande av oljeskador anges att olja ej får släppas ut på marken eller i vattnet ej heller lagras, förvaras eller hanteras så, att därav föranleds risk för oljeskada. I 12 § i sist nämnda landskapslag förpliktas oljeskademyndigheterna att vidta erforderliga åtgärder samt meddela de förbud och förelägganden som är påkallade för att avvärja eller begränsa skadorna då olja eller annat som är skadligt kommer ut från fartyg. Enligt landskapslagens 17 § skall den som uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakar oljeskada dömas till böter eller fängelse i högst två år, om för gärningen inte annorstädes är stadgat strängare straff. Straff skall dock ej dömas då utflöde av olja eller oljehaltig blandning föranletts av skada på fartyg eller av oundvikligt läckage, om alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagits i syfte att förebygga eller minska läckaget sedan skadan uppkommit eller läckaget upptäckts, ej heller då olja eller oljehaltig blandning utsläppts i vattnet av hänsyn till fartygs säkerhet för att förhindra skador på fartyg eller last eller för att rädda människoliv

till sjöss. I nämnda landskapslag har således intagits bestämmelser om förbud mot oljeutsläpp från fartyg samt om straffpåföljder för sådana oljeskador. Högsta domstolen har i utlåtande 23.7.1976 över nämnda landskapslag inte anfört några anmärkningar mot dessa bestämmelser. Av detta kan den slutsatsen dras att lagstiftningen gällande förhindrande av oljeutsläpp även från fartyg utgör en landskapsangelägenhet.

I regeringens proposition (RP 77/2005 rd) anges att oljeutsläppsavgiften är en särskild administrativ avgift som utgör en ekonomisk påföljd av straffkaraktär vid brott mot utsläppsförbudet. Oljeutsläppsavgiften påförs genom ett förfarande som är snabbare och effektivare än straffrättslig bestraffning. Oljeutsläppsavgiften skall komplettera det straffrättsliga systemet. I princip skall det straffrättsliga systemet vara primärt i förhållande till oljeutsläppsavgiften. Grundlagsutskottet anger å sin sida i sitt utlåtande (GrUU 32/2005 rd) att oljeutsläppsavgiften inte ska förstås som en straffrättslig bestraffning utan som en administrativ påföljd med karaktären av sanktion. En påföljdsavgift kan inte betraktas som skatt eller avgift enligt 81 § i grundlagen. Den är inte avsedd att finansiera statens utgifter, inte heller utgör den ersättning eller vederlag för service som tillhandahålls av det allmänna.

Av det som anförs ovan framgår att oljeskyddsavgiften utgör en administrativ påföljd med karaktären av sanktion. Oljeutsläppsavgiftens primära målsättning är att förhindra oljeutsläpp i Östersjön och inte att bringa inkomster till staten, eller för Ålands del till landskapet. Med anledning härav, och då lagstiftningsbehörigheten gällande förhindrande av oljeutsläpp även från fartyg har ansetts utgöra en landskapsangelägenhet, anser Ålandsdelegationen att oljeutsläppsavgiften närmast är att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård och sålunda till landskapets lagstiftningsbehörighet. I enlighet härmed skall den oljeutsläppsavgift som debiterats i landskapet enligt Ålandsdelegationens uppfattning tillfalla landskapet.

I landskapslagens 15a § anges att bestämmelserna i 2a kap. om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av en oljeutsläppsavgiftsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som ska betala avgiften ska tillämpas i landskapet. Denna bestämmelse är diffus eftersom det inte klart framgår vilka bestämmelser i rikslagens 2a kap. som blir tillämpliga. Med beaktande av att nämnda kapitel huvudsakligen reglerar dessa angelägenheter samt av övriga bestämmelser i landskapslagen försvårar denna brist dock inte i avgörande mån tillämpningen av landskapslagen. Med hänvisning till det som anges i social- och miljöutskottets betänkande nr 2/2008-2009 utgår Ålandsdelegationen från att avsikten inte varit att göra besvärsmålsbestämmelserna i rikslagen tillämpliga i landskapet i ärenden som hör till landskapets behörighet, utan härvid är besvärsmålsbestämmelserna i självstyrelselagens 25 § tillämpliga.

Enligt landskapslagens 15a § 3 mom. ska förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på en myndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen, till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciserats kan den leda till oklarhet vid tillämpningen och är betänklig ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt. Trots ordalydelsen utgår Ålandsdelegationen från att momentet även avser myndigheter under landskapsregeringen, såsom Ålands polismyndighet. I paragrafens 4 mom. anges att landskapsregeringen med stöd av 32 § i självstyrelselagen kan samtycka till att de förvaltningsuppgifter som avses i paragrafens 1-3 mom. i enlighet med en överenskom-

melseförordning överförs på rikets myndigheter. Bestämmelsen har ingen rättslig verkan utöver det som anges i självstyrelselagen.

Rikslagens 19g § berättigar gränsbevakningsväsendet att stoppa ett fartyg för att utreda ett oljeutsläpp eller säkra en avgiftsfordran, samt att som villkor för att fartyget ska få fortsätta sin färd kräva att en tillräcklig penningsäkerhet ställs för fullgörande av en eventuell avgiftsskyldighet. Med anledning härav påpekar Ålandsdelegationen att av Högsta domstolens utlåtande 23.7.1976 framgår att reglerandet av handelsfartygs fria rörlighet är att hänföra till området handelssjöfart som utgör riksbehörighet. Bestämmelsen överensstämmer till denna del med motsvarande bestämmelse i rikslagen och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter i landskapslagstiftningen påföras motsvarande uppgifter som i rikslagstiftningen. I rikslagens 19g § avsedda åtgärder ankommer i enlighet härmed även för Ålands del på gränsbevakningsväsendet. Besvär över nämnda åtgärder kan enligt rikslagen anföras hos sjörättsdomstolen vid Helsingfors tingsrätt. Dessa besvårsbestämmelser gäller även i landskapet.

Bestämmelserna i rikslagens 19p och 19r § gäller verkställighet av oljeutsläppsavgift och är att hänföra till utsökningsväsendet som utgör en del av rättsväsendet och utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 p. Bestämmelsen kan – liksom övriga bestämmelser i landskapslagen som faller inom rikets behörighet – med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Rikslagens 19q § 2 mom. gäller dröjsmålsränta på belopp som förfallit till betalning. I landskapets behörighet gällande bl.a. avgifter ingår att bestämma räntesatsen. Beträffande dröjsmålsräntans storlek har en hänvisning till räntelagen (FFS 633/1982) intagits. Bestämmelsen föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 24.3.2009:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 6.2.2009 gällande ärendet nr 2/08/2009.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av en landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador. Landskapslagen är en så kallad blankettlag genom vilken stadgandena i 2a kap. (1163/2005) lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg (300/1979) skall tillämpas i landskapet. I kapitlet regleras när oljeutsläppsavgift påförs och stadgas om säkrande av en oljeutsläppsavgiftsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som skall betala avgiften.

Regleringen i landskapslagen avser att införa en effektiv sanktion mot förorenande verksamhet samt att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser.

Lagstiftningsbehörigheten för de ämnesområden som landskapslagen gäller berör flera av de rättsområden som uppräknas i självstyrelselagen. De mest centrala områdena i landskapslagen är miljöskydd och sjöfart.

Landskapet har enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt. Enligt 18 § 5, 6 och 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om grunderna för avgifter till landskapet, allmän ordning och säkerhet samt båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken.

Riket har däremot enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten.

Högsta domstolen gav 23.7.1976 ett utlåtande om en landskapslag om bekämpande av oljeskador. Vid den tidpunkten gällde den tidigare självstyrelselagen för Åland (670/1951). I utlåtandet konstaterades att i landskapslagen intagits stadganden som hörde till den offentliga sjörätten inom rikets lagstiftningsbehörighet men som inte överensstämde med rikets lag. Stadgandena utgjorde en överskridning av lagstiftningsbehörigheten. Republikens president förordnade lagen att förfalla. Det var bland annat fråga om stadganden om förbudande av ett fartygs avfärd eller avbrytande av ett fartygs resa samt rätt att ta oljeprov och om avbrytande av ett fartygs resa för tagande av oljeprov. Den gällande landskapslagen (1977:16) stiftades med ett sådant innehåll att de stadganden som föranlett att landskapslagen förfallit avlägsnats.

I den nu gällande självstyrelselagen fördelas lagstiftningsbehörigheten med avseende på sjöfarten så att landskapet har behörighet ifråga om båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken och riket i fråga om handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten. Denna fördelning torde i sak överensstämma med den som förelåg enligt den tidigare självstyrelselagen. Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård enligt 18 § 10 punkten gällande självstyrelselag och inte endast i fråga om växt- och naturskydd såsom fallet var enligt den tidigare självstyrelselagen.

I 15a § 1 mom. landskapslagen stadgas att den som trots förbudet i 2 § släpper ut olja i landskapets sjöterritorium påförs en påföljdsavgift (oljeutsläppsavgift), om inte omfattningen och verkningarna av ett utsläpp är av ringa betydelse. Vidare stadgas i momentet att i landskapet skall tillämpas bestämmelserna i 2a kap. lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av en oljeutsläppsavgiftsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som skall betala avgiften.

I regeringens proposition med förslag till bland annat lagen om ändring av lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg angavs som målsättning för propositionen att effektivisera iakttagandet av förbudet mot utsläpp av olja eller oljehaltig blandning och förbudets allmänna verkningfullhet (RP 77/2005 rd s. 7). Målsättningen med att införa ett system med en påföljdsavgift är alltså att förhindra att olja släpps ut. Det är fråga om en miljörättslig reglering inom sjöfarten. Miljöskyddsintresset är det primära föremålet för regleringen. Även om man skulle anse det primära föremålet vara sjöfart, vore det otänkbart att i behörighetsfördelningssyfte särskilja mellan oljeutsläpp inom reglerings-

områdena båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken (landskapets behörighet) från oljeutsläpp inom området handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten (rikets behörighet).

I samband med behandlingen av regeringens proposition med förslag till ett nytt 2a kap. lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg konstaterade riksdagens grundlagsutskott (GrUU 32/2005 rd s. 2) att oljeutsläppsavgiften inte skall förstås som en straffrättslig bestraffning utan som en administrativ påföljd med karaktär av sanktion. Utskottet ansåg också att en påföljdsavgift inte kan betraktas som skatt eller avgift enligt 81 § Finlands grundlag.

Då landskapet enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, finner Högsta domstolen att landskapet därför även har behörighet att stifta om andra sanktioner. Detta är även i överensstämmelse med grundtanken bakom stadgandet i 18 § 25 punkten självstyrelselagen. Enligt denna punkt har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 15 § 3 mom. landskapslagen stadgas att en förvaltningsuppgift, som i enlighet med sådana riksförfattningar som avses i 1 mom. ankommer på en myndighet i riket, i landskapet skall skötas av landskapsregeringen till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet. Denna allmänna fördelning av förvaltningsuppgifterna framkommer redan ur självstyrelselagen och formuleringen anger inte närmare vilka uppgifter som är avsedda att skötas av landskapets myndigheter. Någon behörighetsöverskridning kan ett lagrum med detta innehåll emellertid inte innebära.

Då lagtingsbeslutet inte ger anledning till övriga anmärkningar finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Republikens presidents beslut 3.4.2009.

Nr 7/09, D 10 09 01 2

Landskapslag om ändring av näringsstödslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.1.2009 (ÅFS 32/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller nya 4 och 16a §, som föranleds av att 4 § i den av lagtinget 14.4.2008 antagna näringsstödslagen genom Republikens presidents beslut 8.8.2008 förordnats att förfalla, eftersom paragrafen utgjorde en behörighetsöverskridning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter. Lagstiftningsbehörigheten beträffande näringsverksamhet hör enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen till landskapet till den del den inte i

nämnda lagrum förbehållits rikets myndigheter. Landskapet har dock behörighet att främja även sådan näringsverksamhet som utgör riksbehörighet. Eftersom den nu aktuella ändringen begränsar sig till att gälla en precisering av den delegeringsbestämmelse som ursprungligen intogs i 4 § i den av lagtinget 14.4.2008 antagna näringsstöds-lagen, uttalar sig Ålandsdelegationen i det följande endast om delegeringsbestäm-melsen i den nya 16a §.

Enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett be-myndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grund-lagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsva-rar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter dele-geringen gäller. Grundlagens 80 § 2 mom. möjliggör för sin del utfärdandet av rättsnor-mer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förord-ning. Härvid förutsätts att tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande är exakt avgränsat. Bestämmelserna i grundlagens 80 § har uppfattas så att det är möjligt för även de myndigheter som avses i dess 1 mom. att utfärda även sådana rättsnormer som avses i dess 2 mom. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

Den 4 § som genom Republikens presidents beslut 8.8.2008 förordnats att förfalla angav att en sökande bör uppfylla av landskapsregeringen beslutade generella krav för näringsstöd. Högsta domstolen konstaterade i utlåtande 27.6.2008 bl.a. att det av para-grafen inte framgår i vilken form landskapsregeringen ges rätt att besluta om generella krav för näringsstöd samt att det inte heller kommer fram om hurdana grunder som landskapsregeringen ska iaktta då den beslutar om de generella kraven. Enligt Högsta domstolen framträder de påtalade bristerna tydligt vid en jämförelse med regleringen i rikslagstiftningen. Rikets statsunderstöds lag (FFS 688/2001) uppställer närmare ramar för hur statsstödet i riket kan beviljas. Högsta domstolen konstaterar att motsvarande reglering, som skulle uppfylla grundlagens och självstyrelselagens krav, inte fanns i landskapslagen i övrigt. Landskapslagens 4 § hade formulerats på ett vagt sätt. Para-grafen utgjorde därför en behörighetsöverskridning.

I den nya 16a §, *närmare bestämmelser*, preciseras de villkor och uppgifter som dele-geringen gäller. Av paragrafen framgår dock inte i vilken form utövandet av delegering-en ska ske, varför den inte utesluter att det sker även i annan form än genom förord-ning. En delegering enligt grundlagens 80 § 2 mom. förutsätter, förutom att tillämp-ningsområdet för ett sådant bemyndigande är exakt avgränsat, även att det föreligger särskilda skäl med hänsyn till regleringen. Ett sådant särskilt skäl kan anses föreligga närmast när det är fråga om en sådan teknisk reglering av smärre detaljer som inte in-begriper prövningsrätt i någon större utsträckning. Enligt sistnämnda moment får en myndighet inte bemyndigas att utfärda föreskrifter ifall regleringens betydelse i sak för-utsätter att den sker genom lag eller förordning. I landskapslagens 16a § är tillämp-ningsområdet för delegeringen i sig exakt avgränsat. I paragrafen förutsätts att ärendet inte hör till området för lag samt att regleringen sker i enlighet med Europeiska gemen-skapens rättsakter. Bestämmelsen i landskapslagens 16a § 1 mom. 1 punkt om sökan-

dens rättskapacitet och förutsättningar hänför sig till grunderna för individens rättigheter och skyldigheter och bemyndigandet står därmed i strid med grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom. I övrigt innehåller paragrafen även en del bestämmelser som möjliggör för landskapsregeringen att genom landskapsregeringsbeslut även föreskriva om sådana närmare villkor som kan utgöra väsentligen längre gående regleringar, inklusive prövningsrätt, än vad som tillåts enligt nämnda 80 § 2 mom. i grundlagen och som därmed borde regleras i en förordning. Beträffande skrivningen i 16a § 1 mom. 2 meningen konstaterar Ålandsdelegationen avslutningsvis att såväl formen för som omfattningen av en delegering uttryckligen skall framgå av själva landskapslagen, och lagtinget kan således inte genom ett stadgande i landskapslagen överlåta på landskapsregeringen att avgöra om ett ärende är sådant att det inte behöver regleras i lag utan istället kan regleras i förordning eller i en annan form av beslut. Med beaktande av dessa omständigheter utgör landskapslagens 16a § en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med beaktande av det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen att 16a § i landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 19.5.2009:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 20.3.2009 gällande ärendet nr 6/08/2009.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av näringsstödslagen för landskapet Åland. Genom näringsstödslagen (ÅFS 110/2008) intogs grundläggande stadganden om stöd till näringslivet. Enligt 1 § 1 mom. lagen avses med näringsstöd finansiering av företags start och utveckling eller stöd för utveckling av ett företags verksamhetsmiljö i enlighet med en stödordning som landskapsregeringen har beslutat om. I paragrafens 2 mom. stadgas att lagen tillämpas såväl på sådant näringsstöd till företagsverksamhet i landskapet Åland som helt betalas av landskapets medel som på sådant stöd som delfinansieras med medel ur Europeiska gemenskapens strukturfonder. Ytterligare stadgas att näringsstöd skall beviljas med beaktande av Europeiska gemenskapens bestämmelser om statligt stöd till företag. Genom den nu antagna landskapslagen fogas till näringsstödslagen för landskapet Åland en ny 4 och en 16 a §. Den nya 4 § ersätter den 4 § i lagtingets beslut 15/2008 om antagande av näringsstödslagen för landskapet Åland som förordnades att förfalla.

I Högsta domstolens utlåtande 27.6.2008 konstaterades att vagheten i lagstiftningens utgångspunkt enligt 1 § inte i sig utgör någon överskridning av lagstiftningskompetensen. Vagheten accentuerar emellertid den delegering av normgivningsmakt, som ingick i landskapslagens 4 §. Enligt lagrummet kunde näringsstöd beviljas sökande som har rätt att utöva näring i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1996:47) om rätt att utöva näring, som har fast driftställe i landskapet Åland och som uppfyller av land-

skapsregeringen beslutade generella krav för näringsstöd. Slutsatsen i utlåtandet var att det ur paragrafen inte kom fram i vilken form landskapsregeringen gavs rätt att besluta om generella krav för näringsstöd. Det kom inte heller fram om hurdana grunder som landskapsregeringen skulle iaktta då regeringen skulle besluta om de generella kraven.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. Finlands grundlag. Man har ansett att en fullmaktslag skall uppfylla de krav på exakthet och på noggrant avgränsade bestämmelser som grundlagsutskottet på senare tid förutsatt i sin utlåtandep Praxis (RP 18/2002 rd s. 14), det vill säga att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Den som utfärdar förordning kan genom lag bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om sådant som är av mindre betydelse för individens rättigheter och skyldigheter (se RP 1/1998 rd s. 132).

Enligt 80 § 2 mom. grundlagen kan även andra myndigheter än de högsta myndigheterna i lag bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser. En myndighet får emellertid inte bemyndigas att utfärda föreskrifter ifall regleringens betydelse i sak förutsätter att den sker genom lag eller förordning (RP 1/1998 rd. s. 134).

Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt 4 § den nu antagna landskapslagen kan näringsstöd beviljas sökande som har rätt att utöva näring i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1996:47) om rätt att utöva näring och som har fast driftställe i landskapet Åland.

I 16 a § landskapslagen ingår närmare bestämmelser om beslutande om stöd. Enligt paragrafen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet besluta om stöd som avses i lagen. Därefter stadgas att om ärendet inte hör till området för lag kan landskapsregeringen i enlighet med Europeiska gemenskapens rättsakter besluta om närmare villkor eller uppgifter som rör 1) den sökandes rättskapacitet och förutsättningar för att bedriva en långsiktigt lönsam verksamhet samt verksamhetens inriktning och omfattning, 2) stödområden, 3) rapportering och genomförandet av en åtgärd, 4) utbetalning eller verkställande av beviljat stöd, 5) bestämmelser om överföring av stöd till en annan sökande då verksamhet helt eller delvis överförs till en annan juridisk person, 6) ansökan och ansökningsförfarande samt 7) godtagbara kostnader för åtgärder som stöds, stödnivå, ackumulering av stöd samt högsta och lägsta totalinvesteringar.

I paragrafen stadgas sålunda att om ärendet inte hör till området för lag kan landskapsregeringen besluta om närmare villkor. Däremot ställs inte en motsvarande begränsning

för de fall då regleringen i sak förutsätter att den sker genom förordning. Frågan uppstår om denna bristfällighet utgör en behörighetsöverskridning.

Näringsstödslagen för landskapet Åland (2008:110) träder i kraft 1.7.2009. Med stöd av den gällande näringsstödslagen (1996:35) har landskapsregeringen 2.10.2008 antagit principer för handläggning och beviljande av stöd till näringslivet avseende näringsavdelningens allmänna byrås moment i landskapets budget (Dnr: N12/08/1/18). I 28 § den gällande näringsstödslagen stadgas att närmare bestämmelser om tillämpning eller verkställighet av lagen fastställs i landskapsförordning eller genom [landskapsstyrelsebeslut].

Sedan grundlagen trätt i kraft bör lägre normgivning basera sig på en lag med normgivningsbemyndiganden. Om inte klara förordningsbemyndiganden intas blir det oklart på vilken normhierarkisk nivå de närmare bestämmelserna skall ges. I den nu föreliggande landskapslagen ingår inget bemyndigande att utfärda förordning. Ur landskapslagens förarbeten (framställning nr 2/2008-2009 s. 3) får man tvärtom uppfattningen att landskapsregeringen, med hänvisning till sina många funktioner, strävar efter att i detta fall ge upp en klar distinktion mellan landskapsförordning och de beslut som landskapsregeringen fattar då den handlar i egenskap av en sådan annan myndighet, som avses i 80 § 2 mom. grundlagen. Förarbetena tyder på att man haft i åtanke ett regelverk, som motsvarar de principer för handläggning och beviljande av stöd, som antagits i oktober 2008. I de nämnda förarbetena hänvisas bl.a. till det faktum att principerna är offentliga och tillgängliga på landskapsregeringens hemsida. Såväl lagtingets lagutskott i sitt utlåtande 16.12.2008 som dess näringsutskott i sitt betänkande nr 2/2008-2009 har fäst uppmärksamhet vid vissa komplikationer, som följer av regleringen i 80 § grundlagen och i 21 § självstyrelselagen.

Högsta domstolen konstaterar att normeringen även inom självstyrelsen är baserad på en tydlig normhierarkisk distinktion mellan landskapslagar, landskapsförordningar och övriga beslut av självstyrelseorganen, som framgår av 21 § självstyrelselagen. Grunder att frågå systemet i detta lagstiftningsärende saknas. Bland de ämnen, inom vilka landskapsregeringen i landskapslagens 16 a § ges rätt att besluta om närmare villkor eller uppgifter, finns flera, vilka i sak är av sådan betydelse att utgångspunkten bör vara att normgivningen sker genom landskapsförordning. Bestämmelserna om stödområden, överföring av stöd och stödnivå torde i regel ha en stor betydelse för dem som lagstiftningen om näringsstöd riktar sig till. Bestämmelsen i 1 mom. 1 punkten ger landskapsregeringen rätt till normgivning, som gäller sökandens rättskapacitet och förutsättningar för att bedriva en långsiktigt lönsam verksamhet samt verksamhetens omfattning och inriktning. Regleringen av detta rättsområde förefaller att hänföra sig till grunderna för individens rättigheter och skyldigheter och därför gälla ett område, där delegering inte kan ske. Mot denna bakgrund är stadgandet svårförståeligt, då där stadgas att delegering även på detta område kan ske, men endast till den del regleringen inte faller inom området för lag. Om det finns frågor inom detta rättsområde, som inte kräver reglering i lag, bör de emellertid utfärdas som förordning. Högsta domstolen anser att denna paragraf utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 16 a § landskapslagen förordnas att förfalla.

Näringsstödslagen för landskapet Åland träder i kraft 1.7.2009. Om 16 a § landskapslagen förordnas förfalla, kommer näringsstödslagen att sakna ett stadgande om delegering av normgivningsmakt. Stadgandet har emellertid inte betydelse för tillämpningen av 4 § landskapslagen, varför landskapslagen till denna del kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 29.5.2009:

Ålands lagting har den 30 januari 2009 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av näringsstödslagen för Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att delegeringsbestämmelsen i 16a § är utformad på ett sådant sätt att den utgör en behörighetsöverskridning. På de grunder som anges i Ålandsdelegationens och Högsta domstolens utlåtanden har jag därför förordnat att paragrafen ska förfalla. Något hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft föreligger inte, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 8/09, D 10 09 01 3

Landskapslag om ändring av landskapslagen om fritidsbåtar, antagen av lagtinget 30.1.2009 (ÅFS 24/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar i definitionen av sjöfylleri. Ansvaret för båtens utrustning och skick överförs från ägaren till båtens användare. Straffbestämmelserna kompletteras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 21 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken. Landskapslagen gäller även allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, friluftsliv samt vattenrätt på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 10 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagens 4 § har intagits bestämmelser om sjöfylleri och i dess 6 kap. ingår straffbestämmelser. Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet behörigheten gällande beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, medan straffrätten i övrigt enligt 27 § 22 punkten i nämnda lag utgör riksbehörighet. Bestämmelserna om sjöfylleri är att hänföra till rättsområdet båttrafik och landskapet har sålunda lagstiftningsbehörighet i fråga om dem. I landskapslagens 22e § har intagits bestämmelser om åtgärdseftergift och anmärkning. Enligt paragrafen behöver åtal inte väckas och straff inte dömas ut om en sjötrafikförseelse med hänsyn till omständigheterna är ringa. För en uppenbart ringa förseelse kan tillsynsmyndigheten utan att vidta andra åtgärder tilldela den som gjort sig skyldig till förseelsen en anmärkning. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i

självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när en gärning är straffbar. Straffbestämmelserna föranleder inga anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.4.2009.

Nr 9/09, D 10 09 01 4

Landskapslag om tillämpning av riksförfattningar om utsläppshandel, antagen av lagtinget 30.1.2009 (ÅFS 31/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2009:

Inledning:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om utsläppshandel (FFS 683/2004) och rikets lag om användning av Kyotomekanismerna (FFS 109/2007) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 60/2005). Genom den lag som nu upphävs gjordes ovan nämnda rikslag om utsläppshandel tillämplig i landskapet, och Ålandsdelegationen avgav 17.5.2005 utlåtande över landskapslagen. Förutom att även rikets lag om användning av Kyotomekanismerna nu görs tillämplig i landskapet innebär den nya landskapslagen inga ändringar i sak i förhållande till den tidigare blankettlagen. Redan enligt landskapslagen (ÅFS 60/2005) skulle ändringarna i lagen om utsläppshandel tillämpas från den dag de träder i kraft i riket. Sådana ändringar gjordes genom lagen om ändring av lagen om utsläppshandel (FFS 108/2007) utfärdad samma dag som rikslagen om användning av Kyotomekanismerna. Genom lagändringen intogs bestämmelser om fördelningsmetoden och fördelningskriterierna för utsläppsätter under utsläppshandelsperioden 2008-2012 i rikslagen. Lagändringen gjorde det även möjligt för verksamhetsutövarna vid sådana anläggningar som hör till dess tillämpningsområde att inom gemenskapens interna system för utsläppshandel använda sådana utsläppsminskningar som uppnåtts genom projektbaserade mekanismer enligt Kyotoprotokollet. Denna ändring innebär bl.a. att sådana finländska företag som omfattas av utsläppshandel kan använda Kyotoutsläppsenheterna som ett tillägg till de utsläppsätter som ursprungligen tilldelats dem. De ändringar som gjorts i lagen om utsläppshandel efter Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2005 föranleder inga ytterligare kommentarer från delegationens sida. Med anledning härav begränsar sig Ålandsdelegationens föreliggande utlåtande till rikets lag om Kyotomekanismerna (nedan rikslagen). I övrigt hänvisar Ålandsdelegationen till utlåtandet 17.5.2005.

Bakgrunden till och syftet med rikslagen och landskapslagen:

I regeringens proposition gällande rikslagen (RP 108/2006 rd) konstateras att Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar (FördrS 61/1994) skapade ramar för det internationella samarbetet gällande klimatförändringen. Konventionen ålägger de industriländer som är parter i den att vidta åtgärder med vilka utsläppen av växthusga-

ser i atmosfären begränsas och växthusgaserna i högre grad binds i s.k. sänkor. Kyoto-protokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring, som ingicks år 1997 (FördrS 12-13/2005) och kompletterar ramkonventionen, fastställer kvantitativa kvoter per land för industriländernas utsläpp av växthusgaser (tilldelade utsläppsmängder) för åren 2008 – 2012. Med Kyotomekanismerna kan staten skaffa sig mera av de s.k. utsläppsenheterna mot vilka de får överskrida sin egen utsläppskvot med motsvarande mängd. I motsvarande grad kan staten också sälja en del av sin utsläppskvot som har blivit onödig. Av mekanismerna är två, gemensamt genomförande (JI) och internationell utsläppshandel (ET), möjliga mellan industriländerna, medan igen den tredje mekanismen, mekanismen för en ren utveckling (CDM), förutsätter åtgärder i ett utvecklingsland. JI och CDM hänför sig till minskning av utsläpp eller ökning av sänkor som uppnås genom projekt som skall genomföras i konkreta objekt, medan ET åter är handel där föremålet är rätt till utsläpp av en viss storlek.

Mekanismer är arrangemang mellan de stater som är parter i protokollet, men protokollet möjliggör också att staten kan ge fullmakter åt någon t.ex. ett företag, att delta i användningen av en mekanismen på så sätt att företaget får de utsläppsenheter som uppkommer eller en del av dem som sina egna för att antingen använda dem själv eller sälja dem vidare. Likaså kan staten ge ett företag fullmakt att inom ramen för ET köpa utsläppsenheter och sälja dem vidare. Genom Kyotomekanismerna blir utsläppsenheterna objekt för internationell handel, en handel som kan idkas både av stater och av de juridiska personer som staterna har befullmäktigat till detta.

Syftet med rikslagen är att skapa administrativa ramar för deltagande i projektverksamheter enligt Kyoto-protokollet och internationell utsläppshandel enligt protokollet, för att de som deltar i EU:s utsläppshandel och även andra ska kunna skaffa sig utsläppsenheter, samt att föreskriva om att det register som har upprättats genom lagen om utsläppshandel ska vara det nationella register som genomförandet av Kyoto-protokollet förutsätter.

I landskapslagens förarbeten anges att lagens avsikt är att möjliggöra för åländska aktörer att kunna tillgodoräkna sig Kyotoenheter för växthusgasminskande projekt som de har deltagit i eller genomfört i andra länder. Samtidigt möjliggörs det för aktörer från andra länder att kunna genomföra sådana projekt i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller natur- och miljövård, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I rikslagens förarbeten har lagstiftningen bedömts med beaktande särskilt av grundlagens 15 § om egendomsskydd,

18 § 1 mom. om näringsfrihet och 21 § om rättsskydd. Bestämmelserna har inte ansetts stå i strid med grundlagen (se härom RP 108/2006 rd). Ålandsdelegationen delar denna uppfattning.

Enligt 27 § 4 p. i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Av rikslagens förarbeten framgår att alla medlemsstater i Europeiska unionen samt Europeiska gemenskapen är parter såväl i Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar som i Kyotoprotokollet. Ur EG-rättsperspektiv är det fråga om s.k. blandavtal, d.v.s. om avtal som innehåller både sådana bestämmelser som hör till gemenskapens och sådana som hör till medlemsstaternas behörighet. Rikslagen om ändring av lagen om utsläppshandel innebär en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/101/EG om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen, i överensstämmelse med Kyotoprotokollets projektbaserade mekanismer, det s.k. länkdirektivet. Med anledning av ovanstående påpekas att då åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen mellan landskapet och riket bibehålls också vid genomförandet av gemenskapsrätten. I fråga om den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Högsta domstolen har i utlåtande 29.6.2005 över landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel bl.a. anfört att Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG slår fast ett system som innebär att den sammanlagda mängden utsläppsrätter som fördelas i en medlemsstat för en given period ska stämma överens med medlemsstatens skyldighet att begränsa sina utsläpp enligt beslut 2002/358/EG och Kyotoprotokollet. Den nationella fördelningsplanen ska utformas så att detta krav uppfylls. Verksamhetsutövare som har tillstånd till utsläpp har rätt att erhålla utsläppsrätter i enlighet med de kriterier som följer av direktivet. Eftersom regleringen av utsläpp av växthusgaser innebär att alla verksamhetsutövare med tillstånd på grund av direktivet är berättigade att erhålla anläggningsvisa utsläppsrätter enligt de kriterier som följer av direktivet och den nationella fördelningsplanen, medger detta system inte någon fördelning av en nationell "kvot" mellan riket och landskapet. Enligt Högsta domstolen medger systemet inte heller att behörigheten att bevilja utsläppsrätter skulle fördelas mellan statsrådet och landskapsregeringen utgående från en sådan "kvotfördelning" mellan riket och landskapet. Direktivet förutsätter dessutom dels att varje enskild anläggning i landet ska erhålla utsläppsrätter enligt fastställda kriterier och på samma grunder som andra i den ifrågavarande kategorin, dels att beviljandet av utsläppsrätter ska ske inom ramen för den nationella fördelningsplanen. I enlighet härmed ansåg Högsta domstolen att bestämmelsen i 5 § 3 mom. i lagtingets beslut 6.4.2005, enligt vilken den kvot av utsläppsrätter som ska fördelas fastställs av landskapsregeringen med beaktande av avtal om landskapets andel av Finlands totala utsläppsrätt, utgjorde en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 3 § 1 mom. sköts förvaltningsuppgifter som enligt de genom landskapslagen antagna riksförfattningarna handhas av myndigheter i riket i landskapet

av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarheter vid tillämpningen, och är betänklig ur rättssäkerhetssynpunkt, men innebär dock inte någon behörighetsöverskridning. De begränsningar som framgår av Högsta domstolens utlåtande 29.6.2005 är riktgivande för bestämmelsens innebörd. Dessutom konstateras att Ålandsdelegationen i utlåtande 15.12.2005 över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser anfört, att i landskapets behörighet gällande natur- och miljövård och näringsverksamhet ingår att besluta om fördelningen och beviljandet av utsläppsrätter på landskapsnivå. I landskapets behörighet ingår även förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerhantering samt övervakning och kontroll av utsläpp.

I landskapslagens 3 § 2 mom. anges att landskapsregeringen med stöd av 32 § i självstyrelselagen kan samtycka till att de förvaltningsuppgifter som avses i dess 3 § 1 mom. i enlighet med en överenskommelseförordning överförs på rikets myndigheter. Denna bestämmelse har ingen rättslig verkan utöver det som anges i självstyrelselagen. En sådan överenskommelseförordning har utfärdats (ÅFS 5/2006, FFS 87/2006) gällande den tidigare blankettlagen (ÅFS 60/2005), över vilket Ålandsdelegationen avgav det i föregående stycke beskrivna utlåtandet.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av en författning som avses i landskapslagens 1 § ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar som landskapsregeringen beslutar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 4 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagsstiftningen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen, genom den antagna rikslagsstiftningen samt av för landskapet bindande gemenskapsförfattningar. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 5 § föreskrivs att en avgift som en verksamhetsutövare åläggs att betala för överskriden utsläppsrätt ska tillfalla landskapet. Motsvarande stadgande finns i 5 § 1 mom. i den gällande blankettlagen (ÅFS 60/2005). Högsta domstolen anförde i utlåtande 29.6.2005 att nämnda avgift inte är av skattenatur utan en sanktion, som hän-

för sig till tillsynen över systemet. Sanktionen är inte utformad som ett straff och faller därför inte under landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen. Däremot är det fråga om en förvaltningsrättslig påföljdsavgift. Enligt 18 § 5 punkten i nämnda lag har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om grunderna för avgifter till landskapet. Avgiften hänför sig till områden som till sitt materiella innehåll till största delen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med beaktande av stadgandet i 18 § 27 punkten i självstyrelselagen är det därför befogat att anse att landskapet är behörigt att i landskapslag stadga om påföljdsavgiften.

I föreliggande landskapslag har besvärsmåttelserna i den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen inte undantagits från dess tillämpningsområde. Det oaktat skall besvärsmåttelserna i självstyrelselagens 25 § följas i angelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 19.5.2009:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.3.2009 gällande ärendet nr 5/08/2009.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en ny landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel. Enligt 1 § landskapslagen skall med de undantag som anges i lagen följande riksförfattningar tillämpas i landskapet: 1) lagen om utsläppshandel (683/2004) och 2) lagen om användning av Kyotomekanismerna (109/2007). Landskapslagen är en s.k. blankettlag som skall upphäva den nu gällande blankettlagen (ÅFS 60/2005) genom vilken lagen om utsläppshandel blivit tillämplig i landskapet. Den nya landskapslagen gör det möjligt att använda de så kallade Kyotomekanismerna. Mekanismerna är arrangemang mellan de stater som är parter i Kyoto-protokollet, men protokollet möjliggör också att en stat kan ge fullmakt till exempel åt ett företag att delta i användningen av en mekanism. Företaget får då de utsläppsenheter som uppkommer eller en del av dem som sina egna för att antingen använda dem själv eller sälja dem vidare. Genom landskapslagen verkställs också en del av de ändringar som i oktober 2004 gjordes i det s.k. länkdirektivet, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/101/EG om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen, i överensstämmelse med Kyoto-protokollets projektbaserade mekanismer genom vilket ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen infördes.

Det främsta syftet med landskapslagen är att skapa administrativa ramar för att juridiska personer i landskapet skall kunna delta i användningen av Kyotomekanismerna. Genom lagen skall också de begränsningar verkställas som gäller användningen av projektbaserade mekanismer och som ingår i en ny artikel 11 b i Europaparlamentets och

rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgas och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (utsläppshandelsdirektivet).

Föremålet för regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden av vilka de mest centrala är skyddet av miljön och näringsverksamhet. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård och enligt 22 punkten ifråga om näringsverksamhet med vissa undantag som det inte nu är fråga om. Dessutom gäller landskapslagen landskapets myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. självstyrelselagen.

Landskapslagen motsvarar till väsentliga delar landskapslagen från 2005. Den huvudsakliga skillnaden ligger däri att lagen nu även gör den andra rikslagen på området tillämplig i landskapet.

I Högsta domstolens utlåtande 29.6.2005 konstaterades att det inte förelåg några behörighetsöverskridningar i lagen förutom de stadganden i 5 § 2 mom. och 3 mom. som gällde fördelningskriterierna och fördelningen av den nationella kvoten om utsläppsrätter mellan landskapet och riket. Då de stadganden som nu ingår i landskapslagen motsvarar den ursprungliga lagen utan att där ingår någon motsvarighet till stadgandena i 5 § som konstaterades utgöra behörighetsöverskridningar, finns det inte något ytterligare att anmärka på själva blankettlagen. Inte heller ingår i lagen om användning av Kyotomekanismerna en sådan reglering som inte med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat tas in i landskapslagen då stadganden av rikslagstiftningsnatur i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 29.5.2009.

Nr 10/09, D 10 09 01 5

Landskapslag om ändring av 6 och 8 §§ landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 30.1.2009 (ÅFS 23/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen anges förutsättningarna för att en i en av medlemsstaterna i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet utförd och godkänd kontrollbesiktning kan innebära att fordonets skick inte behöver granskas vid registreringsbesiktning i landskapet. Landskapslagen föranleds av bestämmelserna i rådets direktiv 96/96/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om provning av motorfordons och tillhörande släpfordons trafiksäkerhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 3.4.2009.

Nr 15/09, D 10 09 01 6 – D 10 09 01 7

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen, 2. landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 30.3.2009 (ÅFS 9 och 10/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.2009:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets elsäkerhetslag (FFS 410/1996, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringarna i elsäkerhetslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen eller författningar som utfärdats med stöd av den ankommer på riksmyndigheter ska i landskapet handhas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Med anledning av den nya landskapslagen upphävs bestämmelserna om elsäkerhet i ellagen för landskapet Åland. Samtidigt görs vissa kompletteringar i nämnda lag.

Rikslagen innehåller bestämmelser om de krav som ska ställas på elmateriel och elanläggningar, om dokumentering av att de stämmer överens med kraven och om tillsynen över överensstämmelsen, om arbeten i elbranschen och övervakningen av dem samt om skadeståndsskyldighet för innehavare av elmateriel eller elanläggningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Den nu aktuella landskapslagstiftningen hänför sig till näringsverksamheten i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. De bestämmelser som gäller import och export av elmateriel och elanläggningar avser de tekniska säkerhetskraven. Om handeln begränsas av sådana orsaker ska lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens förarbeten bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Nämnade begränsningar bör således hänföras till näringslagstiftningen, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Landskapslagstiftningen berör även området produktsäkerhet, som förutom näringsverksamhet även gäller hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I landskapslagstiftningen ingår även bestämmelser som berör konsumentskyddet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket.

Enligt rikslagens 2 § 3 mom. skall den även tillämpas på kommunikationsnät, teleterminalutrustning, radioutrustning samt nätverksutrustning och fasta installationer av kombinationer av nätverksutrustning till den del som de kan förorsaka fara för liv, hälsa eller egendom samt på sådana av dessa förorsakade störningar om vilka det inte föreskrivs i kommunikationsmarknadslagen (FFS 393/2003) eller lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar (FFS 1015/2001). Med anledning härav konstateras att enligt 27 § 40 punkten i självstyrelselagen utgör televäsendet riksbehörighet, medan rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet enligt 18 § 20 punkten i nämnda lag hänförs till landskapets behörighet.

Landskapslagen reglerar även arbeten i elbranschen. Dessa bestämmelser berör arbetsrätt på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer riket enligt 27 § 21 punkten samt 29 § 6 punkten i självstyrelselagen.

Rikslagens 7 kap. innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet.

Av framställningen ovan framgår att landskapslagstiftningen innehåller bestämmelser av dels landskapslagstiftnings- och dels rikslagstiftningsnatur. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även riksmyndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med rikslagstiftningen.

I landskapslagstiftningen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud, vite samt hot om tvångsutförande. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen. Enligt rikslagens 34 § 2 mom. ska kostnaderna för en åtgärd som vidtagits genom tvångsutförande betalas i förskott av statens medel. Trots att ingen avvikelse om detta angivits i landskapslagen, skall dessa kostnader i landskapet förskottas av landskapets medel eftersom de gäller ärenden som utgör landskapsbehörighet.

Straffbestämmelserna kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Den nu aktuella lagstiftningen innehåller även bestämmelser om tillsyn, inspektioner, rätt till provexemplar samt att få information. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt de genom landskapslagen antagna riksbestämmelserna sköts av myndigheter i riket i landskapet ska skötas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarheter vid tillämpningen, men den föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt. Detsamma gäller bestämmelsen i landskapslagens 3 § 1 mom. om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftning ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

Enligt landskapslagens 6 § kan ändring i beslut som fattas med stöd av landskapslagen sökas enligt bestämmelserna i elsäkerhetslagen, dock så att beslut som landskapsregeringen fattat överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 7 § 1 mom. berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av elsäkerhetslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstad-

gandet i 7 § 1 mom. i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagstiftningen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen, genom den antagna rikslagstiftningen samt av för landskapet bindande gemenskapsförfattningar. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 7 § 2 mom. anges att landskapsregeringen, utöver det som anges i 7 § 1 mom., i landskapsförordning även kan ange att andra standarder än de som tillämpas i riket ska tillämpas i landskapet för att visa att de väsentliga elsäkerhetskraven uppfylls. Enligt 27 § 10 och 19 punkterna i självstyrelselagen utgör bl.a. patent, mönsterrätt och varumärke samt måttenheter, mätredskap, mätmetoder och standardisering riksbehörighet. Ålandsdelegationen konstaterar att Högsta domstolen i utlåtande 27.12.2007 över den av lagtinget 24.9.2007 antagna plan- och bygglagen för landskapet Åland uttryckligen tagit ställning till frågan om från riket avvikande standarder i landskapet. Delegeringsbestämmelsen i plan- och bygglagens 7 § berättigade landskapsregeringen att utfärda allmänna föreskrifter och allmänna råd om byggande i Ålands byggbestämmelsesamling. I landskapslagens förarbeten antydde avsikten vara att svenska Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler skulle tillämpas i landskapet istället för Finlands byggbestämmelsesamling. Högsta domstolen konstaterade härvid bl.a. följande: ”Landskapet har inte behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande standarder än i riket. Regleringen på lagnivå hör i huvudsak till landskapet men den detaljerade tekniska nivån faller under rikets behörighet. Stadgandet utgör inte i sig en behörighetsöverskridning. I den förordning som landskapsregeringen skall utfärda måste emellertid landskapsregeringen beakta behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet vad gäller rättsområdet standardisering”. Den nu aktuella landskapslagen berättigar uttryckligen landskapsregeringen att i en landskapsförordning ange att även andra standarder än de som tillämpas i riket ska tillämpas i landskapet. Momentet utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande 7 § 2 mom. i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 24.4.2009 gällande ärendena nr 12-13/08/2009.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har antagit en ny landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen (410/1996) och en landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland. Den första landskapslagen är en s.k. blankettlag som skall upphäva de gällande stadgandena om elsäkerhet i ellagen för landskapet Åland. Genom de antagna landskapslagarna delas regleringen på elområdet upp i två separata delar. De stadganden som rör elmarknadsområdet kvarstår än så länge i ellagen tills en ny elmarknadslag införs. Det materiella innehållet i den antagna regleringen av elsäkerheten motsvarar till den största delen den gällande regleringen. Vissa ändringar införs för besiktning av elanläggningar. Dessutom lyftas vissa stadganden om bland annat behörighetskrav från förordningsnivå till lagnivå.

Genom landskapslagen verkställs Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/108/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet och om upphävande av direktiv 89/336/EEG. Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/95/EG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser styr också den reform som nu genomförs.

Föremålet för regleringen i landskapslagarna hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden av vilka det mest centrala är näringsverksamhet. Enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. I 18 § 22 punkten anges också vissa begränsningar i behörigheten bland annat genom hänvisning till 27 § 19 punkten som gäller regleringsområdet standardisering som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen berör också området konsumentskydd på vilket riket har lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 10 punkten självstyrelselagen.

Landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen berör också produktsäkerhet. Med stöd av 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om detta område till den del det inte kan anses höra under området näringsverksamhet, med vissa undantag, som nu inte är aktuella.

Dessutom gäller landskapslagen landskapets myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. självstyrelselagen.

I 7 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen ingår bemyndiganden att utfärda förordning. Enligt 1 mom. kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av elsäkerhetslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag.

Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 7 § 1 mom. landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas emellertid genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I 7 § 2 mom. landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen stadgas att utöver vad som anges i 1 mom. kan landskapsregeringen i landskapsförordning även ange att andra standarder än de som tillämpas i riket skall tillämpas i landskapet för att visa att de väsentliga elsäkerhetskraven uppfylls.

I landskapsregeringens framställning (nr 6/2008-2009) beskrivs den gällande regleringssituationen. I landskapsförordningen (2001:8) om tillämpning i landskapet Åland av riksbestämmelser om elektricitet (nedan blankettförordningen om elektricitet) stadgas om att följande riksförfattningar tillämpas i landskapet: elsäkerhetsförordningen (498/1996), handels- och industriministeriets beslut om arbeten inom elbranschen (516/1996), handels- och industriministeriets beslut om ibruktagnig och drivande av elanläggningar (517/1996), handels- och industriministeriets beslut om elanläggningars säkerhet (1193/1999), handels- och industriministeriets beslut om elektrisk utrustnings säkerhet (1694/1993) och handels- och industriministeriets beslut om elektromagnetisk kompatibilitet hos elektrisk utrustning och elanläggningar (1696/1993).

Enligt 8 § 1 mom. blankettförordningen om elektricitet skall de anvisningar som rikets elsäkerhetsmyndighet utfärdat med stöd av de riksbestämmelser som avses i 2 och 3 § denna förordning följas om de föreligger på svenska språket. I paragrafens 2 mom. stadgas att de standarder som ingår i den förteckning som avses i 4 § handels- och industriministeriets beslut om elanläggningars säkerhet samt i 29 j § handels- och industriministeriets beslut om arbeten inom elbranschen skall tillämpas om de finns tillgängliga på svenska språket.

I framställningens detaljmotivering till 7 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen (s. 14) framförs att säkerhetsteknikcentralen i en förteckning har fastställt att det finns elva olika standarder som inte är på svenska. Fyra av dessa är på engelska och övriga sju på finska.¹ De engelskspråkiga standarderna gäller alla

¹ De som endast finns på finska är de standarder som anges i Säkerhetsteknikcentralens anvisning Tukes-S10-2007, 31.12.2007, Standarder om elanläggningars säkerhet och om säkerheten vid elarbeten:

- SFS-EN 60079 14 (2003) Kaasuräjähdyksvaarallisten tilojen sähkölaitteet. Osa 14: Räjähdyksvaarallisten tilojen sähköasennukset
- SFS EN 61241-14 (2005) Pölyräjähdysvaarallisten tilojen sähkölaitteet.

järnvägsanordningar och är inte nu aktuella. Slutsatsen i framställningen är att de finskspråkiga standarderna enligt landskapslagstiftningen inte för närvarande är tillämpliga i landskapet. För att lösa problemet har man således tagit in 7 § 2 mom. i landskapslagen.

Det är beklagligt och strider mot principerna i språklagstiftningen att man underlåtit att framställa standarder på svenska. Denna omständighet kan dock inte ändra på behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket enligt självstyrelselagen. Landskapslagen faller i huvudsak inom rättsområdet näringsverksamhet på vilket område landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Däremot har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen i fråga om standardisering. I elsäkerhetslagen ingår flera bemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser genom förordning av standardiseringskaraktär. Det är fråga om tekniska och motsvarande föreskrifter och anvisningar om elsäkerhet och tillsynen av elsäkerhet som kompletterar lagstiftningen.

Bemyndigandena gäller elsäkerhetslagens regleringsområde, dvs. arbeten i elbranschen, certifiering av elmateriels säkerhet, ibruktagande och drivande av elanläggningar och elmateriels och elanläggningars elektromagnetiska kompatibilitet.

Bestämmelserna ger i detalj vägledning om hur man skall gå tillväga då elsäkerheten skall tryggas och föreskriver närmare vilka standarder som skall gälla i verksamheten inom elbranschen. De standarder som hittills följts i hela Finland med stöd av samma bestämmelser skulle inte nödvändigtvis längre gälla i landskapet med stöd av detta stadgande. Landskapet har inte behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva om en rätt att utfärda avvikande standarder jämfört med de standarder som finns i riket. Regleringen på lagnivå hör i huvudsak till landskapet men den detaljerade tekniska nivån faller under rikets behörighet. Den ovan nämnda omständigheten att vissa standarder endast finns på finska berättigar inte till en korrigerande av det slag som regleras i 7 § 2 mom. landskapslagen. Stadgandet utgör därför en behörighetsöverskridning.

Straffstadgandena i 56, 59 och 60 § landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland och 9 kap. elsäkerhetslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

-
- Osa 14: Valinta ja asennus [ersätter standarden SFS-EN 50281-1-2 (1999)]
- SFS-käsikirja 140 (2004) Osa 3 Räjähdyksvaarallisten tilojen sähköasennukset. Osa 3 Räjähdetilat [eller Elinspektionscentralens publikation A1-93, 41 §, till den del som gäller kraven på utrymmen för explosiva varor.]
- SFS EN 50107-1 (2003) Valomainokset ja valopurkausputkien asennukset yli 1 kV mutta alle 10 kV tyhjäkäyntijännitteellä.
Osa 1: Yleiset vaatimukset
- SFS-EN 50191 (2000) Sähköisten testauslaitteistojen asennus ja käyttö
- SFS-EN 50272-2 (2001) Akkujen ja akkuasennusten turvallisuusvaatimukset.
Osa 2: Paikallisakut
- SFS 5790 (1995) 12/20 kV Ilmajohdot. PAS-järjestelmä

I 6 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen regleras ändringssökande. Stadgandet överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i lagstiftningen.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 7 § 2 mom. landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen, som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 7 § 2 mom. landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 26.6.2009:

Ålands lagting har den 30 mars 2009 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att delegeringsbestämmelsen i 7 § 2 mom. gäller standardisering, vilket är ett rättsområde som enligt 27 § 19 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. På de grunder som anges i Ålandsdelegationens och Högsta domstolens utlåtanden har jag därför förordnat att 7 § 2 mom. i landskapslagen ska förfalla. Något hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft föreligger inte, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 18/09, D 10 09 01 8 - D 10 09 01 9

1. Landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland, 2. landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om parkeringsbot, antagna av lagtinget 3.6.2009 (ÅFS 40-41/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.7.2009:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Reglerna om stannande och parkering i vägtrafiklagen kompletteras. Parkeringsbotsbeloppen i landskapslagen om parkeringsbot justeras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 6 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet helt eller till de delar landskapslagarna reglerar.

Jämlikt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.8.2009.

Nr 22/09, D 10 09 01 10

Landskapslag om landskapsbidrag till bildningsförbund, antagen av lagtinget 7.9.2009 (ÅFS 54/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.10.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om landskapsbidrag till bildningsförbund som tillhandahåller ett fritt och frivilligt bildningsarbete. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om landskapsbidrag för studiecirkelverksamheten (FFS 31/1965).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt undervisning och kultur på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Av landskapslagens 9 § 2 mom. framgår att ett villkor för erhållande av landskapsbidrag är att bildningsförbundets verksamhetsspråk är svenska. Bestämmelsen är förenlig med 36 och 40 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 11 § ingår ett hänvisningsstadgande till rikets lag om verkställighet av skatter och avgifter (FFS 706/2007). Jämlikt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om verkställighet av domar. Stadgandet i 11 § gäller återkrav av landskapsbidrag hos ett bildningsförbund och ansluter sig till rättsområdet undervisning och kultur. Stadgandet innehåller inte självständiga bestämmelser om verkställighet av återkrav utan hänvisar till denna del till bestämmelserna i rikets lag, varför stadgandet kan intas i landskapslagen.

Stadgandena i landskapslagens 12 § gäller ränta och dröjsmålsränta på belopp som ska återbetalas av landskapsbidrag som landskapsregeringen beviljat. I landskapets behörighet ingår att bestämma räntesatsen för sådana bidrag. Beträffande räntans och dröjsmålsräntans storlek har hänvisningar till räntelagen (FFS 633/1982) intagits. Stadgandena föranleder inga anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Landskapslagens 5 § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vilka utgifter och belopp som ska anses vara i paragrafen avsedda godtagbara kostnader för landskapsbidrag. Därtill berättigar landskapslagens 14 § landskapsregeringen att, om ärendet inte hör till området för lag, genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om förutsättningarna för och förfarandet vid beviljandet av landskapsbidrag enligt landskapslagens 3 kap. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskaps-

regeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringsstadgandena preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. Enligt ordalydelsen i landskapslagens 14 § gäller delegeringen både "förutsättningarna och förfarandet vid beviljandet av landskapsbidrag enligt detta kapitel". Detta 3 kap. i landskapslagen har dock rubricerats "Ansökan och utbetalning av landskapsbidrag". Bestämmelserna om grunderna (förutsättningarna) för landskapsbidrag har emellertid de facto intagits i landskapslagens 2 kap., vilket delegeringen inte gäller. Med hänsyn härtill gäller delegeringsbestämmelserna inte grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Formuleringen i landskapslagens 7 § 2 mom. är otydlig. Av landskapslagens förarbeten framgår att innebörden med stadgandet är att ange att det är tillräckligt att någon medlemsförening i bildningsförbundet är medarrangör till kursen för att landskapsbidrag ska kunna beviljas. Detta kan även utläsas av lagtexten och momentet föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida, vad gäller behörigheten.

Straffbestämmelsen i landskapslagens 15 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 17 §, som uttryckligen utpekar högsta förvaltningsdomstolen som besvärinstans, överensstämmer med 25 § 2 mom. i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen gäller beträffande besvärsförfarandet i övrigt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.11.2009.

Nr 23/09, D 10 09 01 12-D 10 09 01 14

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om avhjälpande av vissa miljöskador, 2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om naturvård, 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, antagna av lagtinget 11.9.2009 (ÅFS 56/2009, ÅFS 57/2009, ÅFS 58/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.10.2009:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om avhjälpande av vissa miljöskador (FFS 383/2009, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringarna i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndigheter ska i landskapet handhas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

I landskapslagen om naturvård intas en definition av begreppet naturskada samt bestämmelser om förebyggande och avhjälpande av naturskador. Landskapslagen om miljöskydd kompletteras med bestämmelser om avhjälpande av betydande miljöskador samt bedömning av skadans betydelse.

Genom landskapslagstiftningen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador, det så kallade miljöansvarsdirektivet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller natur- och miljövard, vattenrätt samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 10 punkterna i självstyrelselagen. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet, som med vissa undantag utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen.

Enligt 20 § i Finlands grundlag bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Denna bestämmelse har beaktats i lagstiftningen.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I landskapslagstiftningen har intagits bestämmelser som kan inkräkta på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna. Dessa bestämmelser i landskapslagen överensstämmer med bestämmelserna i rikslagstiftningen och kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på myndigheter i riket i landskapet ska skötas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen.

Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 2 § om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Dessa bestämmelser i landskapslagen är betänkliga ur rättssäkerhetssynpunkt, men innebär enligt Ålandsdelegationen inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att landskapslagen på denna grund kan fällas.

I rikslagens 7 §, som reglerar hjälpåtgärder utanför ett skadat område, ingår bestämmelser om ersättning för olägenheter. Enligt bestämmelserna har en fastighetsägare eller innehavare av en särskild rättighet rätt till full ersättning, om i rikslagens 5 § avsedda hjälpåtgärder orsakar denne betydande olägenheter. Då rätt till hjälpåtgärder beviljas ska myndigheten samtidigt besluta att de olägenheter som orsakas av åtgärderna ska ersättas. Om man inte har kunnat komma överens om ersättningen, ska lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (FFS 603/1877) i tillämpliga delar iakttas vid fastställande av ersättningens storlek. Om den som har rätt till ersättning inte får ersättning av den verksamhetsutövare som orsakat skadan, svarar staten enligt rikslagen 7 § 3 mom. för betalningen av ersättningen. Rikslagens 9 § berättigar den regionala miljöcentralen att på statens bekostnad vidta eller låta vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga skador och begränsa dem. Enligt landskapslagens 4 § ska det ersättnings- och kostnadsansvar som enligt rikslagen ankommer på staten åligga landskapet, till den del ansvaret uppkommit till följd av verksamhet vars reglering tillhör området för landskapets lagstiftningsbehörighet. Rikslagens 3 kap. innehåller närmare bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Enligt rikslagens 3 kap. 14 § ska den ersättning som staten betalt med stöd av 7 § 3 mom. återkrävas hos verksamhetsutövaren i enlighet med lagen om verkställighet av skatter och avgifter (FFS 706/2007). Med anledning av nämnda bestämmelser konstaterar Ålandsdelegationen att landskapet har behörighet avseende de ersättningsbestämmelser som bl.a. gäller rättsområdet natur- och miljövård. Bestämmelserna i föreliggande lagstiftning innehåller dock även regleringar av rikslagstiftningsnatur. Ärenden gällande inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning hör enligt 18 § 8 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet, medan expropriation för enskilt intresse bör anses utgöra riksbehörighet. Jämlikt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om verkställighet av domar. Till den del ovan beskrivna bestämmelser innehåller bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, kan de enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 5 §, i 2a § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om naturvård samt i 31b § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om miljöskydd. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer,

står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller ovan angivna delegeringsstadganden de tidigare i detta stycke angivna förutsättningarna. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 5 § 2 mom. i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagen har inte intagits någon bestämmelse gällande ändringssökande. Rikslagens 17 § om ändringssökande hänvisar endast till annan i rikslagens 2 § 1 mom. angiven lagstiftning. Bestämmelsen saknar härvid självständigt innehåll, och hänvisningen i rikslagen motsvarar i enlighet med landskapslagens 2 § besvär bestämmelserna i annan landskapslagstiftning. Besvär bestämmelsen överensstämmer härigenom med 25 § i självstyrelselagen.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EG:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstålla delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet inte inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 6.11.2009.

Nr 24/09, D 10 09 01 11

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om Ålands landskapsregering,
antagen av lagtinget 7.9.2009 (ÅFS 9/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.10.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ett nytt 1 § 2 mom. enligt vilket en ledamot i landskapsregeringen ska benämnas minister. Av det till landskapslagen fogade protokollsutdraget över landskapslagens handläggning i lagtingets plenum 7.9.2009 framgår att landskapslagen antagits i den ordning som föreskrivs i lagtingsordningens 55 §.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den.

Benämningen Ålands landskapsstyrelse i 1991-års självstyrelselag ändrades till Ålands landskapsregering genom en lagändring (FFS 68/2004, ÅFS 11/2004), som trädde i kraft 1.6.2004. I regeringens proposition till ändringen av självstyrelselagen (RP 18/2002 rd) anges att orsaken till att benämningen ändrats var att landskapsförbunden i riket tagit i bruk benämningen landskapsstyrelse på sina förvaltande organ.

Detta har förorsakat förväxlingar och medfört missuppfattningen att Ålands landskapsstyrelse skulle vara ett organ inom ett landskapsförbund. För att förhindra förväxlingar med Finlands regering ska den sammansatta benämningen landskapsregering användas. Beträffande benämningen av ledamöterna i landskapsregeringen konstateras i propositionen följande:

”Självstyrelselagen innehåller inte någon bestämmelse om hur ledamöterna i landskapsstyrelsen skall tituleras i officiella sammanhang. En övergång till benämningen landskapsregering innebär dock inte att landskapsregeringens ledamöter officiellt skulle kallas ministrar, eftersom denna benämning enligt 60 § grundlagen är förbehållen medlemmarna av statsrådet”.

I 60 § 1 mom. i grundlagen anges att till statsrådet hör statsministern och ett behövt antal andra ministrar samt att ministrarna ska vara för redbarhet och skicklighet kända finska medborgare.

Enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag.

Ålandsdelegationen konstaterar dock att det varken av grundlagens 60 § eller av grundlagens bestämmelser i övrigt direkt framgår att benämningen minister är förbehållen ledamöterna i landets regering. Med anledning härav, och då behörigheten gällande

landskapsregeringen enligt självstyrelselagens 18 § 1 punkt tillkommer landskapet, och då grundlagen i behörighetsavseende ska tolkas strikt, föreligger ej hinder att i landskapslag intaga benämningen minister för ledamot i landskapsregeringen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

I ärendet har förrättats omröstning:

Ledamoten Mäenpääs avvikande mening i vilken ledamoten Olsson förenade sig:

”Enligt 3 § 2 mom. i grundlagen utövas regeringsmakten i Finland av republikens president samt statsrådet, vars medlemmar skall ha riksdagens förtroende. I 60 § 1 mom. i grundlagen anges att till statsrådet hör statsministern och ett behövt antal andra ministrar samt att ministrarna ska vara för redbarhet och skicklighet kända finska medborgare.

Grundlagen innehåller även särskilda bestämmelser om ministrarnas ställning som statsrådets medlemmar. Dessa avser ministrarnas bindningar (63.1 §), beviljandet av avsked för ministrar (64 §), ministrarnas ställning som chef i ministeriet (68.2 §), laglighetskontrollen av en ministers åtgärder (112 §) samt ministeransvarighet (115 §) och åtal mot minister (114 §).

Enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag.

Ålandsdelegationen konstaterar att det av grundlagens 3 och 60 § samt av grundlagens andra särskilda bestämmelser beträffande ministrar framgår att benämningen minister är förbehållen ledamöterna i landets regering (statsrådet). Med anledning härav utgör landskapslagen en behörighetsöverskridning och bör därför förordnas än förfalla.”

Högsta domstolens utlåtande 8.12.2009:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 23.10.2009 gällande ärendet nr 23/08/2009.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser en ändring av 1 § landskapslagen om Ålands landskapsregering så att ett nytt 2 mom. fogats till paragrafen. Enligt momentet benämns en ledamot i landskapsregeringen minister och där stadgas om vad en ledamot ansvarar för.

Den antagna landskapslagen gäller självstyrelseförvaltningen och hör sålunda till kärnan i landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om landskapsregeringen.

Frågan vad en ledamot i landskapsregeringen skall kallas regleras inte i självstyrelselagen. I 3 § 2 mom. stadgas blott att landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Benämningen landskapsregering infördes i självstyrelselagen genom lagändringen 68/2004. Före denna ändring benämndes organet för den högsta verkställande makten i landskapet landskapsstyrelse. Inte heller i landskapslagen (1971:42) om Ålands landskapsstyrelse ingår några stadganden om hur ledamöterna skall benämnas. Det är således en nyhet i landskapsregleringen att en ledamot i landskapsregeringen benämns minister.

I samband med reformen av självstyrelselagen konstaterades i regeringens proposition 18/2002 rd s. 4 att självstyrelselagen inte innehåller någon bestämmelse om hur ledamöterna i landskapsstyrelsen skall tituleras i officiella sammanhang. Man konstaterade också att en övergång till benämningen landskapsregering dock inte innebär att landskapsregeringens ledamöter officiellt skulle kallas ministrar, eftersom denna benämning enligt 60 § grundlagen är förbehållen medlemmarna av statsrådet.

Enligt 60 § 1 mom. grundlagen hör till statsrådet statsministern och ett behövligt antal andra ministrar. Dessutom stadgas i paragrafen att ministrarna skall vara för redbarhet och skicklighet kända finska medborgare. I paragrafen stadgas det således inte att benämningen minister är förbehållen medlemmarna av statsrådet. Konstaterandet i de förarbeten till ändringen av självstyrelselagen, som nämns i föregående stycke, är en tolkning av vad 60 § grundlagen innebär. I regeringens proposition 1/1998 rd med förslag till ny Regeringsform för Finland behandlas inte frågan om benämningen av ledamöterna i statsrådet. Däremot karakteriseras ministeruppdraget som ett politiskt förtroendeuppdrag (s. 112).

I 5 kap. grundlagen som handlar om republikens president och statsrådet finns det ytterligare stadganden som reglerar ministrarnas ställning som medlemmar av statsrådet. I 63 § stadgas om ministrarnas bindningar och i 64 § om avsked för statsrådet och ministrar. I 68 § 2 mom. stadgas dessutom att ministerierna har en minister som chef. I 10 kap. grundlagen regleras laglighetskontrollen. I kapitlet ingår 112 § som gäller bland annat ett beslut eller en åtgärd av statsrådet eller en minister som föranleder åtgärder av justitiekansler. I 114 § regleras åtal mot minister och i 115 § inledande av undersökning som gäller ministeransvarighet.

I sak är det entydigt vilka personer som avses i grundlagen i ovan nämnda sammanhang. Det är fråga om stadganden som gäller den högsta verkställande makten i riket. Regleringen i landskapslagen som inför benämningen minister för en ledamot i landskapsregeringen påverkar inte denna bedömning. För landskapslagens del är det entydigt att det är fråga om ett uppdrag i landskapsregeringen.

Förutom regleringen i grundlagen om ministrar i statsrådet finns det reglering om offentlig belöning. Med stöd av lagen om offentlig belöning (1215/1999) har republikens president utfärdat förordningen om titlar (381/2000). Enligt denna förordning kan titeln minister förlänas på ansökan. Enligt 25 § statsrådets förordning om utrikesförvaltningen (256/2000) kan en person som är chef för en legation ha tjänstetiteln utomordentligt sändebud och befullmäktigad minister. Benämningen minister används för sändebud enligt 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser. Ordet brukas även allmänspråkligt i andra än i diplomatiska sammanhang.

I andra länder används benämningen minister för ledamöter i organ som innehar den högsta verkställande makten. I Tyskland används "minister" såväl i ordet "Bundesminister" som i ordet "Landesminister", dvs. för regeringsledamöterna både på förbundsstats- och delstatsnivå. På Färöarna finns ett parlament, "lagtinget" och en regering, "landsstyret". I officiella utredningar talas om de färöiska ministrarna.

I landskapslagen utvisar ordet minister att det är fråga om en person som är ledamot i landskapsregeringen. Det är fråga om att benämna ledamöterna på ett sätt som återspeglar att de utövar den högsta verkställande makten i landskapet inom områden som landskapet har behörighet. På denna grund är benämningen inte missvisande. Det är också uppenbart att ordet minister varken i Finland eller i andra länder är reserverat för enbart ledamöterna i det som motsvaras av statsrådet i Finland.

Med stöd av det ovan anförda anser Högsta domstolen att landskapet har kunnat välja ordet minister som benämning på medlemmarna i landskapsregeringen. Högsta domstolen finner således att det inte är fråga om en behörighetsöverskridning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 22.12.2009.

Nr 29/09, D 10 09 01 16

Landskapslag om temporär ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 16.11.2009 (ÅFS 14/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär en temporär höjning av den skatteprocent samfund och samfällda förmåner ska betala i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten. Ändringen gäller åren 2009 -2011 och får härigenom retroaktiv verkan beträffande 2009.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. Enligt 1 § 3 mom. i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) ska för samfunds och samfällda förmånens inkomster betalas skatt till staten, kommunen och församlingen. Högsta domstolen anförde i utlåtande 18.1.1995 över den av lagtinget 26.9.1994 antagna landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland att samfundsskatten delvis är en sådan skatt beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt domstolen innebär detta dock inte att lagstiftningsbehörigheten rörande ifrågavarande beskattning av samfund i sin helhet skulle tillkomma riket. Enligt Högsta domstolens ställningstagande hade lagtinget inte överskridit sin lagstiftningsbehörighet trots att lagtingsbeslutet

kunde försvåra tillämpningen av inkomstskattelagen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär detta att lagtinget på nu företaget sätt kan lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten.

Landskapslagen får retroaktiv verkan beträffande skatteåret 2009. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att grundlagen inte innehåller något absolut förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Däremot följer av grundlagens egendomsskydd samt av allmänna rättsprinciper, såsom kraven på förutsägbarhet och skälighet, att retroaktiv skattelagstiftning skall undvikas. I föreliggande landskapslag sker ändringen inom skatteåret och gäller skattesatsen. Ändringen har varit förutsägbar. Därtill föreligger särskilda omständigheter som gör att ändringen inte kan anses oskäligen. Hinder för en retroaktiv tillämpning av landskapslagen föreligger därför inte.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 11.2.2010:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.12.2009 gällande ärendet nr 33/08/2009.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om temporär ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland. Kommunalskattelagen (1993:37) för landskapet Åland är en s.k. blankettlag som med vissa undantag gör inkomstskattelagen (1535/1992) och lagen om skatteredovisning (532/1998) tillämpliga i landskapet. Genom den nu antagna temporära ändringen fogas en ny 4 a § till landskapslagen. I paragrafen stadgas att samfund och samfällda förmåner skall betala 8,3278 procent i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten vid beskattningen för skatteåren 2009, 2010 och 2011.

Syftet med den temporära ändringen är att införa en motsvarande höjning av kommunernas samfundsskatteprocent i landskapet som redan har gjorts i riket genom den temporära ändringen (352/2009) av lagen om skatteredovisning. Genom ändringen har man infört en 12 a § i lagen som höjer den kommunala andelen av samfundsskatten från 22,03 procent till 32,03 procent. Denna ändring tillämpas på redovisningen av samfundsskatten för skatteåren 2009-2011. Kommunalskatten i landskapet för samfunden var till och med 4.6.2009 26 procent då den retroaktivt sänktes till 23,4 procent genom den ovan nämnda ändringen av lagen om skatteredovisning som företogs i riket. I och med ändringen av landskapslagen höjs skatten för samfunden igen till 26 procent så att det är fråga om en retroaktiv höjning av skatten för skatteåret 2009.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till lagstiftningsområdet beskattning. I självstyrelselagen är behörighetsfördelningen inom detta område uppdelat mellan landskapet

och riket. Landskapet har enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat kommunerna tillkommande skatter. Riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen i fråga om skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten.

Högsta domstolen har 18.1.1995 i ett utlåtande angående landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland tagit ställning till behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket då det är fråga om samfunds skattskyldighet. Högsta domstolen konstaterade att samfundsskatten delvis är en sådan skatt beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen hör till riket men att detta dock inte innebär att lagstiftningsbehörigheten om samfundsbeskattningen i sin helhet skulle höra till riket. Slutsatsen var att landskapet har lagstiftningsbehörighet angående kommunalskatten och landskapslagen gäller samfundsbeskattningens inverkan på kommunalskatten. Den nu aktuella frågan om lagstiftningsbehörigheten gäller också samfundsbeskattningens kommunala andel varför Högsta domstolen finner att landskapet har behörighet att införa ett stadgande angående en höjning av den andel av samfundsskatten som skall tillfalla kommunerna.

Landskapslagen har en delvis retroaktiv verkan. Grundlagen innehåller inget generellt förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Enligt 15 § Finlands grundlag är vars och ens egendom tryggad och en retroaktiv skattelag innebär ett ingripande mot detta skydd av egendom. Grundlagsutskottet har konstaterat att man utifrån allmänna rättsprinciper, såsom kraven på förutsebarhet och skälighet, kan formulera en utgångspunkt att skattelagstiftning med retroaktiv verkan skall undvikas. Utskottet konstaterar att det trots detta kan finnas sådana särdrag i enskilda fall som gör det möjligt anta retroaktiv skattelagstiftning. (Grundlagsutskottets utlåtande 1/2009 rd).

Den retroaktiva verkan i den antagna landskapslagen är inte särskilt omfattande. Kommunalskatten var till och med 4.6.2009 26 procent då den retroaktivt sänktes till 23,4 procent genom den ovan nämnda ändringen av lagen om skatteredovisning som företogs i riket. I och med att skatten genom landskapslagen igen höjs till 26 procent innebär det att det hos de ekonomiska aktörerna inte under en särskilt lång tid har kunnat bildas förväntningar om att skatten skall vara lägre. Den ekonomiska verkan av landskapslagen är med beaktande av storleken av höjningen och kortvarigheten av den retroaktiva verkan inte särskilt betydande. På grund av dessa omständigheter påverkas inte förutsebarheten nämnvärt och det är inte heller fråga om en oskälig ändring. Högsta domstolen finner således att landskapslagen utgör ett sådant undantagsfall att retroaktiv skattelagstiftning är möjlig och därför utgör landskapslagen inte heller för denna frågas del en behörighetsöverskridning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 5.3.2010.

Nr 30/09, D 10 09 01 15

Landskapslag om upphävande av landskapslagen om landskapet Ålands jämställdhetsdelegation, antagen av lagtinget 16.11.2009 (ÅFS 5/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om landskapet Ålands jämställdhetsdelegation (ÅFS 34/1982).

Lagstiftningsbehörigheten:

Jämställdheten mellan könen utgör ett rättsområde som inte särskilt uppräknas i självstyrelselagen vid fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan rikets och landskapets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför i det enskilda fallet bedömas i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen då man avgör om ärendet hör till rikets eller landskapets behörighet. Landskapslagen berör främst 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen enligt vilka landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 22.1.2010.

Nr 32/09, D 10 09 01 17 – D 10 09 01 18

1. Landskapslag om pensionsskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om arvode för medlem av Ålands landskapsstyrelse, antagna av lagtinget 2.12.2009 (ÅFS 7-8/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar den rätt till ålders- och invalidpension av landskapsmedel som ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen har samt om familjepension efter den som varit ledamot av lagtinget eller landskapsregeringen. Samtidigt görs en teknisk justering av landskapslagen om arvode för medlem av Ålands landskapsstyrelse så att benämningen ändras till Ålands landskapsregering.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskap-

ets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt landskapslagens 20 § är en kommuns eller ett annat offentligrättsligt samfunds myndighet eller inrättning, pensionsskyddscentralen, en försäkrings- och pensionsanstalt samt sjukhus skyldiga att på anhållan avgiftsfritt meddela landskapsregeringen uppgifter som kan inverka på avgörandet av ett pensionsärende som är under behandling, men så att vad som bestäms i annan lag om tystnadsplikt ska följas. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att regleringen av personregister är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om personregister bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Regleringen av personuppgifter berör även det i 10 § i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämnda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till den del bestämmelsen om erhållande av uppgifter kan anses beröra det i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter samt försäkrings- och pensionsanstalter åläggas att meddela uppgifter till landskapsregeringen.

Bestämmelsen om ändringsökande i landskapslagens 23 § överensstämmer med 25 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 22.1.2010.

Nr 2/10, D 10 09 01 23

Landskapslag om ordningsvakter, antagen av lagtinget 16.12.2009 (ÅFS 28/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om de skyldigheter och befogenheter som tillkommer ordningsvakter samt om godkännande av dessa för uppdraget. I landskapslagens 1 § ingår hänvisningar till de landskapslagar som innehåller bestämmelser om hur och när ordningsmän utses. Tillämpningen av landskapslagen är därför beroende av att även åtminstone någon av dessa landskapslagar träder i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 6 punkterna i självstyrelselagen helt eller med vissa undantag som inte landskapslagen berör.

Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen ska gälla personer som upprätthåller ordningen förutom vid offentliga nöjeställningar och i inkvarterings- och trakteringsrörelser, även ombord på passagerarfartyg som är registrerade på Åland. Med anledning härav påpekas att enligt 27 § 13 punkten i självstyrelselagen hör handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten till rikets behörighet. I regeringens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 75) anges angående nämnda punkt bl.a. följande:

”Begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten skall i princip motsvara begreppen ”privat sjörätt” och ”lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt” i 11 § 2 mom. 8 och 17 punkten i den gällande självstyrelselagen. Den reglering som avser förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart är också enligt förslaget en riksangelägenhet. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfarten till rikets lagstiftningsbehörighet.”

Så uppfattat omfattar begreppet handelssjöfart i 27 § 13 punkten i självstyrelselagen inte ordningsvakter ombord på handelsfartyg, utan regleringen av dem hör till landskapets behörighet enligt 18 § 6 punkten. I sammanhanget kan även påpekas att regeringens förslag till lag om ordningsvakter samt vissa lagar som har samband med den (RP 148/1998 rd s. 8-9) utgår från att rikslagstiftningen om ordningsvakter inte gäller fartyg registrerade på Åland.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. avvikelser från grundlag och de medborgerliga rättigheterna till rikets behörighet. I landskapslagen har intagits ett flertal bestämmelser om tvångsåtgärder vilka inkräktar på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna. Dessa bestämmelser överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikets lag om ordningsvakter (FFS 533/1999, nedan rikslagen) och kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen konstaterar att enligt 11 § 2 mom. i landskapslagen får den som godkänts som ordningsvakt med stöd av 2a § 2 mom. inte bära maktmedelsredskap i sina uppgifter. Det är uppenbarligen fråga om ett skrivfel, eftersom någon sådan paragraf inte finns i landskapslagen. Hänvisningen torde avse lagens 3 § 2 mom. Skrivfelet inverkar inte på behörighetsfördelningen.

I sista meningen i landskapslagens 3 § 2 mom. har intagits en hänvisning till villkor som ska uppfyllas enligt landskapslagens 13 § 2 eller 3 mom. En motsvarande bestämmelse finns visserligen i rikslagstiftningen, men av lagtexten är det svårt att utläsa vari dessa villkor skulle bestå. Denna oklarhet inverkar dock inte på behörighetsfördelningen.

Landskapslagens 20 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen och Ålands polismyndighet att, utan hinder av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet, få behövlig information om utövandet av ordningsövervakningsuppgifter, anordnandet av ordningsövervakningsutbildning och andra liknande omständigheter. Enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar. Bestämmelsen överensstämmer dock med motsva-

rande bestämmelse i 19 § 3 mom. i rikslagen, varför den med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 27 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 28 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagens 29 § reglerar de angelägenheter över vilka landskapsregeringen genom landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringen preciseras av den reglering som finns i landskapslagen. Dessutom kan landskapsregeringens normgivningsmakt endast gälla angelägenheter som utgör landskapsbehörighet. Landskapslagens 29 § 2 punkt berättigar landskapsregeringen att utfärda närmare bestämmelser om bl.a. i landskapslagens 9 § avsedd visitation. Bestämmelserna i landskapslagens 9 § om förutsättningarna för och genomförande av visitation är dock rätt ingående, varför de bestämmelser som kan införas härom i en landskapsförordning inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Mot denna bakgrund utgör landskapslagens 29 § inte en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att motsvarande delegeringsbestämmelser ingår i rikslagens 28 §.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen är dock beroende av att någon av de landskapslagar som innehåller bestämmelser om när och hur ordningsvakter utses, även träder i kraft.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 3/10, D 10 0 09 01 24

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privata säkerhetstjänster, antagen av lagtinget 16.12.2009 (ÅFS 29/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om privata säkerhetstjänster (FFS 282/2002, nedan rikslagen) med vissa avvikelser görs tillämplig i landskapet Åland för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom ramen för landskapets behörighet. Ändringar i rikslagen ska tillämpas från det de träder i kraft i riket. Hänvisningar i rikslagen till andra bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på inrikesministeriet ska i landskapet handhas av Ålands landskapsregering till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. På motsvarande sätt ska de förvaltningsuppgifter som enligt nämnda lag ankommer på polismyndigheten i hemkommunen, i landskapet ankomma på Ålands polismyndighet.

Rikslagen har till syfte att trygga privata säkerhetstjänsters kvalitet och pålitlighet samt att främja samarbetet mellan myndigheterna och privata säkerhetstjänster. Den innehåller bestämmelser som gäller idkande av bevakningsrörelse, säkerhetsskyddande verksamhet samt tillsyns- och straffbestämmelser.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, som utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagen gäller även allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen med undantag av 27 § 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen. Av nämnda undantag gäller 27 § 27 punkten skjutvapen och skjutförmödenheter, och rikslagens bestämmelser om dessa kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Landskapslagen gäller även näringsverksamhet, som med vissa undantag utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen.

En del av de rättigheter som tillkommer i rikslagen avsedda väktare kan komma att inkräkta på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om avvikelse från grundlag samt de grundläggande medborgerliga rättigheterna hör enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen till rikets behörighet. Dessa bestämmelser kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Rikslagens 43 § berättigar polisstyrelsen att, utan hinder av att bevakningsföretags eller säkerhetsskyddsföretags medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet, få behövlig information om företagets verksamhet, personal, ekonomiska ställning och andra liknande omständigheter. Enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring. Bestämmelsen, som i enlighet med landskapslagens 2 § även bör anses gälla landskapsregleringen, kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapets behörighet ingår även att inta bestämmelser om tillsyn och administrativa tvångsåtgärder inom rättsområden som faller inom landskapets behörighet.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 27 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på inrikesministeriet i landskapet ska handhas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet samt de förvaltningsuppgifter som ankommer på polismyndigheten i hemkommunen på Ålands polismyndighet. Ålandsdelegationen konstaterar att inrikesministeriets uppgifter, enligt en nyligen vidtagen ändring av den aktuella rikslagen om privata säkerhetstjänster (FFS 510/2009), har överförts på Polisstyrelsen, räknat från 1.1.2010, varför hänvisningen i landskapslagen till inrikesministeriet blir inkonsekvent. Enligt den allmänna principen i självstyrelsesystemet ankommer det dock på Ålands landskapsregering att på Åland handha sådana förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndigheter men som enligt självstyrelselagens behörighetsfördelning hänförs till landskapets behörighet, såvida det inte i den aktuella blankettlagen uttryckligen föreskrivs att dessa förvaltningsuppgifter skall handhas av någon annan myndighet inom landskapsförvaltningen. Eftersom landskapslagens 2 § inte närmare preciseras kan den dock leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är därför betänkelig ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder ingen anmärkning från behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänförs stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i 4 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i

stöd av rikslagstiftningen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 5 § första mening får förvaltningsbeslut som Ålands polismyndighet fattat med stöd av landskapslagen överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Enligt andra meningen i 5 § får besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Formuleringen i sist nämnda mening är oklar och torde avse att besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärsbestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har ovan i utlåtandet anförat anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 4/10, D 10 09 01 25 – D 10 09 01 27

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om sammankomster, 2. landskapslag om upphävande av landskapslagen om offentliga nöjeställningar, 3. landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 16.12.2009 (ÅFS 30-32/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om sammankomster (FFS 530/1999, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringarna i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på det ministerium som ansvarar för den inre säkerheten ska i landskapet handhas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på polisen ska i landskapet handhas av Ålands polismyndighet till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Syftet med rikslagen är att trygga möjligheten att utöva mötesfriheten som garanteras i grundlagen och att med nödvändiga bestämmelser med anknytning till ordning styra ordnandet av allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om offentliga nöjeställningar. I plan och bygglagen för landskapet Åland (ÅFS 102/2008) intas en ny 72a § om godkännande av samlingslokal.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 18 § 6 punkt tillkommer landskapet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt 18 § 1 och 7 punkterna i nämnda lag tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapets myndigheter och byggnads- och planväsendet.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I landskapslagstiftningen har intagits bestämmelser som kan inkräkta på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, speciellt i den i grundlagens 2 kap. 13 § avsedda mötes- och föreningsfriheten. Dessa bestämmelser överensstämmer med bestämmelserna i rikslagstiftningen och kan, liksom övriga bestämmelser som utgör riksbehörighet, jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på det ministerium som ansvarar för den inre säkerheten i landskapet ska handhas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet samt de förvaltningsuppgifter som ankommer på polisen på Ålands polismyndighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är visserligen betänkelig ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder ingen anmärkning från behörighetssynpunkt.

Straffbestämmelserna i rikslagens 25 och 26 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen till den del de berör rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om sammankomster ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen

uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i 4 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagstiftningen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen och genom den antagna rikslagen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 5 § första mening får förvaltningsbeslut som Ålands polismyndighet fattat med stöd av landskapslagen överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Enligt andra meningen i 5 § får besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Formuleringen i sist nämnda mening är oklar och torde avse att besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärsbestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 5/10, D 10 09 01 19

Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 18.12.2009 (ÅFS 68/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om avgifter för avbytarverksamhet samt icke landskapsanställda lantbruksavbytare tillkommande ersättningar. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, socialvård samt jord- och skogsbruk på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Landskapslagens 24 § innehåller förordningsfullmakter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

De flesta delegeringsbestämmelserna i landskapslagens 24 § gäller offentligrättsliga avgifter och i fråga om dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § följas. Dessutom förutsätter grundlagens 81 § 2 mom. att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå. Den nuvarande allmänna regleringen om grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Enligt 4 § 1 mom. i denna lag ska avgifter för offentligrättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. I lagens 4 § 2 mom. uppräknas dock omständigheter som berättigar landskapsregeringen att bestämma att en avgift allmänt uppnås så att full kostnadstäckning inte uppbärs eller att avgift inte ska uppbäras. Den nu aktuella landskapslagens 24 § 1 mom. förutsätter att landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet iakttas. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller landskapslagen de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

Landskapslagens 24 § 4 punkt berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om storleken på och beräkningsgrunden för ersättning till lantbruksavbrytare som är egenföretagare, anställd av ett privat avbytarföretag eller anställd av lantbrukaren. Beträffande denna ersättning konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 1 § 3 mom. i landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare (ÅFS 57/1998) betalar landskapsregeringen ersättning för avbytarverksamhet till privata avbytarföretag enligt bestämmelserna i 17 § och bestämmelser meddelade i landskapsförordning. Nämnda 17 § innehåller bestämmelser om uträknande av en icke landskapsanställd lantbruksavbytares arbetstid. Hänvisningen i landskapslagens (ÅFS 57/1998) 1 § 3 mom. till nämnda landskapslags 17 § får anses ange att ersättningen till en icke landskapsanställd lantbruksavbytare ska erläggas enligt lantbruksavbytarens i lagrummet definierade arbetstid. Dessa bestämmelser gäller härvid även delegeringsbestämmelsen i 24 § 4 punkten i den nu aktuella landskapslagen. Då grunderna för uträknande av ersättningen på detta sätt angivits i landskapslagstiftningen uppfyller nämnda delegeringsstadgande de krav som på grundlagsnivå ställs på stadgandena. Med anledning härav föreligger inte en behörighetsöverskridning.

För övrigt innehåller delegeringsstadgandena inte angelägenheter som berör grunderna för individernas rättigheter och skyldigheter och de kan således intas i landskapslagen.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 6/10, D 10 09 01 20 – D 10 09 01 21

Landskapslag om upphävande av 7a § kommunalskattelagen för landskapet Åland, 2. landskapslag om upphävande av 1 § 1 mom. 1 punkten landskapslagen om kompensation för förlust av skatteintäkter, antagna av lagtinget 18.12.2009 (ÅFS 65-66/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen i 7a § i kommunalskattelagen enligt vilken en skattskyldig fysisk person vid kommunalbeskattningen berättigas göra ett allmänt avdrag om fem procent från förvärvsinkomsten. Som en följd av det upphävs även kommunernas rätt till kompensation för förlust av skatteintäkter som orsakas av avdraget. I landskapslagarna ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis skall träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Ikraftträdelsebestämmelsen i respektive landskapslag bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagarnas förarbe-

ten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 7/10, D 10 09 01 28

Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 21.12.2009 (ÅFS 67/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade och kompletterande bestämmelser om det maximala beloppet en person under ett kalenderår behöver betala för vissa hälso- och sjukvårdstjänster (högkostnadsskyddet). I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. Grundlagens 19 § 3 mom. förutsätter att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, skall tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Grundlagsutskottet har bl.a. i utlåtande över en regeringsproposition med förslag till en lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (GrUU 8/1999 rd) konstaterat att motsvarande bestämmelse i 15a § 3 mom. i den nu upphävda Regeringsformen har den viktiga dimensionen att klientavgifterna inte får vara så höga att de som behöver tjänsterna inte kan utnyttja dem. Utifrån nämnda lagrum ansåg utskottet att även ett avgiftstak i sak kan motiveras.

Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 §, liksom självstyrelselagens 21 §, att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. Eftersom i avgiftslagen intagits detaljerade bestämmelser om högkostnadsskyddet föranleder bestämmelserna inga anmärkningar i behörighetsavseende.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen

att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 8/10, D 10 10 01 1

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete, antagen av lagtinget 20.1.2010 (ÅFS 21/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (FFS 738/2009) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet på invalidpension som har beviljats med stöd av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner (ÅFS 54/2007) eller landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare (ÅFS 29/2007). Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket.

Rikslagens syfte är att främja återgång i arbete för dem som får invalid- eller sjukpension.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i 18 § 4 punkten i

självstyrelselagen hänförts bl.a. kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 11 och 21 punkterna samt 29 § 3 punkten i självstyrelselagen arbetsrätt, arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen, samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2a punkten, försäkringsavtal och socialförsäkring.

Till den del landskapslagen innehåller bestämmelser som utgör riksbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 3 § anges att hänvisningar i rikslagen till bestämmelser i annan rikslagstiftning ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är betänklig från rättssäkerhetssynpunkt, men innebär enligt Ålandsdelegationen inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att landskapslagen på denna grund kan fällas.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 9/10, D 10 10 01 2 – D 10 10 01 3

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland om lagen om växtskyddsmedel, 2. landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland om riksförfattningar om kemikalier, antagna av lagtinget 20.1.2010 (ÅFS 40-41/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en sk. blankettlag, enligt vilken rikets lag om växtskyddsmedel (FFS 1259/2006, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om växtskyddsmedel ankommer på riksmyndigheterna ska i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Rikslagens syfte är att trygga ett gott sundhetstillstånd hos växter och kvaliteten på livsmedlen genom att säkerställa att de växtskyddsmedel som finns på marknaden och som används är effektiva och lämpliga för sitt ändamål när de används på korrekt sätt, och att de inte medför olägenhet för miljön. Syftet med lagen är dessutom att säkerställa att växtskyddsmedlen används på behörigt sätt.

Genom rikslagen upphävs lagen om bekämpningsmedel (FFS 327/1969). Med anledning härav avlägsnas hänvisningarna till kemikalielagen i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier (ÅFS 32/1990).

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet (RP 73/1990 rd s. 77). Landskapslagen gäller även förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare vilket område enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Med stöd av detta lagrum kan 2 § 2 mom. intas i landskapslagen. Till den del stadgandena om växtskyddsmedel gäller utrikeshandeln innefattas de enligt blankettlagens 1 § 3 mom. inte i landskapslagens tillämpningsområde. Till den del bestämmelserna i övrigt är att hänföra till rikets behörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på myndigheter i riket i landskapet ska skötas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är betänklig från rättssäkerhetssynpunkt, men innebär enligt Ålandsdelegationen inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att landskapslagen på denna grund kan fällas.

Genom antagande av rikslagen påförs även statliga myndigheter uppgifter. Jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Rikslagens 7 kap. reglerar tillsyn och utlämnande av uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt nämnda kapitel har tillsynsmyndigheten och auktoriserade inspektörer rätt att få tillträde till den plats där växtskyddsmedel testas, tillverkas, lagras, säljs och används och till transportmedel för växtskyddsmedel samt att kontrollera bokföring, utföra inspektioner och att även vid behov avgiftsfritt ta nödvändiga prover av växtskyddsmedel och produkter som behandlats med växtskyddsmedel, av marken och vattnet för undersökning. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap.

10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet har de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Det gäller även bestämmelserna i rikslagens 34, 36 och 37 § om rätt att få uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Rikslagens 33 § 2 mom. har formulerats så att den inte står i strid med grundlagens bestämmelser.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 11 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen i landskapsregleringen.

Bestämmelsen i landskapslagens 9 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 13 § 1 mom. överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Även bestämmelsen om verkställighet i rikslagens 52 § samt om besvärsförbud i landskapslagens 13 § 2 mom. berör rättskipning, vilket område utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 14 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om växtskyddsmedel ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i landskapslagens 14 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom

begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Växtskyddet är en viktig del av jordbrukslagstiftningen inom EU och regleras i flera EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet inte inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadgande funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 10/10, D 10 10 01 4 – D 10 10 01 8

1. Ordningslag för landskapet Åland, 2. landskapslag om upphävande av vissa bestämmelser om allmän ordning och säkerhet i strafflagen, 3. landskapslag om upphävande av landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, 4. landskapslag om upphävande av landskapslagen om eggvapen, 5. landskapslag om ändring av 36 § vägtrafiklagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 20.1.2010 (ÅFS 23-27/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att främja allmän ordning och säkerhet. Landskapslagen innehåller bestämmelser om äventyrande av ordning och säkerhet samt orsakande av störning, förbjudna föremål och ämnen, djurdisciplin samt straffpåföljder. Genom landskapslagen upphävs annan landskapslagstiftning som landskapslagen ersätter. Samtidigt kompletteras bestämmelserna om särskilda parkeringsförbud i 36 § i vägtrafiklagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 17 § 6 punkten i självstyrelselagen med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkterna. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggande av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. I landskapslagen ingår bestämmelser som gäller skjutvapen och skjutförnödenheter. Dessa bestämmelser överensstämmer dock i sak med motsvarande bestämmelser i rikets ordningslag (FFS 612/2003, nedan rikslagen) och kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagen har intagits ett flertal bestämmelser om tvångsåtgärder vilka inkräktar på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen. Dessa bestämmelser överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikslagen och kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen berör även landskapets myndigheter samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar som landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagstiftningen berör även vägtrafik, vilket utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 21 punkten i självstyrelselagen.

I landskapslagens 9 § ingår förbud att till landskapet införa i paragrafen avsedda farliga föremål. Med anledning härav konstateras att lagstiftningsbehörigheten gällande utrikeshandeln enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna bör i dessa angelägenheter hänföras till rättsområdet allmän ordning och säkerhet, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt.

Enligt självstyrelselagens 18 § 25 punkt utgör beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet landskapsbehörighet. Landskapslagens 16 § reglerar ordningsföreseelser och i dess 17 § har intagits hänvisningar till vissa i strafflagen kriminaliserade gärningar. Enligt 17 § 1 mom. ska de angivna bestämmelser gälla i landskapet inom landskapets behörighet. Genom paragrafen intas även strafflagens 17 kap. 15 a § i landskapslagen, som gäller implementering av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1523/2007 om att förbjuda utsläppande på marknaden samt import till eller export från gemenskapen av päls av katt och hund och varor som innehåller sådan päls. Strafflagens 17 kap. har rubricerats "Om brott mot allmän ordning", och bestämmelsen kan därför anses utgöra landskapsbehörighet. Bestämmelsen i landskapslagens 17 § 4 mom. om att hänvisningar i strafflagen till bestämmelser i annan rikslagstiftning inom landskapets behörighet ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen är diffus eftersom bestämmelsen inte närmare preciserats, men inverkar inte på behörighetsfördelningen i självstyrelse-

lagen. Straffbestämmelserna i landskapslagens 16 och 17 § föranleder inga anmärkningar från behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 18 § ingår bestämmelser om ordningsbot. Enligt paragrafen ska bestämmelserna i 2a kap. 8 §, 9 § 1,4 och 5 mom. samt 10 och 11 § i strafflagen tillämpas inom landskapets behörighet. Ålandsdelegationen konstaterar att nämnda lagrum även innehåller allmänna bestämmelser om ordningsbot. Enligt 27 § 22 punkten i självstyrelselagen utgör straffrätt riksbehörighet med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Detta innebär att straffformer och övriga frågor som anknyter till den allmänna delen av strafflagen regleras i rikslagstiftningen. Enligt landskapslagens 16 § 3 mom. får böter för ordningsförseelse inte förvandlas till fängelsestraff. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen såsom överensstämmande med rikslagstiftningen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 18 § 2 mom. om att landskapsregeringen i landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser om till vilket belopp ordningsboten ska fastställas för olika ordningsförseelser motsvarar i sak bestämmelsen i strafflagens 2 a kap 8 § 2 mom.

Bestämmelserna om tvångsutförande, förstörande och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkterna i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagens 21 § berättigar Ålands polismyndighet att bevilja tillstånd att utse ordningsvakter som avses i landskapslagen om ordningsvakter. Tillämpningen av 21 § förutsätter att även landskapslagen om ordningsvakter träder i kraft.

Landskapslagens 22 § reglerar ordningsövervakningsuppgifter. I paragrafens 1 och 3 mom. har intagits hänvisningar till landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privata säkerhetstjänster och i paragrafens 2 mom. till landskapslagen om ordningsvakter. Tillämpningen av nämnda lagrum förutsätter att även dessa landskapslagar träder i kraft.

I landskapslagens 22 § 5 mom. berättigas landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om märken och text på ordningsvaktsdräkter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Delegeringsbestämmelsen i landskapslagen 22 § 5 mom. uppfyller nämnda förutsättningar.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 23 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 11/10, D 10 09 01 22

Landskapslag om basbeloppen för verksamhetsåret 2010, antagen av lagtinget 18.12.2009 (ÅFS 64/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar de basbelopp som 2010 ska ligga till grund för beräkning av landskapsandelarna till kommunerna. Landskapslagen innebär att basbeloppen för 2010 inte indexjusteras i enlighet med den gällande lagstiftningen. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård samt undervisning, läroavtal, kultur, idrott och ungdomsverksamhet.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 12/10, D 10 09 01 29 – D 10 09 01 32

1. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om motorfordonsbyrån, 3. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen, 4. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om Datainspektionen, antagna av lagtinget 21.12.2009 (ÅFS 16-19/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.2.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet kompletteras med en bestämmelse om att beslut om permittering ska fattas av landskapsregeringen. Enligt den reviderade 11 § i landskapslagen om motorfordonsbyrån ska beslut i fråga om tjänst vid motorfordonsbyrån i enlighet med tjänstemannalagen för landskapet Åland handläggas av landskapsregeringen. Landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen ändras så att det anges att diskrimineringsombudsmannen, som är en oberoende myndighet, är administrativt underställd landskapsregeringen. Beslut i fråga om tjänsten som diskrimineringsombudsman samt förflyttning och omplacering av diskrimineringsombudsmannen ska handläggas av landskapsregeringen. I landskapslagen om Datainspektionen intas bestämmelser om att beslut i fråga om tjänsten som chef för Datainspektionen ska handläggas av landskapsregeringen. Sist nämnda landskapslag kompletteras även med bestämmelser om förflyttning, omplacering och permittering av tjänstemän.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Genom landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) genomfördes rådets direktiv 2000/43/EG om genomförande av principen av likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (nedan diskrimineringsdirektivet) samt rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (nedan direktivet om likabehandling) i landskapet Åland. Artikel 13.1. i diskrimineringsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna utser ett eller flera organ för främjande av likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av ras eller etniskt ursprung. Dessa organ får utgöra en del av de organ som på nationell nivå har till uppgift att tillvarata de mänskliga rättigheterna eller att ta tillvara enskildas rättigheter. Enligt nämnda artikel ska medlemsstaterna säkerställa att behörigheten för dessa organ bl.a. omfattar att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering. I enlighet härmed stadgas i 2 § 1 mom. i landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen att diskrimineringsombudsmannen är en oberoende myndighet med landskapet Åland som huvudman. Trots de nya stadgandena i nämnda 2 § om att diskrimineringsombudsmannen är administrativt underställd landskapsregeringen och att beslut om förflyttning och omplacering av diskrimineringsombudsmannen fattas av landskapsregeringen, bör myndigheten anses kunna utöva sina uppgifter på ett oberoende sätt, (Jfr. Ålandsdelegationens utlåtande

14.6.2007 angående bl.a. landskapslag om Datainspektionen). Hinder för intagande av nämnda bestämmelser i landskapslagarna föreligger enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 19.3.2010.

Nr 17/10, D 10 10 01 10

Landskapslag om ändring av 4 och 4a §§ kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 24.3.2010 (ÅFS 38/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär en sänkning av den skatteprocent samfund och samfällda förmåner ska betala i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. Enligt 1 § 3 mom. i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) ska för samfunds och samfällda förmånens inkomster betalas skatt till staten, kommunen och församlingen. Högsta domstolen anförde i utlåtande 18.1.1995 över den av lagtinget 26.9.1994 antagna landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland att samfundsskatten delvis är en sådan skatt beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt domstolen innebär detta dock inte att lagstiftningsbehörigheten rörande ifrågavarande beskattning av samfund i sin helhet skulle tillkomma riket. Enligt Högsta domstolens ställningstagande hade lagtinget inte överskridit sin lagstiftningsbehörighet trots att lagtingsbeslutet kunde försvåra tillämpningen av inkomstskattelagen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär detta att lagtinget på nu företaget sätt kan lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.5.2010.

Nr 18/10, D 10 10 01 9

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp, antagen av lagtinget 24.3.2010 (ÅFS 50/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987, nedan rikslagen) görs tillämplig i landskapet. Med stöd av 71 § i självstyrelselagen är rikslagen för närvarande gällande i landskapet i den lydelse den hade 31.12.1992, och genom landskapslagen görs rikslagen i sin nuvarande ordalydelse med vissa i landskapslagen angivna avvikelser gällande i landskapet. Ändringar av rikslagen ska tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket.

Rikslagens syfte är att främja de handikappades förutsättningar att leva och vara verk samma som jämbördiga medlemmar av samhället samt att förebygga och undanröja olägenheter och hinder som handikappet medför.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1,4 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. I grundlagens 6 § föreskrivs att alla är lika inför lagen och att ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av bl.a. hälso tillstånd eller handikapp. Grundlagens 19 § 3 mom. förutsätter att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, skall tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt befrämja befolkningens hälsa. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär de i landskapslagen intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte några från rikslagstiftningen avvikande ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. I rikslagen ingår även bestämmelser om återkrav samt utmätningförbud vilka angelägenheter är att hänföra till området för rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagen har rikslagens bestämmelser om överklagande inte undantagits. Enligt rikslagens 18 och 19 § (ändrade genom FFS 1545/2009) får ändring i socialnäm-

dens beslut om service och ekonomiskt stöd sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen och besvär över förvaltningsdomstolens beslut i vissa fall anförs hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärshandläggningarna överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 5 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar som landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.5.2010.

Nr 23/10, D 10 10 01 11

Landskapslag om ändring av 18 § grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 12.4.2010 (ÅFS 48/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.6.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen gör det möjligt för vårdnadshavaren till en elev att välja att eleven ska undervisas i den religionskunskap som skolan ordnar i stället för undervisning i livsåskådningskunskap, även om eleven inte tillhör det religionssamfund enligt vars religion undervisningen ges.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning och tjänsteinnehavare samt undervisning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Grundlagens 11 § tryggar religions- och samvetsfriheten. Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Enligt den ändrade paragrafen är ingen skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är bestämmelserna i landskapslagens 18 § förenliga med nämnda grundlagsbestämmelse.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 11.6.2010.

Nr 24/10, D 10 10 01 12

Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om Ålands representation i Nordiska rådet, antagen av lagtinget 12.4.2010 (ÅFS 53/2010).

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen ska suppleanterna för de av lagtinget utsedda ordinarie medlemmarna i Ålands delegation i Nordiska rådet inte längre vara deras personliga ersättare. Samtidigt görs ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 11.6.2010.

Nr 25/10, D 10 10 01 13

Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet, antagen av lagtinget 28.4.2010 (ÅFS 49/2010).

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär en utvidgning av rätten till stöd för vård av barn i hemmet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen, kommunernas förvaltning, socialvård samt undervisning på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagen har beaktats bestämmelserna i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EG:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasättande landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 11.6.2010.

Nr 27/10, D 10 10 01 14

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen, antagen av lagtinget 2.6.2010 (ÅFS 83/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.7.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en sk. blankettlag, enligt vilken rikets foderlag (FFS 86/2008, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvalt-

ningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndigheterna ska i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Rikslagens syfte är att säkerställa kvaliteten, säkerheten och spårbarheten hos foder samt sakkunnig information om foder för att trygga djurhälsan och kvaliteten på animaliska livsmedel. Lagen tillämpas på foder och foderhantering, foderföretagare samt kontrollen i alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan, från primärproduktionen av fodret tills det släpps ut på marknaden.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter. Landskapslagen är i huvudsak att hänföra till lagstiftningen om jord- och skogsbruk samt styrningen av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag, enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet. Genom nu gällande självstyrelselag överfördes behörigheten gällande handel med konstgjorda ämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror till landskapet. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om animaliska livsmedel. Lagstiftningen om livsmedel är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag. Till rikets behörighet har i 27 § 33 punkten i självstyrelselagen hänförts ärenden angående förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet.

I foderlagen har intagits bestämmelser om foderläkemedel. Med anledning härav konstateras att ärenden rörande mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål i 27 § 30 punkten i självstyrelselagen hänförts till rikets behörighet.

I foderlagen ingår även bestämmelser om genteknik. Lagstiftningen om genteknik och genetiskt modifierade organismer är att hänföra till rikets behörighet.

I rikslagens 14 och 15 § har intagits bestämmelser om krav som gäller informationen om foder samt krav på märkning och förpackning av foder. Till den del rikslagen reglerar ärenden gällande konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet berör lagen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket.

I landskapslagens 4 § stadgas att bl.a. bestämmelserna i rikslagens 39 §, som gäller offentliggörande av tillsynsresultat, och 37 § 3 mom. angående offentliggörande av en förteckning över foderföretagarna och laboratorierna, inte ska tillämpas i landskapet. I detaljmotiveringarna till 39 § i rikslagen (RP 27/2007 rd.) sägs att offentliggörandet av tillsynsresultaten innebär att öppenheten i verksamheten ökar och tillsynen blir effekti-

vare. Det sägs också att resultat som offentliggörs vanligen är statistiska uppgifter t.ex. om foderföretagare som omfattas av tillsynen, om foder, om högsta tillåtna avvikelser för foder, om antalet prover på foder, om förbjudna produktions- och importpartier samt om forskningsresultat. Öppenheten är således till nytta för slutanvändarna av fabrikan, varför stadgandet kan anses gälla konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Eftersom riket har lagstiftningsbehörighet på dessa områden kan landskapet inte reglera saken. Även rikslagens 37 § 3 mom. berör åtminstone delvis konsumentskyddet. Bestämmelserna i landskapslagens 4 § utgör därför till dessa delar behörighetsöverskridningar (jämför Högsta domstolens utlåtande 26.9.2007 angående landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om gödselfabrikat).

Foderlagen innehåller ett antal bestämmelser som berör import och export av fodermedel. I enlighet med 27 § 12 punkten i självstyrelselagen anges i blankettlagens 1 § 3 mom. att bestämmelser i foderlagen som rör utrikeshandel inte innefattas i landskapslagens tillämpningsområde, utan härvid gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen. Bestämmelser gällande kvalitetskrav på foder i samband med export och import är däremot att hänföra till landskapets behörighet.

Enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan innehåller landskapslagen bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum har även statliga myndigheter kunnat påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I rikslagen har intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet vari ingår även hänvisningar till annan rikslag. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndigheterna ska i landskapet skötas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänkelig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med en god lagstiftning. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den på denna grund kan fällas.

Rikslagens 6 kap. reglerar tillsyn och utlämnande av uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt nämnda kapitel har tillsynsmyndigheten och auktoriserade inspektörer rätt att få tillträde till platser där foder och handlingar som gäller foder hanteras, används eller förvaras, inspektera transportmedel, foderföretagarens bokföring och journaler, samt avgiftsfritt ta nödvändiga prover av foder. Dessa bestämmelser kan beröra

det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Det gäller även bestämmelserna i rikslagens 34, 35 och 38 § om rätt att få uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Rikslagens 34 § 1 mom. har formulerats så att den inte står i strid med grundlagens bestämmelser.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i rikslagens 46 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 8 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 11 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 12 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd foderlagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 12 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förord-

ningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Den nya blankettlagen avser att anpassa landskapslagstiftningen till den reviderade livsmedels- och foderlagstiftningen på unionsnivå. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger, förutom beträffande landskapslagens 4 §. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Delegationen har ovan i utlåtandet även anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Högsta domstolens utlåtande 23.9.2010:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.8.2010 nr 29/08/2010.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen (86/2008). Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen (1999:18) om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen.

Genom den nya landskapslagen anpassas landskapslagstiftningen till den reviderade livsmedels- och foderlagstiftningen på gemenskapsnivå. I den nya lagen regleras allmänna krav på foder och foderföretagare samt ingår reglering om myndigheter, tillsyn, administrativa tvångsmedel och påföljder. Lagen gäller alla faser i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan och skall iakttas även då foder används.

Enligt 3 § rikslagen tillämpas den också på tillsynen över iakttagandet av tretton rättsakter om foder och foderkontroll som utfärdats av Europeiska unionen och bestämmelser

som utfärdats med stöd av dem, om inte något annat föreskrivs i någon annan lag. Dessa rättsakter räknas upp i paragrafen och är i huvudsak förordningar. Förordningar är enligt artikel 288 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt till alla delar bindande och direkt tillämpliga i varje medlemsstat. Detta lagstiftningsområde har således en påfallande stark EU-rättslig bakgrund.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Å ena sidan riktar sig bestämmelserna i landskapslagen till näringsidkare och tillsynsmyndigheter. Bestämmelserna kan således till denna del hänföras till näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar som anges i punkten. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln, i fråga om vilken riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen gäller också konsumentskydd och otillbörligt förfarande inom näringsverksamhet. På detta område har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen.

Å andra sidan riktar sig landskapslagen till användarna av foderfabrikat. Till denna del hänför sig landskapslagen till lagstiftningen om jord- och skogsbruk. På detta område har landskapet enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagen regleras också förvaltningsuppgifter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Landskapslagen utgör också närmare reglering för landskapets del för verkställigheten av de ovan nämnda förordningarna och för tillsynen över att dessa förordningar iakttas. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. samma lag.

Genom landskapslagen regleras också foderläkemedel. Enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Foderlagen som antagits genom landskapslagen omfattar således stadganden som dels hör till landskapets behörighet och dels till rikets. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet. Granskningen i detta utlåtande koncentreras därför i huvudsak till de stadganden som ingår i landskapslagen.

I 4 § landskapslagen stadgas att 33 § 2 och 3 mom., 37 § 3 mom. och 39 § foderlagen inte tillämpas i landskapet.

I 33 § 2 mom. regleras utarbetandet av en årlig tillsynsplan för organiseringen av foder-tillsynen och i 3 mom. ingår ett delegeringsstadgande om närmare bestämmelser om tillsynsplanen. Regleringen av dessa uppgifter faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet då det är fråga om rättsområdet jord- och skogsbruk.

I 37 § 3 mom. foderlagen stadgas att Livsmedelssäkerhetsverket utifrån de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. offentliggör en förteckning över foderföretagarna och laboratorierna. I 39 § stadgas bland annat att Livsmedelssäkerhetsverket offentliggör tillsynsresultaten.

Stadgandet i 37 § 3 mom. är förenligt med den reglering som ingår i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 183/2005 om fastställande av krav för foderhygien (nedan foderhygienförordningen). I artikel 9.3 i förordningen stadgas att den behöriga myndigheten skall föra ett eller flera register över anläggningar som är verksamma inom något steg av produktionen, bearbetningen, lagringen, transporten eller distributionen av foder. I artikel 10 stadgas om godkännande av foderföretags anläggningar och i artikel 11 att foderföretagare inte får bedriva verksamhet utan att vara registrerade enligt artikel 9 eller utan godkännande, när detta krävs. I artikel 19 stadgas om skyldigheten att föra förteckningar, dels över de anläggningar, som anmälts enligt artikel 9, och dels över dem, som godkänts. Beträffande skyldigheten att göra förteckningarna tillgängliga för allmänheten stadgas i artikel 19 att det ankommer på kommissionen att göra en sammanställd förteckning över godkända anläggningar tillgänglig för allmänheten, medan medlemsstaterna skall göra förteckningen eller förteckningarna över anläggningar som registrerats tillgänglig eller tillgängliga för allmänheten. Inget tyder på att undantag på nationell nivå kunde göras från denna skyldighet.

I detaljmotiven i landskapsregeringens framställning (nr 14/2009-2010) om stadgandet i 4 § landskapslagen återges först innehållet i 37 § 3 mom. foderlagen. Enligt momentet offentliggör Livsmedelssäkerhetsverket utifrån de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. en förteckning över foderföretagarna och laboratorierna. Därefter konstateras i framställningen att det "behöver inte offentliggöras en förteckning av förevarande slag i landskapet då det i landskapslagstiftningen ändå finns erforderliga instrument, såsom straffbestämmelser, vilka säkerställer efterlevnaden av densamma". Ytterligare konstateras: "Gemene man kan vidare inte anses lida men av att förteckningen inte offentliggörs. Dessutom bör förvaltningen vara så kostnadseffektiv som möjligt och onödiga förvaltningsrutiner därmed undvikas. Med anledning därav är det obehövligt att ta in bestämmelserna i 37 § 3 mom. foderlagen i landskapslagstiftningen."

Till den del det stadgas i 4 § landskapslagen att 37 § 3 mom. rikslagen inte skall vara tillämplig i landskapet står således 4 § landskapslagen i strid med artikel 19 foderhygienförordningen. I denna artikel krävs såsom ovan återgetts att det skall finnas en nationell förteckning över foderföretagares anläggningar som skall hållas tillgänglig för allmänheten.

Högsta domstolen har tidigare gett utlåtanden till Republikens president, i vilka domstolen ansett att lagtinget överträtt sin lagstiftningsbehörighet på den grunden att en antagen landskapslag i något avseende stått i strid med tvingande bestämmelser i unionsrätten. Utlåtandena har i dessa fall gett uttryck för regeln att landskapets lagstiftningsbehörighet även i förhållande till riket begränsas av att landskapet inte får försätta Finland i en situation som innebär ett brott mot de förpliktelser som ett medlemskap i Europeiska unionen medför. Stadganden i lagtingsbeslut har förordnats att förfalla om det varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan unionslagstiftningen och landskapslagstiftningen. Enligt Högsta domstolen föreligger en sådan konflikt även i förevarande fall.

Högsta domstolen finner att 4 § landskapslagen till den del den angår 37 § 3 mom. rikslagen uppenbart står i konflikt med unionslagstiftningen och därför utgör en behörighetsöverskridning.

I 39 § rikslagen stadgas om offentliggörande av tillsynsresultat. I landskapsregeringens framställning (s. 16) framförs att av samma orsaker, som motiverar att 37 § 3 mom. inte skall tillämpas i landskapet, skall inte heller 39 § tillämpas.

I detaljmotiveringarna till 39 § rikslagen (RP 27/2007 rd s. 39) sägs att offentliggörandet av resultaten innebär att öppenheten i verksamheten ökar och att tillsynen blir effektivare. Ytterligare konstateras att sådana resultat som skall offentliggöras vanligen är statistiska uppgifter t.ex. om de foderföretagare som omfattas av tillsynen, om foder, om högsta tillåtna avvikelser för foder, om antalet prover på foder, om förbjudna produktions- och importpartier samt om forskningsresultat. Högsta domstolen finner att de uppgifter som tillsynsresultaten innehåller är viktiga framför allt med hänsyn till konsumenternas berättigade intresse av livsmedelssäkerhet. Samhälleliga skäl talar därför för transparens även i denna sektor. Möjligheten till insyn är tvingande i rikslagstiftningen och bör ses som ett medel att bidra till en säker och sund verksamhetsmiljö på detta viktiga område. Av denna orsak kan Högsta domstolen förena sig i Ålandsdelegationens bedömning om att regleringen närmast är att hänföra till rättsområdena konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, på vilka områden riket enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Ett stadgande som utesluter tillämpningen av 39 § rikslagen innebär därför en behörighetsöverskridning.

Straff, besvär, vite och avgifter:

Landskapet har kunnat lagstifta om de straffstadganden som ingår i 46 § rikslagen med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen.

I 11 § landskapslagen regleras ändringssökande. Stadgandet överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i lagstiftningen.

I 45 § foderlagen ingår bestämmelser som gäller vite och tvångsutförande. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömmande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapet har därför kunnat lagstifta om detta.

Regleringen av avgifter i 8 § landskapslagen har med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagstiftningen.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 4 § som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 4 § landskapslagen förordnas att falla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Republikens presidents beslut 1.10.2010:

Ålands lagting har den 2 juni 2010 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen.

Enligt landskapslagens 4 § ska vissa bestämmelser i rikets lag inte tillämpas i landskapet. Ålandsdelegationen och Högsta domstolen har konstaterat att de bestämmelser som utesluts gäller konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Eftersom riket har lagstiftningsbehörighet på dessa områden kan lagtinget inte lagstifta om saken. Högsta domstolen har ytterligare anfört att landskapslagens 4 § står i strid med artikel 19 i EU:s foderhygienförordning.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, på de grunder som anförs i Ålandsdelegationens och Högsta domstolens utlåtanden, beslutat förordna att landskapslagens 4 § ska förfalla och funnit att något hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 28/10, D 10 10 01 15 – D 10 10 01 16

**1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljökonsekvensbedömning,
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om naturvård,** antagna av lagtinget 2.6.2010 (ÅFS 75-76/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.7.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagstiftningen intas kompletterande bestämmelser om bedömningen av vissa myndighetsplaners och –programs miljöpåverkan.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna berör landskapsregeringen, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövard på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagens 3 § 3 mom. intas ett bemyndigande för landskapsregeringen att i landskapsförordning besluta om när utförande av en miljökonsekvensbedömning för en plan eller ett program ska övervägas i andra fall än de som anges i landskapslagen i övrigt. Ett motsvarande allmänt bemyndigande finns i 3 § 1 mom. i den gällande landskapslagen. Med anledning av delegeringsbestämmelserna konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag

och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att i landskapslagens 3 § 1 mom. anges att miljökonsekvensbedömningar ska utföras beträffande projekt som kan ha betydande miljöpåverkan, av att den nya delegeringsbestämmelsen gäller miljökonsekvensbedömningar som utförs som underlag för ett myndighetsbeslut om en plan eller ett program samt av regleringen i landskapslagen i övrigt, anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandet uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom. Dessutom medför bestämmelserna i EG-direktivet 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan begränsningar av hur man i en landskapsförordning kan detaljreglera dessa frågor.

Till landskapslagens 14 § fogas ett nytt 2 mom. som gäller information om gränsöverskridande påverkan. Det nya momentet reglerar landskapsregeringens skyldighet att på begäran av behörig myndighet i en berörd region informera om ett projekt, en plan eller ett program i landskapet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i regionen. Momentet kompletterar 14 § 1 mom. i den gällande lagen, som reglerar landskapsregeringens skyldighet att självmant förmedla sådan information till en berörd region. Beträffande nämnda 14 § 1 mom. i den gällande landskapslagen konstaterade Ålandsdelegationen i utlåtande 13.7.2006 följande:

”Enligt landskapslagens 14 § skall landskapsregeringen ge en behörig myndighet i den berörda regionen all tillgänglig information om ett projekt, en plan eller ett program i landskapet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i en region utanför landskapet. Enligt 14 § 2 mom. i rikets lag om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (FFS 468/1994) ankommer det på miljöministeriet att sköta de underrättelser och förhandlingar beträffande miljökonsekvensbedömning som förutsätts i internationella avtal. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. Med beaktande av ovanstående gäller landskapslagens 14 § förmedling av information till regioner inom landet. Med miljöministeriets samtycke har landskapsregeringen i 14 § avsedda befogenheter även i förhållande till regioner i utlandet. Med denna innebörd kan bestämmelsen i landskapslagens 14 § intas i landskapslagen”.

Ålandsdelegationen anser att det som delegationen anfört ovan om 14 § 1 mom. i den gällande landskapslagen även gäller beträffande det nya 14 § 2 mom.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av EG-direktiv 2001/42/EG. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågakvarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 27.8.2010.

Nr 35/10, D 10 10 01 17

Landskapslag om ändring av 15a § landskapslagen om bekämpande av oljeskador, antagen av lagtinget 29.9.2010 (ÅFS 89/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador (ÅFS 53/2009) gjordes bestämmelserna i 2a kap. i rikets lag om förhindrande av miljöförorening från fartyg (FFS 300/1979) tillämpliga i landskapet i fråga om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av en oljeutsläppsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som ska betala avgiften. Bestämmelserna om oljeutsläppsavgift i nämnda rikslag har upphävts och ersatts av bestämmelserna i 3 kap. i rikets miljöskyddslag för sjötrafik (FFS 1672/2009, nedan rikslagen). Genom landskapslagen görs bestämmelserna i sist nämnda kapitel tillämpliga i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt landskapslagens 15 a § andra mening görs bestämmelserna i 3 kap. i miljöskyddslagen för sjötrafik om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av en oljeutsläppsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som ska betala avgiften tillämpliga i landskapet. Denna bestämmelse är diffus eftersom det inte klart framgår vilka bestämmelser i rikslagens 3 kap. som blir tillämpliga. Med beaktande av att nämnda kapitel huvudsakligen reglerar dessa angelägenheter samt av övriga bestämmelser i landskapslagen om bekämpande av oljeskador försvårar denna brist dock inte i avgörande mån tillämpningen av landskapslagen. Ålandsdelegationen noterar i sammanhanget att i ingressen till landskapslagen anges att genom landskapslagen ändras 15a § 2 och 3 mom. i landskapslagen om bekämpande av oljeskador sådana de lyder i landskapslagen 2009/53. Med beaktande av innehållet i momenten avses uppenbarligen att 1 och 2 mom. i 15a § ändras. Denna felaktighet saknar betydelse ur behörighets synpunkt.

Enligt 18 § 6 och 10 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt.

I 27 § 13 punkten i självstyrelselagen har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten hänförs till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten har hänförs till landskapets behörighet.

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om grunderna för avgifter till landskapet och enligt 18 § 25 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen anförde i utlåtande 28.1.2009 över landskapslagen (ÅFS 53/2009) att oljeutsläppsavgiftens primära målsättning var att förhindra oljeutsläpp i Östersjön och inte att bringa inkomster till staten, eller för Ålands del landskapet. Med anledning härav, och då lagstiftningen gällande förhindrande av oljeutsläpp även från fartyg har ansetts utgöra en landskapsangelägenhet, ansåg Ålandsdelegationen att oljeutsläppsavgiften närmast var att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård och sålunda till landskapets lagstiftningsbehörighet. I enlighet härmed anfördes att den oljeutsläppsavgift som debiterades i landskapet skulle tillfalla landskapet. Även högsta domstolen anförde i utlåtande 24.3.2009 över landskapslagen att målsättningen med att införa ett system med en påföljdsavgift var att förhindra att olja släpps ut. Det är fråga om en miljörättslig reglering inom sjöfarten. Miljöskyddsintresset var det primära målet för regleringen.

Rikslagens 6 § berättigar gränsbevakningsväsendet att stoppa ett fartyg för att utreda ett oljeutsläpp eller säkra en avgiftsfordran, samt att som villkor för att fartyget ska få fortsätta sin färd kräva att en tillräcklig penningsäkerhet ställs för fullgörande av en eventuell avgiftsskyldighet. Med anledning härav påpekar Ålandsdelegationen att av högsta domstolens utlåtande 23.7.1976 framgår att reglerandet av handelsfartygs fria rörlighet är att hänföra till området handelssjöfart som utgör riksbehörighet. Bestämmelsen överensstämmer till denna del med motsvarande bestämmelse i rikslagen och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Besvär över nämnda åtgärder kan enligt rikslagen anföras hos sjörättsdomstolen vid Helsingfors tingsrätt. Dessa besvärbestämmelser gäller även i landskapet. I övrigt utgår Ålandsdelegationen från att avsikten inte varit att göra besvärbestämmelserna i rikslagen tillämpliga i landskapet i ärenden som hör till landskapets behörighet, utan härvid är besvärbestämmelserna i självstyrelselagens 25 § tillämpliga.

Bestämmelserna i rikslagens 15 och 17 § gäller verkställighet av oljeutsläppsavgift och är att hänföra till utsköningsväsendet, som såsom en del av rättsväsendet utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 p. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Rikslagens 16 § 2 mom. gäller dröjsmålsränta på belopp som förfallit till betalning. I landskapets behörighet gällande bl.a. avgifter ingår att bestämma räntesatsen. Beträffande dröjsmålsräntans storlek har en hänvisning till räntelagen (FFS 633/1982) intagits. Bestämmelsen föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.11.2010.

Nr 36/10, D 10 10 01 18

Landskapslag om tillämpning av lagen om energieffektivitetstjänster hos företag på energimarknaden, antagen av lagtinget 29.9.2010 (ÅFS 87/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om energieffektivitetstjänster hos företag på energimarknaden (FFS 1211/2009, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket.

I rikslagen föreskrivs om energimarknadsföretagens skyldighet att verka för en effektiv och sparsam användning av energi i kundernas verksamhet. Lagen tillämpas på sådana företag som säljer eller distribuerar el eller som säljer fjärrvärme, fjärrkyla eller bränsle.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Landskapslagen hänför sig till näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med vissa undantag som föreliggande landskapslag inte berör. Landskapslagen berör även natur- och miljövård, som utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Rikslagen innehåller bestämmelser om mätning och fakturering samt rapportering till slutförbrukare och energimarknadsverket (landskapsregeringen). Till den del dessa bestämmelser berör rättsområdena bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, bokföring eller bank- och kreditväsendet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 8 punkten och 29 § 5 punkten i självstyrelselagen, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser om detta kan innefattas i landskapsregleringen.

I landskapslagens 5 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 6 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Den nya blankettlagen avser att implementera Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster i landskapslagstiftningen. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågakvarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 5.11.2010.

Nr 37/10, D 10 10 01 19

Landskapslag om en infrastruktur för geografisk information, antagen av lagtinget 29.9.2010 (ÅFS 85/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att öka tillgången till och förenkla användningen av geografiska datamängder som innehas av myndigheter genom att upprätta en fungerande infrastruktur för geografisk information. Genom landskapslagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt definitionen i landskapslagens 2 § avses med geografisk information information i elektroniskt format om informationsobjekt som avser deras läge i form av en direkt eller indirekt referens till en viss plats eller ett visst geografiskt område med anknytning till landskapet.

Varken geografisk information eller information i elektroniskt format nämns som ett särskilt rättsområde i självstyrelselagens behörighetsfördelning mellan landskapet och riket. Bedömningen bör därför göras enligt det rättsområde det närmast kan hänföras till. Bedömningen blir härvid beroende av de teman datainformationen närmast beskriver. Landskapslagens allmänna formulering gällande de datamängder som landskapslagen omfattar gör att den kan komma att beröra rättsområden som hör till landskapets eller rikets behörighet. Bestämmelser i landskapslagen som kan beröra områden av rikslagstiftningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även riksmyndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med rikslagstiftningen.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av samt avvikelse från grundlag tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt grundlagens 10 § 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter ska utfärdas genom lag. I enlighet härmed anges i landskapslagens 6 § 3 mom. att landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen (ÅFS 88/2007), landskapslagen om

allmänna handlingars offentlighet och annan lag ska tillämpas när interoperativa geografiska datamängder utarbetas och hanteras. En motsvarande bestämmelse finns i 6 § 2 mom. i rikets lag om en infrastruktur för geografisk information (FFS 421/2009). I regeringens proposition RP 18/2009 rd. konstateras att personuppgiftslagens och därigenom grundlagens krav på skydd för personuppgifter uppfylls genom den allmänna bestämmelsen i 6 § 2 mom. och de genomförandebestämmelser som kompletterar EU-direktivet. Ålandsdelegationen har inga anmärkningar mot landskapslagen i detta avseende.

Bestämmelsen i landskapslagens 8 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 3 § 4 mom., 5 § 2 mom. och 9 § 3 mom.

Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen samt av EU-direktiv 2007/2/EG om upprättandet av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom. ställer.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om ett förfarande enligt vilket justitieministeriet tillställer Ålandsdelegationen en komplettering beträffande de EU-rättsliga aspekterna i de fall ministeriet enligt en förhandsbedömning anser det befogat. Den komplettering justitieministeriet i enlighet härmed tillställt delegationen bifogas. Ålandsdelegationen förenar sig härvid om de synpunkter justitieministeriet anför.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Justitieministeriets promemoria 18.10.2010:

Genomförandet av inspire-direktivet (2007/2/eg) i landskapet Åland:

I Ålands lagtings framställning av den 2 september 2010 föreslår landskapsregeringen att det stiftas en landskapslag om en infrastruktur för geografisk information. Genom denna genomförs direktivet 2007/2/EG om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (s.k. Inspire-direktivet). Såsom Ålands lagting har ansett, skulle Inspire-direktivet genomföras i medlemsstaterna senast den 15 maj 2009. Kommissionen har i juli 2010 väckt talan (C-380/10) mot Finland på grund av att Finland inte har underrättat kommissionen om läget i landskapet Åland.

Europarättsenheten har gått igenom den antagna landskapslagen ur en europarättslig synvinkel i den mån detta varit möjligt inom den utsatta tiden. Det framkom inget som skulle tyda på att den antagna landskapslagen uppenbart skulle strida mot Europeiska unionens regelverk. Det är dock möjligt att i framställningen ingår bestämmelser som

inte fullständigt uppfyller direktivets krav på ett sådant sätt som skulle leda till att kommissionen återkallar sin talan i domstolen, men det förefaller att lagen väsentligen innehåller de viktigaste bestämmelserna som krävs för att genomföra direktivet.

Enligt framställningen föreslås att lagen inte tillämpas på datamängder som innehas av kommuner i enlighet med den möjlighet till undantag som finns i direktivet. Enligt direktivets artikel 4.6. omfattar direktivet ”*rumsliga datamängder som innehas av - - [kommuner] - - endast om medlemsstaten har lagar eller bestämmelser som innebär krav på att de skall samlas in eller spridas.*” Justitieministeriet vill påpeka att artikel 4.6. dock inte egentligen är en undantagsbestämmelse som ger medlemsstaterna en möjlighet att välja om direktivet tillämpas eller inte, utan bestämmelsen definierar endast direktivets tillämpningsområde. Detta betyder att om det inte finns sådana lagar eller bestämmelser som avses i artikel 4.6., ställer direktivet inga krav gällande kommuner, men om sådana lagar eller bestämmelser utfärdas omfattas även kommunerna av direktivets tillämpningsområde. Även om detta beaktas korrekt i den föreslagna lagtexten och den allmänna motiveringen i betänkandet, är de ovan nämnda hänvisningarna till en undantagsmöjlighet i några delar av förarbetena något vilseledande.

Det är viktigt att lagstiftningen som genomför Inspire-direktivet träder i kraft så snart som möjligt så att påföljderna för överträdelse av medlemsförpliktelserna inte verkställs.

Republikens presidents beslut 5.11.2010.

Nr 38/10, D 10 10 01 20

Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 29.9.2010 (ÅFS 92/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser gällande vattenkvalitet. Ändringarna avser en ytterligare implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, direktiv 2008/56/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område samt direktiv 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvämningrisker.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vattenrätt, natur- och miljövård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Såsom ovan konstaterats innebär landskapslagen en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i för-

valtningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Med hänsyn till de frågor saken gäller kan detta även möjliggöra samarbete med berörda organisationer och regioner utanför landskapet. Med anledning härav föranleder bestämmelsen i landskapslagens 26 § om internationell samordning inga anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågakavande landskapslagstiftning tillställs ministeriet.”

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 18 § 4 mom., 19 a § 4 mom., 20 § 6 mom., 21 § 5 mom., 22 § 2 mom. samt 23 § 3 mom. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i lagtingsbeslutet samt gällande vattenlagstiftning anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom. Dessutom medför bestämmelserna i på området gällande EU-direktiv begränsningar av hur man i en landskapsförordning kan detaljreglera dessa frågor.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 5.11.2010.

Nr 39/10, D 10 10 01 21

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel, antagen av lagtinget 29.9.2010 (ÅFS 88/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs rikets lag om handel med utsläppsätter för luftfart (FFS 34/2010, nedan rikslagen) med vissa undantag tillämplig i landskapet. Landskapslagen utgör en implementering av direktiv 2008/101/EG om ändring av direktiv 2003/87/EG så att luftfartsverksamhet införs i systemet för handel med utsläppsätter för växthusgaser inom unionen. Rikslagens syfte är att minska koldioxidutsläppen från luftfart på ett kostnadseffektivt och ekonomiskt effektivt sätt.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten.

Föremålet för regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden av vilka de mest centrala är skyddet av miljön och näringsverksamhet. Enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård och enligt 22 punkten i fråga om näringsverksamhet med vissa undantag som det inte nu är fråga om. Dessutom gäller landskapslagen landskapets myndigheter, som utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen. Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagens 27 § 14 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande luftfart.

I självstyrelselagens 30 § 15 punkt anges att frågor som gäller rätt att idka intern lufttrafik i landskapet ankommer på landskapsregeringen, dock så att utlåtande av riksmyndigheterna skall inhämtas. Enligt 30 § 16 punkt skall samråd äga rum med landskapsregeringen när en riksmyndighet handlägger sådana frågor rörande lufttrafiken som har särskild betydelse för landskapet.

Av definitionerna i rikslagens 2 § om lagens tillämpningsområde framgår att lagstiftningen även kan beröra intern lufttrafik i landskapet till den del den utgör riksbehörighet. Rikslagen kan därför genom landskapslag göras tillämplig även beträffande landskapets behörighetsområden. Till den del den genom landskapslagen antagna rikslagen innehåller stadganden som utgör riksbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Rikslagen görs tillämplig i landskapet genom att en ny 3 punkt fogas till 1 § 1 mom. i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 31/2009). Med anledning härav konstateras att Ålandsdelegationen 4.3.2009 och högsta domstolen 19.5.2009 avgivit utlåtanden om sistnämnda landskapslag. Beträffande lagstiftningsbehörigheten i övrigt hänvisar Ålandsdelegationen i tillämpliga delar till nämnda utlåtanden. Förutom det som framgår av utlåtandena konstaterar Ålandsdelegationen att rikslagens bestämmelser om administrativt tvång samt straff kan intas i landskapslagstiftningen med stöd av 18 § 25 och 26 § till den del de utgör landskapsbehörighet.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasättande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 5.11.2010.

Nr 41/10, D 10 10 01 22 – D 10 10 01 23

1. Landskapslag om gymnasieutbildning, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning, antagna av lagtinget 30.9.2010 (ÅFS 13-14/2011).

Justitieministeriets promemoria 19.11.2010:

Landskapslag om gymnasieutbildning; 44 § 1 mom.:

Ålandsdelegationen har den 25 oktober inbegärt utlåtande från justitieministeriet om 44 § 1 mom. i den av lagtinget 30.9.2010 antagna landskapslagen om gymnasieutbildning kan anses vara förenlig med EU:s regelverk.

Enligt 44 § 1 mom. i landskapslagen bekostar landskapet undervisningen och med den sammanhängande förmåner för studerande som har sin hemkommun i de nordiska länderna och som fullgör sin utbildning vid någon av de skolor som omfattas av denna lag på motsvarande sätt som för studerande som har hemkommun i landskapet. Med den studerandes hemkommun avses den kommun som är den studerandes hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994) vid början av

respektive termin. Enligt framställningens motiveringar motsvarar paragrafen i grunden 28 § i gällande gymnasielag. I paragrafen beaktas dessutom en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige enligt vilken en enskild studerande har tillträde till gymnasial utbildning i respektive land på samma villkor som en medborgare i det egna landet och enligt vilken de här länderna inte kräver ersättning av varandra för undervisningskostnader.

I artikel 18 FEUF förbjuds all diskriminering på grund av nationalitet inom EU-fördragets tillämpningsområde. Diskrimineringsförbud tillämpas också i EES-staterna. I artikel 21.1 i FEUF föreskrivs att varje unionsmedborgare ska ha rätt att röra sig och uppehålla sig fritt inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförande av fördragen. Det följer av domstolens rättspraxis att alla unionsmedborgare kan åberopa artikel 18 FEUF i alla situationer som i materiellt hänseende faller inom tillämpningsområdet för gemenskapsrätten.

I artikel 165.1 FEUF ges unionen i uppdrag att bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som den fullt ut ska respektera nämnda staters ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation samt medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald. Enligt artikel 165.2 och 165.4 FEUF får unionen vidta stimulansåtgärder, som dock inte får omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar, och anta rekommendationer i syfte att främja rörligheten för studerande och lärare.

Dessa bestämmelser betyder att unionen har en viss, dock en begränsad, kompetens på detta område. Trots att unionsrätten inte inkräktar på medlemsstaternas behörighet att organisera sina utbildnings- och yrkesutbildningssystem enligt artiklarna 165.1 FEUF och 166.1 FEUF, är medlemsstaterna dock skyldiga att vid utövandet av denna behörighet iaktta unionsrätten och särskilt bestämmelserna om rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. EU-domstolen har fastställt att en medborgare i en medlemsstat som beger sig till en annan medlemsstat för att genomföra gymnasiestudier utövar rätten att fritt röra sig inom medlemsstaternas territorier.²

Icke-diskrimineringsprincipen förbjuder inte bara direkt diskriminering på grund av nationalitet, utan även alla former av indirekt diskriminering som, genom tillämpning av andra särskiljningskriterier, i praktiken leder till samma resultat. Enligt EU-domstolens rättspraxis uppfylls ett bosättningskravet lättare när det gäller de nationella medborgarna, som oftare har sitt hemvist i sitt hemland, än när det gäller medborgare i andra medlemsstater som i stället i regel har sitt hemvist i en annan medlemsstat. Ett sådant krav kan anses som indirekt diskriminerande, om det till sin natur innebär en risk för att medborgare i andra medlemsstater påverkas i högre grad än landets egna medborgare och följaktligen riskerar att särskilt missgynna de förstnämnda.

² Mål C-158/07, Förster, punkt 38, mål C-224/98, D'Hoop, punkterna 29–34, och mål C-209/03, Bidar, punkt 35.

Enligt 44 § 1 mom. i landskapslagen ska studerande uppfylla ett krav på hemkommun i de nordiska länderna för att anses berättigade till en kostnadsfri undervisning och med den sammanhängande förmåner på Åland. Man kan inte utesluta att ett sådant krav kan riskera att missgynna medborgare i andra medlemsstater jämfört med medborgare i nordiska länder, därför att kravet uppfylls lättare för nordiska ländernas egna medborgare. Eftersom detta kan till exempel påverka EU-medborgares vilja att röra sig från en medlemsstat till en annan medlemsstat, kan det vara fråga om indirekt diskriminering.

En sådan inskränkning kan dock med avseende på unionsrätten vara motiverad om den grundar sig på objektiva hänsyn av allmänt intresse som är oberoende av de berörda personernas nationalitet och står i proportion till det legitima syftet som eftersträvas med de nationella bestämmelserna. Kravet får alltså inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål. EU-domstolen har i vissa domar som gäller studiebidrag konstaterat att en medlemsstat kan förutsätta att studerande påvisar en viss grad av samhällsintegration i denna stat och att det kan anses att det föreligger en viss grad av integration, när det framgår att den studerande i fråga har varit bosatt i denna medlemsstat under en viss tid.³ Denna rättspraxis gäller dock inte direkt situationer där personer som har sin hemvist i vissa EU- och EES-länder ställs i olik ställning jämfört med personer som har sin hemvist i andra EU-länder. Av förslagets motivering framgår inte någon särskild grund för den olika behandlingen och därför är det inte möjligt att ta ställning till dess godtagbarhet och proportionalitet med hänsyn till EU:s regelverk.

I motiveringen hänvisas det till den nordiska överenskommelsen, enligt vilken de nordiska länderna förpliktar sig ömsesidigt att inte kräva ersättning av varandra för undervisningskostnader. I rättspraxis har man inte tagit ställning till liknande arrangemang. Emellertid finns det rättspraxis gällande dubbelbeskattningsavtal som också bygger på principen om ömsesidighet. EU-domstolen har konstaterat att den omständigheten att ömsesidiga rättigheter och skyldigheter endast är tillämpliga på personer som är bosatta i en av de två avtalsslutande medlemsstaterna följer implicit av de bilaterala avtalen. En person som är bosatt i en avtalsslutande medlemstat befinner sig alltså inte i samma situation som en person som är bosatt utanför den.⁴ Det är dock oklart om man på grund av denna rättspraxis kan dra några slutsatser med hänsyn till en sådan överenskommelse som det är fråga om här.

Enligt de nordiska ländernas gemensamma förklaring om nordiskt samarbete, som avgavs i samband med anslutningen till EU, avser de nordiska länderna att fortsätta sitt nordiska samarbete både inbördes och tillsammans med andra länder och territorier i full överensstämmelse med gemenskapsrätten. Därmed kan de nordiska länderna inte i sina ömsesidiga överenskommelser avvika från EU-rätten och dess principer, såsom icke-diskrimineringsprincipen.

Uppmärksamhet fästs även vid att formuleringen i paragrafen i fråga avviker från formuleringen i överenskommelsen. I överenskommelsen är det fråga om ersättningsförhållandet mellan de avtalsslutande staterna medan paragrafen i landskaps-

³ Målet Bidar, punkterna 57-59.

⁴ Mål C-376/03, D., punkt 61.

lagen gäller direkt en enskild studerande. Det kan anses att formulering som vore närmare överenskommelsens formulering skulle inte vara lika problematisk med hänsyn till EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande 30.11.2010:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om gymnasieutbildning (nedan landskapslagen) innehåller bestämmelser om gymnasieutbildning och annan utbildning på gymnasienivå samt om gymnasieexamen. Landskapets gymnasieutbildning ordnas vid myndigheten Ålands gymnasium i skolorna Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium. Landskapsregeringen är huvudman för utbildningen vid Ålands gymnasium. I landskapslagen anges grundläggande bestämmelser om organisationen, utbildningen, personalen och de studerande. I landskapslagen om läroavtalsutbildning upphävs bestämmelserna om lärlingsnämnd, intas bestämmelser om tjänstemannaläroavtal samt görs ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning, läroavtal samt socialvård i fråga om de studiesociala förmåner, vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagen innehåller bestämmelser om studentexamen och gymnasieexamen. Med anledning härav konstateras att i propositionen till självstyrelselagen (RP 73/1991 rd) anges att undervisningsväsendet i sin helhet ska vara underställt landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt motiven har landskapet behörighet att stadga bland annat om gymnasiets mål och innehåll. Till rikets behörighet hör däremot att bestämma vilka fordringar en läroinrättning ska fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. Studentexamen utgör riksbehörighet i det avseende att den medför allmän behörighet för studier i universitet eller högskola i riket. Med utgångspunkt från behörighetsfördelningen i självstyrelselagen står det landskapet fritt att utforma sin lagstiftning när det gäller undervisningsväsendet, skolförvaltning, kursplaner och -innehåll. Detsamma gäller examina och deras bedömning förutsatt att de inte i något avseende är skyddade. Självstyrelselagens bestämmelser ställer således inte hinder för att man genom landskapslag utformar gymnasialundervisningen så att den till innehållet avviker från det som gäller i riket. Följden kan dock bli att dimissionsbetyg från Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om detta inte regleras genom avtal eller på annat sätt. Från denna synpunkt är hänvisningen i landskapslagens 28 § 2 mom. till rikets lag om anordnande av studentexamen (FFS 672/2005) motiverad. Ålandsdelegationen noterar i sammanhanget även att några överenskommelseförordningar om detta utfärdats.

Jämlikt 18 § 2 och 2 a punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet behörigheten att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet.

Landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar även befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Eftersom undervisningsväsendet i sin helhet överförts till landskapets behörighet och eftersom landskapsregeringen jämlikt 4 § i landskapslagen är huvudman för utbildningen är det möjligt att i landskapslagen delegera en stor del av de uppgifter som berör de anställda vid Ålands gymnasium till dess styrelse.

En del bestämmelser i landskapslagen kan dock ingripa i de grundlagsskyddade medborgerliga rättigheterna, vilket utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 mom. I det följande kommer därför att göras en bedömning av hur bestämmelserna i landskapslagen förhåller sig till nämnda lagrum.

Enligt landskapslagens 65 § 3 mom. fattar styrelsen beslut om förflyttning eller omplacering av personal i anställningsförhållande inom Ålands gymnasium, medan beslut om förflyttning eller omplacering av personal i anställningsförhållande till och från en annan landskapsmyndighet eller landskapsinrättning samt om permittering fattas av landskapsregeringen. En förflyttning eller omplacering av personal i anställningsförhållande till och från en annan landskapsmyndighet eller landskapsinrättning kräver samtycke av Ålands gymnasium. Ålandsdelegationen noterar att detta följer de riktlinjer som anges i annan landskapslagstiftning som reglerar landskapsregeringen underlydande myndigheter och inrättningar. I 28 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland förutsätts som huvudregel ordinarie tjänstemans samtycke till en förflyttning. Med hänsyn härtill föranleder bestämmelserna i lagrummet inga anmärkningar från delegationens sida.

Landskapslagens 59 § 2 mom. berättigar styrelsen att säga upp rektorer och förvaltningschefen, förutom på de grunder som allmänt gäller uppsägning av landskapets tjänstemän, även när det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen. En motsvarande bestämmelse finns beträffande avdelningscheferna i 11a § i landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning. Vid bedömningen av uppsägningsgrunderna i nämnda landskapslag hänvisade Ålandsdelegationen i utlåtande 13.7.2006 till 18 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilken ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund, samt till bestämmelserna om rättsskydd i grundlagens 21 §. Ålandsdelegationen konstaterade att grundlagens 21 § förutsätter att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag. Delegationen noterade att några sådana bestämmelser visserligen inte fanns i den då aktuella landskapslagen, men nog i annan landskapslagstiftning. Med anledning härav ansåg delegationen att bestämmelsen i landskapslagens 11a § var förenlig med grundlagens 18, 21 och 119 §. Även högsta domstolen ansåg att landskapslagen föll inom landskapets lagstiftningsbehörighet (HD 13.9.2006). Enligt Ålandsdelegationens bedömning innefattas bestämmelsen i 59 § 2 mom. i den nu aktuella landskapslagen på motsvarande sätt i landskapets behörighet.

I grundlagens 11 §, som reglerar religions- och samvetsfriheten, anges att ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Bestämmelserna i landskapslagens 38 § har formulerats i enlighet med detta stadgande.

I enlighet med 40 § i självstyrelselagen stadgas i landskapslagens 7 § att undervisningsspråket är svenska, samt om de undantag då annat språk kan användas som undervisningsspråk.

Bestämmelsen i landskapslagens 43 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Beträffande grunderna för de avgifter som Ålands gymnasium kan uppbära har en hänvisning intagits till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet.

Enligt 44 § 1 mom. i landskapslagen bekostar landskapet undervisningen och med den sammanhängande förmåner för studerande som har sin hemkommun i de nordiska länderna och som fullgör sin utbildning vid någon av de skolor som omfattas av lagen på motsvarande sätt som för studerande som har sin hemkommun i landskapet. Med de studerandes hemkommun avses den kommun som är den studerandes hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994) vid början av respektive termin. Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande från justitieministeriet om bestämmelsens förenlighet med EU:s regelverk. Justitieministeriets utlåtande bifogas. Beträffande kravet på hemkommun i de nordiska länderna, som studerandena enligt landskapslagens 44 § 1 mom. ska uppfylla för att anses berättigade till en kostnadsfri undervisning och med den sammanhängande förmåner på Åland, framhåller delegationen att enligt EU-rättens grundbestämmelser kan lagrummet inte ges en sådan tillämpning att den missgynnar medborgare i andra medlemsstater i europeiska unionen jämfört med medborgare i de nordiska länderna. Enligt delegationens bedömning framgår det inte av justitieministeriets utlåtande att det skulle föreligga en uppenbar konflikt mellan landskapslagens 44 § 1 mom. och på området gällande EU-rätt, även om justitieministeriet framfört vissa betänkligheter i detta avseende.

I självstyrelselagens 27 § 22 punkt har den allmänna straffrätten hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet. I enlighet härmed har i landskapslagens 48 § intagits en hänvisning till 4 kap. 6 § i strafflagen beträffande bedömningen av vad som ska anses vara försvarligt användande av maktmedel.

Bestämmelser om förverkande och beslag utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Enligt Ålandsdelegationen bedömning har detta beaktats i formuleringen i landskapslagens 49 §, som reglerar omhändertagande av föremål.

Med beaktande av 18 § 14 och 26 punkterna i självstyrelselagen föranleder landskapslagens bestämmelser om disciplinära åtgärder och tvångsmedel inga anmärkningar från delegationens sida. Till den del de berör de grundlagsskyddade medborgerliga rättigheterna kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 63 § anges att de studerande vid Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium utgör var sin studerandekår. Med anledning härav påpekas att jämlikt 13 § 2 mom. i grundlagen har var och en föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet. Ålandsdelegationen anser att bestämmelsen, på motsvarande sätt som annan lagstiftning som innehåller bestämmelser om studerandekåror, uppfyller grundlagens krav och därför kan intas i landskapslagen.

Landskapslagens 70 § reglerar anförande av besvär. Paragrafen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagarna har intagits ett flertal förordningsfullmakter. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagarna anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 19.1.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 1.12.2010 gällande ärendena nr 41-42/08/2010.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sina beslut antagit en landskapslag om gymnasieutbildning och en landskapslag om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning.

Avsikten med landskapslagen om gymnasieutbildning är att landskapets gymnasieutbildning organiseras inom en myndighet med namnet Ålands gymnasium. I denna enhet uppgår sju nuvarande skolor vilka i den nya enheten delas upp i två skolor. Landskapsregeringen är huvudman för utbildningen vid dessa skolor. Den ena skolan, Ålands lyceum, är en allmänbildande studieförberedande skola och den andra, Ålands yrkesgymnasium, är en yrkesinriktad skola. Vardera skolan har sin egen ledning. Myndighetshelheten leds av endirektion som tillsätts av landskapsregeringen. Föredragande i direktionen är de två rektorerna vardera i sina utbildningsfrågor samt förvaltningschefen i resurs- och förvaltningsfrågor. Landskapsregeringen utövar sin allmänna lednings-, utvecklings- och tillsynsuppgift i dialog med direktionen och Ålands gymnasi-ums företrädare samt genom styrdokument i form av förordning, reglemente, läroplansgrunder och övriga anvisningar.

I landskapslagen om läroavtalsutbildning görs ändringar som är nödvändiga på grund av omorganiseringen av utbildningen enligt landskapslagen om gymnasieutbildning.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagarna gäller faller inom många olika regleringsområden enligt självstyrelselagen av vilka det mest centrala är undervisning. Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. I fråga om undervisning är landskapets behörighet i viss mån inskränkt genom 27 § 30 punkten som ger riket lagstiftningsbehörighet om behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. Enligt 18 § 13 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och om myndigheter och inrättningar som lyder under den. Landskapet har även enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Mot denna bakgrund finner Högsta domstolen att lagstiftningen i landskapslagarna faller inom området för landskapets lagstiftningsbehörighet och begränsar sig i det följande till att behandla vissa enskildheter, i vilka behörigheten föranlett närmare granskning.

Bekostande av undervisning för studerande med hemkommun i de nordiska länderna:

Enligt 44 § 1 mom. landskapslagen om gymnasieutbildning bekostar landskapet undervisningen och med den sammanhängande förmåner för studerande som har sin hemkommun i de nordiska länderna och som fullgör sin utbildning vid någon av de skolor som omfattas av denna lag på motsvarande sätt som för studerande som har hemkommun i landskapet. I paragrafen stadgas ytterligare att med den studerandes hemkommun avses den kommun som är den studerandes hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994) vid början av respektive termin.

Genom denna paragraf har landskapet enligt landskapets framställning (nr 22/2009-2010 s. 33) strävat efter att beakta det nordiska samarbetet inom undervisningsområdet. På området gäller avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om nordisk utbildningssamarbete på gymnasienivå (teoretiska och yrkesinriktade utbildningar). Avtalet har slutits 3.11.2004 och trätt i kraft 4.4.2008 (publicerat i Finlands författningssamlings fördragsserie 43/2008). Enligt 1 stycket artikel 2 i avtalet avstår parterna och deras skolmyndigheter från att kräva ersättning av varandra för den undervisning m.m. som ges till utbildningssökande från andra nordiska länder som följer en i lag reglerad gymnasieutbildning.

Enligt 2 § lagen om hemkommun är en persons hemkommun med de undantag som stadgas i lagen den kommun där han bor. Enligt 4 § 1 mom. 3 punkten denna lag skall hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland och som bor här bestämmas enligt denna lag, om han eller hon är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz och har registrerat sin uppehållsrätt i enlighet med utlänningslagen, om sådan registrering krävs av honom eller henne.

Studerande med hemkommun utanför landskapet får således enligt 44 § 1 mom. landskapslagen om gymnasieutbildning sin utbildning bekostad av landskapet om studerandens hemkommun finns i ett nordiskt land. Detta åtagande skiljer sig från det nor-

diska avtalets åtagande som går ut på att de undertecknande staterna endast avstår från att kräva ersättning av varandra.

I riket finns inte en motsvarande reglering som i 44 § 1 mom. landskapslagen utan här fördelas kostnaderna mellan staten och kommunerna i vanliga fall enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009). Om en studerande inte har en hemkommun i riket finansierar staten hela andelen av driftskostnaderna för gymnasieutbildning och grundläggande yrkesutbildning. För rikets del är kriterierna för finansieringen av kostnaderna endast bundna till studierätten som beviljas oberoende hemkommun.

Enligt artikel 21.1 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt skall varje unionsmedborgare ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförande av fördragen. Vidare stadgas i artikel 18 FEUF att all diskriminering på grund av nationalitet skall vara förbjuden inom fördragets tillämpningsområde och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i fördragen. Artiklarna är uttryck för de grundläggande principerna i EU om fri rörlighet och en icke-diskriminering och tillämpas generellt när EU-medborgare rör sig inom unionen. Tillämpat på möjligheterna att utöva studier på gymnasienivå innebär artiklarna att medlemsstaterna i EU skall tillhandahålla medborgare i andra EU-medlemsstater utbildning på samma villkor som de tillhandahåller till sina egna medborgare.

Stadgandet i 44 § 1 mom. landskapslagen ställer personer som bor i de nordiska länderna i en särställning i förhållande till personer som bor i de övriga EU-medlemsstaterna. I stadgandet uppges inte någon särskild grund som skulle berättiga särbehandlingen. I motiven till stadgandet hänvisar man endast till det nordiska samarbetet på området utan att ange något unionsrättsligt berättigande till särbehandlingen. Utgångspunkten kan vara ett arrangemang som baserar sig på reciprocitet som gäller fördelning mellan staterna av kostnaderna för undervisning, men så som stadgandet nu är formulerat står det i strid med de grundläggande principerna som ligger som grund för EUF-fördraget och med artiklarna 21.1 och 18 däri. Ur stadgandet kan utläsas att studeranden, som kommer från ett annat än ett nordiskt land och således även de som kommer från en annan medlemsstat i EU, i landskapslagstiftningen försätts i ett sämre ekonomiskt utgångsläge än studeranden med hemort i Norden.

Högsta domstolen har tidigare gett utlåtanden till Republikens president, i vilka domstolen ansett att lagtinget överträtt sin lagstiftningsbehörighet på den grunden att en antagen landskapslag i något avseende stått i strid med tvingande bestämmelser i unionsrätten. Utlåtandena har i dessa fall gett uttryck för regeln att landskapets lagstiftningsbehörighet även i förhållande till riket begränsas av att landskapet inte får försätta Finland i en situation som innebär ett brott mot de förpliktelser som ett medlemskap i Europeiska unionen medför.

Högsta domstolen anser att 44 § 1 mom. landskapslagen är utformad så att det uppenbarligen skulle uppstå en konflikt mellan lagrummet och unionslagstiftningen. Landskapslagen utgör till denna del en behörighetsöverskridning.

Delegering av normgivningsmakt:

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. Finlands grundlag. Man har ansett att en fullmaktslag skall uppfylla de krav på exakthet och på noggrant avgränsade bestämmelser som grundlagsutskottet på senare tid förutsatt i sin utlåtanpraxis (RP 18/2002 rd s. 14), det vill säga att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Den som utfärdar förordning kan genom lag bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om sådant som är av mindre betydelse för individens rättigheter och skyldigheter (se RP 1/1998 rd s. 132).

Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I landskapslagen ingår i 4 § 2 mom., 8 § 2 mom., 9 § 2 mom., 10 § 3 mom., 23 § 3 mom., 26 § 2 mom., 28 § 1 mom., 31 § 4 mom., 45 § och 66 § 2 mom. stadganden som bemyndigar landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar med närmare stadganden om det som regleras i landskapslagen. Dessa bemyndiganden gäller avgränsade delar av verksamheten. Inga av de här nämnda bemyndigandena torde ingripa i grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. De har därför kunnat tas in i beslutet.

Reglering av uppsägningsgrunder:

I 59 § 2 mom. landskapslagen stadgas att styrelsen får säga upp rektorer och förvaltningschef, förutom på de grunder som allmänt gäller uppsägning av landskapets tjänstemän, när det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen. Uppsägningen får enligt momentet ske så att anställningen upphör med omedelbar verkan. I sådant fall har den som blir uppsagd rätt till en ersättning som motsvarar lön för uppsägningstiden.

Med hänsyn till behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet måste en reglering i en landskapslag som går in på personers grundläggande fri- och rättigheter fylla de krav som ställs i grundlagen. Enligt 18 § 3 mom. grundlagen får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund.

I riket är den rättsliga ställningen för rektorer och lärare som är anställda hos en kommun eller samkommun förenhetligad med andra kommunala tjänsteinnehavares ställning (RP 128/1996 rd). Numera regleras tjänsteförhållandet i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003). I 35 § 1 mom. denna lag regleras uppsägningsgrunder som beror på tjänsteinnehavaren. Där stadgas att en arbetsgivare inte får säga upp ett tjänsteförhållande av något skäl som beror på tjänsteinnehavaren, om inte skälet är

sakligt och vägande. Ytterligare stadgas att som sådana skäl kan anses allvarligt brott mot eller åsidosättande av sådana förpliktelser som följer av tjänsteförhållandet, lag eller bestämmelser och som är av väsentlig betydelse för tjänsteförhållandet samt en väsentlig förändring av de personliga arbetsförutsättningar på grund av vilka tjänsteinnehavaren inte längre kan klara av sina arbetsuppgifter. Slutligen stadgas i 1 mom. denna paragraf att vid bedömningen av om det är fråga om ett sakligt och vägande skäl skall arbetsgivarens och tjänsteinnehavarens omständigheter beaktas som en helhet. I paragrafens 2 mom. räknas i en förteckning med fyra punkter upp skäl som inte är sådana som avses i 1 mom.

Grundlagsutskottet konstaterade angående grunderna för skiljande från arbetet i lagen om kommunala tjänsteinnehavare att lagförslagets bestämmelser om uppsägningsgrunder inte utgör ett problem med hänsyn till 18 § 3 mom. grundlagen (GrUU 64/2002 rd - RP 196/2002 s. 4).

Uppsägningsgrunden i 59 § 2 mom. landskapslagen "när det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen" tillämpas också i riket på vissa höga tjänster. Enligt 26 § (lag 176/2003) statstjänstemannalagen (750/1994) kan utöver vad som i 25 § 2 mom. bestäms om grunderna för uppsägning, följande tjänstemän sägas upp då det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till det: 1) justitiekanslern i statsrådet och biträdande justitiekanslern, 2) kommandören för försvarsmakten, 3) statssekreterare, statssekreterare såsom kanslichef, kanslichef, understatssekreterare och avdelningschef samt sådana tjänstemän vid ett ministerium som till tjänsteställningen motsvarar dessa, så som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet, 4) cheferna för de ämbetsverk som anges genom förordning av statsrådet, samt 5) ministers specialmedarbetare. Grundlagsutskottet konstaterade (GrUB 13/2002 rd - RP 270/2002 s. 5) angående den nu gällande formuleringen i 26 § statstjänstemannalagen att man "med tanke på grundlagen måste fästa avseende vid tjänsternas speciella natur. Det talar starkt för att uppsägningsgrunderna i fråga om dem är generellare än i fråga om andra tjänster."

Regleringen i riket är således mera detaljerad till skydd för de tjänsteinnehavare som nu avses. Uppsägningsgrunderna för rektorerna och förvaltningschefen i Ålands gymnasium är betydligt vagare än motsvarande tjänsteinnehavares uppsägningsgrunder i riket. Under dessa omständigheter är det skäl att pröva huruvida landskapets reglering uppfyller de krav som ställs i grundlagen.

Enligt landskapslagen försätts alltså rektorerna och förvaltningschefen i Ålands gymnasium i samma ställning som nämnda höga statstjänstemän. Det är därför skäl att jämföra dessa två kategorier av tjänstemän för att kunna bedöma huruvida grundlagens krav blir uppfyllt också för de tjänstemäns del som det här är fråga om. De uppgifter som rektorer och förvaltningschefer i skolor har skiljer sig från dem, som ankommer på innehavarna av de tjänster som räknas upp i 26 § statstjänstemannalagen. Det är där fråga om höga tjänstemän i centralförvaltningen, bland andra sådana som utövar offentlig makt och som leder lagstiftningsarbete. Ledande skoladministratörers uppgifter är betydligt mera konkreta och de återspeglar sig inte utöver samhället som helhet. De ledande skoladministratörerna i landskapet har dock på grund av landskapets särart en inte helt jämförbar ställning med dem som administrerar skolornas verksamhet i riket.

Kravet i 18 § 3 mom. grundlagen om att ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund kan i enlighet med grundlagsutskottets ställningstaganden uppfyllas på i viss mån olika sätt. Tjänstens natur kan ställa olika krav på rätten att få kvarstå i en tjänst. Det väsentliga är emellertid att grunderna för avskedande regleras i lag samt att de är sakliga och förhindrar godtyckligt avskedande. Grunderna skall göra det möjligt att utföra en rättslig prövning huruvida det förelegat en tillräckligt vägande grund för avskedandet. Tröskeln för avskedandet skall stå i ett godtagbart förhållande till uppgiftens natur.

Rektorernas och förvaltningschefens ställning och uppgifter enligt landskapslagen kan inte likställas med den ställning och de uppgifter, som tillkommer de tjänstemän som nämns i 26 § statstjänstemannalagen och som således omfattas av motsvarande uppsägningsgrunder. Rektorernas och förvaltningschefens ställning och uppgifter avviker emellertid i viss mån även från den ställning och de uppgifter som landskapets tjänstemannakår i övrigt har vad gäller befogenheter att fatta beslut och med tanke på det förtroende som skötseln av uppgifterna förutsätter. Det krav som grundlagen ställer på grunden för avskedandet kan på ovan nämnt sätt sättas i relation till uppgiftens natur. Trots detta är stadgandet i landskapslagen i någon mån problematiskt ur grundlagens synpunkt. Med beaktande av att ansvaret för och skötseln av den egna förvaltningen i landskapet är en alldeles central del av självstyret, är det motiverat att landskapet, inom de ramar som grundlagen ger, har en prövningsrätt i frågan om var tröskeln för avskedande av ledande tjänstemän ställs i lagstiftningen. Högsta domstolen anser därför att stadgandet inte utgör en behörighetsöverskridning och att det har kunnat tas in i landskapslagen.

Studерandekår:

Enligt 63 § landskapslagen utgör de studerande en studerandekår. Stadgandet berör den grundlagsskyddade föreningsfriheten. Enligt 13 § grundlagen har var och en föreningsfrihet vilken även innefattar en rätt att inte höra till föreningar. I samband med revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterades att det är tillåtet att i lag stifta om medlemskap i en offentligrättslig förening. Ett villkor för vanlig lagstiftningsordning är dock att en studentkårs offentliga uppgifter nämns i lagförslaget eller, med andra ord, att det bestäms under vilka förhållanden studentkåren kan existera och upprätthålla tvångsmedlemskap med därtill hörande medlemsavgifter.

I 63 § landskapslagen stadgas att studerandekåren finns till för att eleverna genom representanter skall kunna höras och för att ordna aktiviteter. I 31 § 1 mom. gymnasielagen i riket stadgas att varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag har en elevkår som består av de studerande. I 31 § 2 mom. stadgas att elevkåren skall främja samarbetet mellan de studerande samt skolarbetet. Elevkåren för de studerandes talan i ärenden som avses i 27 §. Detta ingrepp i föreningsfriheten motsvarar ingreppet i 63 § landskapslagen och vid riksdagsbehandlingen av gymnasielagen ansågs något ställningstagande av grundlagsutskottet inte nödvändigt. Stadgandet i landskapslagen griper inte in i föreningsfriheten varför stadgandet har kunnat tas in i landskapslagen.

Rättelseyrkande och besvär:

I landskapslagen ingår stadganden om rättelseyrkande i 69 §. Stadgandet gäller myndighetsverksamhet för en myndighet som lyder under landskapsregeringen och enligt

18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om detta förfarande.

Enligt 70 § landskapslagen finns närmare bestämmelser om besvär över beslut som avses i landskapslagen i 25 § självstyrelselagen. Ändring får enligt 70 § inte sökas genom besvär i beslut om bedömning av en studerande, beslut om tiden och platsen för en namngiven studerandes studier eller i beslut om annan individuell uppläggnings av studierna. Besvär får heller inte anföras i ett ärende som avses i 46 § 3 och 4 mom.

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 § självstyrelselagen. Rättsskipningsuppgiften i stadgandet i 70 § landskapslagen har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat anförtros Ålands förvaltningsdomstol, eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i de förvaltningsangelägenheter det är fråga om. Lagrummet har därför kunnat tas in i landskapslagen.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 44 § 1 mom. landskapslagen om gymnasieutbildning som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 44 § 1 mom. landskapslagen om gymnasieutbildning förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft tillsammans med landskapslagen om läroavtalsutbildning.

Republikens presidents beslut 4.2.2011:

Ålands lagting har den 30 september 2010 fattat beslut om antagande av en landskapslag om gymnasieutbildning.

I landskapslagen ingår i 44 § 1 mom. en bestämmelse enligt vilken landskapet bekostar undervisningen och med den sammanhängande förmåner för studerande som har sin hemkommun i de nordiska länderna och som fullgör sin utbildning vid någon av de skolor som omfattas av lagen på motsvarande sätt som för studerande som har sin hemkommun i landskapet. Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande om landskapslagen anfört att enligt EU-rättens grundbestämmelser kan lagrummet inte ges en sådan tillämpning att den missgynnar medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen jämfört med medborgare i de övriga nordiska länderna. Ålandsdelegationen har ändå, med hänvisning till ett yttrande från justitieministeriet, ansett att det inte framgår att det skulle föreligga en uppenbar konflikt mellan landskapslagen och EU-rätten, även om justitieministeriet har framfört vissa betänkligheter i detta avseende.

Högsta domstolen har i sitt utlåtande om landskapslagen konstaterat att avsikten med 44 § har varit att beakta det nordiska avtalet om utbildningssamarbete på gymnasienivå. Enligt avtalet avstår parterna och deras skolmyndigheter från att kräva ersättning av varandra för den undervisning m.m. som ges till utbildningssökande från andra nordiska länder som följer en i lag reglerad gymnasieutbildning. Enligt 44 § 1 mom. landskapslagen får en studerande med hemkommun utanför landskapet sin utbildning be-

kostad av landskapet, om studerandens hemkommun finns i ett nordiskt land. Detta åtagande skiljer sig från det nordiska avtalets åtagande som går ut på att de undertecknande staterna endast avstår från att kräva ersättning av varandra.

Högsta domstolen sluter sig till att stadgandet i 44 § 1 mom. ställer personer som bor i de nordiska länderna i en särställning i förhållande till personer som bor i de övriga EU-medlemsstaterna. Någon särskild grund som skulle berättiga särbehandlingen uppges inte. Så som stadgandet nu är formulerat står det i strid med de grundläggande principerna som ligger till grund för EU-fördraget och med artiklarna 21.1 och 18 däri. Stadgandet är utformat så att det uppenbarligen skulle uppstå en konflikt mellan lagrummet och unionslagstiftningen. Landskapslagen utgör till denna del en behörighetsöverskridning.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, på de grunder som anförs i Högsta domstolens utlåtande, beslutat förordna att 44 § 1 mom. i landskapslagen ska förfalla och funnit att något hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 43/10, D 10 10 01 24

Landskapslag om upphävande av landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning, antagen av lagtinget 10.11.2010 (ÅFS 5/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2010:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning (ÅFS 22/1983, nedan garantilagen).

Lagstiftningsbehörigheten:

Garantilagen skall enligt dess 1 § iakttas vid handhavandet av landskapets hushållning och vid anslagens fördelning i årsstaterna. Enligt lagens 2 § skall landskapets invånare inom ramen för landskapets behörighet tillförsäkras minst samma förmåner som invånarna i landet i övrigt under motsvarande förhållanden åtnjuter genom statens försorg såvitt fråga är om 1) socialvård, 2) särskilda tilläggsstöd för näringar inom svagt utvecklade områden, samt 3) skärgårdstrafik.

Garantilagen gäller härigenom rättsområdena socialvård, näringsverksamhet samt vägar och kanaler, båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 13, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland. Garantilagen berör även landskapets ekonomi, som regleras i självstyrelselagens 7 kap.

Enligt 4 § 2 mom. i garantilagen får lagen inte ändras eller upphävas eller avvikelser från den göras på annat sätt än i 55 § i lagtingsordningen är föreskrivet. I enlighet härmed har lagtingets beslut om upphävande tillkommit i den ordning lagtingsordningens 55 § föreskriver.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att bestämmelser om nivån på de sociala förmåner som landskapets invånare ska åtnjuta även finns i annan lagstiftning. Enligt självstyrelselagens 44 § 2 mom. ska lagtinget, när budgeten fastställs, sträva efter att de sociala förmånerna för landskapets befolkning är minst desamma som i riket. Dessutom finns bestämmelser om social trygghet i grundlagens 19 §.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.12.2010.

Nr 1/11, D 10 10 01 25

Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval, antagen av lagtinget 13.12.2010 (ÅFS 16/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller nya bestämmelser om etablerade kommunala politiska föreningar, vilka förutom valmansföreningarna, berättigas att ställa upp kandidater i kommunalval. Dessutom får etablerade politiska föreningar rätt att genom en lokal förening nominera kandidater i kommunalvalet. Maximiantalet kandidater i en kandidatlista får vara högst tre gånger antalet ledamöter som ska väljas in i lagtinget respektive kommunfullmäktige.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen. Landskapets lagstiftningsbehörighet begränsas dock av bestämmelserna i 9, 13 och 67 § i självstyrelselagen. I 9 och 67 § ingår bestämmelser om deltagande i val och valbarhet och enligt 13 § ska lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade. Landskapslagen står inte i strid med dessa bestämmelser i självstyrelselagen.

Bestämmelserna om överklagande av centralvalnämndens för lagtingsval respektive kommunal centralnämnds beslut till Ålands förvaltningsdomstol kan intas i landskapslagen med stöd av 26 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 4a kap. intas nya bestämmelser om etablerade kommunala politiska föreningar, vilka liksom etablerade politiska föreningar och valmansföreningar berättigas att ställa upp kandidater i kommunalval och anhålla om offentliggörande av kandidatlistor. Enligt 30a § i landskapslagen avses med en etablerad kommunal politisk förening en registrerad förening, vars egentliga syfte är att påverka politiska angelägenheter i

kommunen och som är företrädd i kommunfullmäktige eller var det under föregående mandatperiod. I rikets vallag (FFS 714/1998) berättigas i partiregistret upptagna partier och av röstberättigade bildade valmansföreningar att uppställa kandidater samt ansöka om publicering av kandidatlistor. I rikets partilag (FFS 10/1969) avses med ett parti en registrerad förening som införts i det av justitieministeriet förda partiregistret. En föreskrift om att bestämmelserna i föreningslagen om ogiltighet och klander av föreningsbeslut inte ska tillämpas på beslut som en etablerad politisk förening eller kommunal politisk förening fattat i ett i landskapslagens 4a kap. avsett ärende har intagits i landskapslagens 30i §. En motsvarande bestämmelse ingår för de politiska partiernas del i 183 § i rikets vallag. Enligt 27 § 8 p. i självstyrelselagen hör ärenden angående föreningar visserligen till rikets behörighet, men i och med att i landskapslagen avsedda politiska föreningar till funktionen är att jämställa med i rikslagstiftningen avsedda politiska partier, kan bestämmelsen såsom i sak överensstämmande med rikslagstiftningen jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.2.2011.

Nr 2/11, D 10 10 01 26

Landskapslag om valfinansiering, antagen av lagtinget 13.12.2010 (ÅFS 17/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen finns bestämmelser som reglerar hur kandidaters, etablerade politiska föreningars och etablerade kommunala politiska föreningars valfinansiering vid lagtings- och kommunalval ska redovisas och granskas. Landskapslagens syfte är att öka öppenheten kring valfinansieringen och informationen om kandidaternas och de politiska föreningarnas bindningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. På grund härav konstaterar Ålandsdelegationen att den omständigheten att ett bidrag från en enskild person till en bestämd kandidat blir offentligt när det överstiger ett i landskapslagen angivet belopp, ingriper för givarens del i det skydd för privatlivet som 10 § 1 mom. i grundlagen garanterar. Bestämmelserna om hur stora bidrag en kandidat, en kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att

stöda kandidaten får ta emot av en enskild givare har samband med det egendoms- skydd som grundlagens 15 § garanterar. Motsvarande bestämmelser finns emellertid i rikets vallag (FFS 714/1998). Vid behandlingen av nämnda lag konstaterade grund- lagsutskottet, bl.a. med hänvisning till utlåtanden gällande tidigare lagar, dels att kärnan i skyddet av privatlivet inte berörs av att ett valbidrag görs offentligt och att lagen inte heller ingrep i valhemlighetens elementära beståndsdelar, och dels att "det inte handlar om en egentlig inskränkning i egendomsskyddet, utan snarare om en reglering av an- vändningen av egendom som det finns ett tungt vägande samhälleligt skäl för och som sitter bra i ett modernt demokratiskt system." Dessa bestämmelser påverkade inte be- handlingens ordningen (GrUU 2/2009 rd.). Ålandsdelegationen för egen del inga anmärk- ningar att motsvarande bestämmelser intas i landskapslagen.

Landskapslagens 9 § 3 mom. berättigar landskapsregeringens revisionsbyrå att för- plikta en redovisningsskyldig att vid vite lämna in eller komplettera en redovisning över valfinansieringen. Vitet utdöms av landskapsregeringen. Bestämmelsen kan intas i landskapslagen med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen, enligt vilken utsät- tande och utdömmande av vite samt användningen av andra tvångsmedel inom rättsom- råden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör till landskapets behörighet. Bestämmelsen om att föreläggandet och utdömandet av vite överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen överensstämmer med 25 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland. Eftersom ett beslut om utdömmande av vite får överklagas, har Ålandsdelegationen inte heller med beaktande av 21 § 2 mom. i grundlagen något att invända mot landskapsla- gens 9 § 3 mom.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehö- righet.

Republikens presidents beslut 18.2.2011.

Nr 3/11, D 10 10 01 27

Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbru- kare, antagen av lagtinget 22.12.2010 (ÅFS 100/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen begränsas det antal dagar en lantbrukare kan få lantbruksav- bytare för årsledighet till 10, 15 och 30 beroende på det antal husdjurenheter en lant- brukare har. Bestämmelserna om beräkandet av husdjursenheter ändras. I landskaps- lagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självsty- relselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, socialvård samt jord- och skogsbruk på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna i självsty-

relselagen för Åland tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens för Åland 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.2.2011.

Nr 4/11, D 10 10 01 28

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om tolkningstjänst för handikappade personer, antagen av lagtinget 22.12.2010 (ÅFS 99/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om tolkningstjänst för handikappade personer (FFS 133/2010, nedan rikslagen) med vissa avvikelser ska tillämpas i landskapet Åland inom landskapets behörighet. Ändringar i rikslagen ska tillämpas från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen sköts av social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten ska i landskapet skötas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som hör till landskapets behörighet. Kostnaderna för tolkningstjänster för en i landskapet bosatt handikappad person betalas av landskapets medel, liksom de kostnader verkställigheten av landskapslagen medför. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt grundlagens 19 § 3 mom. ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt befrämja befolkningens bästa. Grundlagens 17 § 3 mom. förutsätter att rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp ska tryggas genom lag. Rikslagens syfte är att främja handikappades möjligheter att fungera som jämbördiga medlemmar av samhället. Jämlikt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär de i landskapslagen intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte några från rikslagstiftningen avvikande ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Landskapslagen gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

I blankettlagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten i landskapet Åland ska skötas av landskapsregeringen till den del uppgifterna hör till landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är betänkelig från rättssäkerhetssynpunkt, men innebär enligt Ålandsdelegationen inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att landskapslagen på denna grund kan fällas.

Besvärsbestämmelsen i landskapslagens 6 § överensstämmer med 25 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Rikslagens 5 kap. reglerar erhållande och utlämnande av uppgifter. Närmare bestämmelser om kommunernas skyldighet att utlämna uppgifter finns även i landskapslagens 3 §. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att regleringen av personregister är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om personregister bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Regleringen av personuppgifter berör även det i 10 § i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till den del de nu aktuella bestämmelserna om erhållande och utlämnande av personuppgifter kan anses beröra det i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detsamma gäller även beträffande den reglering i rikslagen samt landskapslagen som gäller rätten för statliga myndigheter att erhålla och utlämna uppgifter.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att land-

skapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens för Åland 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har ovan i utlåtandet även anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 18.2.2011.

Nr 5/11, D 10 10 01 29

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar angående stöd vid förvärv av bostad, antagen av lagtinget 22.12.2010 (ÅFS 27/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs rikets lag om utbetalning av bostadssparpremie 2009-2011 (FFS 483/2009, nedan rikslagen) tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten.

Landskapslagen hänför sig till lagstiftningen om bostadsproduktion och socialvård, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt rikslagens 2 § betalas det på bostadssparinsättningar av statens bostadsfonds medel genom förmedling av penninginrättningen ut 3 000 euro i bostadssparpremie per bostad, förutsatt att avtalet om köp eller överlåtelse av en bostad har ingåtts eller byggarbetet på ett egnahemshus har startat senast 31.12.2011. Beslutanderätten över statens medel ankommer uteslutande på statens myndigheter och med beaktande av stadgandena i 7 kap. i självstyrelselagen för Åland kan lagtinget inte överföra beslutanderätten till landskapets myndigheter. Landskapslagen saknar därför till denna del sakinnehåll men det föranleder inte anmärkning från behörighetssynpunkt (jämför HD 23.9.1993 angående landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar angående stöd vid förvärv av bostad).

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 15.3.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 9.2.2011 gällande ärendet nr 58/08/2010.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar angående stöd vid förvärv av bostad (1994:41). Det är fråga om en ändring av en s.k. blankettlag. Genom ändringen görs även lagen om utbetalning av bostadssparpremie 2009-2011 (483/2009, nedan rikslagen) tillämplig i landskapet.

Avsikten är att i landskapet upprätthålla ett system för bostadssparande som motsvarar det som gäller i riket. Man vill undvika att det uppstår oklarheter och gynna bostadssparande bland unga i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagen gäller faller inom regleringsområdena bostadsproduktion och socialvård. Enligt 18 § 7 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bostadsproduktion och enligt 13 punkten i fråga om socialvård.

Det centrala i den lagstiftning, som görs gällande i landskapet, ingår i 2 § rikslagen. Där stadgas att på bostadssparinsättningar betalas under vissa förutsättningar ur statens bostadsfond genom förmedling av en penninginrättning ut 3 000 euro i bostadssparpremie per bostad. Lagen har trätt i kraft i riket.

I 2 § 1 mom. blankettlagen, så som den gäller idag, stadgas att landskapet betalar räntegottgörelse till en penninginrättning, som beviljat räntestödslån för anskaffande av ägarbostad. De förvaltningsuppgifter som ankommer på rikets myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsregeringen. Ingen ändring har gjorts i nämnda lagrum.

Ur den nu antagna landskapslagen framgår det inte uttryckligen att det är ur landskapets medel som bostadssparpremien betalas ut till bostadssparare i landskapet. Ett klargörande stadgande hade krävts för att regleringen skulle vara överskådlig. I den rikslagstiftning, som görs tillämplig i landskapet, stadgas nu att premien skall betalas av medel i statens bostadsfond.

Det är klart att lagtinget inte kan överföra beslutanderätten över medel som ingår i statens bostadsfond till landskapets myndigheter. Ur landskapsregeringens framställning

(4/2010-2011 s. 4) framkommer det att det är landskapet som i landskapet står för kostnaderna för bostadssparsystemet, vilket nu också avses omfatta en bostadssparpremie. Regleringen bör förstås så att det är fråga om landskapets medel som skall delas ut i landskapet av landskapsregeringen. Den omständigheten att överföringen av rikslagstiftningen lagtekniskt misslyckats innebär emellertid ingen överträdelse av lagstiftningsbehörigheten. Landskapslagen utgör därför inte en behörighetsöverskridning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 8.4.2011.

Nr 8/11, D 10 11 01 1 – D 10 11 01 2

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagna av lagtinget 26.1.2011 (ÅFS 30-31/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.3.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Blankettlagen om utkomstskydd för arbetslösa anpassas till genomförda ändringar i rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa. Ändringarna föranleder även ändringar i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. De nuvarande handlingsplanerna ersätts med en ny gemensam sysselsättningsplan. Bestämmelserna om omsättningskydd revideras. Möjligheterna för utländska medborgare att registrera sig som arbetssökande utvidgas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet. Till rättsområdena undervisning och främjande av sysselsättningen hör enligt motiven till självstyrelselagen även lagstiftningen om yrkesvägledning och arbetsförmedling. Landskapslagarna gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet.

Landskapslagarna berör därtill arbetsrätt samt arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 21 punkten samt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer riket. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. Med anledning härav har rikslagens bestämmelser om den inkomstrelaterade dagpenningen inte intagits i landskapslagstiftningen. Rikslagens bestämmelser härom är direkt tillämpliga i landskapet.

Landskapslagarna innehåller bestämmelser som berör de i 2 kap. i grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 18 § 2 mom. ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Enligt grundlagens 19 § ska var och en genom lag garanteras rätt till social trygghet bland annat vid arbetslöshet och arbetsoförmåga. Ålandsdelegationen anser att de i landskapslagarna intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte innebär några från rikslagstiftningen avvikande ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 21 § i landskapslagen har intagits en allmän skyldighet för en arbetslös arbetssökande att aktivt söka arbete eller utbildning samt ställs andra krav på aktivitet hos arbetslösa arbetssökande. Motsvarande skyldigheter finns i gällande landskapslag, och Ålandsdelegationen hänvisar i detta sammanhang till delegationens utlåtande 25.10.2005, i vilket Ålandsdelegationen bl.a. med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande med anledning av regeringens proposition (RP 115/2002 rd) med förslag till lagar om utkomstskydd för arbetslösa och om ändring av lagar som har samband med den (GrUU 46/2002 rd) ansett att landskapslagen i föreliggande avseende inte står i strid med grundlagen.

Hänvisningarna i landskapslagens 35 § och 49 § till rikets lag om integritetsskydd i arbetslivet säkerställer det i grundlagens 10 § garanterade skyddet för privatlivet vid arbetsprövning för personer med nedsatt arbetsförmåga samt vid arbetspraktik. Till den del dessa bestämmelser berör områden som utgör riksbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I landskapslagens 35 § och 49 § har även intagits hänvisningar till landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och till landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland, genom vilka jämlikhetsbestämmelserna i grundlagens 6 § 2 och 4 mom. tillgodoses.

Enligt landskapslagens 50 § 4 punkt ska en arbetssökande inte anvisas arbetspraktik för sådana uppgifter vilkas utförande den som anordnar arbetspraktiken förutsätter ett intyg över narkotikatest enligt 6 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet, om den enskilde inte vill uppvisa det nämnda intyget. Bestämmelsen berör i de ovan beskrivna medborgerliga rättigheterna. En motsvarande bestämmelse har intagits i 8 kap. 2 § i rikets lag om offentlig arbetskraftsservice (FFS 1295/2002), och kan till de delar den enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen utgör riksbehörighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 19 § om registrering av utländsk arbetssökande har formulerats med beaktande av att förhållandet till utländska makter och utlänningslagstiftningen enligt 27 § 4 och 26 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag utgör riksbehörighet.

Förordningsfullmakter har intagit i landskapslagens 17 §, 29 § 3 mom. och 30a § 5 mom. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till områ-

det för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

I landskapslagens 42 a § har intagits en hänvisning till kommissionens förordning (EG) nr 800/2008 och kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006. En hänvisning till sist nämnda förordning finns även i landskapslagens 61 §. Med anledning härav påpekas att Ålandsdelegationen och justitieministeriet har överenskommit om följande förfarande beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Republikens presidents beslut 8.4.2011.

Nr 9/11, D 10 11 01 3

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter, antagen av lagtinget 26.1.2011 (ÅFS 80/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.3.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om krav på ekodesign för och energimärkning av energirelaterade produkter (FFS 1005/2008, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i

rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket, såvitt inte annat följer av landskapslagen. Uppgifter som enligt rikslagen sköts av statens myndigheter ska i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Syftet med rikslagen är att främja hållbar utveckling genom att energieffektivitet, miljöprestanda och försörjningsberedskap i fråga om energi förbättras.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även natur- och miljövård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna hör enligt Ålandsdelegationens bedömning till rättsområdena näringsverksamhet och natur- och miljövård, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Rikslagen berör även området produktsäkerhet, som förutom näringsverksamhet även gäller hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen, med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I rikslagen ingår även bestämmelser som berör konsumentskyddet och standardisering, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 och 19 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket.

Enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan innehåller landskapslagen bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Landskapslagens 1 § 1 mom. är på grund av skrivfel otydligt formulerad, men kan inte anses utgöra en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter ska i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen till den

del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 4 § 1 mom. om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Till den del de hänvisningar som i rikslagen görs till annan rikslagstiftning berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Bestämmelsen i rikslagens 38 § och landskapslagens 4 § 3 mom. om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Rikslagen innehåller bestämmelser om tillsyn, inspektioner och rätt att få en energirelaterad produkt för undersökning och provning. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller även bestämmelserna i rikslagen om rätt att få tillgång till uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna ut uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om ut sättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i rikslagens 37 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Enligt 37 § 2 mom. kan den som bryter mot förbud eller ett åläggande som har fastställts med stöd av 34 § och förenats med vite, lämnas obesträffad för samma gärning. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när en person kan lämnas obesträffad förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

I landskapslagens 5 § 1 mom. berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt har till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § 1 mom. vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Även delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § 2 mom. är vidsträckt formulerat då det berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv. Enligt landskapslagens 1 § 2 mom. träder ändringar av rikslagen automatiskt i kraft i landskapet, såvida inte annat följer av den nu aktuella landskapslagen. De angelägenheter landskapsregeringen, enligt 5 § 2 mom. och med tanke på hur 1 § 2 mom. är formulerad, kan besluta om genom landskapsförordning kan därigenom även gälla ärenden, exempelvis EU-direktiv, vilka enligt grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom. inte får regleras på en lägre nivå än lag. Därigenom utgör 5 § 2 mom. en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 6 § får den som är missnöjd med ett beslut som fattats med stöd av landskapslagen i ärenden inom landskapets behörighet söka ändring i beslutet genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med bestämmelserna i ekodesignlagen. Då det gäller beslut som landskapsregeringen fattar med stöd av landskapslagens 3 § överensstämmer bestämmelsen med 25 § i självstyrelselagen.

Enligt rikslagens 40 § 2 mom. får ändring i ett beslut som ett besiktningsorgan fattat i ett rättelseförfarande sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. I landskapslagens 4 § 2 mom. anges att med besiktningsorgan avses ett organ som har godkänts såsom besiktningsorgan i riket eller som har godkänts av landskapsregeringen i enlighet med bestämmelserna i ekodesignlagen. Eftersom rättskipning enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkten utgör riksbehörighet, bör bestämmelsen i rikslagens 40 § 2 mom., trots ordalydelsen i landskapslagens 6 §, även anses gälla besvär över av landskapsregeringen godkända besiktningsorgan. Därmed är bestämmelsen i landskapslagens 6 § vilseledande och bl.a. med beaktande av formuleringen i 2 § 3 mom. i grundlagen till den grad betänklig ur rättssäkerhetssynpunkt, att den enligt Ålandsdelegationens bedömning utgör en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att 5 § 2 mom. och 6 § i landskapslagen utgör behörighetsöverskridningar. Med beaktande av det som Ålandsdelegationen ytterligare påtalat beträffande oklarheterna i 1 § 1 mom. och anmärkningarna beträffande 3 § anser Ålandsdelegationen att landskapslagen i dess helhet bör förordnas att förfalla.

Högsta domstolens utlåtande 13.4.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 17.3.2011 gällande ärendet nr 5/08/2011.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter. Landskapslagen är en s.k. blankettlag genom vilken lagen om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter (1005/2008, nedan ekodesignlagen) blir tillämplig i landskapet. I landskapslagen har tagits in ändringar i och tillägg till ekodesignlagen för att anpassa den till situationen i landskapet.

Genom ekodesignlagen förenhetligas bestämmelserna om ekodesign för och energimärkning av energianvändande produkter och säkerställs den fria rörligheten av sådana produkter på den inre marknaden. Lagen är en ramlag vars viktigaste syfte är att integrera miljöaspekter och livscykelräkning i produktdesignverksamhet. Ett övergripande mål för lagen är att främja en hållbar utveckling genom förbättrad energieffektivitet och miljöprestanda och samtidigt försörjningsberedskapen i fråga om energi.

Genom landskapslagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/32/EG om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energianvändande produkter och om ändring av rådets direktiv 92/42/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/57/EG och 2000/55/EG. Dessutom genomförs två omarbetade direktiv av Europaparlamentet och rådet, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter och Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU om märkning och standardiserad produktinformation som anger energirelaterade produkters användning av energi och andra resurser.

Föremålet för regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden av vilka det mest centrala är näringsverksamhet. Enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. I 18 § 22 punkten anges också vissa begränsningar i behörigheten bland annat genom hänvisning till 27 § 19

punkten som gäller regleringsområdet standardisering som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Då de stadganden i ekodesignlagen, som medför standardiserade förfaranden och förbättringar i den inre marknaden, inte betingas av orsaker som är specifika för standardisering eller för utrikeshandeln, skall lagstiftningsbehörigheten bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Stadgandena bör således hänföras till näringslagstiftningen, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Landskapslagen berör också området konsumentskydd på vilket riket har lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 10 punkten självstyrelselagen. I 14 och 18 a § ekodesignlagen finns stadganden om information till konsumenter och krav på information vid marknadsföring. Marknadsföringens laglighet övervakas med stöd av rikets konsumentskyddslag varför inte heller konsumentskyddet ger anledning till anmärkning mot landskapslagen. Stadgandena har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapets lagstiftning.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och om myndigheter och inrättningar som lyder under den och enligt 18 § 5 och 10 punkten i fråga om grunderna för avgifter till landskapet samt natur och miljövård. Till dessa delar hör landskapslagen och ekodesignlagen klart till landskapets behörighet.

Delegering av normgivningsmakt:

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Vidare stadgas det att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag.

Enligt ordalydelsen i 1 § 1 mom. landskapslagen skall rikets lag om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter tillämpas i landskapet med de avvikelser som anges i landskapslagen och med stöd av den gällande författningar.

Formuleringen förefaller rätt entydigt ge landskapet möjlighet att också genom förordning införa i landskapet tillämpliga avvikelser i den reglering som finns i rikslagen. Formuleringen beror uppenbarligen på ett misstag. Detta kan emellertid inte utläsas ur lagrummet utan kräver djupare kännedom om normhierarki och självstyrelse.

Det är i sig klart att landskapsregeringen skulle tillämpa landskapslagen enligt dess avsedda innebörd och inte enligt dess ordalydelse. Någon fara för att lagrummet i praktiken skulle användas i strid mot självstyrelserättsliga principer föreligger alltså inte. Det oaktat anser Högsta domstolen att lagrummet i den form det har i lagtingets beslut ger uttryck för ett så uppenbart brott mot principerna i 21 § självstyrelselagen och 80 § grundlagen att det inte är möjligt att förorda att stadgandet träder i kraft. Det är fråga om en s.k. blankettlag, i vilken det centrala stadgandet utvisar till vilka delar och hur rikslagstiftningen blir tillämplig också i landskapet. Ett korrekt stadgande för genomförande av detta är en grundförutsättning för de följande, utfyllande stadgandena. Högsta domstolen anser att lagrummet utgör en behörighetsöverskridning.

Enligt 5 § 1 mom. landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av ekodesignlagen skall tillämpas i landskapet Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen beslutar. Innehållet i stadgandet preciseras och begränsas av den reglering som finns i rikslagen på ett sätt som gör att de grundläggande fri- och rättigheterna inte äventyras.

Enligt 5 § 2 mom. landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av Europeiska gemenskapens direktiv rörande angelägenheter som avses i denna lag. Även denna formulering är problematisk med tanke på nivån för bemyndigandet. Landskapet ges med stöd av momentet en rätt att med förordning genomföra direktiv även till den del det är fråga om direktivregler som skall genomföras med lag enligt kraven i 21 § 1 mom. självstyrelselagen och 80 § grundlagen. Landskapet har därför överskridit sin behörighet.

Rättsmedel:

Enligt 6 § landskapslagen får den som är missnöjd med ett beslut som fattats med stöd av denna lag i ärenden inom landskapets behörighet söka ändring i det genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med bestämmelserna i ekodesignlagen. De förvaltningsuppgifter som ankommer på statens myndigheter skall i landskapet i regel skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Till denna del följer regleringen 25 § självstyrelselagen och har kunnat tas in i landskapslagen.

I 4 § 2 mom. landskapslagen stadgas emellertid att med besiktningsorgan avses ett organ som har godkänts såsom besiktningsorgan i riket eller som har godkänts av landskapsregeringen i enlighet med bestämmelserna i ekodesignlagen. Enligt 40 § 2 mom. ekodesignlagen får ändring i ett sådant beslut som ett besiktningsorgan har fattat i ett rättelseförfarande sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Detta innebär att besvärssadgandet i 6 § landskapslagen står i strid med besvärregleringshelheten i 4 § 2 mom. landskapslagen och 40 § 2 mom. ekodesignlagen. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Stadgandet i 40 § 2 mom. ekodesignlagen torde dock även gälla besvär över beslut av besiktningsorgan som landskapsregeringen har godkänt. Landskapslagen kommer sålunda att reglera om rättskipning utöver den behörighet som landskapet har med stöd av 25 § självstyrelselagen och därmed utgör 6 § landskapslagen en behörighetsöverskridning.

Straff, vite och förbud:

Straffstadgandena i 37 § ekodesignlagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen. Även stadgandena om vite och förbud i ekodesignlagen har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att stadgandena i 1 § 1 mom., 5 § 2 mom. och 6 § landskapslagen utgör behörighetsöverskridningar. Landskapslagen faller till övriga delar inom landskapets behörighet.

Då en behörighetsöverskridning i en landskapslag påtalats, har Högsta domstolen i regel i sitt utlåtande även tagit ställning till frågan, huruvida landskapslagen utan det lagrum som föreslås förfalla kan förordnas att träda i kraft.

Högsta domstolen anser att de stadganden som ovan konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar utgör kärnan i landskapslagen med beaktande av dess funktioner. De delar av lagen, mot vilka Högsta domstolen inte anfört anmärkningar, utgör tillsammans ingen fungerande helhet. Högsta domstolen får därför hemställa att landskapslagen måtte förordnas att förfalla sin helhet.

Republikens presidents beslut 29.4.2011:

Ålands lagting har den 26 januari 2011 fattat beslut om antagande av en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande om landskapslagen påtalat vissa oklarheter samt dessutom ansett att 5 § 2 mom. och 6 § i landskapslagen utgör behörighetsöverskridningar. Ålandsdelegationen anser att landskapslagen i dess helhet bör förordnas att förfalla.

Högsta domstolen har i sitt utlåtande ansett att 1 § 1 mom., 5 § 2 mom. och 6 § utgör behörighetsöverskridningar och att landskapslagen till övriga delar faller inom landskapets behörighet. Högsta domstolen konstaterar att de delar av lagen mot vilka domstolen inte anfört anmärkningar, inte tillsammans utgör någon fungerande helhet. Högsta domstolen hemställer därför liksom Ålandsdelegationen att landskapslagen förordnas att förfalla i sin helhet.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, på de grunder som anförs i Högsta domstolens utlåtande, beslutat förordna att landskapslagen ska förfalla i sin helhet.

Nr 10/11, D 10 11 01 4

Landskapslag om tillämpning av fordonslagen, antagen av lagtinget 26.1.2011 (ÅFS 36/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.3.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets fordonslag (FFS 1090/2002, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser och undantag görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket om de berör de delar av lagen som gäller i landskapet. Uppgifter som enligt

rikslagen sköts av trafiksäkerhetsverket ska i landskapet skötas av landskapsregeringen eller motorfordonsbyrån till de delar uppgifterna faller inom landskapets behörighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller främst vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna hör enligt Ålandsdelegationens bedömning till rättsområdena vägtrafik och allmän ordning och säkerhet, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Rikslagen berör även området produktsäkerhet, som förutom näringsverksamhet även gäller hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen, med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I rikslagen ingår även bestämmelser som berör konsumentskyddet och standardisering, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 och 19 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Vissa paragrafer i landskapslagen gäller även arbetarskyddet, som med vissa undantag utgör riksbehörighet enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen.

Enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan innehåller landskapslagen bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § 1 mom. anges att de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på trafiksäkerhetsverket ska i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen eller motorfordonsbyrån till de delar uppgifterna faller inom landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse, med undantag av det tillägg som finns i landskapslagens 2 § 2 mom., inte närmare preciseras, kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen är betänklig från rättssäkerhetssynpunkt, men innebär enligt Ålandsdelegationen inte en sådan överträdelse att landskapslagen på denna grund kan fällas.

I rikslagen ingår ett flertal hänvisningar till annan rikslagstiftning. Till den del hänvisningarna berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Rikslagen innehåller bestämmelser om tillsyn, inspektioner, rätt att ta prover och utföra tester. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller även bestämmelserna i rikslagen om rätt att få tillgång till material och uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna ut uppgifter. Detta gäller även i fråga om bestämmelsen i rikslagens 39 § 2 mom. som gäller utlämnandet av uppgifter i registret över typgodkännande som innehåller affärs- och yrkeshemligheter. Sistnämnda bestämmelse berör rättsområdet bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, som utgör riksbehörighet enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud, vite samt tvångsutförande. Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i rikslagens 96 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I rikslagens 97 § har intagits bestämmelser om åtgärdseftergift. Enligt paragrafen behöver åtal inte väckas och straff inte dömas ut om en förseelse enligt 96 § med hänsyn till omständigheterna är ringa. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när en gärning är straffbar. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar.

I landskapslagens 8 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av fordonslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt har till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag

och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 8 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 9 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstålla delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 § 1 mom. vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 8.4.2011.

Nr 11/11, D 10 11 01 5

Landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 26.1.2011 (ÅFS 34/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.3.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser gällande djurhållning och djurtransporter samt straff.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens för Åland 18 § 17 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförs ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen bedömer att den nu aktuella landskapslagen inte direkt berör angelägenheter som i nämnda lagrum hänförs till rikets behörighet.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt näringsverksamhet, vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 samt 22 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagens 6c § berättigas landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om bokföringen över antalet döda djur. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 6c § uppfyller nämnda förutsättningar.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 58 § och 59 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv samt införs verkställighetsföreskrifter gällande Rådets förordning (EG) nr 1/2005 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden. I landskapslagens 28a § anges uttryckligen att Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är den behöriga myndigheten inom landskapet enligt artiklarna 4-6, 10-16, 18-23 samt 26 och 27 i Rådets förordning (EG) nr 1/2005 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97. Behörig myndighet gällande den del i artikel 17 som gäller utfärdande av kompetensbevis efter ordnad utbildning är landskapsregeringen. Med anledning av att nämnda artiklar även förutsätter kontakter med och rapportering till andra länder och kommissionen konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mel-

lan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Med hänsyn till de frågor saken gäller kan detta även möjliggöra kontakter med och rapportering till berörda organisationer och länder utanför landskapet. Med anledning härav föranleder bestämmelsen i landskapslagens 28a § inte anmärkningar från delegationens sida.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 8.4.2011.

Nr 12/11, D 10 11 01 6

Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, antagen av lagtinget 26.1.2011 (ÅFS 28/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.3.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om miljöskydd intas kompletterande bestämmelser gällande luftkvalitet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör landskapets myndigheter, natur- och miljövård, vägtrafik, byggnads- och planväsendet samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 10, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt grundlagens 20 § bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa grundlagsbestämmelser beaktats i den nu aktuella landskapslagstiftningen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen.

Dessutom reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. Med beaktande av dessa omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen avser en ytterligare implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG om luftkvalitet och renare luft i Europa. En hänvisning till nämnda direktiv har intagits i landskapslagens 53f §, som även beskriver vissa kontakter mellan landskapsregeringen och Europeiska kommissionen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Med hänsyn till de frågor saken gäller kan detta även möjliggöra kontakter med och rapportering till berörda organisationer och länder utanför landskapet. Med anledning härav föranleder bestämmelsen i landskapslagens 53f § inte anmärkningar från delegationens sida.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegat-

ionen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 8.4.2011.

Nr 13/11, D 10 11 01 7 – D 10 11 01 10

1. Landskapslag om ändring av 25 § landskapslagen om Ålands landskapsregering, 2. landskapslag om landskapets finansförvaltning, 3. landskapslag om ändring av 42 § landskapslagen om Högskolan på Åland, 4. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands försöksstation, antagna av lagtinget 9.3.2011 (ÅFS 68-70/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.4.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ingår bestämmelser om landskapets budget, bokföring och årsredovisning, förvaltningen av landskapets tillgångar samt intern kontroll och styrning. Landskapslagen är en ramlag och ska utgöra grunden för en mer detaljerad reglering på lägre författningsnivå. I övriga landskapslagar görs de ändringar som landskapslagen föranleder.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i i självstyrelselagen för Åland.

Bestämmelser om landskapets ekonomi finns i 7 kap. i självstyrelselagen. Enligt självstyrelselagens 44 § ankommer det på lagtinget att fastställa budgeten för landskapet. Självstyrelselagens 50 § anger att obligationslån och andra lån kan upptas för landskapets behov. Föreliggande landskapslagar är förenliga med dessa bestämmelser.

Landskapslagens 15 § berättigar lagtinget att genom landskapslag inrätta en fond utanför landskapets budget om det är nödvändigt för skötseln av en bestående uppgift. Ålandsdelegationen konstaterar att denna bestämmelse uppfyller de krav som ska ställas på budgetens fullkomlighet och att den i detta hänseende motsvarar de krav som grundlagens 87 § ställer på statens budget.

Landskapslagen är avsedd att vara en ramlag, och i den har intagits ett flertal förordningsfullmakter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda

landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras av den reglering som finns i landskapslagen. Förordningsfullmakterna gäller inte direkt angelägenheter som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter och de kan således intas i landskapslagen. Eftersom landskapets allmänna styrelse och förvaltning enligt självstyrelselagens 3 § 2 mom. ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den, är det även möjligt att i landskapslagstiftningen inta bestämmelser som berättigar landskapsregeringen att utfärda närmare föreskrifter gällande landskapets ekonomiförvaltning. Ålandsdelegationen konstaterar därtill att motsvarande delegeringsbestämmelser huvudsakligen även finns i lagen om statsbudgeten (FFS 423/1988).

I landskapslagen har intagits bestämmelser om så kallade EU-programanslag. I EU:s regelverk finns bestämmelser om användningen av medel som helt eller delvis finansieras av unionen. Med anledning härav påpekas att Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 har överenskommit om följande förfarande beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk: "Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasvarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet".

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. I enlighet med 26 § 2 mom. i landskapslagen om Ålands landskapsregering har ändringen av 25 § i nämnda landskapslag antagits i den ordning som 55 § i lagtingsordningen för landskapet Åland förutsätter. Tillämpningen av bestämmelserna om årsredovisning i landskapslagen om landskapets finansförvaltning förutsätter att landskapslagen om ändring av 25 § landskapslagen om Ålands landskapsregering träder i kraft. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 42 § landskapslagen om Högskolan på Åland förutsätter att även landskapslagen om landskapets finansförvaltning träder i kraft.

Republikens presidents beslut 13.5.2011.

Nr 14/11, D 10 11 01 11 – D 10 11 01 17

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, 2. Landskapslag om ändring av vattenlagen i landskapet Åland, 3. landskapslag om ändring av 37 § landskapslagen om renhållning, 4. landskapslag om ändring av 41 § landskapslagen om naturvård, 5. landskapslag om ändring av 7 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, 6. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier, 7. landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om bekämpande av oljeskador, antagna av lagtinget 16.3.2011 (ÅFS 40-46/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.4.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagarna anpassas straffbestämmelserna på miljöskyddsområdet till kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/99/EG om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser, Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införande av sanktioner för överträdelser samt till vissa EU-förordningar. Straffbestämmelserna i landskapslagstiftningen kompletteras bl.a. med att straffansvar införs för juridiska personer.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna berör landskapets myndigheter samt natur- och miljövård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 10 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, medan övrig straffrätt utgör riksbehörighet enligt 27 § 22 punkten i nämnda lag. Detta innebär att lagtinget inom sina rättsområden kan bestämma om beläggande med allmänna och särskilda straff som avses i strafflagen samt om straffets storlek. Lagtinget är dock bundet av de allmänna stadgandena i strafflagen. Genom den nu aktuella landskapslagstiftningen införs stadganden om straffansvar för juridiska personer. Bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen om straffansvar för juridiska personer hör i egenskap av allmän straffrätt till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 9 kap. 1 § ska för brott som har begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet på yrkande av allmänna åklagaren dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs i strafflagen för brottet. Det straff som en juridisk person kan dömas till är således samfundsbot. I strafflagens 6 kap. nämns även samfundsbot som en straffart. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår att lagstifta om samfundsbot som straff inom områden som hör till landskapets behörighet, på motsvarande sätt som i fråga om övriga i strafflagen avsedda straffarter. Härvid är landskapet i enlighet med 27 § 22 punkten i självstyrelselagen bundet av de allmänna reglerna om juridiska personers straffansvar i strafflagens 9 kap.

Enligt 30a § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om miljöskydd ska tillsynsmyndigheten anmäla överträdelse som avses i lagens 29 och 30 § till polisen för inledande av förundersökning. Anmälan behöver dock inte göras om gärningen med hänsyn till omständigheterna ska anses vara ringa och allmänt intresse inte anses kräva att åtal väcks. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att i landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår att inta bestämmelser om när anmälan om en överträdelse inte behöver göras till förundersökningsmyndigheten.

Med hänvisning till det som anförs ovan föranleder straffbestämmelserna i de nu aktuella landskapslagarna inga anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Landskapslagarna avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-regelverk. Beträffande bedömningen av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att den inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 13.5.2011.

Nr 15/11, D 10 11 01 18

Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 11.4.2011 (ÅFS 37/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.4.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar som föranleds av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet helt eller till

de delar landskapslagen reglerar enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstålla delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasättande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 13.5.2011.

Nr 16/11, D 10 11 01 19 – D 10 11 01 22

1. Barnomsorgslag för landskapet Åland, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, 3. landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, 4. landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, antagna av lagtinget 11.4.2011 (ÅFS 86-89/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.4.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om den barnomsorg som bedrivs under kommunal ledning eller under samhällsstödd enskild ledning. Barnomsorgen ges i följande verksamhetsformer: daghemsverksamhet, fritidshemsverksamhet eller lekverksamhet. Daghemsverksamheten bedrivs i daghem, familjedaghem och i gruppfamiljedaghem. I de övriga landskapslagarna görs av landskapslagen föranledda följdändringar samt ändringar av teknisk art.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Till de delar landskapslagen kan anses beröra undervisning är detta en angelägenhet som enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Språkbestämmelserna i landskapslagens 12 § överensstämmer härvid med bestämmelserna om undervisningsspråk i självstyrelselagens 40 §.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning. I fråga om förmynderskap har detta beaktats i hänvisningen i landskapslagens 16 § 2 mom. I övrigt gäller landskapslagen inte direkt dessa rättsområden.

I landskapslagens 8 § 6 mom. finns en hänvisning till landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn (ÅLF 3/2004), och i nämnda landskapslag intas nu en hänvisning till den nu aktuella landskapslagen. I fråga om behörigheten gällande detta kontrollförfarande hänvisar Ålandsdelegationen till delegationens utlåtande av 11.11.2003.

Landskapslagens 5 kap. reglerar barnomsorgsavgifter. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som upp bärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. I landskapslagen har intagits detaljerade stadganden om uträknande av barnomsorgsavgift och ramarna för avgiftens storlek. Bestämmelserna föranleder inga anmärkningar i behörighetsavseende.

Landskapslagens 8 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning besluta närmare om de behörighetskrav för personalen i barnomsorgen, som regleras i paragrafens 1 och 2 mom. Eftersom grunderna för dessa behörighetskrav regleras i landskapslagens 8 § 1 och 2 mom. berör delegeringsstadgandet inte grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Besvärstadgandena i landskapslagens 31 § överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att bestämmelsen i landskapslagens 31 § 2 mom. sista mening är oklart formulerad. Enligt ordalydelsen kan bestämmelsen även innefatta sådana beslut som rör enskilda personers rättigheter och skyldigheter och är inte förenlig med kraven i grundlagens 21 § 1 mom., som förutsätter att var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättsskipningsorgan. Bestämmelsen utgör härigenom en behörighetsöverskridning.

Bestämmelserna om tvångsmedel och straff kan med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande stadgandet i 31 § 2 mom. sista meningen i barnomsorgslagen för landskapet Åland. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, landskapslagen om ändring av 5 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen och landskapslagen om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, förutsätter att även barnomsorgslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.6.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 5.5.2011 gällande ärendena nr 22-25/08/2011.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av en ny barnomsorgslag för landskapet Åland. De övriga landskapslagarna är följdändringar med anledning av den första lagen, vilka inte ger anledning till anmärkningar.

Den nya barnomsorgslagstiftningen ersätter nuvarande barnomsorgslag och barnomsorgsförordning i landskapet. Ett syfte med reformen har varit att göra regleringen överskådligare. De viktigaste ändringarna gäller bland annat skoluppskov, specialomsorg och specialbarntädgårdslärare, fritidsverksamhet och barnomsorg. Den ändring som föranleder närmare granskning är begränsningen av rätt till barnomsorg för barn under tre år med vårdlediga föräldrar.

Regleringen i landskapslagarna hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Barnomsorgen hänför sig å ena sidan till socialvård och kommunernas förvaltning. Enligt 18 § 13 och 4 punkten självstyrelselagen har lagtinget lagstiftningsbehörighet på dessa områden. Dessutom gäller landskapslagen landskapets myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Lagstiftningen berör också rättsområdet undervisning. Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om detta område.

Å andra sidan hänför sig barnomsorgen till rättsområdena förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning på vilka områden riket enligt 27 § 6 och 7 punkten har lagstiftningsbehörighet. Den regleringen det nu är fråga om berör emellertid inte direkt dessa områden.

Rätt till barnomsorg:

Landskapslagen berör rätten till social trygghet som regleras i Finlands grundlag. Enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet ifråga om avvikelse från grundlag.

Enligt 19 § 1 mom. Finlands grundlag har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Enligt 2 mom. skall genom lag var och en garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Enligt 3 mom. skall det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också enligt detta moment stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Enligt regeringens proposition (RP 1/1998 rd s. 81) motsvarar paragrafen 15 a § regeringsformen för Finland som i sin tur infördes i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna genom regeringens proposition 309/1993 rd.

I motiven till 15 a § 3 mom. regeringsformen för Finland framförs att till skillnad från den rätt till social trygghet som regleras i 1 mom. har alla inte en subjektiv rätt till social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster med stöd av 3 mom. Det är fråga om att i vanlig lagstiftning reglera om olika förmåner och förutsättningar för att erhålla dessa. När man avgör om tjänsterna är tillräckliga utgår man från en sådan nivå som ger alla en förutsättning att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället (RP 309/1993 rd s. 74-76).

Grundlagen ålägger sålunda inte samhället att tillhandahålla vissa specifika tjänster inom socialvården, som skulle ge upphov till en subjektiv rätt att komma i åtnjutande av desamma. Detta innebär att lagstiftaren har en viss rörelsefrihet och prövningsrätt när det gäller hur tillgången till sociala tjänster regleras och även deras omfattning. I riket har man, såsom i landskapet, genom vanlig lag stadgat en preciserad skyldighet för kommunerna att sörja för att vårdnadshavare till ett barn under skolåldern får en dagvårdsplats för barnet som anordnas av kommunen (11 a § 1 mom. lagen om barndagvård). I fallet HD 2001:93 ålades en kommun som inte fullgjort denna skyldighet med hänvisning till lagen att betala skadestånd till ett barns förälder.

I den gällande barnomsorgslagen (1997:14) för landskapet Åland stadgas i 2 § att den som är vårdnadshavare för ett barn har rätt till kommunal barnomsorg i daghem eller familjedaghem för sitt barn. I den nu antagna landskapslagen regleras i 17 § om rätt till daghemsverksamhet enligt särskilda kriterier vilket innebär att det är fråga om en inskränkning av den omfattande rätt till barnomsorg som gäller i landskapet. Rätten till barnomsorg för barn under tre år skulle enligt landskapslagen inte längre omfatta vårdlediga föräldrar. Då en ny lagstiftning på det sociala området kan innebära en försämring av de lagstadgade sociala tjänsterna bör man bedöma huruvida försämringen är så betydande att den nya regleringen skulle bryta mot det ovan nämnda kravet i 19 § 3 mom. grundlagen som förutsätter tillräckliga socialtjänster.

Högsta domstolen finner det klart att den försämring i barnomsorgen som genomförs gäller rättigheter vars tillgänglighet tryggas i 19 § 3 mom. grundlagen. Högsta domstolen anser emellertid att lagändringen också till den del den innebär att vårdlediga föräldrar för barn under tre år inte längre kommer att ha en lagstadgad rätt till barnomsorg är godtagbar även då man beaktar de krav som 19 § 3 mom. grundlagen ställer på det allmänna. Med stöd av det som ovan framförts finner Högsta domstolen att lagtinget inte genom 17 § landskapslagen har genomfört en otillåten avvikelse från grundlagen. Därmed utgör stadgandet inte en behörighetsöverskridning.

Vid behandlingen av landskapsregeringens framställning har det i lagtinget observerats att i 2 § punkt 1 landskapslagen (1983:22) om vissa grunder för landskapets hushållning stadgas att inom ramen för landskapets behörighet tillförsäkras landskapets invånare minst samma förmåner som invånarna i landet i övrigt under motsvarande förhållanden åtnjuter genom statens försorg, såvitt fråga är om socialvård. Enligt 4 § får inte en avvikelse från lagen göras på annat sätt än som föreskrivs i 55 § lagtingsordningen. Högsta domstolen konstaterar att den uppgift som enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen ankommer på domstolen hänför sig till att uttala sig om huruvida lagtinget har överskridit sin lagstiftningsbehörighet i förhållande till riket. Däremot ankommer det inte på Högsta domstolen att uttala sig i frågor om den interna lagstiftningsordningen i landskapet.

Rättsmedel:

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Regleringen av rättsmedel utgör grundläggande delar av regleringen av myndighetsverksamhet och skall uppfylla de krav som ställs enligt 2 § 3 mom. Finlands grundlag att all utövning av offentlig makt skall bygga på lag.

I 31 § landskapslagen regleras sökande av ändring. Enligt 1 mom. kan i ett beslut som en kommuns tjänsteman har fattat enligt denna lag, rättelse begäras hos kommunen inom 14 dagar efter delfåendet av beslutet. I 2 mom. stadgas att i ett ärende om antagande av barn till barnomsorgen får ändring över i 1 mom. nämnt beslut sökas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol, om det är fråga om rätt till barnomsorg enligt denna lag. I övriga beslut om antagande av barn till barnomsorgen får ändring enligt landskapslagen inte sökas genom besvär.

Besvärstadgandena i landskapslagens 1 och 2 mom. överensstämmer i sig med 25 och 26 § självstyrelselagen. Stadgandet i 31 § 2 mom. sista meningen landskapslagen är dock vagt genom att där endast nämns övriga beslut om antagande av barn till barnomsorgen. Ett förbud att anföra besvär kräver att man i stadgandet klart nämner i vilka ärenden man avser att besvär inte får sökas. Besvärsförbudet kan, såsom Ålandsdelegationen konstaterat, tolkas innefatta även sådana enskilda beslut som rör enskilda personers rättigheter och skyldigheter. En sådan oklarhet är inte förenlig med de krav som ställs i 21 § 1 mom. grundlagen som förutsätter att var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Högsta domstolen finner därför att stadgandet i denna mening utgör en behörighetsöverskridning.

Straff:

Straffstadgandena i 32 och 33 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i den.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att stadgandet i 31 § 2 mom. sista meningen landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 31 § 2 mom. sista meningen landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft tillsammans med landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, landskapslagen om ändring av 5 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen och landskapslagen om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Republikens presidents beslut 22.7.2011:

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att besvärstämelsen i sista meningen i 31 § 2 mom. barnomsorgslagen för landskapet Åland är så vagt utformad att den inte är förenlig med de krav som ställs i 21 § 1 mom. i grundlagen. Eftersom denna mening därför utgör en behörighetsöverskridning har jag beslutat förordna att den ska förfalla. Något hinder för att landskapslagarna träder i kraft i övrigt föreligger inte, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 20/11, D 10 11 01 23

Landskapslag om ändring av landskapslagen om posttjänster, antagen av lagtinget 29.4.2011 (ÅFS 38/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.5.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om lagens tillämpningsområde, de samhällsomfattande tjänsternas innehåll samt kvalitetsnormerna för dessa tjänster.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 20 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet bl.a. angående postväsendet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten i nämnda lag. Av sistnämnda lagrum följer att posttrafiken mellan Finland och främmande stat och andra internationella frågor ankommer på riket.

Landskapslagen berör även näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten till de delar som berörs av föreliggande landskapslag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasättande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet torde granska de EU-rättsliga aspekterna innan ärendet föredras inför republikens president.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 20.5.2011.

Nr 24/11, D 10 11 01 24 – D 10 11 01 25

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, antagna av lagtinget 20.4.2011 (ÅFS 72-73/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.5.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagarna görs ändringar som föranleds av Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/98/EG) om avfall och om upphävande av vissa direktiv.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Enligt grundlagens 20 § bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa grundlagsbestämmelser iakttagits i den nu aktuella landskapslagstiftningen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. Dessutom reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. Med beaktande av dessa omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställts justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstålla delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 10.6.2011.

Nr 25/11, D 10 11 01 26

Landskapslag om ändring av 2 och 12 §§ landskapslagen om fornminnen, antagen av lagtinget 20.4.2011 (ÅFS 99/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.5.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens 2 § kompletteras med en bestämmelse som berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning föreskriva om vilka uppgifter som ska finnas i registret över fasta fornlämningar. Ersättningsbestämmelserna i landskapslagens 12 § ändras vad gäller tidpunkten för ansökan om ersättning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 11 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet, dock med begränsningen i 23 § 3 punkten i nämnda lag enligt vilket landskapsregeringen ska begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas. I landskapets behörighet gällande fornminnen ingår även rätten att på sätt som sker i landskapslagen inta bestämmelser om det register som ska föras över fornminnen.

Landskapslagen gäller även landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagens 8 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vilka uppgifter som ska antecknas i registret över fasta fornlämningar i landskapet. Med beaktande av att det i landskapslagens 2 § 1 mom. intagits en definition över vilka lämningar efter människors verksamhet under forna tider som utgör fasta fornlämningar, samt av bestämmelserna i landskapslagen om ersättning för olägenheter, kan delegeringsstadgandet inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

De ändrade bestämmelserna i landskapslagens 12 § om rätten till ersättning föranleder inga anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 10.6.2011.

Nr 27/11, D 10 11 01 27

Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.6.2011 (ÅFS 81/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med särbestämmelser om jakt för rullstolsbundna personer med bestående rörelsehinder. Bestämmelserna om jakt på fredat och fridlyst vilt preciseras för att överensstämma med på området gällande EU-direktiv.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6, 10 och 16 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågasatt landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 28/11, D 10 11 01 28

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter, antagen av lagtinget 7.6.2011 (ÅFS 80/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Ålands lagting antog 26.1.2011 en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter. Genom landskapslagen gjordes rikets lag om krav på ekodesign för och energimärkning av energirelaterade produkter (FFS 1005/2008, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser tillämplig i landskapet. Genom beslut 29.4.2011 förordnade republikens president att nämnda landskapslag på de grunder som anfördes i högsta domstolens utlåtande av 13.4.2011 i sin helhet skulle förfalla. I utlåtandet anförde högsta domstolen att 1 § 1 mom., 5 § 2 mom. och 6 § utgjorde behörighetsöverskridningar, medan landskapslagen till övriga delar föll inom landskapets behörighet. Domstolen konstaterade dock att de delar av lagen mot vilka domstolen inte anförde anmärkningar, inte tillsammans utgjorde någon fungerande helhet. Högsta domstolen hemställde därför, liksom Ålandsdelegationen i utlåtande 10.3.2011, att landskapslagen i dess helhet borde förordnas att förfalla. I den av lagtinget 7.6.2011 antagna nya landskapslagen har 1 § och 6 § i det tidigare lagtingsbeslutet omformulerats, medan 5 § 2 mom. utelämnats. Övriga delar av landskapslagen är oförändrade.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även natur- och miljövård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna hör enligt Ålandsdelegationens bedömning till rättsområdena näringsverksamhet och natur- och miljövård, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Rikslagen berör även området produktsäkerhet, som förutom näringsverksamhet även gäller hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I rikslagen ingår även bestämmelser som berör konsumentskyddet och standardisering, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 och 19 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket.

Enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan innehåller landskapslagen bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I den utformning § 1 nu föreligger föranleder den inte anmärkning från delegationens sida.

I landskapslagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter ska i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänkelig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 4 § 1 mom. om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Till den del de hänvisningar som i rikslagen görs till annan rikslagstiftning berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Bestämmelsen i rikslagens 38 § och landskapslagens 4 § 3 mom. om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Rikslagen innehåller bestämmelser om tillsyn, inspektioner och rätt att få en energirelaterad produkt för undersökning och provning. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller även bestämmelserna i rikslagen om rätt att få tillgång till uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna ut uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om ut sättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i rikslagen 37 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Enligt 37 § 2 mom. kan den som bryter mot förbud eller ett åläggande som har fastställts med stöd av 34 § och förenats med vite, lämnas obestraftad för samma gärning. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när en person kan lämnas obestraftad förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

I landskapslagens 5 § 1 mom. berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen bestämmer. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § 1 mom. vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 6 § får den som är missnöjd med ett beslut som fattats med stöd av landskapslagen i ärenden inom landskapets behörighet söka ändring i beslutet genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärastadgandet överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EU-direktiv. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk

har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstålla delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 3 § och 4 § 1 mom. vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 29/11, D 10 11 01 29

Landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.6.2011 (ÅFS 92/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

De straffrättsliga påföljdsbestämmelserna i landskapslagen ändras och kompletteras. Straffansvar införs för juridiska personer.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens för Åland 18 § 17 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförs ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införelse av djur och djurprodukter samt förebyggande av införelse av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införelse till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen bedömer att den nu aktuella landskapslagen inte direkt berör angelägenheter som i nämnda lagrum hänförs till rikets behörighet.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt näringsverksamhet, vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 samt 22 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, medan övrig straffrätt utgör riksbehörighet enligt 27 § 22 punkten i nämnda lag. Detta innebär att lagtinget inom landskapets rättsområden, på sätt som nu görs i landskapslagen, kan bestämma om beläggande med allmänna och särskilda straff som avses i strafflagen samt om straffens storlek. Lagtinget är dock bundet av de allmänna stadgandena i strafflagen. I landskapslagens 59c § ingår bestämmelser om juridiska personers straffansvar. Bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen om straffansvar för juridiska personer hör i egenskap av allmän straffrätt till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 9 kap. 1 § ska för brott som har begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet på yrkande av allmänna åklagaren dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs i strafflagen för brottet. Det straff en juridisk person kan dömas till är således samfundsbot. I strafflagens 6 kap. nämns även samfundsbot som en straffart. I landskapets behörighet ingår enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen att lagstifta om samfundsbot som straff inom områden som hör till landskapets behörighet, på motsvarande sätt som i fråga om övriga i strafflagen avsedda straffarter. Härvid är landskapet i enlighet med 27 § 22 punkten i självstyrelselagen bundet av de allmänna reglerna om juridiska personers straffansvar i strafflagens 9 kap. Med anledning härav föranleder straffbestämmelserna i landskapslagen inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

I landskapslagens 61 och 62 § har beträffande förverkandepåföljder intagits en hänvisning till rikslagstiftningen. Förverkandepåföljd utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt, och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 57 a § och 59 § har intagits hänvisningar till EG-förordning nr. 1/2005. Med anledning härav konstateras att beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 30/11, D 10 11 01 30

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, antagen av lagtinget 7.6.2011 (ÅFS 83/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen anges att det ankommer på Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet att även sköta de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur ska skötas av en kommunalveterinär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt självstyrelselagens 18 § 17 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Berörande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Den nu aktuella landskapslagen reglerar främst den förvaltningsbehörighet som sist nämnda lagrum avser.

Landskapslagen berör även natur- och miljövård och hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 10 och 12 punkterna i självstyrelselagen.

Förutom de uppgifter som enligt landskapslagens 1 § 1 mom. ankommer på myndigheten berättigas landskapsregeringen i landskapslagens 1 § 3 mom. att genom landskapsförordning ålägga myndigheten att sköta sådana tillstånds- och tillsynsuppgifter som landskapet är skyldigt att sköta med stöd av EU-förordningar inom miljö- och hälsoskyddsområdet inklusive bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur. Med

anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Delegeringsstadgandet i landskapslagens 1 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen att endast bestämma om vilken myndighet som skall utföra sådana tillstånds- och tillsynsuppgifter som landskapets myndigheter är skyldiga att sköta enligt EU-förordningar, som automatisk blir gällande på Åland. Delegeringsstadgandet kan med stöd av 18 § 1 punkten och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 31/11, D 10 11 01 31

Landskapslag om produktionsstöd för el, antagen av lagtinget 10.6.2011 (ÅFS 31/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om det fasta produktionsstödet för el som betalas till en producent för el från vindkraft, skogsflis och biogas. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen hör näringsverksamheten i huvudsak till landskapets behörighet. Av detta följer att näringsutövning liksom stöd till näringslivet på Åland till dessa delar regleras genom landskapslagstiftning. Landskapslagen berör även natur- och miljövård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagens 7 § innehåller bestämmelser om information, inspektion och återbetalning. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. I landskapslagen har inte intagits några bestämmelser som anger hur dessa rättigheter härvid beaktas. Ålandsdelegationen konstaterar dock att bestämmelser om syneförrättningar och

inspektioner finns i 33 och 34 § i förvaltningslagen för landskapet Åland. En hänvisning till sist nämnda landskapslag har intagits i landskapslagens 11 § 2 mom. Med anledning härav föranleder den bristfälliga regleringen beträffande inspektioner i landskapslagen inte anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Landskapslagens 11 § berättigar landskapsregeringen att på en ansökan från en fysisk eller en juridisk person tillsvidare eller för viss tid godkänna en kontrollör för att övervaka att producenter iakttar tillämpliga villkor för fast produktionsstöd. En kontrollör ska meddela landskapsregeringen om ändringar som kan påverka möjligheterna att få ett fast produktionsstöd, samt ska årligen lämna en rapport till landskapsregeringen om sin verksamhet och om resultaten av den. Landskapslagens 11 § berättigar landskapsregeringen att i en förordning utfärda närmare bestämmelser om en kontrollörs uppgifter, hur de ska utföras och om rapporteringskyldighet. Av de knapphändiga bestämmelserna om kontrollörerna i landskapslagen framgår att kontrollörerna utför offentliga förvaltningsuppgifter. Grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt paragrafen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Under nämnda förutsättningar är det möjligt att i begränsad utsträckning överföra offentlig makt och offentliga uppgifter på andra än myndigheter, t.ex. på privaträttsliga sammanslutningar. I regeringens proposition till ny regeringsform (RP 10/1998 rd.) anges att härvid förutsätts att det utfärdas tillräckligt detaljerade bestämmelser om skötseln av uppgifterna och det förfarande som skall iakttas, att rättssäkerhetssynpunkter beaktas och att de som sköter de offentliga uppgifterna handlar under straffrättsligt tjänsteansvar. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är landskapslagens 11 § så formulerad att den – i motsats till vad som gäller kontrollanter i motsvarande rikslagstiftning – inte innefattar en sådan beslutanderätt för kontrollörerna som enligt grundlagens 124 § förutsätter reglering i lag (jämför GrUU 37/2010 rd).

I landskapslagen ingår ett flertal andra delegeringsbestämmelser. Med beaktande av den reglering som härvid finns i landskapslagen kan dessa delegeringsstadganden inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsmedel samt straff kan med stöd av 18 § 6 och 25 punkterna i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 16 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Ålandsdelegationen konstaterar att stöd till företag måste vara förenliga med EU:s bestämmelser om statligt stöd till företag. Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapsregeringen avser att notifiera det stöd som landskapslagen reglerar hos EU-kommissionen. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten, främst till hänvisningen till första tilläggsbudgeten för 2011, konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens för Åland 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 32/11, D 10 11 01 32

Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, antagen av lagtinget 10.6.2011 (ÅFS 84/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att det ankommer på Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet att även utföra köttbesiktning och därtill hörande övervakning samt sköta tillsynen över den första ankomstplatsen för animaliska livsmedel.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen berör även rättsområdena jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt närings-

verksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 15, 16 och 22 punkter.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 – 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd.) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med nämnda undantag.

Ålandsdelegationen utgår ifrån att även den i 3 § 1 mom. sista meningen reglerade uppgiften sker inom ramen för landskapets nuvarande lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 33/11, D 10 11 01 33

Lagtingsordning för Åland, antagen av lagtinget 10.6.2011 (ÅFS 97/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Den nya lagtingsordningen (nedan landskapslagen) är avsedd att ersätta gällande lagtingsordning för landskapet Åland (ÅFS 11/1972). Av ändringarna i jämförelse med gällande lagtingsordning kan nämnas införande av stadganden om lagtingets rätt att upplösa sig självt, att ledamot av landskapsregeringen inte behöver frånträda sig uppdraget som ledamot av lagtinget för den tid uppdraget i landskapsregeringen varar samt att lagförslag tas upp till två behandlingar i plenum istället för tre. I landskapslagen intas ett kapitel om landskapets finanser. Landskapslagen inleds med ett kapitel om grunderna för det åländska samhällsskicket.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt grundlagens 120 § har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. I självstyrelselagens 1 § anges att landskapet Åland tillkommer självstyrelse enligt vad som stadgas i självstyrelselagen. Grunderna för det åländska samhällsskicket kan inte regleras på annat sätt än i grundlagen och i självstyrelselagen, och kan således inte regleras i en lagtingsordning. Ålandsdelegationen konstaterar vidare, beträffande landskapslagens 1 kap., dels att rubriceringen av kapitlet och dels att innehållet i 1 § 1 mom. och 1 § 3 mom. är vilseledande, samt att ordalydelsen om den ekonomiska makten i 4 § 1 mom. strider mot grundlagen, ef-

tersom sist nämnda bestämmelsen till sin ordalydelse även omfattar andra än landskapets offentliga finanser. Kapitlet utgör därmed i sin helhet en behörighetsöverskridning.

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen. Enligt självstyrelselagens 3 § företräds landskapet Ålands befolkning i fråga om självstyrelsen av Ålands lagting. Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Självstyrelselagens 13 § förutsätter att lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade. Landskapslagen överensstämmer med dessa bestämmelser. I enlighet med 15 och 16 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen bestämmelser om lagtingets rätt att upplösa sig och förordna om nya val samt om det sätt som landskapsregeringen utses.

Bestämmelserna i landskapslagens 10 §, 11 § och 12 § om avbrott i samt befriande och skiljande från uppdraget som lagtingsledamot, lagtingsledamöternas oberoende och lagtingsledamöternas immunitet motsvarar i tillämpliga delar bestämmelserna om riksdagsledamöter i grundlagens 28, 29 och 30 § och står inte i strid med självstyrelselagens stadganden.

I landskapslagen används benämningen minister för ledamot i landskapsregeringen. Med anledning härav konstateras att högsta domstolen i utlåtande 11.12.2009 över en av lagtinget 7.9.2009 antagen landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om Ålands landskapsregering ansett att landskapet har kunnat välja ordet minister som benämning på medlemmarna i landskapsregeringen, och att det således inte var fråga om en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 30 § anges att det särskilt i en landskapslag bestäms om rådgivande folkomröstningar. Beträffande denna bestämmelse hänvisar Ålandsdelegationen till högsta domstolens utlåtande 9.9.1994 över en av lagtinget 15.6.1994 antagen landskapslag om en rådgivande folkomröstning angående frågan om Åland skall anslutas till Europeiska unionen. Domstolen kom då till slutsatsen att införandet av bestämmelser om en rådgivande folkomröstning inte stred mot självstyrelselagen, eftersom folkomröstningen endast var rådgivande och således inte ingrep i tillvägagångssättet vid fattandet av beslut och inte frantog lagtinget dess rätt att företräda landskapet. På samma grunder anser Ålandsdelegationen att landskapslagens 30 § inte utgör en behörighetsöverskridning.

De i landskapslagens 35 § intagna bestämmelserna om kvalificerad majoritet överensstämmer med stadgandena i självstyrelselagens 69 §.

I landskapslagens 8 kap. intas bestämmelser om landskapets finanser. Bestämmelserna i landskapslagens 49 § om skatter och avgifter överensstämmer med bestämmelserna i grundlagens 81 § och strider inte mot självstyrelselagens stadganden. I övrigt konstaterar Ålandsdelegationen att grundläggande bestämmelser om landskapets ekonomi finns i 7 kap. i självstyrelselagen. Enligt självstyrelselagens 44 § ankommer det på lagtinget att fastställa budgeten för landskapet. Självstyrelselagens 50 § anger att obli-

gationslån och andra lån kan upptas för landskapets behov. Föreliggande landskapslag är förenlig med dessa bestämmelser.

Landskapslagens 55 § berättigar lagtinget att genom landskapslag inrätta en fond utanför landskapets budget om det är ändamålsenligt för skötseln av en bestående uppgift. Ålandsdelegationen konstaterar att denna bestämmelse uppfyller de krav som ska ställas på budgetens fullkomlighet och att den i detta hänseende motsvarar de krav som grundlagens 87 § ställer på statens budget.

Bestämmelserna om internationella förhållanden i landskapslagens 9 kap. är förenliga med bestämmelserna i självstyrelselagens 9 och 9a kap.

I enlighet med självstyrelselagens 69 § 2 mom. intas i landskapslagens 64 § 2 mom. en bestämmelse om att beslut om ändring, upphävande eller avvikelse från bestämmelserna i landskapslagen vid ärendets andra behandling ska omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Landskapslagen har tillkommit med beaktande av 69 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger, förutom beträffande landskapslagens 1 kap. De felaktiga stadgandena inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

I ärendet har förrättats omröstning:

Ledamoten Erlandssons avvikande mening i vilken ledamoten Lampi förenade sig:

Vi reserverar oss emot Ålandsdelegationens slutsats att kapitel 1 faller utanför landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagens 1 kap. är endast deklaratoriskt och innebär enligt vår bedömning ingen ny kompetens i förhållande till självstyrelselagen och grundlagen. En eventuell förändring av landskapets kompetens ska stadgas i självstyrelselagen. Vår slutsats är att 1 kap. faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 15.9.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.8.2011 gällande ärendet nr 40/08/2011.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av en ny lagtingsordning för Åland. Som mål för reformen anges att få ett regelverk som underlättar ett effektivt och transparent beslutsfattande i lagtinget. Man vill också skapa ett regelverk som beaktar en framtida utveckl-

ing av självstyrelsen samt lagtingets utveckling mot ökad parlamentarism och ökat exterpolitiskt arbete.

De huvudsakliga ändringarna jämfört med den gällande lagtingsordningen från 1972 är att lagtinget får rätt att upplösa sig och att de permanenta utskotten reduceras till fyra. Dessutom förtydligas reglerna om lagtingsledamöternas immunitet och ökas lantrådets inflytande över landskapsregeringens sammansättning samt förenklas behandlingen av lagförslag. En nyhet är att lagtingsordningen inleds med ett kapitel om grunderna för det åländska samhällsskicket.

Lagtingsordningen reglerar således i huvudsak lagtinget och dess verksamhet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter. Lagtingsbeslutet faller därför entydigt till sitt område under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Det inledande kapitlet i lagtingsordningen har emellertid rubriken grunderna för det åländska samhällsskicket. Enligt 1 mom. i 1 §, som bär rubriken Åland, är Åland en på folkrätten grundad autonomi och är genom internationella avtal demilitariserat och neutraliserat. I 2 mom. stadgas att autonomin syftar till att säkerställa och garantera Ålands befolkning bevarandet av det svenska språket, dess kultur och lokala traditioner. Ytterligare stadgas i 3 mom. att befolkningen ordnar sin tillvaro efter egen önskan och så fritt som det är möjligt för ett landskap som inte utgör en egen stat.

I detaljmotiven till paragrafen framförs att det är fråga om deklaratiska stadganden som beskriver Ålands folkrättsliga ställning. Ur paragrafen skall enligt motiven också framgå hurdana möjligheter befolkningen i landskapet skall ha för att ordna sin tillvaro.

Då avsikten uppenbarligen varit att i de inledande stadgandena beskriva Ålands folkrättsliga status i skenet av internationella överenskommelser hade en uttömmande bild av grunderna för det åländska samhällsskicket krävt en hänvisning till hur autonomi konkretiserats i förhållandet till riket och dess lagstiftningsmakt. Detta i all synnerhet då förhållandet mellan Finlands två lagstiftande församlingar är synnerligen centralt i lagtingets verksamhet.

Författningen avser att reglera lagtingets verksamhet. Stadgandena i 1 kapitlet i den nya lagtingsordningen går utöver detta. Stadgandena gäller frågor som redan regleras i Finlands grundlag och självstyrelselagen för Åland. Till den del det i landskapsförfattningar tas in deklaratiska stadganden om frågor som regleras på en högre författningsnivå är det nödvändigt att stadgandena står i samklang med varandra.

Om Ålands ställning stadgas i 120 § grundlagen att landskapet Åland har självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. Dessutom stadgas i 75 § 1 mom. grundlagen att angående lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland gäller det som särskilt bestäms i dessa lagar. I 2 mom. stadgas att angående Ålands lagtings initiativrätt samt stiftande av landskapslagar gäller det som bestäms i självstyrelselagen. Enligt 1 § självstyrelselagen tillkommer landskapet Åland självstyrelse enligt vad som stadgas i denna lag. Enligt 69 § 1 mom. själv-

styrelselagen kan självstyrelselagen inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt.

Ur dessa stadganden framgår tydligt strukturen i regleringen av den Åländska självstyrelsen. Omfånget och utvecklande av självstyrelsen bygger på ett samförstånd mellan riket och landskapet. Självstyrelselagen som en nationell garanti för Ålands självstyrelse har genom tiden haft och har även idag en alldeles speciell ställning i statsförfattningen. Bland annat det system för kontroll av självstyrelselagens efterlevnad som däri ingår betonar en objektiv tolkning av lagen och därmed även av att självstyrelsens konkreta innehåll vid varje tidpunkt motsvarar lagen. I de frågor som regleras i självstyrelselagen är ett ensidigt ståndpunktstagande på lagnivå av någondera parten inte förenligt med grundtanken i lagstiftningen.

Högsta domstolen konstaterar att de deklatoriska stadgandena i 1 § inte är nödvändiga för förståelsen av innehållet eller för tillämpningen av lagtingsordningen. Ur kompetenssynpunkt är de däremot problematiska. De ger en bristfällig och därför vilseledande bild av självstyrelsens innehåll då de saknar hänvisning till självstyrelselagen och stadgandena om Ålands självstyrelse i grundlagen. Introduktionen av begreppet autonomi och undvikande av begreppet självstyrelse vid skildrande av Ålands högsta självstyrelseorgan väcker frågor i stället för att ge en korrekt bild av systemet; ett system som under hela landskapets självstyrelsetid baserat sig just på termerna självstyrelse och självstyrelse.

Av de stadganden av deklatorisk natur som intagits är framför allt 1 § 3 mom. problematiskt. Däri stadgas att den åländska befolkningen ordnar sin tillvaro efter egen önskan så fritt som möjligt för ett landskap som inte utgör en egen stat. Det är en fristående deklARATION på lagnivå, som inte återfinns i de ovan nämnda författningarna. En avsaknad av en hänvisning till de lagstadgade ramarna för självstyrelsen är i detta sammanhang påtaglig. Då den folkrättsliga självstyrelsens omfång konkretiserats i de överenskomna stadgandena i självstyrelselagen och den tolkning de genom decennierna fått, står det klart att ett lagrum, som med förbigående av detta sätter självstyrelsen i möjligaste mån i relation till en självständig stat, kan ses som en ensidig förklaring. Ett utvecklande av självstyrelsen skall enligt gällande lagstiftning ske i samförstånd mellan riket och landskapet. Genom att använda hänvisningsstadganden hade man undvikit avvikelser från högre författningar. Genom ett tydligt angivande av att fråga är om att beskriva Ålands befolknings folkrättsliga status hade stadgandets innehåll och betydelse kunnat göras klara. Innehållet i momentet, så som det nu är avfattat, gäller frågor som går utöver landskapets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen finner att 1 § 3 mom. utgör en behörighetsöverskridning. Vad gäller det som ovan anförts i anknytning till autonomibegreppet finner Högsta domstolen däremot inte anledning att fastslå att någon behörighetsöverskridning har skett. Autonomi är i sig ett vedertaget folkrättsligt begrepp och det ingår i de lagrum, som inte är direkt tillämpliga och inte har direkta rättsverkningar. De påtalade bristfälligheterna i 1 kap. föranleder inte enligt Högsta domstolen att kapitlet i sin helhet bör förfalla.

Högsta domstolen hemställer sålunda att 1 § 3 mom. lagtingsordningen skall förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha avgörande betydelse för tillämpningen av lagtingsordningen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 14.10.2011:

Ålands lagting har den 10 juni 2011 fattat beslut om antagande av lagtingsordning för Åland.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande efter omröstning ansett att grunderna för det åländska samhällsskicket inte kan regleras på annat sätt än i grundlagen och i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen har dragit slutsatsen att 1 kap. i lagtingsordningen i sin helhet utgör en behörighetsöverskridning.

Högsta domstolen konstaterar att lagtingsordningen avser att reglera lagtingets verksamhet och att stadgandena i 1 kap. går utöver detta. Stadgandena gäller frågor som redan regleras i Finlands grundlag och i självstyrelselagen för Åland. Till den del det i landskapsförfattningar tas in deklarativa stadganden om frågor som regleras på en högre författningsnivå är det nödvändigt att stadgandena står i samklang med varandra.

Högsta domstolen konstaterar vidare att omfånget och utvecklande av självstyrelsen bygger på ett samförstånd mellan riket och landskapet. I de frågor som regleras i självstyrelselagen är ett ensidigt ståndpunktstagande på lagnivå av någondera parten inte förenligt med grundtanken i lagstiftningen. De deklaratoriska stadgandena i 1 § är inte nödvändiga för förståelsen av innehållet eller för tillämpningen av lagtingsordningen. Ur kompetenssynpunkt är de däremot problematiska.

Av de stadganden av deklaratorisk natur som intagits är enligt Högsta domstolen framför allt 1 § 3 mom. problematiskt. Momentet är en fristående deklaration på lagnivå, som inte återfinns i grundlagen eller i självstyrelselagen. Högsta domstolen hemställer att detta moment ska förordnas att förfalla, men eftersom stadgandet inte torde ha avgörande betydelse för tillämpningen av lagtingsordningen kan lagtingsordningen till övriga delar träda i kraft.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag funnit att de deklaratoriska bestämmelserna i 1 kap. visserligen är problematiska på det sätt som framgår av Högsta domstolens utlåtande, men att det inte fränsett 1 § 3 mom. finns hinder för att lagtingsordningen träder i kraft. Jag har därför beslutat förordna att 1 § 3 mom. ska förfalla. I övrigt kan lagtingsordningen träda i kraft, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 34/11, D 10 11 01 34

Landskapslag om ändring av landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 10.6.2011 (ÅFS 82/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om det maximibelopp en person under ett kalenderår behöver betala för vissa hälso- och sjukvårdstjänster (högkostnadsskyddet) samt om avgiften för långvarig anstaltsvård (långvårdsavgiften).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 §, liksom självstyrelselagens 21 §, att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. Eftersom i landskapslagstiftningen intagits detaljerade bestämmelser om högkostnadsskyddet och långvårdsavgiften föranleder bestämmelserna inte anmärkningar i behörighetsavseende.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2011.

Nr 35/11, D 10 11 01 35 – D 10 11 01 36

1. Landskapslag om radio- och televisionsverksamhet, 2. landskapslag om ändring av 3 § tobakslagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 10.6.2011 (ÅFS 95 och 96/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.7.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om de villkor som gäller för beställ-tv, radio- och televisionssändningar och mottagande av sådana i landskapet, om de villkor som gäller för sändningar genom ledning eller någon annan fast förbindelse som når fler än 200 bostäder, om de avgifter som ska betalas för tillstånd att utöva verksamhet som innefattar radio- och televisionssändning, om de avgifter som ska betalas av innehavare av televisionsmottagare, hur dessa avgifter ska användas samt om de myndigheter

som beslutar i frågor som hör till lagens tillämpningsområde. Hänvisningsbestämmelsen i 3 § i tobakslagen ändras till att gälla föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om postväsendet och rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten. Enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av radio- och televisionsprogram.

Enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag samt i fråga om bl.a. utövandet av yttrandefriheten. Grundlagens 12 § garanterar yttrandefriheten. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

Landskapslagens 3 § förutsätter tillstånd för att utöva verksamhet som innefattar radio- eller televisionssändning, om sändningen sker i ett markbundet elektroniskt kommunikationsnät som fungerar med hjälp av radiovågor som utbreder sig fritt. Detta slag av koncessionsreglering bör bedömas med tanke på den i 12 § i grundlagen tryggade yttrandefriheten och den i 18 § 1 mom. föreskrivna näringsfriheten. Grundlagsutskottet har i utlåtande 61/2002 rd angående en regeringsproposition med förslag till ändring av lagstiftningen om kommunikationsmarknaden anfört att koncessionsplikten i princip är problematisk i relation till yttrandefriheten. I utlåtandet konstaterar utskottet att grundlagsutskottet ändå under de senaste åren upprepade gånger framhållit att den knappa tillgången på frekvenser i kommunikation med hjälp av radiovågor som fritt breder ut sig fortfarande är ett sådant radiotekniskt motiv för en begränsning som gör det acceptabelt att ha kvar koncessionssystemet (GrUU 8/2002 rd, GrUU 26/2001 rd och GrUU 19/1998 rd). I dessa sammanhang har utskottet vidare påpekat att koncessionssystemet ska garantera att alla de som bedriver television- och radioverksamhet får tillgång till radiofrekvenser på lika villkor och att det därmed skapas förutsättningar för att förverkliga yttrandefriheten i största möjliga utsträckning. Grundlagsutskottet förutsätter vidare att bestämmelserna om förutsättningarna för koncession och koncessionens innehåll är tillräckligt exakta. Ålandsdelegationen, som förenar sig i grundlagsutskottets ovan angivna synpunkter, konstaterar att landskapslagens 3 § inte innehåller några tillräckligt preciserande kriterier för utövande av landskapsregeringens prövningsrätt vid handläggningen av ansökan. Paragrafen utgör härvid en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 6 § anges som ett allmänt krav på radio- och televisionssändningar att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda. I landskapslagens 7 och 10 § 1 mom. 1 punkt har intagits begränsningar gällande televisionsprogram skadliga för barn. Grundlagens 12 § berättigar till intagande i lag av sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för skydd av barn, varför bestämmelser härom kan intas i landskapslagen. Yttrandefriheten har även begränsats av landskapslagens 10 § 1 mom. 2 punkt, som berättigar landskapsregeringen att förbjuda program som uppmuntrar till hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Denna begräns-

ning baserar sig på rådets direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållandet av audiovisuella medietjänster och harmonierar med den europeiska människorättskonventionen. Motsvarande begränsning finns i rikets lag om televisions- och radioverksamhet (FFS 744/1998, nedan rikslagen).

Landskapslagarna berör även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om upphovsrätt, patent, mönsterrätt och varumärke, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, främjande av konkurrens och konsumentskydd.

I 48 § i rikets upphovsrättslag (FFS 404/1961) finns bestämmelser som reglerar upphovsrätten i radio- och televisionsutsändningar. Hänvisningen till 48 § 5 mom. i upphovsrättslagen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagens 12 §.

I landskapslagens 3 kap. har intagits bestämmelser om kommersiella meddelanden. Enligt självstyrelselagens 27 § 30 punkt har rikets lagstiftningsbehörighet i fråga om mediciner och produkter av läkemedelstyp och enligt lagens 29 § 1 mom. 4 punkt i fråga om alkohollagstiftningen med undantag av tillstånd för utskänkning av alkoholdrycker. Behörighetsfördelningen har beaktats genom hänvisningarna i landskapslagens 16 § till alkohollagen (FFS 1143/1994) och läkemedelslagen (FFS 395/1987). Bestämmelser om medicinska produkter och medicinsk behandling har även intagits i landskapslagens 22 § 6 mom. och 23 § 2 mom. 3 punkt. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 17 § ingår bestämmelser om kommersiella meddelanden till barn. På motsvarande sätt som i 25 § 1 mom. i rikslagen anges i landskapslagens 17 § 2 mom. att försäljningsprogram inte får uppmana barn att ingå avtal om köp eller hyra av produkter och tjänster. Däremot har i landskapslagen inte på motsvarande sätt som i rikslagens 25 § 2 mom. intagits en hänvisning till att bestämmelser om marknadsföring som strider mot god sed och riktar sig till eller i allmänhet når minderåriga finns i 2 kap 2 § i konsumentskyddslagen. Dessa bestämmelser är att hänföra till konsumentskyddet och otillbörligt förfarande i näringsverksamheten och gäller även i landskapet enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen. De befogenheter som härvid enligt rikslagens 35 § 2 mom. ankommer på konsumentombudsmannen är tillämpliga även i landskapet. Även bestämmelserna i rikslagens 36 a § om marknadsdomstolens befogenheter är gällande på Åland inom områden som är att hänföra till rikets behörighet.

I landskapslagens 24 § 2 mom. har intagits en skyldighet för utövare av televisions- eller radioverksamhet att på begäran av myndighet sända meddelanden till allmänheten, om därom är särskilt föreskrivet eller om det annars är av synnerligen viktigt allmänt intresse. Motsvarande bestämmelse i rikslagens 15 a § ålägger utövare av televisions- och radioverksamhet att utan ersättning förmedla meddelanden från myndigheter till allmänheten, om det är nödvändigt för att rädda människoliv eller egendom eller trygga verksamheten i samhället. Bestämmelsen berör befolkningsskyddet, som utgör riksbe-

hörighet enligt självstyrelselagens 27 § 28 punkt, och kan till denna del jämlikt 19 § 3 mom. intas i självstyrelselagen. Däremot har i landskapslagen inte intagits någon bestämmelse motsvarande den i rikslagens 15 a § om att en utövare av televisions- eller radioverksamhet ska genomgå beredningsplanering och genom förberedelser för undantagsförhållanden sörja för att verksamhet fortgår så störningsfritt som möjligt även under sådana undantagsförhållanden som avses i beredningslagen (1080/1991). Eftersom beredning inför undantagsförhållanden utgör riksbehörighet enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen, är stadgandet i rikslagens 15 a § gällande även i landskapet.

Landskapslagens 26 § berättigar landskapsregeringen och programnämnden att samarbeta med behöriga myndigheter i EES-stater. Eftersom självstyrelselagens 18 § 20 punkt uttryckligen anger att självstyrelselagens 29 § 4 punkt - enligt vilken förhållandet till utländska makter tillkommer riket med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap., vilka sistnämnda inte är tillämpliga i detta fall – begränsar den behörighet som enligt 18 § 20 punkt tillkommer landskapet, utgör i landskapslagens 26 § en behörighetsöverskridning.

Landskapslagens 31 § berättigar landskapsregeringen att förordna särskilda kontrollanter för att övervaka att anmälningsskyldigheten enligt 27 § verkställs. Trots formuleringarna i detaljmotiveringarna konstaterar Ålandsdelegationen att paragrafen enligt sin ordalydelse inte står i strid med grundlagens 124 § eller bestämmelserna om hemfriden i grundlagens 10 §.

Bestämmelser om avgifter till landskapet har intagits i landskapslagens 3 §, 28 § och 30 §. Bestämmelserna är rätt knapphändiga, men i dem har intagits hänvisningar till lagen om grunderna för avgifter till landskapet, som innehåller närmare bestämmelser om grunder för beräkandet av avgifterna. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 41 § ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att bestämma om en dröjsmålsavgift för den som inte har betalt i landskapslagen avsedd avgift inom utsatt tid, eller som underlåtit att anmäla innehav av mottagare. Eftersom det i landskapslagen anges att det är fråga om en dröjsmålsavgift och har intagits en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet, kan grunderna för avgiften anses vara tillräckligt klart angivna även om sist nämnda landskapslag inte innehåller bestämmelser om dröjsmålsavgifter utan endast om dröjsmålsränta. Landskapslagen föranleder därför till denna del inte anmärkning från behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 41 § har även intagits en bestämmelse om indrivning av avgifter utan dom eller avgift. Bestämmelsen berör rättsområdet verkställighet av domar och straff, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i rikslagstiftningen, och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel och straff kan med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 43 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Därtill konstaterar Ålandsdelegationen att bestämmelsen i rikslagens 40 § 2

mom. om sökande av ändring över marknadsdomstolens beslut är gällande på Åland till den del ett sådant ärende utgör riksbehörighet.

I landskapslagens 4 § har intagits bestämmelser om ett tillstånds- och anmälningsregister och i dess 6 kap. om ett televisionsinneharregister. Ålandsdelegationen konstaterar att lagstiftningen om personregister berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Såsom framgår av det ovan anförda tillkommer lagstiftningsbehörigheten i dessa angelägenheter landskapet. I landskapslagen har bestämmelsen i grundlagens 10 § om att närmare bestämmelser om skyddet av personuppgifter stadgas i lag beaktats. Dessa bestämmelser föranleder därför inte anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 9 § och 11 §. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakterna inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Av landskapslagarnas förarbeten framgår avsikten att genom de nu aktuella landskapslagarna genomföra Europaparlamentets och Europeiska unionens råds direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster i landskapslagstiftningen. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande stadgandena i 3 och 26 § i landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet. De felaktiga stadgandena inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 3 § tobakslagen för landskapet Åland förutsätter dock att även landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 15.9.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.8.2011 gällande ärendena nr 42-43/08/2011.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av en landskapslag om radio- och televisionsverksamhet och en landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland. Genom beslutet upphävs landskapslagen om rundradioverksamhet och landskapslagen om kabelsändningar till allmänheten. Det är fråga om att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktiv om audiovisuella medietjänster). Numera finns en kodifierad version där samtliga ändringar av det ursprungliga TV-direktivet 89/552/EEG, det vill säga ändringar genom 97/36/EG och 2007/65/EG, ingår i direktivet. Det är fråga om Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktiv om audiovisuella medietjänster, nedan AV-direktivet). Fristen för att i medlemsstaterna genomföra de förpliktelser, som intagits i direktivet, gick ut den 19 december 2009.

Landskapslagen om ändring av tobakslagen för landskapet Åland är en teknisk lagändring med anledning av landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet och förutsätter att den sistnämnda lagen träder i kraft. Landskapslagen föranleder inga anmärkningar från Högsta domstolens sida.

AV-direktivet bygger på principen om fri rörlighet för tjänster, dvs. det är fråga om den fria rörligheten av audiovisuella medietjänster. Genom AV-direktivet har tillämpningsområdet för direktivet utvidgats till att omfatta även audiovisuella medietjänster på begäran eller s.k. beställ-tv.

Enligt 18 § 20 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om rätt att utöva rundradioverksamhet inom landskapet med undantag av förhållandet till främmande makt enligt 27 § 4 punkten. Landskapets behörighet innebär, att landskapet får bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av rundradio- och televisionsprogram. Landskapet har också lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Förutsättningar för att bevilja tillstånd:

Enligt 3 § landskapslagen krävs för att utöva verksamhet som innefattar radio- eller televisionssändning tillstånd av landskapsregeringen, om sändningen sker i ett markbun-

det elektroniskt kommunikationsnät som fungerar med hjälp av radiovågor som utbreder sig fritt. I paragrafen stadgas ytterligare att tillstånd meddelas för viss tid och att tillstånd kan beviljas en fysisk eller juridisk person som har finansiella och tekniska förutsättningar att sända under hela tillståndspanoroden.

Enligt 12 § 1 mom. Finlands grundlag har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Ytterligare stadgas att närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. I 18 § 1 mom. grundlagen stadgas att var och en i enlighet med lag har rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om avvikelser från grundlag.

Ett system med koncession innebär ett visst intrång i såväl yttrande- som näringsfriheten. Grundlagsutskottet har i ett utlåtande år 2002 tagit ställning till grundlagsenligheten i ett koncessionssystem. Enligt utskottet skall systemet garantera att alla som bedriver televisions- och radioverksamhet får tillgång till radiofrekvenser på lika villkor (GrUU 61/2002 rd - RP 112/2002).

Närmare kriterier för utövande av landskapsregeringens prövningsrätt saknas i landskapslagen. Frågan uppstår då huruvida övriga bestämmelser i tillräcklig mån ger garantier för att alla sökande får tillgång till frekvenser på lika villkor, att villkoren är kända och att garantier mot godtycke finns.

Högsta domstolen konstaterar att landskapsregeringen när den fattar beslut om koncessioner är bunden av grundlagen och att nämnda uttalande av grundlagsutskottet är vägledande även i den verksamheten. Vidare är landskapsregeringen bunden av legalitetsprincipen, kravet på att i all förvaltning iaktta god förvaltnings sed och opartiskhet och att inte utan godtagbara skäl försätta sökanden i olika ställning. Avslag bör motiveras och förfarandet bör vara transparent.

Vad gäller specifika krav för koncession på området kan konstateras att i 2 kap. landskapslagen regleras innehållet i radio- och televisionssändningar samt beställ-tv. Bland annat stadgas att den som har erhållit tillstånd eller är anmälningsskyldig skall se till att program som tillhandhålls i radio- eller televisionssändningar eller i beställ-tv är opartiska och sakliga samt att ingen kränks i sin rätt. Vidare skall beaktas att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i radio- och televisionssändningarna samt beställ-tv. Slutligen stadgas att programverksamheten som helhet skall präglas av det demokratiska samhällsskickets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Program i radio- eller televisionssändningar eller i beställ-tv får inte utan särskilda skäl innehålla närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur eller ensidigt inriktas på pornografi. Dessa stadganden i 6 § gäller visserligen sådana situationer då tillstånd redan beviljats, men kan även i brist på specifika regler anses vara vägledande kriterier då konkurrerande ansökningar skall prioriteras i en situation där det inte finns tillräckligt med radiofrekvenser i förhållandet till antalet sökanden.

Som jämförelse kan nämnas att i riket regleras förutsättningarna för beviljande av koncession i 10 § lagen om televisions- och radioverksamhet (744/1998). Där stadgas att koncessionsmyndigheten när koncessioner ledigförklaras och beviljas skall sträva efter att främja yttrandefriheten och göra programutbudet mångsidigare samt tillgodose behoven hos särskilda grupper bland allmänheten med beaktande av den sammantagna televisionsverksamhet och radioverksamhet som utövas på området.

Regleringen i 3 § och 2 kap. landskapslagen motsvarar inte 10 § rikslagen i sin uppbyggnad. Landskapsregeringen och de som söker om koncession kan dock i landskapslagen finna tillämpbara kriterier också för beviljande av koncession, vilka till sitt innehåll och sin exakthet kan jämföras med regleringen i riket. Detta innebär visserligen inte att just de kriterier som tillämpas vid beviljande av koncession uttryckligen skulle vara skilt reglerade på lagnivå, såsom det borde vara då det är fråga om reglering av yttrande- och näringsfrihet. Lagen visar i detta avseende en uppenbar svaghet.

Högsta domstolen konstaterar emellertid att svagheten i lagstiftningen på denna punkt är att reglering saknas, och en brist kan inte åtgärdas genom att avlägsna lagrummet som anses innebära en behörighetsöverskridning. En konsekvent följd kunde därför vara att vid ett strikt krav på uttryckliga lagreglerade kriterier för koncession hela lagen förordnades att förfalla, eftersom beviljande av koncession är en central utgångspunkt i regleringen. En tillämpning av de nämnda kriterierna, som i lagen är föreskrivna för dem som beviljats koncession, sammantaget med iakttagande av grundlagen och det som ovan konstaterats om god förvaltningssed innebär enligt Högsta domstolen tillräckliga garantier för att företagarnas grundlagsenliga friheter respekteras och deras rättsskydd garanteras. Att förordna en landskapslag att förfalla på grund av brister i formell överensstämmelse med grundlagen i det fall materiell överensstämmelse föreligger, kan inte alltid anses påkallat. Högsta domstolen finner därför att 3 § landskapslagen inte utgör en behörighetsöverskridning och den bristande regleringen i detta fall inte heller utgör hinder för att lagen träder i kraft.

Samarbete mellan myndigheter i olika medlemsstater i EU:

Enligt 26 § landskapslagen kan landskapsregeringen och programnämnden vid behov samarbeta med behörig myndighet i en EES-stat. Ytterligare stadgas i paragrafen att i samarbetet kan ingå ett utbyte av information som har förvärvats med stöd av denna lag med behörig myndighet i en EES-stat.

I artikel 30 i AV-direktivet stadgas att medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att förse varandra och kommissionen med den information som är nödvändig för att tillämpa detta direktiv, särskilt artiklarna 2, 3 och 4, framför allt genom sina behöriga oberoende tillsynsorgan.

I punkt (95) i ingressen till AV-direktivet sägs bland annat att ett nära samarbete mellan behöriga tillsynsorgan i medlemsstaterna och kommissionen krävs för att säkerställa en korrekt tillämpning av direktivet. Där sägs också att ett nära samarbete mellan medlemsstaterna och mellan deras tillsynsorgan är särskilt betydelsefullt med tanke på den inverkan programföretag som är etablerade i en medlemsstat kan ha på en annan med-

lemsstat. Ytterligare sägs att när det i nationell lagstiftning finns bestämmelser om tillståndsförfaranden och om mer än en medlemsstat berörs, är det önskvärt att kontakter äger rum mellan respektive organ innan sådana licenser beviljas.

Enligt 35 § (306/2010) lagen om televisions- och radioverksamhet övervakar Kommunikationsverket iakttagandet av denna lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den, med undantag för 25 §. I detaljmotiven till detta lagrum sägs att Kommunikationsverket skall samarbeta med motsvarande tillsynsmyndighet i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller som är part i Europarådets televisionskonvention. Ett sådant samarbete kan enligt motiven komma i fråga närmast i en sådan situation som avses i artikel 2a.4 i direktivet. Denna artikel motsvaras av 3.4 b i AV-direktivet. I motiven till 35 § sägs ytterligare att i samarbetet med en tillsynsmyndighet som motsvarar Kommunikationsverket i en annan stat kan utbyte av information som erhållits med stöd av denna lag ingå. Slutligen sägs att genom 35 § genomförs artikel 23b i direktivet. Denna artikel motsvaras av artikel 30 i AV-direktivet.

Medlemsstaternas skyldighet att utse behörig myndighet enligt AV-direktivet har således för rikets del uppfyllts genom stadgandet i 35 § lagen om televisions- och radioverksamhet. I artikel 30 i AV-direktivet förutsätts inte att medlemsstaterna skall utse endast en myndighet som idkar samarbete mellan andra medlemsstater och med kommissionen. Det är fråga om en verksamhet som går ut på att utbyta information som skall stöda tillsynsmyndigheterna i sin uppgift inom myndigheternas tillsynsområde. Både landskapets och rikets tillsynsmyndigheter har egna områden och en direktivenlig tillsynsverksamhet förutsätter i praktiken att bägge myndigheterna har rätt att utbyta information.

Med stöd av det ovan framförda finner Högsta domstolen att landskapslagen skall innehålla ett motsvarande stadgande som 35 § rikslagen och att 26 § landskapslagen reglerar en fråga inom landskapet behörighet.

Sammanfattning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagarna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 7.10.2011:

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att något hinder för att landskapslagarna träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande över landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet konstaterat att lagens 3 § inte innehåller några tillräckligt preciserande kriterier för utövande av landskapsregeringens prövningsrätt vid handläggningen av ansökningar om koncession och att paragrafen därför utgör en behörighetsöverskridning. Högsta domstolen konstaterar likaså att landskapslagen till denna del är bristfällig, men

finner dock att den bristande regleringen i detta fall inte utgör hinder för att lagen träder i kraft.

Eftersom den bristfälliga regleringen kan medföra rättsosäkerhet fäster jag landskapsregeringens uppmärksamhet vid behovet att vidta åtgärder för att rätta till de konstaterade bristerna i landskapslagen.

Nr 43/11, D 10 11 01 37

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 19.9.2011 (ÅFS 110/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I blankettlagen intas en bestämmelse om att ändringar i rikets lag om utkomststöd ska gälla i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket om inte annat följer av landskapslagen. Grunddelens belopp justeras. Bestämmelsen om indexjustering av grunddelen preciseras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland. I landskapets behörighet ingår även att besluta om indexjusteringar av stödbelopp.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.11.2011.

Nr 44/11, D 10 11 01 38

Kommunalskattelag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.9.2011 (ÅFS 119/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen avser uppbärande av skatt till kommun på förvärvsinkomst och kommunal andel av skatt på inkomster av samfund och samfällda förmåner. Genom landskapslagen görs rikets inkomstskattelag (FFS 1535/1992), inkomstskatteförordning (FFS 1551/1992) samt lag om undanröjande av internationell dubbelbeskattning (FFS 1552/1995) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser tillämpliga i landskapet. Ändringar i ovan angivna rikslagar ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket, såvitt inte annat följer av landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjes-skatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapslagen nämnda riksförfattningar omfattar även angelägenheter vilka enligt självstyrelselagen är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 5 kap. ingår bestämmelser om samfundsskatten. Med anledning härav konstateras att enligt 1 § 3 mom. i inkomstskattelagen ska för samfunds och samfällda förmånens inkomster betalas skatt till staten, kommunen och församlingen. Högsta domstolen anförde i utlåtande 18.1.1995 över den av lagtinget 26.9.1994 antagna landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland att samfundsskatten delvis är en sådan skatt beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt domstolen innebär detta dock inte att lagstiftningsbehörigheten rörande ifrågavarande beskattning i sin helhet skulle tillkomma riket. Enligt högsta domstolens ställningstagande hade lagtinget inte överskridit sin lagstiftningsbehörighet trots att lagtingsbeslutet kunde försvåra tillämpningen av inkomstskattelagen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning innebär detta att lagtinget på nu företaget sätt kan lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten.

Landskapslagen berör även landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1 och 4 punkter.

I landskapslagens 3 § har intagits en bestämmelse om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen såvitt motsvarande bestämmelser finns i landskapslagstiftningen. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen utgör dock formellt sätt inte en sådan överträdelse att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas. Till den del de hänvisningar som i rikslagen görs till annan rikslagstiftning berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 3 §, vilka dock inte strider mot behörighetsfördelningen.

Högsta domstolens utlåtande 8.12.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.11.2011 gällande ärendet nr 48/08/2011.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en kommunalskattelag för landskapet Åland. Kommunalskattelagen för landskapet Åland är en s.k. blankettlag som med vissa undantag gör inkomstskattelagen (1535/1992) samt inkomstskatteförordningen (1551/1992), med de undantag som följer av blankettlagen och särskilda bestämmelser tillämpliga i landskapet. Dessutom tillämpas lagen om undanröjande av internationell dubbelbeskattning (1552/1995) i landskapet då det är frågan om inkomst som förvärvats i en främmande stat, om inte annat anges i blankettlagen.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till lagstiftningsområdet beskattning. I självstyrelselagen är behörighetsfördelningen inom detta område uppdelat mellan landskapet och riket. Landskapet har enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat kommunerna tillkommande skatter. Riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen i fråga om skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten.

Högsta domstolen har 18.1.1995 i ett utlåtande angående landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland tagit ställning till behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket då det är fråga om samfunds skattskyldighet. Enligt den då gällande 124 § inkomstskattelagen (1535/1992) skulle samfund betala skatt för sin beskattningsbara inkomst enligt en viss inkomstskatteprocent. Enligt denna paragraf skulle skatten fördelas mellan staten, kommunerna och församlingarna. Högsta domstolen konstaterade att samfundsskatten delvis är en sådan skatt beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen hör till riket men att detta dock inte innebär att lagstiftningsbehörigheten om samfundsbeskattningen i sin helhet skulle höra till riket. Slutsatsen var att landskapet har lagstiftningsbehörighet angående beskattning av samfund till den del det är fråga om en skatt till kommunerna.

Högsta domstolen har ytterligare i ett utlåtande 15.2.2010 tagit ställning till behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket vad det gäller en temporär höjning av kommunernas samfundsskatteprocent. Domstolen åberopade det ovan nämnda utlåtandet från 1995 och upprepade att det 2010 också var fråga om huruvida landskapet har lagstiftningsbehörighet om samfundsbeskattningens kommunala andel. Slutsatsen var att landskapet hade behörighet att införa ett stadgande angående en höjning av den andel av samfundsskatten som skall tillfalla kommunerna.

I 5 kap. landskapslagen ingår regler om samfundsskatten. I 29 § bestäms kommunalskatteprocenten för samfund och samfällda förmåner, i 30 § regleras redovisningen av kommunalskatteintäkterna från samfund och samfällda förmåner och i 31 och 32 § regleras fördelningen av kommunalskatteintäkterna mellan kommunerna. Regleringen uppges i landskapsregeringens framställning i sak motsvara den gällande regleringen. Regleringen i 5 kap. landskapslagen gäller samfundsbeskattningens kommunala andel.

I 3 § landskapslagen stadgas att om de författningar som nämns i 1 § 1 mom. hänvisar till bestämmelser i rikslagstiftningen och motsvarande bestämmelser finns i landskapslagstiftningen skall hänvisningen avse landskapslagstiftningen. Förutom bestämmelserna i landskapslagstiftningen skall hänvisningen dock, såvitt gäller stöd och andra ersättningar som nämns i hänvisningen, anses avse dess motsvarighet i rikslagstiftningen till den del fråga är om skatteplikt för inkomster och avdrag från kapitalinkomster.

Ur detta stadgande kommer det inte uttryckligen fram vilka stadganden som avses i landskapslagstiftningen varför det är oklart. Stadgandet är av denna orsak inte lagtekniskt tillfredsställande men torde ändå inte utgöra en behörighetsöverskridning.

I den rikslagstiftning som antagits genom landskapslagen finns stadganden som dels hör till landskapets behörighet och dels till rikets. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Därför får Högsta domstolen hemställa att landskapslagen kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 16.12.2011.

Nr 45/11, D 10 11 01 39 – D 10 11 01 41

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av användningen av biodrivmedel för transport, 2. landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om bostadsproduktion, 3. landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 26.9.2011 (ÅFS 111-113/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en blankettlag, enligt vilken rikets lag om främjande av användningen av biodrivmedel för transport (FFS 446/2007) med vissa avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket om inte annat följer av landskapslagen. Syftet med rikslagen är att främja användningen av biodrivmedel för att motorbensin och dieselloja ska kunna ersättas i trafiken. Genom lagen påförs drivmedelsdistributörerna en skyldighet att leverera en viss minsta andel biodrivmedel till konsumtion. Landskapslagen om bostadsproduktion kompletteras med en bestämmelse om att vid beviljande av bostadsstöd ska som en miljömässigt positiv aspekt beaktas om utrustning och system för energi från förnybara energikällor installeras vid ny- eller ombyggnad. I plan- och bygglagen för landskapet Åland intas en ny 65 a § enligt vilken vid nybyggnad ska installation av utrustning och system för energi från förnybara energikällor anses vara ett i lagens 65 § 2 mom. avsett grundläggande energihushållningskrav.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, natur- och miljövard, näringsverksamhet, vägtrafik samt bostadsproduktion på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 10, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter ska i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen hänför sig till uppgifter inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänklig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 3 § om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Till den del de hänvisningar som i rikslagen görs till annan rikslagstiftning berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I rikslagens 11 § har intagits bestämmelser om en påföljdsavgift och i lagens 12 § om en felavgift som kan påföras drivmedelsdistributörer som inte uppfyllt sina i lagen angivna skyldigheter. Eftersom landskapslagen enligt beskrivningen ovan hänför sig till rättsområden som utgör landskapsbehörighet, tillfaller de avgifter som uppbärs på Åland landskapet. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen bestämmer. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikel-

ser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 4 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdas i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Landskapslagen avser en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/30/EG om främjande av användningen av biodrivmedel eller andra förnybara drivmedel. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenhetlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågakvarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande 2 och 3 § i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av användningen av biodrivmedel för transport, vilka bestämmelser dock inte strider mot behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 25.11.2011.

Nr 46/11, D 10 11 01 42

Landskapslag om erkännande av yrkeskvalifikationer, antagen av lagtinget 26.9.2011 (ÅFS 120/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens för Åland 18 § 1, 2, 14 och 22 punkterna tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, undervisning, samt näringsverksamhet med vissa undantag. Behörigheten i fråga om den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten tillkommer dock riket enligt självstyrelselagens 27 § 3 punkt.

Landskapslagen gäller erkännande av i lagen närmare definierade yrkeskvalifikationer. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att lagstiftningsbehörigheten är delad mellan riket och landskapet när det gäller regleringen av behörigheten att vara verksam inom olika yrken. Beroende på behörighetsfördelningen finns det vissa reglerade yrken som utövas i landskapet med stöd av rikets lagstiftning medan andra reglerade yrken bestäms i landskapslagstiftningen. Enligt landskapslagens 2 § avses med erkännande av yrkeskvalifikationer ett beslut som ger en person rätt att utöva ett reglerat yrke i landskapet. Med begreppet reglerat yrke avses en eller flera former av yrkesverksamhet där det genom landskapslag direkt eller indirekt krävs bestämda yrkeskvalifikationer för tillträde till eller utövande av verksamheten eller någon form av denna. På grund av detta begränsar sig landskapslagen endast till sådana yrken som regleras i landskapslagstiftningen, och landskapslagen utgör i detta avseende inte en behörighetsöverskridning. Denna omständighet har även beaktats i landskapslagens 12 §, enligt vilken paragrafen endast reglerar en sådan användning av en yrkestitel för en yrkesverksamhet som regleras i landskapslagstiftningen.

Enligt landskapslagens 6 § 5 mom. ska Högskolan på Åland och andra läroanstalter ordna lämplighetsprov enligt vad som krävs vid erkännande av yrkeskvalifikationer. Landskapsregeringen kan ordna lämplighetsprov. För deltagande i lämplighetsprov och för intyg över godkänt lämplighetsprov uppbärs en avgift. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. I landskapslagen har visserligen inte intagits några närmare bestämmelser om grunderna för avgiften eller uträknandet av dess storlek. Bestämmelser om de allmänna grunderna för när landskapsregeringens och underlydande myndigheters prestationer ska vara avgiftsbelagda och för storleken av de avgifter som uppbärs för pre-

stationerna regleras i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Med hänvisning härtill föranleder bestämmelsen i landskapslagens 6 § 5 mom. inte anmärkningar från delegationens sida. Delegationen konstaterar i detta sammanhang att i detaljmotiveringen till nämnda lagrum har en hänvisning till sist nämnda landskapslag tagits.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 13 § överensstämmer med självstyrelselagens 25 §.

Landskapslagen avser en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 25.11.2011.

Nr 47/11, D 10 11 01 43

Landskapslag om ändring av tobakslagen, antagen av lagtinget 26.9.2011 (ÅFS 3/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen förbjuds förutom försäljning, även överlåtelse och innehav av tobaksprodukter till personer som inte fyllt 18 år.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller näringsverksamhet samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Ålandsdelegationen konstaterar att EU:s regelverk reglerar rökning och tobaksprodukter. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillstå delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegat-

ionen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig inkommit med eller aviserat här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 8.12.2011:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 14.11.2011 gällande ärendet nr 55/08/2011.

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland. Det huvudsakliga syftet med ändringen är att införa ett förbud att även överlåta tobaksprodukter till en person som inte har fyllt 18 år. Det nu gällande förbudet är begränsat till försäljning av tobaksprodukter till sådana personer. Vidare införs för den som inte fyllt 18 år ett förbud att inneha tobaksprodukter.

Regleringen i landskapslagen hänför sig främst till hälso- och sjukvård och näringsverksamhet. Enligt 18 § 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

Högsta domstolen konstaterar att stadgandet i landskapslagen om förbud mot innehav av tobaksprodukter motsvarar regleringen i rikslagstiftningen. Några sanktioner mot den som bryter mot förbudet har inte stadgats i riket eller i landskapet.

Det är emellertid skäl att fästa uppmärksamhet vid att social- och miljöutskottet i lagtinget i sin detaljmotivering till stadgandet i 2 c § landskapslagen, som gäller förbud mot innehav, konstaterar att polisen vid en kontroll kan ta hand om tobaksprodukterna och överlämna dem till personens vårdnadshavare (betänkande nr 16/2010–2011 s. 2). Vid riksdagsbehandlingen av förslaget till lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning framhöll åter social- och hälsovårdsutskottet (ShUB 14/2010 rd s. 3) att innehav av tobaksvaror inte skall bli straffbart och förbudet inte heller övervakas av polisen.

Högsta domstolen konstaterar att uttalandena i förarbetena om polisens befogenheter i samband med förbudet mot innehav av tobaksprodukter är motstridiga, vilket är otillfredsställande och kan medföra problem vid tillämpning av likalydande stadganden i riket och landskapet. Detta inverkar emellertid inte på frågan om lagstiftningsbehörigheten.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Därför får Högsta domstolen hemställa att landskapslagen kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 16.12.2011.

Nr 48/11, D 10 11 01 44 – D 10 11 01 45

1. Landskapslag om hälso- och sjukvård, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, antagna av lagtinget 30.9.2011 (ÅFS 114-115/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.11.2011:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om Ålands hälso- och sjukvårds organisation och verksamhet samt om innehållet i och omfattningen av den offentliga hälso- och sjukvården. I landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård intas kompletterande bestämmelser gällande avvikelser från rikets socialvårdslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården landskapet med de undantag som stadgas i lagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Enligt nämnda punkter har lagstiftningsbehörigheten förbehållits riket i fråga om administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål. Landskapslagen gäller den hälso- och sjukvård som utgör landskapsbehörighet. Hänvisningen i landskapslagens 45 § till rikets lag om smittsamma sjukdomar kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Det föreligger ej hinder att i landskapslagens 50 § inta bestämmelser om att Ålands hälso- och sjukvård ska se till att det finns ändamålsenliga lokaler och utrustning för rättsmedicinska obduktioner.

Enligt grundlagens 19 § 1 mom. har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Grundlagens 19 § 3 mom. ålägger det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, att bl.a. tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa grundlagsbestämmelser beaktats i den nu aktuella landskapslagstiftningen.

I landskapslagen har intagits bestämmelser som berör kommunernas förvaltning och socialvård, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 4 och 13 punkter.

Enligt landskapslagens 2 § 3 mom. är Ålands hälso- och sjukvård underställd landskapsregeringen. Landskapsregeringen handhar den allmänna styrningen och övervakningen av Ålands hälso- och sjukvård. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1 punkt.

Eftersom landskapslagen berör den del av hälso- och sjukvården som utgör landskapsbehörighet, och eftersom landskapsregeringen är huvudman för Ålands hälso- och sjukvård och tillsätter dess styrelse, är det möjligt att i landskapslagens 8 § inta bestämmelser om att det ankommer på styrelsen för Ålands hälso- och sjukvård att anta reglementet för Ålands hälso- och sjukvård, som ska innehålla närmare bestämmelser om myndighetens administration samt om övriga frågor som gäller verkställigheten av myndighetens uppgifter och myndighetens funktion.

Jämlikt 18 § 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet behörigheten att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet.

Landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar även befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

En del bestämmelser i landskapslagen kan dock ingripa i de grundlagsskyddade medborgerliga rättigheterna, vilket utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. I det följande kommer därför att göras en bedömning av hur bestämmelserna i landskapslagen förhåller sig till nämnda lagrum.

Enligt landskapslagens 9 § sköter Ålands hälso- och sjukvård de uppgifter som gäller dess personal och som enligt tjänstemannalagen för landskapet Åland ska skötas av landskapsregeringen. Landskapsregeringen beslutar dock om permittering av personalen vid Ålands hälso- och sjukvård och om förflyttning eller omplacering av en tjänsteman till och från en annan landskapsmyndighet eller -inrättning. En förflyttning eller omplacering av en tjänsteman till och från en annan landskapsmyndighet eller -inrättning kräver samtycke av Ålands hälso- och sjukvård. Ett beslut om förflyttning eller omplacering av en tjänsteman inom hälso- och sjukvårdsmyndigheten fattas av myndigheten. Ålandsdelegationen noterar att detta följer de riktlinjer som anges i annan landskapslagstiftning som reglerar landskapsregeringen underlydande myndigheter och inrättningar. I 28 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland förutsätts som huvudregel ordinarie tjänstemans samtycke till en förflyttning. Med hänsyn härtill föranleder bestämmelserna i lagrummet inte anmärkningar från delegationens sida.

Landskapslagens 6 § 2 mom. berättigar styrelsen att säga upp hälso- och sjukvårdsdirektören, förutom på de grunder som allmänt gäller uppsägning av landskapets tjänstemän, när det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen. En motsvarande bestämmelse finns beträffande förvaltningschefen i 8 § 2 mom. i gällande landskapslag om hälso- och sjukvården. Vid bedömningen av uppsägningsgrunderna i bl.a. nämnda landskapslag hänvisade Ålandsdelegationen i utlå-

tande 13.7.2006 till 18 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilken ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund, samt till bestämmelserna om rättskydd i grundlagens 21 §. Ålandsdelegationen konstaterade att grundlagens 21 § förutsätter att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag. Delegationen noterade att några sådana bestämmelser visserligen inte fanns i den då aktuella landskapslagen, men nog i annan landskapslagstiftning. Med anledning härav ansåg delegationen att bestämmelsen i landskapslagens 11a § var förenlig med grundlagens 18, 21 och 119 §. Även högsta domstolen ansåg att landskapslagen föll inom landskapets lagstiftningsbehörighet (HD 13.9.2006). Enligt Ålandsdelegationens bedömning innefattas bestämmelsen i 6 § 2 mom. i den nu aktuella landskapslagen på motsvarande sätt i landskapets behörighet.

I landskapslagens 17 § har intagits bestämmelser om avgifter. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. Ålandsdelegationen konstaterar att i landskapslagens 17 § har en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård intagits beträffande de patientavgifter som landskapsregeringen berättigas besluta om.

I nämnda paragraf berättigas styrelsen för Ålands hälso- och sjukvård att även besluta om andra avgifter och ersättningar för de varor och tjänster som Ålands hälso- och sjukvård säljer eller producerar. Styrelsen berättigas därtill att prissätta de vårdtjänster som Ålands hälso- och sjukvård säljer. Några grunder för dessa avgifter – rätteligen denna prissättning - har inte intagits i landskapslagen. Med anledning härav konstateras att en motsvarande bestämmelse i 12 § 2 mom. i gällande landskapslag berättigar styrelsen att besluta om priset på de tjänster som myndigheten säljer. I utlåtande 23.9.1993 anförde Högsta domstolen i fråga om detta följande:

”Enligt 12 § 2 mom. lagtingsbeslutet beslutar myndighetens styrelse utan hinder av bestämmelserna i 1 mom. om priset på de tjänster som myndigheten säljer. Då myndigheten enligt lagtingsbeslutet har rätt att i andra fall än sådana som avses 1 mom. samma paragraf sälja tjänster, vilket självstyrelselagen inte utesluter, kan myndigheten genom landskapslag även berättigas att prissätta dem. Ifrågavarande bestämmelse föranleder därför inte anmärkning från behörighetssynpunkt”.

Med hänvisning till det ovan sagda föranleder bestämmelserna i landskapslagens 17 § inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

I landskapslagens 44 och 49 § har intagits bestämmelser om den handräckning Ålands hälso- och sjukvård kan ge bl.a. till riksmyndigheter. Inom landskapets behörighetsområden ingår att inta bestämmelser om handräckning till rikets myndigheter.

I landskapslagens 52 § har intagits en hänvisning till rikets räntelag (FFS 633/1982). I en landskapslag kan intas bestämmelser om den dröjsmålsränta som ska uppbäras inom landskapets behörighetsområden.

Besvärshandläggningen i landskapslagens 54 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagens 55 § berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vissa i landskapslagen reglerade angelägenheter. Med beaktande av den reglering som i fråga om dessa angelägenheter intagits i landskapslagen, kan delegeringsstadgandet inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

I landskapslagen ingår stadganden som berör EU:s regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 25.11.2011.

Nr 1/12, D 10 11 01 46

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar angående stöd vid förvärv av bostad, antagen av lagtinget 19.12.2011 (ÅFS 121/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en ny 2a § om bostadssparpremie för åren 2012-2015 samtidigt som blankettbestämmelsen i landskapslagens 1 § 1 mom. e-punkt upphävs. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen hänför sig till lagstiftningen om bostadsproduktion och socialvård, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7 och 13 punkterna i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1 punkt.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att land-

skapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2012, konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkningar från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.3.2012.

Nr 2/12, D 10 11 01 47

Landskapslag om överlåtelse av verksamheten vid Ålands försöksstation, antagen av lagtinget 19.12.2011 (ÅFS 118/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen bemyndigas Ålands landskapsregering att till Ålands hushållningssällskap r.f. överlåta den försöksverksamhet som Ålands försöksstation bedriver samt att för landskapets del bestämma villkoren för överlåtelsen. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om Ålands försöksstation.

Lagstiftningsbehörigheten:

I 1 § i landskapslagen om Ålands försöksstation anges att det för försöksverksamheten för lantbruket och trädgårdsodlingen finns en under landskapsregeringen lydande försöksstation. Denna landskapslag, som nu upphävs, reglerar försöksstationens verksamhet och organisation. Den nu aktuella landskapslagen reglerar således landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt jord och skogsbruk, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1, 2 och 15 punkter med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar även befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Oavsett den allmänna formuleringen i landskapslagens 2 § begränsas dess tillämpning av bestämmelsen i artikel 3 i Rådets direktiv 2001/23/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter. Enligt nämnda artikel ska över-

låtarens rättigheter och skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande som gäller vid tidpunkten för överlåtelsen övergå på förvärvaren.

Landskapslagen innehåller även bestämmelser som berör associationsrätten, arbetsrätt och arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer riket enligt 27 § 8 och 21 punkterna samt 29 § 6 punkten i självstyrelselagen. De bestämmelser i landskapslagen som utgör riksbehörighet kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2012, konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkningar från delegationens sida.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 23.3.2012.

Nr 3/12, D 10 12 01 1

Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet, antagen av lagtinget 25.1.2012 (ÅFS 20/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med bestämmelser om de kriterier som landskapsregeringen bör följa vid beviljande av tillstånd för radio- och televisionsverksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myn-

digheter och inrättningar samt om postväsendet och rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av radio- och televisionsprogram.

Enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag samt i fråga om bl.a. utövandet av yttrandefriheten. Grundlagens 12 § garanterar yttrandefriheten. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

Vid lagstiftningskontrollen gällande den av lagtinget 10.6.2011 antagna landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet framförde högsta domstolen i utlåtande 16.9.2011 att landskapslagen var bristfällig eftersom dess 3 § inte innehöll några tillräckligt preciserade kriterier för utövande av landskapsregeringens prövningsrätt vid handläggningen av ansökningar om koncession. Högsta domstolen fann dock, i motsats till Ålandsdelegationen, att denna brist inte utgjorde en behörighetsöverskridning. Även republikens president anförde i beslut 7.10.2011 att något hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte förelåg, men fäste landskapsregeringens uppmärksamhet vid behovet av att vidta åtgärder för att rätta till de konstaterade bristerna i landskapslagen, eftersom den bristfälliga regleringen kunde medföra rättsosäkerhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har de ovan påtalade bristfälligheterna nu rättats till för att uppfylla grundlagens bestämmelser.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.3.2012.

Nr 4/12, D 10 12 01 2

Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 27.1.2012 (ÅFS 13/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om fångstredskap och fångstmetoder.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt, allmän ordning och säkerhet samt natur- och miljövård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 6, 10 och 16 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

I EU:s regelverk finns bestämmelser som bör beaktas vid bedrivande av jakt. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella

ärendet vare sig aviserat eller inkommit med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 23.3.2012.

Nr 5/12, D 10 12 01 3 – D 10 12 01 5

1. Landskapslag om ändring av temporär ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, 2. landskapslag om upphävande av 4a § landskapslagen om kompensation för förlust av skatteintäkter, 3. landskapslag om kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst, antagna av lagtinget 27.1.2012 (ÅFS 16-18/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I kommunalskattelagen intas bestämmelser om donationsavdrag. Grundavdragets maximibelopp höjs. Landskapslagen medför även en höjning av den andel av samfundsskatten som tillkommer kommunerna. Landskapsregeringen ska även för åren 2012 och 2013 erlägga kompensation till kommunerna för uteblivna inkomster från beskattningen av vissa kapitalinkomster.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörigheten i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapets behörighet gällande kommunalbeskattningen ingår att på nu företaget sätt lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten.

Enligt övergångsbestämmelserna får lagändringarna viss retroaktiv verkan, eftersom de ska tillämpas från ingången av skatteåret 2012. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att grundlagen inte innehåller något absolut förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Däremot följer av grundlagens egendomsskydd samt av allmänna rättsprinciper, såsom kraven på förutsägbarhet och skälighet, att retroaktiv skattelagstiftning ska undvikas. I föreliggande landskapslag sker ändringen i början av skatteåret och de lagändringar som kan vara till nackdel för skattebetalare gäller skattesatsen. Ändringarna har varit förutsägbara. Därtill föreligger särskilda omständigheter som gör att ändringarna inte kan anses oskäliga. Hinder för en retroaktiv tillämpning av landskapslagarna föreligger därför inte.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.3.2012.

Nr 7/12, D 10 12 01 8

Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, antagen av lagtinget 26.3.2012 (ÅFS 21/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.4.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs rikets lag om beaktande av energi- och miljökonsekvenser vid offentlig upphandling av fordon (FFS 1509/2011) tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Genom den av lagtinget 29.12.1993 antagna landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling gjordes rikets lag om offentlig upphandling (FFS 1505/1992) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser tillämplig i landskapet. I utlåtande 14.4.1994 konstaterade Högsta domstolen att landskapslagen främst gällde det förfarande landskapets myndigheter och kommunerna ska iaktta vid upphandling. Domstolen konstaterade att lagtinget enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsstyrelsen samt om kommunernas förvaltning. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen hör lagstiftningen om främjande av konkurrens till rikets behörighetsområde. Ehuru landskapslagens syfte även var att främja konkurrensen ingår det i lagtingsbeslutet enligt domstolen inte sådana bestämmelser av rikslagstiftningsnatur som avses i sistnämnda punkt. Högsta domstolen konstaterade, liksom republikens president, att hinder för landskapslagens ikraftträdande inte förelåg.

Genom den av lagtinget 11.4.2007 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling gjordes rikets lag om offentlig upphandling (FFS 348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 349/2007) med vissa undantag tillämpliga i landskapet på i landskapslagen närmare angivna upphandlingar. I utlåtande 2.7.2007 över nämnda landskapslagar fann Högsta domstolen att regleringen i landskapslagen främst gällde upphandlingsverksamheten i landskapet, varvid det var fråga om reglering på ett rättsområde som inte omnämns i 4 eller 5 kapitlet i självstyrel-

selagen vilka reglerar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Landskapslagen om offentlig upphandling föll dels inom rättsområdet främjande av konkurrens, dels inom rättsområdet förfarande hos offentliga organ. Högsta domstolen konstaterade att offentlig upphandling är ett rättsområde i utveckling som visar allt starkare konkurrensrättsliga drag. Regleringen av den offentliga upphandlingsverksamheten har i högre grad i uppgift att främja konkurrensen än att styra det allmännas verksamhet. Högsta domstolen konstaterar att landskapslagen var att hänföra till ett rättsområde för vilket riket till en större del har lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen ansåg att lagstiftningsbehörigheten nu skulle anses tillhöra riket och att lagtinget således genom sitt beslut har överskridit sin lagstiftningsbehörighet. I utlåtandet konstateras att domstolens uppgift enligt självstyrelselagen är att tolka lagens behörighetsgrunder i konkreta situationer med beaktande av de aktuella omständigheterna. Tröskeln att ompröva en fråga som avgjorts tidigare är hög. Ändå måste en omprövning ske när förhållandena väsentligt har förändrats. Högsta domstolens var inte enig vid avgivande av utlåtandet, utan det gavs efter omröstning. I motsats till Högsta domstolen fann republikens president i beslutet 27.7.2007 att utgångspunkten bör vara att förändringar i lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet sker genom ändring av självstyrelselagen. Med hänsyn till att landskapslagen har ansetts höra till lagtingets behörighet och då den även bör anses uppfylla kraven enligt Europeiska unionens rättsordning fann presidenten att det inte fanns sådana starka skäl som skulle motivera utövande av veto rätt, fränsett delegeringsbestämmelsen i 3 § 1 mom. Eftersom landskapslagen inte heller berörde rikets inre eller yttre säkerhet på ett sådant sätt som avses i 19 § 2 mom. i självstyrelselagen fann presidenten att hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte förelåg.

Den rikslag som genom föreliggande landskapslag görs tillämplig i landskapet gäller beaktandet av energi- och miljökonsekvenser vid offentlig upphandling av fordon. Rikslagstiftningen tillämpas på upphandling av motorfordon avsedda för vägtrafik och persontransporter utförda med motorfordon avsedda för vägtrafik, vilka närmare definieras i lagen. Enligt blankettlagen ska ifrågavarande rikslagstiftning beaktas vid upphandlingar som görs av landskapsregeringen, under landskapregeringen lydande myndigheter och inrättningar, kommunala myndigheter samt övriga upphandlingsenheter. Landskapslagen gäller därmed landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, natur- och miljövard samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1, 4, 10 och 21 punkter.

Beträffande rättsmedel, ändringssökande och påföljder hänvisar den genom landskapslagen antagna rikslagen till de lagar som nämns i rikslagens 1 § 2 mom., av vilka lagen om offentlig upphandling (FFS 348/2007) är den centrala. Varken i föreliggande landskapslag eller den ursprungliga blankettlagen finns några från rikslagstiftningen avvikande besvärsbestämmelser. Bestämmelser om rättsmedel har intagits i 11 kap. i lagen om offentlig upphandling. Enligt nämnda bestämmelser är marknadsdomstolen behörigt organ i första instans. Högsta förvaltningsdomstolen har i beslut 15.12.2005 (liggare nr 3357) ansett att marknadsdomstolen, trots bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § 2 mom., är behörig att pröva upphandlingsärenden även i de fall där landskapsregeringen är upphandlingsenhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning gäller detta fortfarande eftersom rättsläget till denna del är oförändrat.

Genom rikslagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/33/EG om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon. Med anledning härav konsta-

terar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 13.4.2012.

Nr 8/12, D 10 12 01 7

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av fordonslagen, antagen av lagtinget 14.3.2012 (ÅFS 28/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.4.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I blankettlagen intas kompletterande bestämmelser om cyklar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Vägtrafik regleras i EU:s regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 14.6.2012:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.4.2012 gällande ärendet nr 11/08/2012.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen (2011:36) om tillämpning av fordonslagen. Ändringen gäller en så kallad blankettlag och

innebär att en ny 4 a § som innehåller en definition av cykel fogas till lagen. Enligt den nya definitionen skulle också så kallade balansfordon eller persontransportörer anses vara cyklar. Det är i korthet fråga om fordon med hjul bredvid varandra med en plattform för en stående förare mellan dem och med en lodrät styr- och reglerstång framför föraren. Fordonet drivs av elmotorer som får energin från batterier.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till lagstiftningsområdet vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet. Landskapet har enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat vägtrafik och enligt 6 punkten samma paragraf i fråga om allmän ordning och säkerhet.

Vägtrafik och straffrätt:

Landskapslagen har en direkt inverkan på tillämpningen av vissa straffstadganden i landskapet, vilket ger anledning till följande reflexioner.

Då landskapslagen gäller områdena trafik samt allmän ordning och säkerhet, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, har landskapet enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom dessa rättsområden. Riket har enligt 27 § 22 punkten samma lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i nämnda 18 § 25 punkten.

Enligt den definition som omfattas i landskapslagen skulle ett så kallat balansfordon klassificeras såsom cykel. Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2011:28 ansett att en så kallad persontransportör av märket Segway, som omfattas av definitionen av cykel i landskapslagen, är ett motorfordon, som avses i 23 kap. 12 § 3 punkten strafflagen och att framförandet av persontransportören på allmän väg under påverkan av alkohol alltså kan vara straffbart som rattfylleri eller grovt rattfylleri. Den omständigheten att man i definitionen i landskapslagen omfattat en syn på klassificeringen av persontransportörer som avviker från den som framgår av Högsta domstolens dom leder till att en motsvarande gärning i landskapet inte skulle vara straffbar som rattfylleri eller grovt rattfylleri.

I riket har kriminaliseringen av trafikbrott inbegripande trafikfylleri redan 1976 flyttats till strafflagen (lag 960/1976). Trafikonykterhetsbrotten har således sedan dess i kriminaliseringshänseende ansetts främst höra till området för straffrätten.

Högsta domstolen gav 29.12.1999 ett utlåtande över den landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland, genom vilken man införde alla straffstadganden om trafikbrott i landskapets vägtrafiklag. Högsta domstolen, som konstaterade att kriminaliseringar angående rattfylleri avser att öka säkerheten på vägarna, hänvisade då till avgörandet HD 1996:106. I detta avgörande hade man ansett att lagstiftningsbehörigheten om vägtrafik och beläggande av straff inom detta område även innefattade rätt att stadga om förbud mot framförande av motorfordon under påverkan av alkohol. Högsta domstolens ståndpunkt har således varit att lagstiftning om rattfylleribrott hör till landskapets behörighetsområde.

Till landskapets lagstiftning har sedermera genom landskapslagen 2004:28 fogats en separat trafikbrottslag för landskapet Åland. I denna landskapslag ingår även stadgan-

dena om rattfylleri, vilka i sak motsvarar rattfylleristadgandena I 23 kap. strafflagen som tillämpas i riket. Den ändring i landskapslagstiftningen, som nu föreligger, leder till att de straffstadganden för rattfylleri som tillämpas i riket och de som tillämpas i landskapet till sitt innehåll kommer att avvika från varandra. Detta är emellertid inte en omständighet som skulle ge Högsta domstolen anledning att bedöma landskapets lagstiftningsbehörighet på ett annat sätt än i utlåtandet 29.12.1999. Stadgandena om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet beträffande straffrätt utgör inte hinder för intagande av det ifrågavarande stadgandet i landskapets lagstiftning.

Standardisering:

Såsom ovan framkommit avviker definitionen i landskapslagen om vad som skall avses med cykel från definitionen för cykel i riket: Till cyklar hänförs även ett eldrivet fordon utan tramp- eller vevanordning vilket är avsett huvudsakligen för befordran av en person och avsett att föras av den åkande samt konstruerat för en hastighet av högst 20 kilometer i timmen.

Enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om standardisering. I lagen om standardisering (197/1942) stadgas att statsrådet för ett ändamålsenligt förenhetligande och förenklande av produktion och konstruktioner till efterrättelse kan fastställa finsk standard för produkter, som tillgodoser en fortgående allmän efterfrågan, och som skall framställas till försäljning i landet eller för sådant ändamål till detta införs; samt tekniska bestämmelser angående hållfasthet, hållbarhet och därmed jämförliga egenskaper, som konstruktionernas säkerhet förutsätter.

Frågan om standardisering inom ett rättsområde på vilket landskapet har lagstiftningsbehörighet har prövats i Högsta domstolens utlåtande om plan- och bygglagen för landskapet Åland (Dnr OH 2007/144). Där konstaterades att det var fråga om bestämmelser som i detalj ger vägledning om hur man skall gå tillväga då byggnadsarbeten utförs. Landskapet ansågs inte ha behörighet att inom ett lagstiftningsområde i fråga om vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande standarder än i riket. Ytterligare konstaterades att regleringen på lagnivå i huvudsak hörde till landskapet men den detaljerade tekniska nivån föll under rikets behörighet.

I 4 a § i den landskapslag som nu är föremål för utlåtande är det fråga om en beskrivning och en klassificering av fordon. Klassificeringen grundar sig på fordonets egenskaper, såsom dess energikälla och dess maximala hastighet. Därmed definieras inte de tekniska förutsättningarna för att fordonet kan brukas i trafik och ges inte heller andra detaljerade tekniska bestämmelser som avser standardisering i självstyrelselagens bemärkelse. Landskapslagen faller således inom landskapets behörighet också med hänsyn till standardisering.

Den nu föreliggande typen av reglering i landskapslagen och avsaknaden av tekniska bestämmelser i stadgandet innebär också att Högsta domstolen inte, med beaktande även av tillgängliga uppgifter om den gällande regleringen på området inom den Europeiska unionen, har skäl att utlåta sig över huruvida beredningen av lagstiftningen skett i enlighet med de regler om förfarande som uppställts inom unionsrätten.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet och att hinder för att den skall träda i kraft inte torde föreligga.

Republikens presidents beslut 29.6.2012.

Nr 9/12, D 10 12 01 6

Landskapslag om produktion av genetiskt modifierade växter, antagen av lagtinget 14.3.2012 (ÅFS 39/2013).

Justitieministeriets utlåtande 24.4.2012:

Föredraganden i Ålandsärenden vid statsrådet har för Ålandsdelegationen begärt utlåtande av justitieministeriets enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor i fråga om landskapslagen om produktion av genetiskt modifierade växter överensstämmer med Europeiska unionens regelverk.

Som bilagor har enheten fått följande dokument:

- lagtingets beslut LTB 10/2012
- landskapsregeringens lagförslag nr 1/2011-2012
- social- och miljöutskottets betänkande nr 3/2011-2012 samt
- finans- och näringsutskottets utlåtande 23.11.2011

Enligt landskapslagens förarbeten syftar lagförslaget till att hindra spridning och inblandning av genetiskt modifierade grödor i andra grödor och känsliga biotoper samt att förebygga de ekonomiska skador som inblandning kan orsaka.

I landskapslagens förarbeten finns många hänvisningar till EU:s regelverk. De centrala EU-författningarna i ärendet i fråga förefaller vara direktivet 90/219/EEG om innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer och direktivet 2001/18/EG om avsiktligt utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG. I förarbetena hänvisas också till några kompletterande bestämmelser samt till en rekommendation av EU-kommissionen om riktlinjer för utarbetandet av nationella samexistensåtgärder för att undvika oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i konventionella och ekologiska grödor. (2010/C 200/01)

Detta utlåtande begränsar sig till att presentera de EU-rättsliga principer som kan anses relevanta för en vidare bedömning av landskapslagens överensstämmelse med Europeiska unionens regelverk. En mer uttömmande analys av de EU-rättsliga aspekterna skulle dock kräva en fullständig kunskap om politikområden och de naturvetenskapliga aspekterna av samexistensfrågor.

Enligt artikel 26a i direktivet 2001/18/EG får medlemsstaterna vidta lämpliga nationella åtgärder för samexistens för att förhindra oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i andra produkter. Enligt andra punkten skall kommissionen samla in och sammanställa information som bygger på studier på gemenskapsnivå och nationell nivå

samt iakttä utvecklingen vad gäller samexistens i medlemsstaterna. På grundval av denna information skall kommissionen utarbeta riktlinjer för samexistens av genetiskt modifierade, konventionella och ekologiskt odlade grödor.

Enligt artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) ska institutionerna anta förordningar, direktiv, beslut, rekommendationer och yttranden när de utövar unionens befogenheter. Enligt artikelns femte stycke ska rekommendationer och yttranden inte vara bindande. Europeiska unionens domstol har i mål C-322/88 konstaterat att rekommendationer inte kan vara helt utan rättsverkningar. Enligt domen *”De nationella domstolarna är skyldiga att vid lösande av tvister ta hänsyn till rekommendationerna, särskilt när dessa bidrar till tolkningen av nationella bestämmelser som antagits för deras genomförande, eller när de har till syfte att utfylla bindande gemenskapsrättsliga bestämmelser.”*⁵

Kommissionen gav 23 juli 2003 en rekommendation om riktlinjer för utarbetande av nationella strategier och bästa praxis för samexistens mellan genetiskt modifierade grödor och konventionellt och ekologiskt jordbruk (2003/556/EG). Rekommendationen från år 2003 har upphävts genom kommissionens rekommendation av den 13 juli 2010 (2010/C 200/01). I sistnämnda rekommendation fastställs att åtgärder för att undvika oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i konventionella och ekologiska grödor bör vidtas på medlemsstatsnivå (punkt 6 i ingressen). Det förefaller som att kommissionen i den senaste rekommendationen har gett mer prövningsrätt till medlemsstaterna eftersom rekommendationen inte är så handledande och detaljerad som den föregående.

Det är klart att medlemsstaterna har behörighet att vidta åtgärder gällande samexistens. Justitieministeriet har inte kännedom om rättspraxis om nationella samexistensåtgärder och deras förenlighet med EU-rätten men det finns en begäran om förhandsavgörande i EU-domstolen.⁶ EU-domstolen har inte ännu gett sitt avgörande.

I anslutning till ovan nämnda riktlinjer har kommissionen utfärdat rapporter till rådet och europaparlamentet om samexistens mellan genetiskt modifierade grödor och konventionellt och ekologiskt jordbruk. Den senaste rapporten gavs den 2 april 2009. Enligt rapporten bedömer kommissionen om de nationella samexistensåtgärderna är förenliga med den inre marknaden i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter.⁷ Kommissionens uppfattningar gällande samexistensåtgärder är betydelsefulla särskilt eftersom den enligt artikel 17 i fördraget om Europeiska unionen (FEU) övervakar tillämpningen av unionsrätten.

Justitieministeriet fäster avseende vid att enligt kommissionens rekommendation är målet med samexistensåtgärder i områden där genetiskt modifierade organismer odlas att undvika oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i andra produkter och därmed att förebygga ekonomiska förluster och följderna av att genmodifierade grödor

⁵ Domstolens dom den 13 december 1989 i mål C-322/88, Grimaldi v. Fonds des Maladies Professionnelles, punkt 18.

⁶ Se mål C-36/11 Pioneer Hi-Bred Italia Srl v. Ministero delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali, EUT C 89, 19.3.2011.

⁷ Rapport från kommissionen till rådet och europaparlamentet om samexistens mellan genetiskt modifierade grödor och konventionellt och ekologiskt jordbruk den 2.4.2009, punkt 7.

blandas in i icke genmodifierade grödor (inklusive ekologiska grödor).⁸ Målet för samexistensåtgärder är inte att utesluta någon form av jordbruk.⁹

I kommissionens riktlinjer finns dessutom en särskild hänvisning till proportionalitet som lyder: "Åtgärder för att undvika oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i andra grödor bör stå i proportion till det syfte som man vill uppnå (skydd av konventionella och ekologiska jordbrukares särskilda behov). Samexistensåtgärder bör inte leda till en onödig börda för jordbrukare, utsädesproducenter, kooperativ och andra operatörer som är involverade i olika produktionstyper. Vid valet av åtgärder bör man beakta regionala och lokala begränsningar och särdrag, såsom fältens form och storlek i en region, fragmenteringen och den geografiska spridningen av fält som tillhör enskilda gårdar samt regional praxis för jordbruksförvaltning."¹⁰

Justitieministeriet fäster uppmärksamhet vid att EU:s regelverk gällande genetiskt modifierade grödor inte tillåter att medlemsstaterna helt förbjuder att sådana produkter släpps ut på marknaden. Enligt artikel 22 direktiv 2001/18/EG får medlemsstaterna inte förbjuda, begränsa eller hindra att produkter som består av eller innehåller genetiskt modifierade organismer och som uppfyller kraven i detta direktiv släpps ut på marknaden. Om nationella samexistensåtgärder leder till en situation då det är praktiskt taget helt omöjligt att odla genetiskt modifierade grödor kan det leda till att medlemsstaten anses bryta mot EU-rätten. Justitieministeriet fäster avseende vid att proportionalitet iaktas särskilt gällande skyddsavstånden i landskapslagens 4 och 5 §.

Det bör dock också noteras att enligt kommissionens rekommendation bör medlemsstaterna under vissa ekonomiska och naturbetingande förutsättningarna kunna överväga möjligheten att utesluta odling av genetiskt modifierade organismer från större områden på sitt territorium för att undvika oavsiktligt förekomst av genetiskt modifierade organismer i konventionella och ekologiska grödor. Då måste medlemsstaten kunna visa att det på de berörda områdena inte räcker med andra åtgärder för att åstadkomma tillräckliga renhetsnivåer. Dessutom bör de begränsande åtgärderna stå i proportion till ändamålet (dvs. skyddet av konventionella eller ekologiska lantbrukares särskilda behov).¹¹

Till slut vill justitieministeriet påtala att det i kommissionens rapport också konstateras att: "Många medlemsstater har infört särskilda förfaranden när det gäller odling av GMO-grödor i naturskyddsområden (som Natura 2000-områden) eller har förbjudit sådan odling. De bestämmelserna rör inte samexistens och bör bedömas enligt befintlig gemenskapslagstiftning."¹² I landskapslagens 33 § föreskrivs ett sådant förbud för odling av genetiskt modifierade växtmaterial inom naturskyddsområden och sådana Natura 2000-områden som har fredningskydd.

Den antagna landskapslagen har gått igenom vid justitieministeriets enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor ur en europarättslig synvinkel i den mån detta varit möjligt inom utsatt tid. Det framkom då inte någonting som tyder på att den

⁸ Se kommissionens rekommendation av den 13 juli 2010 punkt 4 i ingressen.

⁹ Se kommissionens rekommendation av den 13 juli 2010 punkt 1.1 i bilagan.

¹⁰ Kommissionens rekommendation av den 13 juli 2010 punkt 2.2 i bilagan.

¹¹ Kommissionens rekommendation av den 13 juli 2010, punkt 2.4 i bilagan.

¹² Rapport från kommissionen till rådet och europaparlamentet om samexistens mellan genetiskt modifierade grödor och konventionellt och ekologiskt jordbruk den 2.4.2009, punkt 7.3.

antagna landskapslagen uppenbart står i strid med EU:s regelverk. I sista hand beror åtgärdernas överensstämmelse med EU:s regelverk på hur landskapslagen tillämpas i praktiken och hurdana beslut landskapsregeringen fattar på grund av delegering av lagstiftningsmakt.

Ålandsdelegationens utlåtande 26.4.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att hindra spridning och inblandning av genetiskt modifierade grödor i andra grödor och biotoper samt att förebygga de ekonomiska skador som inblandning kan förorsaka. Landskapslagen innehåller bestämmelser om villkor för verksamheten, myndigheter, tillsyn, administrativa tvångsmedel och påföljder samt ersättning för skada.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet, natur- och miljövård samt landskapets myndigheter vilka områden utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland, med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Genom landskapslagen skapas förutsättningar för att bedriva produktion av genetiskt modifierade växtsorter vid sidan av konventionellt och ekologiskt jordbruk. Landskapslagen reglerar inte innesluten användning och avsiktlig utsättning i miljön av genetiskt modifierade organismer, eller ibruktage av anläggningar och lokaler för hantering av genetiskt modifierade organismer och deras verksamhet. Bestämmelser om detta finns i rikets gentekniklag (FFS 377/1995, nedan gentekniklagen). I utlåtande 21.3.1996 över en av lagtinget 19.1.1996 antagen landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om genteknik och genetiskt modifierade organismer konstaterade Högsta domstolen att lagstiftningen om genteknik inte var omnämnd i förteckningarna över landskapets och rikets lagstiftningsområden i 18, 27 och 29 § i självstyrelselagen. Lagstiftningen kunde inte heller direkt hänföras till något område som anges i förteckningarna. Enligt 18 § 27 punkten och 27 § 42 punkten i självstyrelselagen ska lagstiftningsbehörigheten i ett sådant fall avgöras enligt grundsatserna i lagen. Högsta domstolen ansåg att av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen framgår att riket förbehållits lagstiftningsbehörigheten rörande omständigheter som förutsätter en särskild naturvetenskaplig sakkunskap hos de berörda myndigheterna eller som på ett vittgående eller svåröverskådligt sätt kan påverka miljön och hälsan både i landskapet och utanför landskapet. Gentekniken innebär ett djupgående ingrepp i den naturliga utvecklingen. Trots att gentekniken i viss mån berör områden som hör till landskapets behörighet, ansåg Högsta domstolen att lagstiftningen om genteknik enligt 27 § 42 punkten i självstyrelselagen är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen ansåg, liksom Ålandsdelegationen, att landskapslagen skulle förordnas att förfalla. I enlighet härmed beslöt republikens president 12.4.1996 förordna att landskapslagen i dess helhet skulle förfalla. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning reglerar den nu aktuella landskapslagen de delar av jord- och skogsbruket som utgör landskapsbehörighet, och berör inte områden som regleras i gentekniklagen, som är gällande även i landskapet Åland. I gentekniklagen finns inte några bestämmelser om den praktiska odlingsverksamheten. I gentekniklagen tas inte heller ställning till förebyggande av in-

blandning av genetiskt modifierade växter som godkänts för odling eller till frågor som gäller ekonomiska skador till följd av inblandning, vilket den nu aktuella landskapslagen reglerar.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande ändring och upphävande av grundlag. Vissa bestämmelser i landskapslagen kan anses beröra den i grundlagen garanterade näringsfriheten samt egendomsskyddet. Dessa bestämmelser motsvarar i huvudsak de bestämmelser som föreslogs i en regeringsproposition till riksdagen med förslag till lag om produktion av genetiskt modifierade växter (RP 246/2009 rd.), vilken dock förföll eftersom den inte blev slutbehandlad av riksdagen under valperioden. I landskapslagen har intagits en anmälnings-, informations-, och dokumenteringsskyldighet i fråga om användning av genetiskt modifierat växtmaterial. I nämnda regeringsproposition konstaterades på sid. 35 följande i fråga om näringsfriheten:

”I den lag som föreslås åläggs verksamhetsidkarna skyldighet att göra en anmälan om sin verksamhet innan verksamheten inleds och omedelbart anmäla ändringar i verksamheten. För att tillsynen ska kunna ordnas är det nödvändigt att tillsynsmyndigheten får uppgifter om de aktörer som ska övervakas och om deras verksamhetsställe. Avsikten med aktörernas anmälningskyldighet i den föreslagna 10 § är att tillsynsmyndigheten ska bli underrättad om de områden där produktion av genetiskt modifierade växter bedrivs. Dessutom betjänar anmälningsförfarandet och det register som Livsmedelssäkerhetsverket för på basis av det områdets andra odlare, vars verksamhet kan påverkas av produktionen av genetiskt modifierade växter. Dessa orsaker kan anses vara sådana viktiga samhällsliga intressen på grund av vilka begränsning av näringsfriheten kan motiveras. Denna begränsning är också nödvändig för att de grundläggande fri- och rättigheter som avses i 20 § i grundlagen ska tryggas. Enligt 20 § i grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund och trygg miljö.”

I propositionen konstateras även att i lagen reglerade åtgärder efter produktion av genetiskt modifierade växter, i lagen avsedda administrativa tvångsmedel och påföljder samt vite och tvångsutförande kan innebära en begränsning av användningen av egendom och begränsning av näringsfriheten. Dessa bestämmelser tryggar dock andra odlares egendomsskydd och näringsfrihet. Sådant växtmaterial som odlats konventionellt eller ekologiskt och i vilket inblandning skett kan nämligen få ett avsevärt lägre förmögenhetsvärde än sådant växtmaterial i vilket ingen inblandning skett. Enligt propositionen kan bestämmelserna anses nödvändiga för att skydda andra aktörers verksamhet, som utsetts för risker om reglerna överträds. Åtgärderna kan anses uppfylla kravet på exakthet och noggrann avgränsning samt kraven enligt proportionalitetsprincipen. Ålandsdelegationen förenar sig med dessa åsikter, och anser dessutom att i landskapslagen intagna bestämmelser om skyddsavstånd och begränsningar av odling av genetiskt modifierade växter inom geografiskt avgränsade områden på motsvarande grunder kan intas i landskapslagen.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan med beaktande även av det som konstateras i stycket ovan intas i landskapslagen.

Landskapslagens 4 kap. reglerar tillsyn och utlämnande av uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt landskapslagens 14 § kan landskapsregeringen auktorisera inspektörer för tillsynsuppgifter. Av landskapslagens bestämmelser om landskapsregeringens och de av landskapsregeringen auktoriserade inspektörernas inspektionsrätt och rätt att få uppgifter framgår att inspektörerna utför offentliga förvaltningsuppgifter. Grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Under nämnda förutsättningar är det möjligt att i begränsad utsträckning överföra offentlig makt och offentliga uppgifter på andra än myndigheter. I regeringens proposition till ny regeringsform (RP 10/1998 rd.) anges att härvid förutsätts att det utfärdas tillräckligt detaljerade bestämmelser om skötseln av uppgifterna och det förfarande som ska iakttas, att rättssäkerhetssynpunkter beaktas och att de som sköter de offentliga uppgifterna handlar under straffrättsligt tjänsteansvar. Enligt landskapslagens 14 § ska en inspektör ha tillräcklig yrkeskunskap om produktion av genetiskt modifierade växter eller annan yrkeskunskap som behövs för tillsynen över efterlevnaden av landskapslagen. Dessutom anges att förvaltningslagen för landskapet Åland är tillämplig på en inspektörs förvaltningsuppgifter enligt landskapslagen. Av detaljmotiveringarna till nämnda paragraf framgår att även landskapslagen om allmänna handlingars offentlig är tillämplig då en auktoriserad inspektör utför myndighetsuppgifter, samt att inspektörerna verkar under straffrättsligt tjänsteansvar enligt 40 kap. 11 § 5b punkten i strafflagen. Dessutom konstateras att en inspektör blir ansvarig enligt skadeståndslagen för skada som denna vållar vid utförandet av sina uppgifter. Landskapslagen innehåller inga bestämmelser om anförande av besvär, men härvid är bestämmelserna i självstyrelselagen tillämpliga. Med beaktande av det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen att förutsättningarna i grundlagens 124 § uppfylls.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Detta har beaktats i landskapslagens 17 § 2 mom. Även i övrigt anser Ålandsdelegationen att landskapslagens bestämmelser om inspektioner och utlämnande av sekretessbelagda uppgifter är förenliga med det i grundlagens 2 kap.10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 26 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Enligt landskapslagens 26 § 2 mom. ankommer det på landskapsregeringen att anmäla förseelser för de auktoriserade inspektörernas del till åtalsprövning. Anmälan behöver dock inte göras om förseelsen som helhet betraktad kan anses vara uppenbart ringa. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när anmälan till åtalsprövning inte behöver göras förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Landskapslagens 6 kap. reglerar ersättning för skada. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig

angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. Enligt landskapslagens 27 § ersätts såsom skada det inkomstbortfall som drabbar en biodlare eller den som bedriver konventionell eller ekologisk jordbruksproduktion till följd av att inblandning av genetiskt modifierat växtmaterial i en konventionellt eller ekologiskt odlad växtsort skett så att de produkter som odlas eller de produkter som framställs överskrider de tröskelvärden för genetiskt modifierat material som anges för produkterna i Europeiska gemenskapens lagstiftning (rätteligen Europeiska unionens lagstiftning). Enligt landskapslagen ersätts även vissa kostnader som detta förorsakar biodlare. Det är således fråga om skador som uppkommer vid bedrivande av jord- och skogsbruk, varigenom regleringen faller under landskapets behörighet. Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelserna i landskapslagen även är förenliga med de allmänna principerna i skadeståndslagen. Det föreligger ej hinder för landskapsregeringen att påta sig ett skadeståndsansvar även i de fall sådant ansvar ej annars föreligger, och landskapsregeringen erhåller därvid rätten att hävda regressrätt beträffande utbetalt ersättningsbelopp. Landskapslagens 6 kap. föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Bestämmelsen i landskapslagens 34 § om avgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifter ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

I landskapslagen har intagits ett flertal delegeringsbestämmelser som berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vissa i landskapslagen reglerade angelägenheter. Med beaktande av den reglering som i fråga om dessa angelägenheter intagits i landskapslagen, kan delegeringsbestämmelserna inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen föranleds av en av Europeiska kommissionen 13.7.2010 antagen rekommendation med riktlinjer för utarbetandet av nationella samexistensåtgärder för att undvika oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i konventionella och ekologiska grödor (2010/C 200/01). I enlighet med överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet har ministeriet inkommit med bifogade bedömning av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk. I nämnda utlåtande gör justitieministeriet slutsatsen att det inte framkommit något som skulle tyda på att den antagna landskapslagen uppenbart skulle stå i strid med EU:s regelverk. I sista hand beror åtgärdernas överensstämmelse med EU:s regelverk på hur landskapslagen tillämpas i praktiken och hurdana beslut landskapsregeringen fattar på grund av delegering av lagstiftningsmakt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 14.6.2012:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 2.5.2012 gällande ärendet nr 12/08/2012.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Den landskapslag som nu antagits har enligt 1 § 1 mom. som syfte att hindra spridning och inblandning av genetiskt modifierade grödor i andra grödor och biotoper samt att förebygga de ekonomiska skador som inblandningen kan orsaka. Den grundar sig på en rekommendation av Europeiska gemenskapernas kommission om riktlinjer för utarbetande av nationella strategier och bästa praxis för samexistens mellan genetiskt modifierade grödor och konventionellt och ekologiskt jordbruk (2003/556/EG). Avsaknaden av bestämmelser som är specifika för produktion av genetiskt modifierade växter har påkallat lagstiftning på området.

Själva gentekniken regleras både i landskapet och i riket i gentekniklagen (377/1995) och de författningar som utfärdats med stöd av den. Frågan om landskapets behörighet på området var föremål för ett utlåtande av Högsta domstolen 21.3.1996. I utlåtandet ansågs gentekniken innebära ett djupgående ingrepp i den naturliga utvecklingen. Riket ansågs ha lagstiftningsbehörigheten på området, eftersom det gällde omständigheter som förutsatte en särskild naturvetenskaplig sakkunskap av tillsynsmyndigheterna och som på ett vittgående eller svåröverskådligt sätt kunde påverka miljön och hälsan både i landskapet och utanför landskapet. Republikens president förordnade på samma grunder landskapslagen om genteknik att förfalla.

Den nu antagna landskapslagen gäller inte frågor av den natur som regleras i gentekniklagen utan tar enbart sikte på att reglera produktionen av genetiskt modifierade växter. Den omständigheten att genteknik anses höra till rikets lagstiftningsbehörighet ställer inget hinder för att reglera produktionen av genetiskt modifierade växter i landskapslagstiftning.

Landskapslagen gäller flera rättsområden. De mest centrala områdena är jord- och skogsbruk samt natur- och miljövård. Enligt 18 § 15 och 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet inom dessa områden. Landskapet har också behörighet i fråga om tillvaratagande av jordbruksmarks, skogsmarks och fiskevattnets produktionsförmåga enligt 18 punkten i samma paragraf. Landskapslagen tangerar dessa uppgifter. Beträffande näringsverksamhet har landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar, vilka inte aktualiseras i detta fall. Landskapslagens anknytning till skyddet av konsumenten, på vilket område riket har lagstiftningsbehörighet, är endast indirekt. Högsta domstolen anser regleringen till sin natur klart höra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagen regleras också förvaltningsuppgifter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i

fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den. Beträffande den EU-rättsliga dimensionen kan konstateras att landskapsregeringen har sänt lagförslaget till landskapslagen till kommissionen som fattat beslut att lagförslaget inte är en teknisk föreskrift och att det inte heller i övrigt finns någon anledning till åtgärder från kommissionens sida i enlighet med det informationsförfarande, som gäller regleringen av tekniska standarder, mellan medlemsstaterna och kommissionen.

Högsta domstolen har granskat landskapslagen även ur den synvinkeln att den innehåller reglering som griper in i de grundläggande fri- och rättigheterna sådana som näringsfrihet, egendomsskydd samt hemfrid. Lagen innehåller också regler om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Dessa frågor bör bedömas i relation till stadgandet i 21 § 1 punkten självstyrelselagen, enligt vilken riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om avvikelse från grundlag. I sin granskning har Högsta domstolen inte funnit skäl till anmärkningar och hänvisar till denna del till den analys som Ålandsdelegationen framfört i sitt utlåtande.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet och att hinder för att den skall träda i kraft inte torde föreligga.

Republikens presidents beslut 29.6.2012.

Nr 11/12, D 10 12 01 9 – D 10 12 01 10

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, 2. landskapslag om ändring av 49 § landskapslagen om miljöskydd, antagna av lagtinget 11.4.2012 (ÅFS 46-47/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.4.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som är en s.k. blankettlag, ändras så att konsument säkerhetslagen (FFS 920/2011), lagen om leksakers säkerhet (FFS 1154/2011) samt lagen om under rättelser till Europeiska kommissionen om marknadskontrollen av vissa produkter som medför risk (FFS 1197/2009, nedan underrättelselagen) med vissa avvikelser görs tillämpliga i landskapet inom landskapets behörighet istället för tidigare rikslagar, som upphävts i riket. Samtidigt ersätts begreppet "produktsäkerhet" i blankettlagens rubrik samt i 49 § i landskapslagen om miljöskydd med benämningen "konsument säkerhet".

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen berör enligt dess rubrik konsumentssäkerheten. Lagstiftningen om konsumentssäkerhet är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen, med beaktande bl.a. av vad som stadgas i 27 § 12 punkten. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen innehåller ett flertal stadganden som gäller import och export av konsumtionsvaror och leksaker. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, ska emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Rikslagstiftningen berör även konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, standardisering samt utskölnings- och rättsväsendet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10, 19 och 23 punkterna i självstyrelselagen. I de genom landskapslagen antagna rikslagarna ingår även stadganden som berör associationsrätten och bokföring samt andra privaträttsliga angelägenheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 8 och 41 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket.

Den aktuella lagstiftningen innehåller således bestämmelser av dels landskapslagstiftnings- och dels av rikslagstiftningsnatur. Bestämmelserna av rikslagstiftningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda paragraf kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med rikslagstiftningen.

Enligt landskapslagens 3 § ankommer det på landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet att övervaka att landskapslagen och de bestämmelser och beslut som utfärdats med stöd av den följs. De förvaltningsuppgifter som enligt de författningar som avses i landskapslagens 1 och 8 § ankommer på statens myndigheter ska, med undantag för regionförvaltningsverket, i landskapet skötas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. De förvaltningsuppgifter som ankommer på regionförvaltningsverket, kommunerna och kommunala myndigheter ska skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Dessa bestämmelser i landskapslagens 3 § är till sitt innehåll vaga och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer, men innebär inte en behörighetsöverskridning. En del av de förvaltningsuppgifter som anges i den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen ankommer med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, även i landskapet på rikets myndigheter.

I landskapslagens 5a § har intagits från rikslagstiftningen avvikande bestämmelser om avgifter till landskapet. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifterna ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

I landskapslagens 6 § anges att i miljö- och hälsoskyddsmyndighetens beslut i ett ärende som avses i lagen får ändring sökas i enlighet med det som föreskrivs i 19 § i

landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet med beaktande av bestämmelserna i 48 och 49 § i konsument säkerhetslagen. Bestämmelsen gäller rättskipning, som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Besvär bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 7 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 8 § 2 mom. kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet i landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av Europeiska unionens direktiv rörande angelägenheter som landskapslagen avser. Detta innebär en uppdatering av den gällande ursprungliga bestämmelsen från 1995 som berättigar landskapsregeringen att inom landskapets behörighet i landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande angelägenheter som landskapslagen avser. Bestämmelsen har således varit föremål för lagstiftningskontroll under den tid 1919 års regeringsform ännu var i kraft. Bestämmelsen i grundlagens 80 § 1 mom. förutsätter, liksom den gällande ordalydelsen i självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. träder ändringar av rikslagarna automatiskt i kraft i landskapet. De angelägenheter landskapsregeringen kan besluta om genom landskapsförordning kan därigenom även gälla ärenden, exempelvis EU-direktiv, vilka enligt grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom. inte får regleras på en lägre nivå än lag. Därigenom utgör 8 § 2 mom. en behörighetsöverskridning.

I konsument säkerhetslagen ingår bestämmelser om rätt att få information, att utföra inspektioner samt att ta prover i tillsynssyfte. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Kontrollerna och provtagningen får även utsträckas till sådana lokaler och utrymmen som används för permanent boende om det finns skäl att misstänka att ett hälsobrott som avses i 44 kap. 1 § i strafflagen begåtts. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även bestämmelsen i konsument säkerhetslagens 27 § att även av statliga myndigheter få information som är nödvändig för verkställande av tillsynen samt bestämmelsen i sist nämnda lags 47 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till i paragrafen avsedda tillsynsmyndigheter.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Enligt konsument säkerhetslagens 13 § skall Säkerhets- och kemikalieverket, som i riket är den myndighet som utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen och bestämmelser och beslut som har utfärdats med stöd av den samt som planerar, styr och utvecklar övervakningen, sörja för i lagen avsedda underrättelser till Europeiska kommissionen. I lagen om leksakers säkerhet ingår bestämmelser om de underrättelser arbets- och nä-

ringsministeriet skall tillstålla Europeiska kommissionen samt under denna verkande organ. I underrättelselagen finns bestämmelser om de underrättelser som enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet och enligt artikel 22 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 ska lämnas till Europeiska kommissionen beträffande marknads kontrollen av produkter som medför allvarlig risk. Underrättelselagen innehåller också bestämmelser om de åtgärder man i Finland ska vidta med anledning av de underrättelser som Europeiska kommissionen skickar till medlemsstaterna med stöd av de nämnda bestämmelserna. Lagen gäller dessutom marknads kontrollmyndigheternas skyldighet att enligt artikel 23 i nämnda förordning tillhandahålla Europeiska kommissionen vissa uppgifter om produkter som medför en risk. Det ankommer på marknads kontrollmyndigheten att underrätta Säkerhets- och kemikalieverket om åtgärder i anledning av produkter som medför allvarliga risker, och verket ska informera Europeiska kommissionen om upplysningarna. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning reglerar underrättelselagen dels ärenden som hör till rikets behörighet och dels ärenden som är att hänföra till landskapets behörighet.

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen utgör förhållandet till utländska makter riksbehörighet med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Ålandsdelegationen anser att de underrättelser som enligt ovan nämnda rikslagar ska göras till Europeiska kommissionen och dess organ ankommer på Finland som medlemsstat. I rikslagstiftningen har Säkerhets- och kemikalieverket och arbets- och näringsministeriet utpekats som centrala myndigheter. Eftersom dessa förpliktelser utgör riksbehörighet, blir blankettlagens 3 § om de förvaltningsuppgifter som ankommer på landskapets myndigheter inte tillämpliga i fråga om dessa åtgärder gentemot Europeiska kommissionen. Det ankommer på rikets myndigheter att ombesörja i lagstiftningen avsedda underrättelser till kommissionen. Dessa bestämmelser har med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kunnat intas i landskapsregleringen.

Vad gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet konstaterar Ålandsdelegationen att det är landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till en medlemsstats behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet, såsom vilken landskapsmyndighet som i landskapet mottar underrättelser om en farlig konsumtionsvara.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande stadgandet i 8 § 2 mom. i landskapslagen. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 14.6.2012:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 2.5.2012 gällande ärendena nr 14-16/08/2012.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet. Ändringen i landskapslagen om miljöskydd är en därtill anknuten teknisk lagändring.

Landskapslagen om produktsäkerhet är en så kallad blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa landskapslagen till situationen i landskapet. Syftet med landskapslagen är att den reglering i riket som förnyats skall kunna tillämpas i landskapet. Det är fråga om konsumentssäkerhetslagen (920/2011), lagen om leksakers säkerhet (1154/2011) och lagen om underrättelser till Europeiska kommissionen om marknadskontrollen av vissa produkter som medför risk (1197/2009). Landskapslagens rubrik ändras.

Landskapslagen leder till att produktsäkerhetskraven på varor och tjänster som erbjuds konsumenter för enskilt bruk skärps. En central ändring är att en tjänsteleverantör skall göra en skriftlig anmälan till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) innan han eller hon börjar tillhandahålla en konsumenttjänst om tjänsten är förenad med betydande risker. Anmälan skall också göras om det sker en väsentlig förändring i verksamheten eller om leverantören byts ut.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Landskapet har lagstiftningsbehörighet på en del av dessa områden medan riket har lagstiftningsbehörighet på andra. Bestämmelserna i landskapslagen riktar sig till näringsidkare och reglerar deras verksamhet. Tyngdpunkten i lagstiftningen är således i näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar, som inte nu är aktuella.

Landskapslagen gäller också konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, standardisering samt utskölnings- och rättsväsendet. På dessa områden har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10, 19 och 23 punkten självstyrelselagen. Då det är fråga om en så kallad blankettlag motsvarar regleringen i landskapslagen inom dessa områden regleringen i rikslagen och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

I landskapslagen ingår stadganden om myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Ett syfte med landskapslagen är att hindra att produkter och tjänster som kan förorsaka personskador får utbredning. Landskapslagen kan därför också hänföras till området för hälsovård. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet

righet även beträffande hälso- och sjukvård med vissa undantag som det nu inte är fråga om.

Delegering av normgivningsmakt:

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett be- myndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grun- derna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Begränsningen har sin motsva- righet i 80 § Finlands grundlag. Det skall tydligt framgå hur normgivningsmakten deleg- eras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörig- het. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt 8 § 2 mom. landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörig- het i landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av Europeiska un- ionens direktiv rörande angelägenheter som avses i denna lag. Delegeringen är enligt sin ordalydelse vag men omfattande. Enligt 1 § 2 mom. den gällande landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, som nu inte ändras, träder ändringar av de riksförfattningar som lagen avser automatiskt samtidigt i kraft i landskapet. Detta innebär att till den del riket genomför direktiv genom att ändra nämnda riksförfattningar med lagstiftning kommer genomförandet även i landskapet att ske på lagnivå. Såsom delegeringen är avfattad förefaller den att ge landskapsrege- ringen möjligheter att utfärda kompletterande förordningar för att genomföra direktiv ”som gäller angelägenheter som avses i denna lag” även till den del de skall genomfö- ras med lag. Landskapet har därför överskridit sin behörighet.

Grundrättigheter:

Enligt 28 § konsument säkerhetslagen har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till ett område eller till en lokal eller annat utrymme, om detta behövs med tanke på övervak- ningen. Tillsynsätgårderna får dock utsträckas till sådana utrymmen som är avsedda för boende endast om det finns skäl att misstänka att någon har begått ett hälsobrott som avses i 44 kap. 1 § strafflagen. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 17 § i den tidigare men nu upphävda lagen om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet (75/2004). Högsta domstolen konstaterade med anledning av denna paragraf i ett utlå- tande 20.12.2005 att stadgandet grep in i skyddet för bl.a. privatlivet som skyddas i 10 § Finlands grundlag men att riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hade lagstift- ningsbehörighet på området och stadgandet i landskapslagen som blankettlag endast återgav regleringen i rikslagen. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen hade stad- gandet kunnat tas in i landskapslagen. Det finns inte skäl att i detta ärende avvika från denna ståndpunkt.

Det ingår stadganden om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till tillsynsmyndigheter i 27 § konsument säkerhetslagen (33 § i den tidigare lagen). Landskapet har av samma orsak som gäller för 28 § konsument sä- kerhetslagen kunnat reglera denna fråga genom blankettlagen.

Vite, besvär och straff:

I 45 och 50 § konsument säkerhetslagen regleras utsättande och utdömande av vite. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om utsättande och utdömande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet varför stadgandena inte föranleder någon anmärkning.

I 6 § landskapslagen stadgas om besvär. Där hänvisas till besvär stadgandena i 48 och 49 § konsument säkerhetslagen. Stadgandena överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i landskapslagen.

I 7 § landskapslagen hänvisas till 50 § konsument säkerhetslagen. Det är fråga stadgande om beläggande med straff och storleken av straff även inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet angående detta område.

Slutsats:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 8 § 2 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 8 § 2 mom. landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 29.6.2012.

Nr 12/12, D 10 12 01 11- D 10 12 01 12

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, 2. Landskapslag om ändring av 8 kap. 1 § vattenlagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 23.4.2012 (ÅFS 32-33/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.5.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagarna intas bestämmelser gällande s.k. tvärvillkorsövervakningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, natur- och miljövard samt vattenrätt tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 10 punkterna i självstyrelselagen för Åland. Landskapslagen gäller även jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen. Enligt 27 § 15 punkten i nämnda lag har riket

lagstiftningsbehörighet i fråga om priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter. Enligt självstyrelselagens 18 § 17 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen bedömer att de nu aktuella landskapslagarna inte direkt berör angelägenheter som i nämnda lagrum hänförts till rikets behörighet.

Den i landskapslagarna avsedda övervakningskyldigheten gäller tillsyn över efterlevnaden av de föreskrivna verksamhetskraven som avses i EU-rättsakter om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 15.6.2012.

Nr 13/12, D 10 12 01 13

Landskapslag om ekologisk produktion, antagen av lagtinget 25.4.2012 (ÅFS 29/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.5.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas förtydligande bestämmelser om landskapsregeringens roll och befogenheter. Samtidigt ändras landskapslagens rubrik.

Lagstiftningsbehörigheten:

Ålandsdelegationen konstaterar att landskapslagen gäller en ändring av den av lagtinget 28.4.1995 antagna landskapslagen om kontroll av ekologisk jordbruksproduktion. Det framgår inte av landskapslagens rubrik, utan landskapslagen benämns med den nu ändrade benämningen landskapslagen om ekologisk produktion, vilket antyder att en helt ny landskapslag nu antagits. Denna omständighet är vilseledande och utgör dålig lagstiftningsteknik, och kan dessutom anses betänkelig ur rättssäkerhetssynpunkt.

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter, vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland. Ekologisk jordbruksproduktion berör även livsmedelskvaliteten, som i första hand är att hänföra till rättsområdet hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa i lagen angivna undantag.

Bestämmelserna om tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagen intas hänvisningar till gällande EU-förordningar. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Ålandsdelegationen har dock i det ovanstående framfört synpunkter beträffande landskapslagens rubriksättning, men inte ansett att denna omständighet inverkar på behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 15.6.2012.

Nr 16/12, D 10 12 01 20 – D 10 12 01 23

1. Landskapslag om främjande av integration, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, 3. landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, 4. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagna av lagtinget 4.6.2012 (ÅFS 74-77/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Syftet med landskapslagen är att stödja och främja invandrades utbildning, sysselsättning och annan integration samt deras möjligheter att aktivt delta i samhället. Lagens syfte är dessutom att främja jämlikhet och likabehandling och en positiv växelverkan mellan olika befolkningsgrupper. Landskapslagen innehåller allmänna bestämmelser, åtgärder som främjar invandrades integration, integrationsfrämjande på lokal nivå, landskapets integrationsfrämjande åtgärder samt besvärbestämmelser. I de övriga landskapslagarna görs av landskapslagen föranledda ändringar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 4, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet. Till rättsområdena undervisning och främjande av sysselsättningen hör enligt motiven till självstyrelselagen även lagstiftningen om yrkesvägledning och arbetsförmedling. Landskapslagarna gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet.

Enligt landskapslagens 2 § ska lagen tillämpas på den som flyttat till Åland och har ett giltigt uppehållstillstånd i Finland enligt utlänningslagen (FFS 301/2004). Lagen tillämpas även på den som flyttat till Åland och vars uppehållsrätt har registrerats eller för vilken har beviljats ett uppehållskort i enlighet med utlänningslagen. Formuleringen i landskapslagens 2 § överensstämmer med bestämmelsen i självstyrelselagens 27 § 4 punkt, enligt vilken förhållandet till utländska makter utgör riksbehörighet, med beaktande av självstyrelselagens 9 och 9a kapitel, liksom hela riket gällande allmänna villkor för utlänningars och utländska sammanslutningars rätt att idka näring enligt självstyrelselagens 27 § 9 punkt. Riket har enligt självstyrelselagens 27 § 21 punkt samt 29 § 1 mom. 6 punkt lagstiftningsbehörighet även i ärenden gällande arbetsrätt samt arbetsavtal, med vissa undantag. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning. Till den del föreliggande landskapslagar reglerar ärenden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagarna.

Landskapslagarna innehåller bestämmelser som berör de i 2 kap. i grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt grundlagens 6 § är alla lika inför lagen. Enligt grundlagens 9 § har finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja boningsort. Jämlikt grundlagens 18 § 2 mom. ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Enligt grundlagens 19 § ska var och en genom lag garanteras rätt till social trygghet bland annat vid arbetslöshet och arbetsoförmåga. I grundlagens 22 § anges att det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning främjar de nu aktuella landskapslagarna de i grundlagen garanterade grundläggande fri- och rättigheterna.

I landskapslagens 17 § anges de skyldigheter som följer av integrationsplanen och utarbetandet av den. Om en invandrare utan giltig orsak vägrar delta i arbetet med en integrationsplan, översynen av planen eller i en specifik överenskommen åtgärd i integrationsplanen, kan hans eller hennes rätt till en förmån som betalas som integrationsstöd bl.a. begränsas enligt vad som föreskrivs i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa. En motsvarande bestämmelse finns i 21 § i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Ålandsdelegationen har i utlåtande 25.10.2005 över landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ansett, bl.a. med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande med anledning av regeringens proposition (RP 115/2002 rd.) med förslag till lagar om utkomstskydd för

arbetslösa och om ändring av lagar som har samband med den (GrUU 46/2002 rd.), att landskapslagen i föreliggande avseende inte står i strid med grundlagen, varför motsvarande även gäller beträffande det nu aktuella lagrummet samt den nu föreslagna ändringen av 21 § i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Landskapslagens 9 § berättigar landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om inledande kartläggning och arrangemang för inledande kartläggning. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakten inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

I enlighet med 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan statliga myndigheter samt organisationer och samfund påföras motsvarande uppgifter som i rikslagstiftningen. Med anledning härav kan sådana bestämmelser intas i landskapslagens 26 §. Detta gäller även bestämmelsen i landskapslagens 33 § om rätt att få sekretessbelagda uppgifter.

Besvärbestämmelserna i landskapslagens 31 och 32 § kan med stöd av 25 § och 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. På samma sätt som grundlagsutskottet (GrUU 42/2010 rd) anser Ålandsdelegationen bl.a. med beaktande av grundlagens 21 § 2 mom. det beklagligt att besvär rätt inte föreligger åtminstone för det fall att en integrationsplan skulle förvägras enligt landskapslagens 12 §.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, av landskapslagen om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, samt av landskapslagen om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd förutsätter att även landskapslagen om främjande av integration träder i kraft.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 17/12, D 10 12 01 16

Landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 4.6.2012 (ÅFS 38/2012).

Justitieministeriets utlåtande 3.7.2012:

Föredraganden i Ålandsärenden vid statsrådet har för Ålandsdelegationen begärt utlåtande av justitieministeriets enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor i fråga om 6 § i landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland. Frågan som föredraganden har framträtt är "Får de uppgifter som anses i 6 § i ovan

nämnda landskapslag enligt artikel 35 i elmarknadsdirektivet 2009/72/EG ankomma på Ålands landskapsregering och Elmarknadstillsynsmyndigheten?"

Som bilagor har enheten fått följande dokument:

- lagtingets beslut LTB 22/2012
- landskapsregeringens lagförslag nr 13/2011-2012
- finans- och näringsutskottets betänkande nr 17/2011-2012

Enligt landskapslagens förarbeten skapas med stöd av lagens 6 § en särskild elmarknadstillsynsmyndighet med mandat att självständigt utöva tillsyn. I 6 § 2 mom. föreskrivs också några särskilda uppgifter för elmarknadstillsynsmyndighet.

Enligt artikel 35.1 i europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (elmarknadsdirektiv) ska varje medlemsstat utse en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå.¹³ Andra punkten av artikel 35 lyder: "Punkt 1 ska inte påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009." Tredje punkt av artikel 35 lyder följande: "Genom undantag från punkt 1 kan en medlemsstat utse tillsynsmyndigheter för mindre system på ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understiger 3 % av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Detta undantag ska inte påverka utnämningen av en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009."

Frågan om landskapslagens 6 § har genomgått vid justitieministeriets enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor ur allmän europarättslig synvinkel i den mån det har varit möjligt inom utsatt tid och utan fullständig kunskap om politikområdet. Det framkom då inte någonting som skulle tyda på att 6 § i den antagna landskapslagen uppenbart står i strid med EU:s regelverk.

Formulering i elmarknadsdirektivets 35 artikel, särskilt punkterna 2 och 3, möjliggör utnämning av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna eller på ett geografiskt separat område förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

Det förefaller att det finns ingenting i landskapslagens 6 § som inte skulle överensstämma med elmarknadsdirektivets 35 artikel. I detta sammanhang kan också antyd-
as att med beaktande av fördelning av behörighet mellan riket och landskapet förutser genomförandet av direktivets 35 artikel vissa genomförandeåtgärder också på landskapet Åland.

¹³ I engelsk språkversion: Each Member State shall designate a single national regulatory authority at national level.

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens rubrik ändras till landskapslag om elmarknaden i landskapet Åland. Genom landskapslagen genomförs EG-direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG, nedan kallat elmarknadsdirektivet, i landskapet. I landskapslagen görs en åtskillnad mellan nätverksamhet samt produktions- och leveransverksamheter. En särskild elmarknadstillsynsmyndighet inrättas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 2a § 2 mom., 6 § 3 mom., 17 § 5 mom., samt 20a § 3 mom. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen anser att dessa förutsättningar uppfylls beträffande de i landskapslagen angivna delegeringsfullmakterna. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är delegeringsfullmakten i 6 § 3 mom. vag till sin utformning speciellt då den berättigar landskapsregeringen att utfärda närmare bestämmelser om grunderna för bedömning av vad som är skäliga priser, men eftersom momentet reglerar en form av förhandskontroll och EG-direktiv 2009/72/EG i sig antyder att prissättningen ska vara skälig, kan delegeringsbestämmelsen anses förenlig med de krav som ställs på delegeringsfullmakter.

Delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 2a § 2 mom. berör associationsrätten, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärsmåttbestämmelsen i landskapslagens 50 § 3 mom. överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Av landskapslagens förarbeten framgår att avsikten med landskapslagen är att implementera elmarknadsdirektivet samt att en formell underrättelse från kommissionen in-

kommit till landskapsregeringen om försenad implementering av elmarknadsdirektivet. I enlighet med överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet har ministeriet inkommit med bifogade bedömning av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk, som begränsar sig till att gälla landskapslagens 6 §. I utlåtandet konstaterar justitieministeriet att det inte framkommit någonting som skulle tyda på att 6 § i den antagna landskapslagen uppenbart står i strid med EU:s regelverk. Formuleringen i elmarknadsdirektivets 35 artikel, särskilt punkterna 2 och 3, möjliggör enligt ministeriet utnämning av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna eller på ett geografiskt separat område förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagen med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden inte föreligger.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 18/12, D 10 12 01 18 – D 10 12 01 19

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, 2. landskapslag om ändring av 29 § barnomsorgslagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 4.6.2012 (ÅFS 36-37/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en sk. blankettlag, enligt vilken rikets lag om privat socialservice (FFS 922/2011, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket.

Rikslagens syfte är att säkerställa att rätten till socialservice av god kvalitet tillgodoses för de klienter som anlitar privat socialservice. Lagen tillämpas på produktion, genomförande och övervakning av privat socialservice, om inte något annat föreskrivs genom lag.

Hänvisningsbestämmelsen om privat barnomsorg i 29 § i barnomsorgslagen för landskapet Åland ändras till att gälla ovan avsedd landskapslag och rikslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, socialvård samt näringsverksamhet, vilka området helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 13 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapets behörighet beträffande socialvården ingår även att inta bestämmelser om i rikslagen avsedda inspektioner. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser kan anses beröra rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Det gäller även bestämmelserna i rikslagen om rätt att få uppgifter samt offentliggörande och utlämnande av registeruppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

Rikslagens 24 § reglerar åtgärder med anledning av brister i läkemedelsförsörjningen. Enligt självstyrelselagens 27 § 30 punkt har riket lagstiftningsbehörighet gällande bl.a. mediciner och produkter av läkemedelstyp, och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om ut sättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statliga myndigheter och kommunala myndigheter ska i landskapet skötas av landskapsregeringen och kommunerna, såvitt fråga är om uppgifter som faller inom landskapets behörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänkelig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 4 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Även bestämmelsen i rikslagens 37 § om verkställighet berör rättskipning, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt, och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 5 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdas med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda land-

skapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 29 § barnomsorgslagen förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice träder i kraft.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 19/12, D 10 12 01 14 – D 10 12 01 15

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel, 2. Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 4.6.2012 (ÅFS 41-42/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken riket lag om växtskyddsmedel (FFS 1563/2011, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om växtskyddsmedel ankommer på riksmyndigheterna ska i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Rikslagens syfte är att säkerställa att växtskyddsmedel används på ett korrekt och hållbart sätt och att minska riskerna av användningen av växtskyddsmedel. Rikslagen in-

nehåller bestämmelser om allmänna krav på växtskyddsmedel, utbildning och examen, utrustning för spridning av växtskyddsmedel och testning av utrustningen, utövande av verksamhet, myndigheter och deras uppgifter, tillsyn samt administrativa tvångsmedel och påföljder.

I 5 kap. i vattenlagen för landskapet Åland intas en ny bestämmelse om grundvattenområden samt görs vissa kompletteringar och ändringar gällande definitionerna i lagens 1 kap.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, samt landskapets myndigheter vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 15 punkterna i självstyrelselagen. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet (RP 73/1990 rd. s. 77). Landskapslagen gäller även förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare vilket område enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt sistnämnda punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. I rikslagens 3 § har intagits bestämmelser som berör arbetarskyddet, som med vissa undantag utgör riksbehörighet enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen. Till den del bestämmelserna i rikslagen berör angelägenheter som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på myndigheter i riket i landskapet ska skötas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänklig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domsto-

len påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

I landskapslagens 8 § har intagits från rikslagstiftningen avvikande bestämmelser om avgifter till landskapet. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I fråga om grunderna för avgifterna ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 10 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärbestämmelserna i landskapslagens 12 § kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt rikslagen kan vissa förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter. Med anledning härav påpekas att grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Sådana offentliga förvaltningsuppgifter, som enligt rikslagen kan överföras på andra än myndigheter och vilka innehåller drag av offentlig makt, gäller främst ordnandet av examen, testningen av utrustning för spridning av växtskyddsmedel och tillsynen över att lagen följs. Vid tillsynen kan auktoriserade inspektörer anlitas i enlighet med rikslagens 25 §. Dessa uppgifter innefattar inte betydande utövning av offentlig makt. I landskapslagen har inte intagits några från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om dessa uppgifter, varför bestämmelserna inte föranleder anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Rikslagens 7 kap. reglerar tillsyn och utlämnande av uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt nämnda kapitel har tillsynsmyndigheterna och auktoriserade inspektörer rätt att få tillträde till en plats där växtskyddsmedel testas, tillverkas, lagras, säljs och används, till en plats där utrustning för spridning av växtskyddsmedel förvaras och till transportmedel för växtskyddsmedel samt att kontrollera den dokumentation som växtskyddsmedelsförordningen förutsätter, utföra inspektioner och att även vid behov avgiftsfritt ta behövliga prover av växtskyddsmedel och produkter som behandlats med växtskyddsmedel, samt av marken och vattnet för undersökning. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet har de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen. Det gäller även bestämmelserna i rikslagens 31, 32 och 33 § om rätt att få uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Rikslagens 30 § 2 mom. har formulerats i enlighet med detta.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

I landskapslagens 13 § 1 mom. berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om växtskyddsmedel ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i landskapslagens 14 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats i stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Växtskyddet är en viktig del av jordbrukslagstiftningen inom EU och regleras i flera EG-direktiv. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadgandet funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Ålandsdelegation har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 20/12, D 10 12 01 17

Landskapslag om ändring av 23 b § landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 4.6.2012 (ÅFS 39/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen inför en nedre gräns för producentansvaret för förpackningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur och miljövård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 §, 4, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I EU-direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall ställs krav på bl.a. åtgärder för återvinning och materialutnyttjande samt retur-, insamlings- och återvinnings-system. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 21/12, D 10 12 01 24

Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljökonsekvensbedömning, antagen av lagtinget 6.6.2012 (ÅFS 49/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagstiftningen intas kompletterande bestämmelser om förfarandet vid övervägandet av om en miljökonsekvensbedömning ska utföras, dokumentens innehåll och delgivningsreglerna. En ny paragraf om ändringssökande intas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör landskapsregeringen, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Genom landskapslagen kompletteras delegeringsbestämmelserna i landskapslagens 3 §. Dessutom intas en ny delegeringsbestämmelse i landskapslagens 4 §. Med anledning av delegeringsbestämmelserna konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § 1 mom. finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningssmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att i landskapslagens 3 §, 2 och 4 mom. anges att miljökonsekvensbedömningar ska utföras beträffande projekt, planer och beslut som kan ha betydande miljöpåverkan, samt av regleringen i landskapslagen i övrigt, anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom. Dessutom medför bestämmelserna i EU:s regelverk begränsningar av hur man i en landskapsförordning kan detaljreglera dessa frågor.

I landskapslagens 14 § gällande information om gränsöverskridande påverkan görs vissa tekniska och språkliga justeringar. I utlåtanden 13.7.2006 respektive 1.7.2010 över nämnda paragraf konstaterade Ålandsdelegationen följande:

”Enligt landskapslagens 14 § skall landskapsregeringen ge en behörig myndighet i den berörda regionen all tillgänglig information om ett projekt, en plan eller ett program i landskapet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i en region utanför landskapet. Enligt 14 § 2 mom. i rikets lag om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (FFS 468/1994) ankommer det på miljöministeriet att sköta de underrättelser och förhandlingar beträffande miljökonsekvensbedömning som förutsätts i internationella avtal. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. Med beaktande av ovanstående gäller landskapslagens 14 § förmedling av information till regioner inom landet. Med miljöministeriets samtycke har landskapsregeringen i 14 § avsedda befogenheter även i förhållande till regioner i utlandet. Med denna innebörd kan bestämmelsen i landskapslagens 14 § intas i landskapslagen”.

Ålandsdelegationen hänvisar i detta sammanhang till ovan nämnda konstaterande.

I landskapslagen intas en ny 14 b § som gäller ändringssökande. Bestämmelsen gäller rättskipning, som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Besvärshandläggningen kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen noterar att landskapslagen avser att avlägsna de brister som Europeiska kommissionen påtalat i ett s.k. motiverat yttrande till Republiken Finland till följd av underlåtenhet att fullständigt och korrekt införliva Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 22/12, D 10 12 01 25

Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om avloppsvattenavgift, antagen av lagtinget 6.6.2012 (ÅFS 40/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Bestämmelsen om att kommunfullmäktiges beslut om taxa för avloppsvattenavgift ska underställas landskapsregeringen för fastställelse avlägsnas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

Nr 27/12, D 10 12 01 26 – D 10 21 01 27

1. Landskapslag om ändring av 54 och 57 §§ lagtingsordningen för Åland, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning, antagna av lagtinget 10.9.2012 (ÅFS 71-72/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Föreliggande landskapslagar avser att samordna bestämmelserna om landskapets finanser i lagtingsordningen för Åland och i landskapslagen om landskapets finanser.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland.

Grundläggande bestämmelser om landskapets ekonomi finns i 7 kap. i självstyrelselagen. Föreliggande landskapslagar är förenliga med dessa bestämmelser.

I 20 § 2 mom. i landskapslagen berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om upprättandet av och innehållet i landskapsbokslutet. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagstiftningen om landskapets finansförvaltning gäller förordningsfullmakten inte angelägenheter som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i 21 § 1 mom. i självstyrelselagen och 80 § 1 mom. i grundlagen. Dessutom konstateras att landskapets allmänna styrelse och förvaltning enligt självstyrelselagens 3 § 2 mom. ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den, varför det är möjligt att i landskapslagstiftningen inta bestämmelser som berättigar landskapsregeringen att utfärda närmare föreskrifter gällande landskapets ekonomiförvaltning.

I landskapslagen finns bestämmelser om så kallade EU-programanslag. I EU:s regelverk finns bestämmelser om användningen av medel som helt eller delvis finansieras av unionen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

I enlighet med 64 § 2 mom. i lagtingsordningen har landskapslagen om ändring av 54 och 57 §§ lagtingsordningen för Åland antagits i den ordning 69 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland anger.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av 24 § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om

landskapets finansförvaltning förutsätter att även landskapslagen om ändring av 54 och 57 §§ lagtingsordningen för Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 16.11.2012.

Nr 28/12, D 10 12 01 30

Landskapslag om ändring av 2 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 17.9.2012 (ÅFS 73/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen höjs beloppen för utkomststödet grunddel.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland. I landskapets behörighet ingår även att besluta om indexjusteringar av stödbelopp.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 16.11.2012.

Nr 29/12, D 10 12 01 28 – D 10 21 01 29

1. Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om avskiljning och lagring av koldioxid, 2. Landskapslag om ändring av 18 § landskapslagen om miljöskydd, antagna av lagtinget 17.9.2012 (ÅFS 79-80/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en blankettlag, enligt vilken rikets lag om avskiljning och lagring av koldioxid (FFS 416/2012) med vissa avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket om inte annat följer av landskapslagen. Rikslagen tillämpas på avskiljning, transport via rörledningar och mellanlagring av koldioxid för geologisk lagring samt på geologisk lagring av koldioxid. Rikslagen innehåller ett förbud att lagra koldioxid geologiskt eller i vattenpelaren inom Finlands territorium eller i Finlands ekonomiska zon. Förbudet gäller dock inte geologisk lagring av koldioxid, om den mängd som lagras underskrider 100 000 ton och syftet med lagringen är forskning kring eller utveckling och provning av nya produkter och processer.

I 18 § i landskapslagen om miljöskydd görs av landskapslagen föranledda ändringar.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagarna gäller natur- och miljövård, vattenrätt, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet, vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. Den genom landskapslagen antagna rikslagen innehåller bestämmelser som är av betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna enligt grundlagen. I rikslagens förarbeten (RP 36/2012 rd) har dessa omständigheter bedömts. Det konstateras att i lagen regleras verksamhet vars väsentliga syfte är att säkerställa de grundläggande rättigheterna, i synnerhet när det gäller ansvaret för miljön (GL 20 § 1 mom.) samt rätten till en sund miljö och möjligheten att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön (GL 20 § 2 mom.). Rikslagen anses uppfylla dessa krav. Beträffande det i grundlagens 15 § garanterade egendomsskyddet görs i propositionen den bedömningen att begränsningarna är nödvändiga, skäliga och proportionerliga i förhållande till den uppnådda samhällsnyttan. Ålandsdelegationen hänvisar i detta sammanhang till ovan nämnda regeringsproposition.

I landskapets behörighet gällande natur- och miljövården ingår även att inta bestämmelser om i rikslagen avsedda inspektioner. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt ovan tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser kan anses beröra rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Det gäller även bestämmelsen i rikslagen om att få behövliga uppgifter av myndigheter och verksamhetsutövare.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta om utsättande och utdömmande av vite och andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelsen i rikslagens 17 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på miljöministeriet ska på Åland skötas av landskapsregeringen, medan de uppgifter som ankommer på Energimarknadsverket samt Närings-, trafik- och miljöcentralen ska skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets förvaltningsbehörighet på området. Bestämmelsen är till sitt innehåll

vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänkelig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Besvärshandläggningen i landskapslagens 4 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Besvär över landskapsregeringens beslut anförs hos Högsta förvaltningsdomstolen.

Landskapslagen avser en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/31/EG om geologisk lagring av koldioxid i landskapslagstiftningen. Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande 2 § i landskapslagen, som dock inte strider mot behörighetsfördelningen. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 18 § landskapslagen om miljöskydd förutsätter att även landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om avskiljning och lagring av koldioxid träder i kraft.

Republikens presidents beslut 16.11.2012.

Nr 30/12, D 10 12 01 31

Landskapslag om ändring av 1 och 5 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel, antagen av lagtinget 21.9.2012 (ÅFS 66/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs rikets lag om utsläppshandel (FFS 311/2011, nedan rikslagen) med vissa undantag tillämplig i landskapet. Detta sker genom att rikslagen ersätter den tidigare lagen om utsläppshandel (FFS 683/2004) i blankettlagens 1 § 1 mom. 1 punkt. Landskapslagen avser att implementera Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/29/EG om ändring av direktiv 2003/87/EG i avsikt att förbättra och utvidga gemenskapsystemet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser (nedan utsläppshandelsdirektivet) i landskapslagstiftningen.

Bakgrunden till rikslagen och dess centrala innehåll:

Av regeringens proposition med förslag till lag om utsläppshandel (RP 315/2010 rd) framgår att utsläppshandelsdirektivet på ett märkbart sätt ändrar EU:s system för handel med utsläpp efter 2012. Av dessa ändringar följer att betydande ändringar också måste göras i den nationella lagstiftningen. De största ändringarna jämfört med perioderna 2005-2007 och 2008 – 2012 gäller fastställandet av den totala kvantiteten utsläppsrätter, tilldelningen av utsläppsrätter och användningen av projektmekanismer i EU:s utsläppshandelssystem. Direktivets tillämpningsområde har dessutom utvidgats och preciserats och man övergår från systemet med nationella register till ett gemensamt EU-register. I direktivet har ändringar gjorts också i fråga om tillståndet till utsläpp av växthusgaser, övervakningen och verifieringen av utsläpp samt vissa andra ändringar gällande handelsperioden 2013-2020 och tiden därefter. Det nationella genomförandet av utsläppshandelsdirektivet skulle ha inneburit att flera kapitel i den gällande lagen om utsläppshandel, som genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 31/2009) gjorts tillämplig i landskapet, ändrades helt samt att innehållsmässiga eller tekniska ändringar gjordes i nästan alla andra paragrafer. Med anledning härav har en helt ny rikslag antagits som ska tillämpas dels från och med ingången av handelsperioden 2013-2020 samt dels på beredningen av tilldelningen av utsläppsrätter och tillstånden för utsläpp av växthusgaser för nämnda handelsperiod. Den gällande lagen om utsläppshandel ska dock fortfarande tillämpas på verksamhetsutövarnas, kontrollörernas och myndigheternas rättigheter och skyldigheter beträffande handelsperioderna 2005-2007 och 2008-2012.

Syftet med rikslagen är att på ett kostnadseffektivt och ekonomiskt sätt främja minskningen av utsläppen av växthusgaser. Liksom tidigare förutsätts en anläggning ha tillstånd för utsläpp av växthusgaser. De största ändringarna jämfört med tidigare lagstiftning gäller fastställande av den totala kvantiteten utsläppsrätter och tilldelningen av utsläppsrätter. I rikslagen har intagits de centrala principerna i utsläppshandelsdirektivet som gäller den totala kvantiteten utsläppsrätter, reglerna för tilldelning av gratis utsläppsrätter och auktioneringen av utsläppsrätter. I lagens 3 kap. konstateras att Europeiska kommissionen fastställer den totala kvantiteten av årliga utsläppsrätter för samtliga anläggningar inom Europeiska unionen. Under handelsperioden 2013-2020 tilldelas utsläppsrätterna inom hela Europeiska unionen enligt harmoniserade tilldelningsmetoder. I kapitlet konstateras också, i likhet med direktivet, vilka sektorer som ska få gratis utsläppsrätter. I lagens 4 och 5 kap. ingår bestämmelser om gratis tilldelning av utsläppsrätter, och i lagens 6 kap. om auktionering av utsläppsrätter under handelsperioden 2013 – 2020. I enlighet med upphandlingsdirektivet övergår man från och med ingången av 2012 från ett system med nationella register i vilka utsläppsrätter registreras till ett gemensamt EU-register. Bestämmelser om EU:s register och dess nationella funktioner finns i rikslagens 8 kap. Rikslagen innehåller även bestämmelser om registrering, överlämnande och annullering av utsläppsrätter, övervakning, anmälan och verifiering av utsläpp samt påföljder, överklagande och verkställande av beslut.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stad-

ganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller natur- och miljövård, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I motiveringarna till regeringens proposition med förslag till lag om utsläppshandel (RP 49/2004 rd) och grundlagsutskottets utlåtande över den (GrUU 14/2004 rd) har det nationella genomförandet av utsläppshandelsdirektivet bedömts i förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen. I förarbetena till den nu aktuella rikslagen (RP 315/2010 rd) konstateras att den föreslagna lagens bestämmelser i fråga om den näringsfrihet som föreskrivs i 18 § 1 mom. i grundlagen, det egendomsskydd som föreskrivs i 15 § i grundlagen, ändringsökande och verkställighet av beslut samt om delegering av offentliga förvaltningsuppgifter som avses i 124 § i grundlagen, motsvarar bestämmelserna i lagen om utsläppshandel av den 30 juli 2004 när det gäller bedömningen av frågan om lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 14/2004 rd anfört att förslaget till lag om utsläppshandel (RP 49/2004 rd) kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Med hänvisning härtill görs i regeringens proposition (RP 315/2010 rd) slutsatsen att även föreliggande rikslag kan antas i vanlig lagstiftningsordning. Inte heller Ålandsdelegationen eller Högsta domstolen hade i sina utlåtanden över den av lagtinget 6.4.2005 antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel, varigenom ifrågavarande rikslag gjordes tillämplig i landskapet, några anmärkningar i detta hänseende. De bestämmelser i föreliggande landskapslag som med stöd av självstyrelselagens 27 § 1 och 2 punkterna kan utgöra riksbehörighet, kan således med stöd av självstyrelselagens 19 § 3 mom. intas i landskapslagstiftningen.

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Då åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del delad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen mellan landskapet och riket bibehålls också vid genomförandet av gemenskapsrätten. I fråga om den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Ålandsdelegationen konstaterar att genom föreliggande landskapslag inte görs någon ändring i blankettlagens 3 § enligt vilken förvaltningsuppgifter, som enligt lagen om utsläppshandel handhas av myndigheter i riket, sköts i landskapet av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området. Bestämmelsen förblir därför diffus även vid tillämpningen på Åland av föreliggande rikslag. I landskapslagens 5 § 2-3 moment har dock intagits några bestämmelser som berör landskapsregeringen. Riktgivande är de utlåtanden som tidigare avgivits beträffande lagstiftningen om utsläppsrätter. Högsta domstolen konstaterade i utlåtande 29.6.2005 att direktiv 2003/87/EG slår fast ett system som innebär att den sammanlagda mängden utsläppsrätter som fördelas i en medlemsstat för en given period ska stämma över-

ens med medlemsstatens skyldighet att begränsa sina utsläpp enligt beslut 2002/358/EG och Kyotoprotokollet. Den nationella fördelningsplanen ska utformas så att detta krav uppfylls. Systemet medger inte heller att behörigheten att bevilja utsläppsrätter skulle fördelas mellan statsrådet och landskapsregeringen utgående från en sådan "kvotfördelning" mellan riket och landskapet, som landskapslagens 5 § 3 mom. ursprungligen föreskrev i den landskapslag lagtinget 6.4.2005 antog. Även om direktivet inte innehöll något krav på att beviljandet av utsläppsrätter inom en medlemsstat borde skötas av en enda central myndighet, står det enligt Högsta domstolen klart att beviljandet av utsläppsrätter måste organiseras på ett sätt som säkerställer att alla verksamhetsutövare behandlas på enhetliga grunder, inom ramen för den nationella fördelningsplanen och med beaktande av behovet av att även nya deltagare får tillgång till utsläppsrätter. I enlighet härmed ansåg Högsta domstolen att bestämmelsen i 5 § 3 mom., enligt vilken den kvot av utsläppsrätter som ska fördelas fastställs av landskapsregeringen med beaktande av avtal om landskapets andel av Finlands utsläppsrätt, utgjorde en behörighetsöverskridning.

I utlåtande 15.12.2005 över ett förslag till överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser anförde Ålandsdelegationen att det ankommer på statsrådet att besluta om den nationella fördelningsplanen, som bl.a. omfattar det totala antalet utsläppsrätter och fördelningsgrunderna för dessa. Med beaktande särskilt av bestämmelserna i 18 § 10 och 22 punkterna samt 59 b § i självstyrelselagen är en samverkan mellan rikets och landskapets myndigheter härvid nödvändig. I landskapets behörighet gällande natur- och miljövård och näringsverksamhet ingår även att besluta om fördelningen och beviljandet av utsläppsrätter på landskapsnivå. I landskapets behörighet ingår även förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerhantering samt övervakning och kontroll av utsläpp. Det som anförs ovan gäller i tillämpliga delar även beträffande föreliggande landskapslag. Med beaktande av det ovannämnda föranleder bestämmelserna i landskapslagens 5 § 2-3 moment inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida, eftersom de bör anses gälla beviljandet av utsläppsrätter på landskapsnivå.

En förordningsfullmakt har intagits i landskapslagens 5 § 3 mom. Eftersom delegeringsfullmakten endast möjliggör en förlängning av den i momentet intagna tidsfristen, anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakten inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Rikslagens 6 kap. innehåller bestämmelser om auktionering av utsläppsrätter under handelsperioden 2013-2020. Finlands andel av de utsläppsrätter för handelsperioden 2013-2020 som auktioneras ut ska auktioneras ut via en auktionsplattform som väljs gemensamt av kommissionen och medlemsstaterna i Europeiska Unionen. Kommissionen beräknar i enlighet med artikel 10.2 i utsläppshandelsdirektivet det antal utsläppsrätter som Finland ska auktionera ut. Energimarknadsverket svarar i Finland för den nationella informationen om genomförandet av auktioner och för den eventuella utbildningen i hur auktioner genomförs. Statsrådet beslutar vem som är auktionsförrättare. I regeringens proposition (RP 315/2010 rd sida 13) konstateras beträffande behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet i fråga om dessa auktioner bl.a. följande:

”När det gäller valet av auktionsplattform och auktionsförrättare ska i fråga om behörighetsfördelningen mellan landskapet Åland och riket beaktas bestämmelserna om genomförande av beslut som fattas inom Europeiska unionen i 59 b § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Enligt den nämnda paragrafen ska landskapsmyndigheterna och riksmyndigheterna samråda, om de åtgärder de kommer att vidta är beroende av varandra. Om endast en åtgärd kan vidtas i medlemsstaten i ett förvaltningsärende där både landskapet och riket har behörighet enligt denna lag, fattas beslutet om åtgärden av riksmyndigheten. Beslutet ska fattas efter samråd med landskapsmyndigheten så att samförstånd eftersträvas och landskapsmyndighetens ståndpunkter så långt som möjligt blir beaktade.

Valet av auktionsplattform är en sådan fråga som omfattas av delad behörighet enligt ovan och där Finland kan vidta endast en åtgärd. Finland som stat kan endast delta i auktioner som genomförs via en gemensam auktionsplattform eller alternativt ordna en egen auktion i form av s.k. opt out-auktion. Det är inte möjligt att ordna saken inom en medlemsstat så att utsläppsrätterna fördelas mellan flera olika handelsplattformar. Frågan bör således avgöras genom samråd och ett eventuellt avtal mellan landskapet och riket. Ålands landskapsregering har meddelat att landskapet inte har någon anledning att motsätta sig rikets förslag om att Finland ska delta i den centraliserade auktionen.

I 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland föreskrivs att om medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltningsmyndighet, utser riket denna myndighet. Valet av auktionsförrättare är ett exempel på ett sådant fall där en förvaltningsmyndighet utses. Enligt kommissionens auktionsförordning får medlemsstaten förordna endast en auktionsförrättare. Medlemsstaterna har också möjlighet att välja en gemensam auktionsförrättare. Lagförslaget utgår från att statsrådet beslutar om valet av auktionsförrättare”.

Ålandsdelegationen hänvisar i detta sammanhang till ovan nämnda konstateranden.

Enligt rikslagens 37 § 3 mom. tar auktionsförrättaren emot Finlands auktionsintäkter och redovisar intäkterna till staten. Några avvikelser har i fråga om detta inte intagits i landskapslagen. I landskapsregeringens lagförslag (nr 22/2011-2012) anges dock att landskapsregeringen förutsätter att medel som betalas av aktörer i landskapet överförs från rikets till landskapets budget. Med hänsyn till att lagstiftningen om utsläppsrätter i första hand berör rättsområdena natur- och miljövård anser Ålandsdelegationen att dessa intäkter från aktörer i landskapet, trots avsaknaden av särbestämmelser i landskapslagen, tillkommer landskapet på motsvarande sätt som avgiften för överskriden utsläppsrätt enligt blankettlagens 5 §.

I rikslagen finns bestämmelser om hur en verksamhetsutövers konkurs påverkar de lagenliga rättigheterna och skyldigheterna. Med anledning härav påpekas att enligt 27 § 23 och 41 punkterna i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning och andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt lagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I rikslagen ingår ett flertal stadganden om övervakning och kontroller. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet även ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden.

Enligt rikslagens 68 § ska utsläppshandelsmyndigheten ålägga verksamhetsutövaren att till staten betala en avgift för överskriden utsläppsrätt, om verksamhetsutövaren inte senast den 30 april överlämnar ett antal utsläppsrätter som motsvarar verksamhetsutövarens utsläpp under föregående kalenderår. Ålandsdelegationen konstaterar att i fråga om en sådan avgift gäller bestämmelsen i blankettlagens 5 §, enligt vilken åläggandet för en verksamhetsutövare att betala en avgift för överskriden utsläppsrätt ska avse betalning till landskapet. Högsta domstolen har i utlåtande 29.6.2005 ansett att landskapet är behörigt att i landskapslag stadga om påföljdsavgiften.

I rikslagens 69 § anges att överskridningsavgiften är direkt utsökbar. Föreskrifter om indrivning av avgiften finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (FFS 706/2007). Verkställandet av överskridningsavgiften sköts av Rättsregistercentralen. Dessa bestämmelser berör rättskipning på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt, och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter i landskapslag påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Straffbestämmelserna i rikslagens 73 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Enligt 73 § 2 mom. kan den som bryter mot ett förbud eller ett åläggande som har utfärdats med stöd av lagen och förenats med vite, lämnas obestraftad för samma gärning. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår även att inta bestämmelser om när en person kan lämnas obestraftad förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömning av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Enligt rikslagens 74 § har utsläppshandelsmyndigheten rätt att ta ut en avgift för behandling av ett tillstånd, en anmälan, ett godkännande eller ett annat ärende enligt lag. Utsläppshandelsmyndigheten har dessutom rätt att ta ut en avgift för uppgifter som gäller skötseln av kontona i det register som avses i 46 §. I landskapslagens 5 § 4 mom. anges att det med avvikelse från bestämmelserna i rikslagens 74 § finns bestämmelser om avgifter för landskapsregeringens prestationer i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Till den del bestämmelserna blir tillämpliga på landskapets myndigheter kan de med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapsregleringen.

I föreliggande landskapslag har besvärsmålen i den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen inte undantagits från dess tillämpningsområde. Det oaktat ska besvärsmålen i självstyrelselagens 25 § följas i angelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte i ärendet avser att inkomma med ett utlåtande av sin enhet för europarätt och internationella frågor. Ministeriet har dock inkommit med vissa synpunkter gällande landskapslagens 5 §, vilka bifogas.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 16.11.2012.

Nr 34/12, D 10 12 01 32

Landskapslag om ändring av landskapslagen om naturvård, antagen av lagtinget 28.11.2012 (ÅFS 86/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2012:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en bestämmelse om att planer eller projekt inte får genomföras om de i betydande utsträckning försämrar ett i lagen avsett områdes naturvärden samt anges under vilka förutsättningar tillstånd det trots det kan beviljas. Bestämmelserna om landskapets ersättningskyldighet kompletteras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt natur- och miljövård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 10 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt landskapslagens 37 § 3 mom. har en fastighetsägare eller innehavaren av en särskild rättighet rätt till full ersättning för den olägenhet ett i landskapslagen avsett beslut medför, förutsatt att olägenheten inte är ringa. Inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning hör enligt 18 § 8 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet. I rikets naturvårdslag (1096/1996) förutsätts för erhållande av full ersättning av staten att motsvarande beslut åsamkar fastighetsägaren eller innehavaren av en särskild rättighet en betydelsefull olägenhet. Bestämmelserna härom har därför kunnat intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med ett utlåtande av sin enhet för europarätt och internationella frågor.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 31.1.2013.

Nr 1/13, D 10 12 01 40

Landskapslag om lagtingets kansli, antagen av lagtinget 12.12.2012 (ÅFS 21/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om tjänsterna och tjänstemännen vid lagtingets kansli.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen för Åland. Landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Enligt landskapslagens 3 § gäller de landskapslagar och landskapsförordningar som gäller tjänstemännen vid Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning i tillämpliga delar även tjänstemännen vid lagtingets kansli. Landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsregeringen (ÅFS 44/1999) gäller dock inte lagtingsdirektören, biträdande lagtingsdirektören och utskottssekreterare till den del den berör rätten till tjänstledighet för uppdrag som lagtingsledamot. Detta innebär att nämnda tjänstemän inte kan beviljas tjänstledighet för uppdrag som lagtingsledamot. Rätten till tjänstledighet för ett förtroendeuppdrag kan anses beröra de grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen. Enligt grundlagens 2 § 2 mom. har den enskilde rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling och enligt dess 14 § 4 mom. ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällslik verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Enligt en av lagtinget 5.6.2006 gjord ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsregeringen gäller rätten till tjänstledighet inte den som är anställd vid landskapsregeringen som förvaltningschef, avdelningschef eller lagberedningschef. I utlåtande 13.9.2006 över nämnda lagändring fann högsta domstolen att det inte fanns fog att anse att nämnda bestämmelse utgjorde en avvikelse från grundlagen och utgöra en behörighetsöverskridning. I utlåtandet anförde domstolen bl.a. att landskapslagen inte begränsade de berörda tjänstemännens valbarhet till förtroendeuppdrag i landskapet. En förvägran att bevilja tjänstledighet och den omständigheten att tjänsteförhållandet upphör på grund av att ett förtroendeuppdrag tas emot kunde dock utgöra ett faktiskt hinder för ett förtroendeuppdrag. Domstolen konstaterade att det som talade för ett ingrepp i rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag i landskapet var desamma som

gällde tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot. Det kan vara svårt att få en tillräckligt kompetent person att förbinda sig till ett relativt kort vikariat och för personen i fråga kan det vara svårt att under denna tid sätta sig in i det krävande uppdraget. Högsta domstolen ansåg att dessa omständigheter utgjorde reella skäl för att begränsa förtroendeuppdrag i landskapet för de högsta tjänstemännen. Med beaktande av landskapet Ålands självstyrande ställning och högsta domstolens utlåtande i ärendet beslöt republikens president att inte utöva sin vetorätt beträffande nämnda landskapslag. Hon lät dock anteckna i protokollet att de politiska rättigheterna är tryggade i Finlands grundlag och internationella fördrag som Finland förbundet sig att följa. Presidenten framförde även förhoppningen att också deras anda ska efterlevas i hela riket. Med hänvisning till högsta domstolens och republikens presidents ställningstagande i nämnda fall anser Ålandsdelegationen att bestämmelsen gällande lagtingsdirektören, biträdande lagtingsdirektören och utskottssekreterare kan intas i landskapslagens 3 § 1 mom.

Stadgandet i landskapslagens 3 § innebär att även besvärbestämmelsen i 58 § 2 mom. i tjänstemannalagen för Åland görs tillämplig på tjänstemännen vid lagtingets kansli. Enligt nämnda lagrum får ändring i landskapsregeringens beslut i anledning av ett rättelseyrkande sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen såvitt gäller lagligheten av beslutet på det sätt som stadgas i förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996). Enligt landskapslagens 6 § ska ett besvär föregås av ett rättelseyrkande till lagtingets kanslikommission, och besväret anförs således över kanslikommissionens beslut. Besvärsstadgandet berör rättskipning, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt. Bestämmelsen överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse i 63 § i lagen om riksdagens tjänstemän (FFS 1197/2003), och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut

Nr 2/13, D 10 12 01 41-42

1. Landskapslag om ändring av kommunalskatten för landskapet Åland, 2. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om kompensation för förlust av skatteintäkter, antagna av lagtinget 20.12.2012 (ÅFS 86-87/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar i kommunalskattelagens bestämmelser om resekostnadsavdrag, sjukdomskostnadsavdrag och grundavdrag. Samtidigt görs ändringar beträffande avdragsrätten för obligatoriska försäkringspremier och premier för kollektivt tilläggs pensionsskydd. Landskapslagen om kompensation för förlust av skatteintäkter upphävs, men ska tillämpas ännu vid avräkningen av kompensationen för skatteåret 2012. I landskapslagarna ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Ikraftträdelsebestämmelsen i respektive landskapslag bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagarnas förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2013 konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelserna inte föranleder anmärkning är från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 1.3.2013.

Nr 3/13, D 10 12 01 43-44

1. Landskapslag om temporär ändring av 6a § landskapslagen om studiestöd, 2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd, antagna av lagtinget 21.12.2012 (ÅFS 88/2012, ÅFS 16/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen om temporär ändring av 6a § landskapslagen om studiestöd ändras indexbindningen av studiestöden temporärt så att ingen årlig indexjustering verkställs under åren 2013-2015. Landskapslagen innehåller ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Landskapslagen om ändring av landskapslagen om studiestöd innebär att beloppen för studielån mot borgen höjs. Samtidigt höjs taket för att den egna inkomsten och vissa förmåner ska inverka på studiestödet samt görs ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning och studiesociala förmåner.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten i fråga om de i 2 kap. i grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna riket. Jämlikt grundlagens 16 § 2 mom. skall det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelser om detta ska utfärdas i lag. Landskapslagstiftningen om studiestöd syftar till att förverkliga detta. I landskapets behörighet ingår att med beaktande av nämnda grundlagsbestämmelse besluta om villkoren för erhållande av studiestöd och studiesociala förmåner, förmånernas storlek samt om eventuella indexjusteringar av stödbeloppen.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om temporär ändring av 6a § landskapslagen om studiestöd bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2013, konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkningar från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut

Nr 4/13, D 10 12 01 45

Landskapslag om ändring av 39 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 20.12.2012 (ÅFS 57/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser gällande omfattningen av den mun- och tandvård Ålands hälso- och sjukvård ska tillhandahålla.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården landskapet med de undantag som stadgas i lagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Landskapslagen gäller den hälso- och sjukvård som utgör landskapsbehörighet.

Enligt det nya 39 § 4 momentet ska Ålands hälso- och sjukvård ordna bastandvård för den som enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994) har sin hemvist i Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar eller Sottunga. Rätten till bastandvård gäller endast vid den ambulande tandvårdskliniken när den är på plats i kommunen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är det förenligt med jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § att begränsa bastandvården till att gälla i momentet nämnd skärgårdsbefolkning, eftersom alla inom denna kategori behandlas likvärdigt.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 1.3.2013.

Nr 5/13, D 10 12 01 46 – D 10 12 01 47

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, 2. Landskapslag om ändring av 12 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagna av lagtinget 21.12.2012 (ÅFS 84-85/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om ett justeringsbelopp som i första hand ska dras av från kommunens allmänna landskapsandel. Om justeringsbeloppet är större än den allmänna landskapsandelen dras den överskjutande delen av från landskapsandelen för driftkostnader som beviljats för socialvården. I landskapslagarna ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning och socialvård.

Ikraftträdelsebestämmelserna i de båda landskapslagarna bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagarna helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagarnas förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2013 konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens

20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelserna inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 1.3.2013.

Nr 7/13, D 10 12 01 33-39

1. Landskapslag om ändring av lagtingsordningen, 2. landskapslag om Landskapsrevisionen, 3. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om landskapsregeringens revisionsbyrå, 4. Landskapslag om ändring av 1 och 2 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling, 5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning, 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om valfinansiering, 7. Landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond, antagna av lagtinget 28.11.2012 (ÅFS 24-30/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I lagtingsordningen intas bestämmelser om att det under lagtinget ska finnas en oberoende revisionsmyndighet som svarar för revisionen av landskapets finanser och iakttagandet av budgeten. I enlighet med 64 § 2 mom. i lagtingsordningen har denna ändring i den ordning 69 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland anger. Landskapslagen innehåller närmare stadganden om Landskapsrevisionens ställning, uppdrag och organisation. Genom antagits landskapslagen upphävs landskapslagen om landskapsrevisionen (ÅFS 7/1996) och landskapsregeringens revisionsbyrå indras genom en särskild landskapslag. I de övriga landskapslagarna görs av landskapslagen föranledda ändringar samt ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets anställda på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Grundläggande bestämmelser om landskapets ekonomi finns i 7 kap. i självstyrelselagen. Föreliggande landskapslagar berör inte direkt dessa bestämmelser.

Enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar och bokföring. I landskapslagens 3 § berättigas landskapsrevisionen att, förutom landskapets myndigheter, även granska stiftelser och fonder som inrättats av landskapet, landskapets ägarstyrning i bolag där landskapet har bestämmande inflytande samt

samfund och andra juridiska personer som med ensamrätt av landskapet anskaffar medel. Med beaktande av lagstiftningens syftemål berör den landskapsförvaltningen och landskapets hushållning, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt det som anförs ovan tillkommer landskapet. Landskapslagen berör även sådana aktiebolag i vilka landskapet inte förfogar över samtliga aktier, men i fråga om vilka landskapet har bestämmande inflytande. Bestämmelserna i 3 § gällande stiftelser gäller endast stiftelser som inrättats av landskapet, och ingriper inte i skyldigheten att anordna revision enligt stiftelselagen. Med anledning av det som anförs ovan föranleder bestämmelserna i landskapslagens 3 § inte anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Landskapslagens 5 § reglerar granskningen av EU-stöd. Förvaltningen av EU:s fonder regleras genom EU-förordningar. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

I landskapslagens 10 § anges att en lagtingsledamot eller en medlem av landskapsregeringen inte kan utses till landskapsrevisor. En person som står i anställningsförhållande av bestående natur till lagtinget eller landskapsregeringen, till en myndighet som är underställd landskapsregeringen eller till ett samfund eller en stiftelse där landskapsregeringen eller en underställd myndighet har bestämmande inflytande, kan utses till landskapsrevisor men inte tillträda tjänsten förrän anställningsförhållandet har avslutats. Ålandsdelegationen konstaterar att dessa bestämmelser är avsedda att säkerställa landskapsrevisorns oberoende ställning, och de föranleder inte anmärkningar ur behörighetssynpunkt. Detta gäller även beträffande de i 12 § angivna uppsägningsgrunderna. Tillämpningen av landskapslagens 12 § förutsätter dock att även landskapslagen om lagtingets kansli träder i kraft.

Beträffande ändringssökande anges i landskapslagens 15 § att landskapsrevisionens beslut i förvaltningsärenden i enlighet med 25 § i självstyrelselagen för landskapet Åland får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att 25 § i självstyrelselagen endast reglerar besvär över beslut som fattas av landskapsregeringen och myndigheter under den samt kommunala besvär. Däremot stadgas i 26 § att i landskapslag kan, utan hinder av bestämmelsen i självstyrelselagens 25 §, den förvaltningsdomstol som inrättas på Åland anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet. Landskapsrevisionen är en myndighet under lagtinget, varför besvär bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § inte är tillämplig på landskapsrevisionen. Bestämmelsen gäller rättsväsendet, som utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelsen i landskapslagens 15 § utgör härvid en behörighetsöverskridning.

I 28 § 3 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning berättigas landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om den interna styrningen och kontrollen inom landskapsförvaltningen. Med beaktande av den reglering som härom finns i landskapslagstiftningen gäller förordningsfullmakten inte angelägenheter som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i 21 § 1 mom. i självstyrelselagen och 80 § 1 mom. i grundlagen.

Enligt 9 § 3 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om valfinansiering kan Landskapsrevisionen förplikta en redovisningsskyldig att vid vite lämna in eller komplettera en redovisning över valfinansieringen. Vitet utdöms av Landskapsrevisionen. Bestämmelsen kan intas i den aktuella landskapslagen med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen, enligt vilken utsättande och utdömande av vite samt användningen av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet utgör landskapsbehörighet. Bestämmelsen om att föreläggandet och utdömandet av vite överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen överensstämmer med 10 § 2 mom. i rikets lag om kandidaters valfinansiering (FFS 273/2009), enligt vilket ett av statens revisionsverk utsatt och av vitesnämnden utdömt vite får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen om valfinansiering.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande stadgandet i 15 § i landskapslagen om Landskapsrevisionen. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av lagtingsordningen för Åland förutsätter att även landskapslagen om Landskapsrevisionen träder i kraft, medan tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning, landskapslagen om ändring av landskapslagen om valfinansiering och landskapslagen om ändring av 16 § landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond förutsätter att även landskapslagen om Landskapsrevisionen träder i kraft.

I ärendet har förrättats omröstning. Ledamotssuppleant Lindholms avvikande mening bifogas protokollet.

Avvikande mening:

Majoriteten i Ålandsdelegationen anser att 15 § landskapslagen om Landskapsrevisionen utgör en behörighetsöverskridning.

Jag anser att 25 § självstyrelselagen är avsedd att täcka alla beslut fattade av självstyrelsemyndigheterna.

Förarbetena till 25 § självstyrelselagen berör inte besvärsvägar för lagtingets interna förvaltningsorgan, antagligen för att bedömningen då var att inte sådana beslut fattades. Däremot anges att avsikten varit att möjliggöra en "sådan reglering av förvaltningsrättsskipningen som beaktar landskapets särställning" och som i stort byggde på det tidigare gällande systemet. Avsikten var att inrätta en förvaltningsdomstol som såväl handlägger besvär över beslut fattade av kommuner eller av landskapsstyrelsen underställda myndigheter och gäller rikslagstiftning som ärenden som härflyter ur landskapslagstiftningen. Besvär över beslut fattade av landskapsregeringen kan vad gäller lagligheten anföras hos högsta förvaltningsdomstolen om inte förvaltningsdomstolen i landskapslaglag anförtratts denna rättsskipning i ärenden som hör till landskapets behörighetsområde (26 § självstyrelselagen). Därmed avsågs att alla beslut fattade av självstyrelsemyndigheterna var reglerade genom 25 § självstyrelselagen.

Den omständigheten att revisionsverksamheten nu överförs till lagtinget genom landskapslagen förändrar inte det ursprungliga syftet att rättsmedlen för beslut fattade av landskapets myndigheter bör bedömas enligt 25 § självstyrelselagen, det vill säga att beslut av lagtingets organ bör bedömas analogt med beslut av landskapsregeringen. Skulle lagtinget avsett att besvär skulle anföras först till Ålands förvaltningsdomstol skulle detta vara möjligt i stöd av 26 § självstyrelselagen.

Därmed anser jag Ålandsdelegationens utlåtande bör vara så att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger och landskapslagens 15 § inte utgör en behörighetsöverskridning.

Samma resonemang är därmed tillämpligt även vad gäller besvärsmålsbestämmelserna i landskapslagen om ändring av landskapslagen om valfinansiering och landskapslagen om lagtingets kansli.

Helsingfors den 21 januari 2013

Göran Lindholm

Högsta domstolens utlåtande 14.2.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.1.2013 gällande ärendena nr 55-61/08/2012.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har antagit en landskapslag om ändring av lagtingsordningen för Åland och en landskapslag om Landskapsrevisionen. Dessutom har lagtinget antagit landskapslagar som föranleds av reformen i revisionsverksamheten i landskapets förvaltning, nämligen landskapslagen om upphävande av landskapslagen om landskapsregeringens revisionsbyrå, landskapslagen om ändring av 1 och 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling, landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning, landskapslagen om ändring av landskapslagen om valfinansiering samt landskapslagen om ändring av 16 § landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond.

Genom de antagna landskapslagarna omorganiseras landskapets revisionsverksamhet. En ny myndighet bildas för att sköta uppgifterna. Landskapsrevisionen blir en oberoende myndighet under lagtinget. Myndigheten får som uppgift att svara för övervakningen av landskapets finanser, budgetens iakttagande och verkställigheten av lagtingets beslut. Dessutom skall myndigheten svara för att landskapsförvaltningen sköts på ett lagenligt och ändamålsenligt sätt.

I riket genomfördes en motsvarande reform genom lagen om statens revisionsverk (676/2000) i anledning av grundlagsreformen. Revisionsverket överfördes från att ha varit underställt statsrådet till att verka i anknytning till riksdagen. Granskningsverksamheten gjordes oberoende av den verkställande makten som utgör föremål för gransk-

ningen. Samma motiv anges i landskapsregeringens lagförslag ligga bakom reformen i landskapet.

Den föreliggande ändringen i lagtingsordningen reglerar i huvudsak lagtinget och dess verksamhet. Regleringen i de övriga landskapslagarna, som är föremål för granskning, hänför sig förutom till detta område också till landskapets förvaltning. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt landskapsregeringen och myndigheter och inrättningar som lyder under den. Det är sålunda uppenbart att regleringen rör kärnområdet för den lagstiftningsbehörighet som tillkommer landskapet. Därför begränsar sig Högsta domstolen i det följande endast till strukturella frågor och hänvisar i övrigt till de synpunkter som Ålandsdelegationen framfört.

Genom landskapslagen om Landskapsrevisionen bildas en helt ny myndighet i landskapet. Myndigheten är enligt 1 § landskapslagen en oberoende myndighet under lagtinget. Som ovan framförts ger 18 § 1 punkten självstyrelselagen landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Ordalydelsen i lagrummet förefaller inte att ge landskapet någon behörighet att skapa fristående och oberoende myndigheter eller myndigheter som lyder under lagtinget. Det oaktat kan anses underförstått att lagstiftningsbehörigheten måste omfatta en åtgärd av nu föreliggande slag, där uppgifter som till största del tillkommit landskapsregeringen och som enbart gäller den interna övervakningen av landskapets förvaltning och ekonomi överförs till en myndighet som organisatoriskt underlyder lagtinget. Även om betänkligheter kan uppstå huruvida skapande av en oberoende myndighet under lagtinget kan intolkas i 18 § 1 punkten självstyrelselagen, konstaterar Högsta domstolen att enligt 18 § 27 punkten självstyrelselagen har landskapet också lagstiftningsbehörighet i fråga om övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen skall hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet. Mot denna bakgrund förefaller det klart att landskapslagarna, som hänför sig till det centrala inom landskapsförvaltningen, faller under landskapets lagstiftningsbehörighet. Till den del landskapslagarna gäller lagstiftningsområdena landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän föreligger explicit lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen.

Rättsmedel:

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §.

Självstyrelselagen saknar regler om rättsmedel som direkt skulle vara tillämpliga på beslut som fattats av en landskapsmyndighet som inte underlyder landskapsregeringen. Lagtinget har nu, samtidigt som det skapat en sådan fristående myndighet, strävat till att råda bot på denna brist genom 15 § landskapslagen om Landskapsrevisionen. Enligt detta lagrum får myndighetens beslut i förvaltningsärenden överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med 25 § självstyrelselagen för landskapet Åland.

Högsta domstolen konstaterar att i 25 § 1 mom. Självstyrelselagen stadgas som huvudregel att besvär över beslut som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen

anförs hos Ålands förvaltningsdomstol. Enligt 2 mom. i samma paragraf får besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut anföras hos Högsta förvaltningsdomstolen. Med stöd av 26 § självstyrelselagen kan Ålands förvaltningsdomstol i landskapslag anförtros rättskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Den verksamhet som Landskapsrevisionen skall bedriva hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapet hade därför haft behörighet att i landskapslagen anförtro överklagandena över dess beslut till Ålands förvaltningsdomstol. Däremot ger de nämnda lagrummen inte behörighet att anvisa besvären direkt till Högsta förvaltningsdomstolen. Den omständigheten att en motsvarande verksamhet för tillfället sköts av landskapsregeringen, vars beslut överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen, inverkar inte på saken.

I Landskapsrevisionen kommer beslut att fattas i förvaltningsärenden i likhet med vad som sker i rikets motsvarande myndighet Revisionsverket. Enligt 18 § lagen om statens revisionsverk får beslut i Revisionsverkets förvaltningsärenden överklagas hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen. En besvärsväg till Högsta förvaltningsdomstolen från Landskapsrevisionen får sålunda inte i detta fall något stöd i en motsvarande reglering i rikslag.

Med stöd av ovanstående finner Högsta domstolen att 15 § landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning.

Vite:

I 9 § 3 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om valfinansiering stadgas bland annat att Landskapsrevisionen vid vite får förpliktiga en redovisningsskyldig att lämna in en redovisning eller rätta till felet eller bristen. Vitet döms ut av Landskapsrevisionen. Föreläggandet och utdömandet av vite överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om utsättande och utdömande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Överklagande ingår däremot inte i den behörighet som ges i 26 punkten. Som ovan konstaterats har riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §, men någon allmän besvärsväg för överklagande av Landskapsrevisionens beslut kan inte utläsas ur lagrummen. I 19 § 3 mom. självstyrelselagen stadgas emellertid att i en landskapslag kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

I den ännu gällande 9 § 3 mom. landskapslagen om valfinansiering finns ett motsvarande stadgande som anförtro landskapsregeringen den uppgift som Landskapsrevisionen får i det nya stadgandet och besvärsvägen leder följaktligen till Högsta förvaltningsdomstolen. I 10 § 2 mom. rikets lag om kandidaters valfinansiering ingår ett stadgande om besvär från vitesnämnden enligt 15 § lagen om statens revisionsverk till Högsta förvaltningsdomstolen. Den nya landskapsmyndigheten får samma uppgift som vitesnämnden i riket. Stadgandet i 9 § 3 mom. Landskapslagen om ändring av land-

skapslagen om valfinansiering är ett stadgande som i sak överensstämmer med motsvarande stadgande i riket, fastän de val som övervakningen avser inte är identiska. Stadgandet har enligt Högsta domstolens uppfattning med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapets lagstiftning.

Slutledning:

Högsta domstolen finner att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 15 § landskapslagen om Landskapsrevisionen, som utgör en behörighetsöverskridning.

Om en enskild paragraf i en landskapslag har befunnits utgöra en behörighetsöverskridning kan republikens president med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen förordna att lagen skall förfalla i sin helhet eller till någon viss del.

Skulle det nämnda stadgandet om besvär över Landskapsrevisionens beslut förordnas förfalla men landskapslagen till övriga delar träda i kraft skulle lagen sakna regler om möjlighet att söka ändring, vilket i sig är otillfredsställande. Enligt 21 § 2 mom. Finlands grundlag skall rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag. Av detta stadgande följer emellertid också att det inte är tänkbart att ge landskapslagen en sådan tolkning att ett förbud att överklaga skulle föreligga. För överklagande skulle i så fall gälla de allmänna principerna med stöd i lagstiftningen som tryggar ändringssökande i förvaltningsärenden av denna typ i landskapet och riket.

Med hänvisning till det som ovan anförts hemställer Högsta domstolen att 15 § landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet har dock inte en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 1.3.2013:

Republikens president har funnit att besvärsbestämmelsen i 15 § i landskapslagen om Landskapsrevisionen hänvisar till 25 § i självstyrelselagen för Åland trots att sistnämnda bestämmelse inte är tillämplig på ändringssökande av sådana beslut i förvaltningsärenden som fattats av en myndighet under Ålands lagting. Eftersom 15 § i landskapslagen om Landskapsrevisionen därför utgör en behörighetsöverskridning har presidenten beslutat förordna att den ska förfalla.

Nr 9/13, D 10 13 01 1

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om alkohol, antagen av lagtinget 20.3.2013 (ÅFS 58/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.4.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen ska rikets alkohollag (FFS 1143/1994) med vissa avvikelser tillämpas på Åland inom landskapets behörighet till den del den innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker. Hänvisningen i gällande blankettlag till rikets

förordning om alkoholdrycker och sprit (FFS 1344/1994) avlägsnas. Istället intas en delegeringsfullmakt i blankettlagen. I landskapslagen görs även vissa ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten gällande landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt allmän ordning och säkerhet tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 6 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker, medan riket i enlighet med 29 § 1 mom. 4 punkten tillkommer lagstiftningsbehörighet beträffande alkohollagstiftningen i övrigt.

Ordalydelsen i landskapslagens rubrik är missvisande, men av dess 1 § framgår att alkohollagen genom landskapslagen görs tillämplig inom landskapets behörighet till den del den innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker. Övriga delar av alkohollagen utgör riksbehörighet, och är direkt gällande i landskapet. Ålandsdelegationen konstaterar att rikslagen innehåller ett särskilt avsnitt som rubricerats ”Servering”, men rikslagen innehåller även separata stadganden om t.ex. inspektions-, upplysnings-, och registreringsrätt, som även berör utskänkning av alkoholdrycker. Av bestämmelsen i landskapslagens 1 § framgår därför inte helt tydligt vilka paragrafer i alkohollagen som inom landskapets behörighet görs tillämpliga i landskapet. Denna omständighet kan leda till oklarhet vid tillämpningen, men inverkar inte på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Enligt landskapslagens 3 § ska beviljandet av serveringstillstånd, övervakningen av serveringen av alkoholdrycker samt övriga förvaltningsuppgifter, som enligt alkohollagen ankommer på statens myndigheter, handhas på Åland av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet om dessa uppgifter enligt 23 § i självstyrelselagen ankommer på landskapet. Bestämmelsen är vag till den del den inte anger vilka dessa övriga förvaltningsuppgifter är, men den utgör dock enligt Ålandsdelegationens mening inte en behörighetsöverträdelse.

Enligt alkohollagens 22 § 3 mom. kan regionförvaltningsverket vid överträdelse av i lagens 24 § 2 mom. avsett serveringsförbud ge näringsidkaren eller sammanslutningen en anmärkning eller skriftlig varning eller för viss tid, högst sex månader, förbjuda servering av de drycker som avses i bestämmelsen. Ålandsdelegationen utgår från att nämnda åtgärder utgör uppgifter som enligt landskapslagens 3 § ankommer på landskapets myndigheter. Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta om utsättande och utdömmande av vite och andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna härom kan innefattas i landskapslagstiftningen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 5 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 5a § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av alkohollagen ska tillämpas på Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsrege-

ringen föreskriver, till den del författningarna innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 5a § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Av landskapslagens förarbeten framgår att den huvudsakliga avsikten med den nu aktuella lagändringen är att genom ovan beskrivna delegeringsbestämmelse göra de särskilda bestämmelserna i riksförfattningarna om alkoholförsäljning i färdmedel inom landskapets behörighet tillämpliga i landskapet, i första hand på fartyg i trafik mellan Åland och utlandet. Enligt 27 § 13 punkten i självstyrelselagen utgör handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten riksbehörighet. Med anledning härav uppstår frågeställningen om landskapets behörighet gällande tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker även gäller handelsfartyg med hemort på Åland. I regeringens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 75) anges angående nämnda punkt bl.a. följande:

”Begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten skall i princip motsvara begreppen ”privat sjörätt” och ”lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt” i 11 § 2 mom. 8 och 17 punkten i den gällande självstyrelselagen. Den reglering som avser förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart är också enligt förslaget en riksangelägenhet. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfarten till rikets lagstiftningsbehörighet”.

Så uppfattat omfattar begreppet handelssjöfart i 27 § 13 punkten i självstyrelselagen inte ärenden gällande tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker på fartyg, utan landskapets lagstiftningsbehörighet i fråga om utskänkingsrättigheter utsträcker sig till att gälla även handelsfartyg med hemort på Åland. På motsvarande sätt ansåg Ålandsdelegationen i utlåtande 17.2.2010 över en av lagtinget 16.12.2009 antagen landskapslag om ordningsvakter, att begreppet handelssjöfart i 27 § 13 punkten i självstyrelselagen för Åland inte omfattar ordningsvakter ombord på handelsfartyg, utan regleringen av dem hör till landskapets behörighet enligt 18 § 6 punkten.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen har ovan i utlåtandet påtalat vissa oklarheter i landskapslagen, men ansett att de dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Högsta domstolens utlåtande 6.6.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.2013 nr 13/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen (1995:92) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om alkohol. Enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker. Riket har enligt 29 § 1 mom. 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om annan alkohollagstiftning.

Den landskapslag som nu gäller på området stadgar att, förutom alkohollagen, även riksförordningen om alkoholdrycker och sprit med stadgade avvikelser ska tillämpas i landskapet till den del den innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker och alltså faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ur förarbetena till den landskapslag, som nu är föremål för granskning, framgår att ett av lagändringens huvudsyften är att göra riksförordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet (1346/1994) tillämplig beträffande den servering av alkoholdrycker som sker inom området för landskapets lagstiftningsbehörighet. I det sammanhanget har man önskat frånga en sådan lagstiftningsteknik genom vilken man med landskapslag stadgar om tillämpning av stadganden på lägre nivå än lag. För den skull utesluts den nämnda hänvisningen till förordningen om alkoholdrycker och sprit och fogas till landskapslagen ett allmänt stadgande i 5 a § landskapslagen om rätt för landskapsregeringen att genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av alkohollagen ska tillämpas på Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver till den del författningarna innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker.

Högsta domstolen har inget att invända mot en övergång till ett smidigare och normhierarkiskt enklare system att göra bestämmelser på lägre nivå än lag tillämpliga i landskapet. Vad gäller formuleringen av delegeringsbestämmelsen konstaterar Högsta domstolen att utgångspunkten är att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Den föreliggande delegeringsbestämmelsen är i detta avseende något obestämd. Området för den delegerade normgivningsbefogenheten är emellertid i detta fall begränsad av att landskapets behörighet endast omfattar tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker var till kommer att det är fråga om avvikelser från riksreglering på lägre nivå, som utfärdats med stöd av alkohollagen.

Mot denna bakgrund förenar sig Högsta domstolen i det som Ålandsdelegationen framfört och konstaterar att det inte är fråga om en behörighetsöverskridning.

Enligt motiveringarna i landskapsregeringens lagförslag skulle stadgandena i förordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet med landskapsförordning göras tillämplig även ombord på fartyg som är hemmahörande på Åland och som är i trafik mellan Åland och utlandet.

Enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om handelssjöfart medan utskänkning av alkoholdrycker enligt 18 § 13 punkten samma lag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Förutom de källor Ålandsdelegationen har anfört kan noteras att en behörighetsfråga av liknande slag behandlades av Högsta domstolen i avgörandet HD 2005:87. En person på ett fartyg på Åland hade riktat våld mot ordningsmän som hade i uppdrag att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Personen var i förhållande till fartyget utomstående. Högsta domstolen ansåg att incidenten som helhet hade klart svagare anknytning till handelssjöfart än till allmän ordning och säkerhet och ansåg därför att saken gällde allmän ordning och säkerhet på det sätt som avses i 18 § 6 punkten självstyrelselagen. Den lagstiftning som gällde i landskapet på detta rättsområde, som hör till landskapets behörighet, blev tillämpligt. På motsvarande sätt anser Högsta domstolen att utskänkingsverksamheten på fartyg som helhet har en klart svagare anknytning till rättsområdet handelssjöfart än till rättsområdet tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker. Därför ska verksamheten bedömas så att landskapet har behörighet att reglera också utskänkningen på fartyg.

För att regleringen inom ett område där landskapet har lagstiftningsbehörighet ska kunna bli en fungerande helhet stadgas i 18 § 25 punkten självstyrelselagen att landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom dessa rättsområden. Riket har däremot enligt 27 § 22 punkten samma lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i den ovan nämnda 18 § 25 punkten. Den straffbestämmelse som redan ingår i landskapslagen genomgår nu en lagteknisk följdändring då hänvisningen till förordningen om alkoholdrycker och sprit ersätts med en mera allmän hänvisning till bestämmelser som utfärdats med stöd av alkohollagen. För att straffstadgandet i 5 § 2 mom. landskapslagen ska bli tillämpligt ska förseelsen enligt dess ordalydelse avse bestämmelser som gäller serveringsförbud, serveringstider, serveringsmängder eller betalningssättet eller skyldigheten att ge räkning vid serveringen. Vad gäller skyldigheten att ge räkning ger stadgandet i dagens rättsläge orsak till följande reflektioner.

Ett brott mot skyldigheten att ge räkning vid serveringen uppfyller enligt landskapslagen sådan den är idag och sådan den föreslås ändrad brottsrekvisitet för alkoholförseelse. Skyldigheten att ge räkning regleras i rikslagstiftning i 25 § förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994) och i straffstadgandet i 50 a § 5 mom. alkohollagen. Både skyldigheten och påföljden är för tillfället reglerad på samma sätt i landskapet som i riket.

Regeringen har 28.3.2013 avgett en proposition med förslag till lag om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning och lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter (RP 23/2013 rd) till riksdagen. Propositionen behandlas för tillfället i riksdagens

ekonomiutskott. I propositionen föreslås att en försäljare inom näringsverksamhet, med vissa undantag, ska ha en skyldighet att erbjuda kunden kvitto om betalningen sker kontant eller på annat sätt som kan jämföras med kontant betalning (4 §). Den föreslagna lagstiftningen är ett led i den effektiverade kampen mot grå ekonomi. Avsikten är att lagen skulle träda i kraft 1 januari 2014.

Enligt förslaget skulle tillsynsmyndigheten kunna ålägga näringsidkaren att betala försumelseavgift, om skyldigheten att erbjuda kvitto har försumrats. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 14/2013 rd s. 2) karakteriserat denna påföljd som en administrativ påföljd av sanktionskaraktär för en lagstridig gärning. Utskottet har bland annat konstaterat att artikel 4 i tilläggsprotokoll 7 till Europakonventionen innehåller den så kallade *ne bis in idem*-regeln, som innebär att ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan har blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat. Utskottet drar bland annat slutsatsen att det står klart att *ne bis in idem*-regeln måste beaktas när bestämmelserna om försumelseavgift skulle komma att tillämpas.

I riket avser man att slopa den särskilda skyldigheten att ge räkning eller något annat verifikat över serverade alkoholdrycker genom att upphäva 25 § 3 mom. statsrådets förordning om alkoholdrycker och sprit efter det att riksdagen har godkänt förslaget till lag om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (RP 23/2013 rd s. 24).

I propositionen konstateras att både justitieministeriet och Ålands landskapsregering i sina remissyttranden har ansett att skyldigheten att erbjuda kvitto hör till ett område av lagstiftningen som enligt den fördelning av behörighet mellan riket och landskapet som anges i självstyrelselagen för Åland närmast faller inom rikets lagstiftningsbehörighet och att den föreslagna lagen därför i princip också ska äga tillämpning i landskapet Åland. Såsom rättsområden som berörs av lagstiftningen framförs kampen mot ekonomisk brottslighet, skattekontroll, bokföring och konsumentskydd. I propositionen anser man därför att utgångsprincipen är att lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen hör till riket (RP 23/2013 rd s. 19 och 21). Det nämnda lagrummet hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen ska hänföras dit.

Vid en bedömning av regleringen i detta fall anser Högsta domstolen att det inte finns skäl att fästa avseende vid smärre terminologiska skillnader och utgår från att erbjudande av räkning, kvitto och annat verifikat kan anses avse samma handling med avsikt att verifiera betalningen av ett inköp.

Högsta domstolen konstaterar att det faktum att man i riket håller på att genomföra lagstiftning som kan överlappa landskapslagstiftning inte i sig inverkar på bedömningen av landskapets lagstiftningsbehörighet. Inte heller den omständigheten att regeringen så väl som landskapsregeringen funnit att den nya allmänna och mera omfattande regleringen som gäller kvitto hör till rikets lagstiftningsbehörighet har betydelse för denna bedömning. Så länge ingen allmän plikt att ge räkning förelegat har det varit naturligt att bedöma en skyldighet att ge räkning utgående från det rättsområde på vilket denna skyldighet genomförs. Det är sålunda naturligt att hänföra den begränsade plikten att ge räkning som gäller vid utskänkning av alkoholdrycker till samma rättsområde, som själva utskänkningen. Av en näringsidkare, som innehar tillstånd för utskänkning, kan

förutsättas även skyldighet att utfärda räkning. Den omständigheten att denna skyldighet tjänar många kontrollsyften minskar inte dess närhet till tillståndet för utskänkning.

En följd av att landskapslagen och den lag som föreslås i riket samtidigt skulle tillämpas i landskapet skulle vara att det i landskapet skulle föreligga ett dubbelt påföljdssystem för en gärning som endast innebär en underlåtelse att utfärda räkning vid utskänkning av alkohol. I riket skulle för motsvarande gärning endast finnas påföljden försummelseavgift. Denna omständighet inverkar i sig inte på behörighetsfrågan. Högsta domstolen konstaterar vidare att grundlagsutskottet redan i sitt ovan nämnda utlåtande förutsett situationer, där såväl försummelseavgift och straffrättsliga sanktioner skulle bli aktuella. Enligt grundlagsutskottet skulle de förfaringssätt, som påkallats av regeln om ne bis in idem, bli tillämpliga.

Lagstiftningskontrollen förutsätter i regel inte något ställningstagande om hur utvecklingen av lagstiftningen i samhället kan påverka fördelningen av lagstiftningskompetensen mellan riket och landskapet (jfr dock utlåtande 29.6.2007 OH 2007/75 om antagande av landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling m.m.) Högsta domstolen har inte funnit någon sådan förändring i rättsläget som skulle tala för att en behörighetsöverskridning skett i detta fall.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet varför det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 28.6.2013.

Nr 10/13, D 10 13 01 2

Landskapslag om ändring av 3 och 4 §§ landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet, antagen av lagtinget 20.3.2013 (ÅFS 33/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.4.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet ändras så att den som bedriver radio- och televisionsverksamhet för vilket det inte krävs tillstånd eller som tillhandahåller beställ-tv ska anmäla sig till programnämnden. Kravet på förhandsanmälan slopas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om postväsendet och rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av radio- och televisionsprogram.

Av landskapslagens förarbeten framgår att avsikten med lagändringen är att undanröja den bristande reglering som Europeiska kommissionen påtalat vid sin granskning av

hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster har genomförts i åländsk lagstiftning. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 17.5.2013.

Nr 11/13, D 10 13 01 3

Landskapslag om tillämpning på Åland av 1 a kap. vägtrafiklagen, antagen av lagtinget 3.4.2013 (ÅFS 37/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.4.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en blankettlag, enligt vilken 1 a kap. i rikets vägtrafiklag (FFS 267/1981, nedan rikslagen) med vissa avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft riket. Det nya 1 a kap. i rikslagen består av två paragrafer, av vilka 5 a § innehåller de viktigaste definitionerna beträffande intelligenta trafiksystem (ITS) och 5 b § anger de principer som ska tillämpas vid införande av ITS-system.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller vägtrafik på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 21 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter ska på Åland skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningsuppgifterna grundar sig på landskapets behörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänklig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträ-

delse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

I landskapslagens 3 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av 5 b § 2 mom. i rikslagen ska tillämpas på Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 3 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdas med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i rikslagen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Avsikten med landskapslagen är att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (2010/40/EU) om ett ramverk för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportslag i landskapslagstiftningen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Ålandsdelegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, men ansett att stadgandet inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 17.5.2013.

Nr 12/13, D 10 13 01 4 – D 10 13 01 6

1. Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om plantmaterial, 2. landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om skydd för växters sundhet, 3. landskapslag om ändring av 3 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel, antagna av lagtinget 8.4.2013 (ÅFS 97-99/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.4.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

De två först nämnda landskapslagarna utgör s.k. blankettlagar, enligt vilka dels rikets lag om plantmaterial (FFS 1205/1994) och dels rikets lag om skydd för växters sundhet (FFS 702/2003) med vissa i landskapslagarna angivna avvikelser ska tillämpas i landskapet. Ändringar i rikslagarna ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter, som enligt de antagna rikslagarna ankommer på riksmyndigheterna, ska i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. I landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel görs av blankettlagarna föranledda ändringar, vilka inte föranleder separata kommentarer från Ålandsdelegationens sida. Samtidigt upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om plantmaterial och växtskydd (ÅFS 91/1995), genom vilken ovan nämnda rikslag redan är tillämpliga i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagarna gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, samt landskapets myndigheter vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 15 punkterna i självstyrelselagen. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet (RP 73/1990 rd s. 77). Lagstiftningsbehörigheten i fråga om förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare hör enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen till riket. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

De antagna rikslagarna berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt sistnämnda punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till den del bestämmelserna i rikslagarna berör angelägenheter som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen. Enligt 31 § i självstyrelselagen är riksmyndigheterna skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Enligt 4 § i lagen om skydd för växters sundhet får växter, växtprodukter och andra föremål med vilka skadegörare lätt kan spridas marknadsföras, produceras för marknadsföring, lagras, importeras och exporteras endast av en sådan aktör som finns i växtskyddsregistret. Grundlagsutskottet har i utlåtande GrUU 56/2002 rd över regeringens proposition RP 99/2002 rd till nämnda rikslag granskat denna registreringskyldighet i den ordalydelse den då hade i förhållande till näringsfriheten, som är tryggad i 18 § 1 mom. i grundlagen. Utskottet ansåg att registreringskyldigheten hade fullt acceptabla grunder med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom de i sista hand har samband med människors hälsa och en hälsosam miljö. Avgränsningarna i paragrafen var lämpliga med tanke på regleringens proportionalitet. Lagförslaget innehöll enligt utskottet även tillräckligt noggranna bestämmelser om villkoren för registrering. Ålandsdelegationen delar grundlagsutskottets uppfattning, och anser att regleringen inte heller i gällande utformning är problematisk med beaktande av 18 § 1 mom. i grundlagen. Motsvarande gäller även beträffande det i 3 § i lagen om plantmaterial reglerade godkännandet och registreringen av leverantörer av plantmaterial.

I blankettlagarnas 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagarna ankommer på myndigheter i riket ska i landskapet skötas av landskapets myndigheter till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Dessa bestämmelser är till sitt innehåll vaga och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelserna är därför betänkliga med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelserna utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att de enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Enligt 13 § i lagen om skydd för växters sundhet är jord- och skogsbruksministeriet en sådan central myndighet i Finland som avses i rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning antyder artikel 1.4 i ovannämnda direktiv att varje medlemsstat kan ha endast en ansvarig central myndighet som inför kommissionen ansvarar för de uppgifter som enligt direktivet ankommer på denna myndighet. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EU-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande

till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter (HD 28.8.1998). Eftersom utnämmandet av nämnda myndighet således utgör riksbehörighet, blir bestämmelsen i nämnda blankettlags 2 § om att de förvaltningsuppgifter inom landskapets behörighet som enligt den antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet ska skötas av landskapets myndigheter, härvid inte tillämplig. Utnämmandet av en enda ansvarig central myndighet inverkar inte på den i självstyrelselagen angivna behörighetsfördelningen i förhållandet mellan riket och landskapet, och utesluter inte utnämmandet av andra ansvariga officiella organ inom landskapsförvaltningen. Det ankommer på den ansvariga centrala myndigheten att anmäla de ansvariga officiella organen till kommissionen och de andra medlemsstaterna i enlighet med direktivets bestämmelser.

I blankettlagarna har intagits från rikslagstiftningen avvikande bestämmelser om avgifter till landskapet. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagarna. I fråga om grunderna för avgifterna ska landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Straffbestämmelserna i den antagna rikslagstiftningen kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I straffbestämmelserna i de nu aktuella rikslagarna anges att den som bryter mot ett förbud eller åläggande som har meddelats med stöd av ifrågavarande lag som förenats med vite, inte kan dömas till straff för samma gärning, om vitet har dömts ut. Dessutom anges att anmälan till åtalsprövning inte behöver göras, om förseelsen som helhet betraktad kan anses vara uppenbart ringa. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen även ingår att inta bestämmelser om när anmälan om åtalsprövning inte behöver göras eller när en person kan lämnas obestraftad, förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar.

I 7 kap. i lagen om skydd för växters sundhet ingår bestämmelser om skadestånd, och enligt 7 § i blankettlagen ska dessa kostnader som i riket ersätts av statens medel på Åland ersättas av landskapets medel. Med anledning härav konstateras att skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller inom landskapets behörighet utgör frågan en landskapsbehörighet. Till den del bestämmelserna utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. De nu aktuella bestämmelserna föranleder inte anmärkningar.

Besvärbestämmelserna i blankettlagarna överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Enligt de antagna rikslagarna kan auktoriserade inspektörer anlitas för tillsynsuppgifter. Med anledning härav påpekas att grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig

skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. De tillsynsuppgifter rikslagarna avser innefatta inte betydande utövning av offentlig makt. I landskapslagarna har inte intagits, fränsett språkstadgandena, några från rikslagarna avvikande bestämmelser i fråga om dessa uppgifter, varför bestämmelserna inte föranleder anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Rikslagarna innehåller bestämmelser om tillsyn, rätt att få uppgifter och utlämnande av uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt rikslagstiftningen har tillsynsmyndigheterna och auktoriserade inspektörer rätt att få tillträde till odlingar och andra områden, produktionsutrymmen, register, leverantörens bokföring samt att avgiftsfritt få ta prover m.m. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet har de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen. Det gäller även bestämmelserna i rikslagarna om rätt att få uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Rikslagarnas bestämmelser om inspektioner har formulerats i enlighet med detta.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt förbud och andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

I blankettlagarnas 11 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagstiftningen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt ordalydelseerna är delegeringsstadgandena i landskapslagarna vaga till den del de bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagarna. Innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagarna samt den antagna rikslagstiftningen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna genom att landskapsrege-

ringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandena ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte någon behörighetsöverskridning.

I de genom blankettlagarna antagna landskapslagarna ingår ett flertal hänvisningar till Europeiska gemenskapens bestämmelser på området. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Ålandsdelegation har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande blankettlagarnas 2 §, men ansett att stadgandena inte påverkar behörighetsfördelningen. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 3 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel förutsätter att även de övriga landskapslagarna träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 6.6.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.2013 nr 15-17/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sina beslut antagit landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om plantmaterial (1205/1994), landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd för växters sundhet (702/2003) och landskapslagen om ändring av 3 och 6 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel (1563/2011). De två förstnämnda landskapslagarna ersätter tidigare motsvarande blankettlagar. Den tredje landskapslagen, som också är en blankettlag, genomför några mindre följdändringar.

Enligt landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om plantmaterial ska lagen om plantmaterial tillämpas i landskapet med vissa avvikelser som regleras i landskapslagen. Landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd för växters sundhet gör på motsvarande sätt att regleringen i riket på området blir gällande inom landskapet.

Landskapslagarna gäller framför allt jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen samt näringsverksamhet. Landskapet har lagstiftningsbehörighet på dessa områden enligt 18 § 15 och 22 punkten självstyrelselagen. För näringsverksamheten gäller vissa undantag som nämns i 22 punkten av vilka endast 27 § 33 punkten har relevans i detta fall. Riket har behörighet enligt 27 § 33 punkten om förebyggande av införsel av växtförstörare till landet. Stadgandet innebär inget hinder för den lagstiftning, som nu genomförs.

Förvaltningsuppgifterna som enligt rikslagarna ankommer på rikets myndigheter ska på de områden, som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Även om det är klart att en bestämmelse med detta innehåll begränsar sig till de frågor som ankommer på landskapet, förenar sig Högsta domstolen i de synpunkter Ålandsdelegationen i detta avseende framfört om god lagstiftning och individens rättsskydd.

De stadganden om straff och vite i rikslagarna som införts i landskapet genom blankettlagarna hör enligt 18 § 25 och 26 punkterna till landskapets behörighetsområde.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Behörigheten att ge regler i förordningar är begränsad även så att bestämmelserna ska finnas i landskapslag om de gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Begränsningen har sin motsvarighet i 80 § Finlands grundlag. Utgångspunkten är att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt 11 § landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om plantmaterial kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om plantmaterial ska tillämpas på Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. I 11 § landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd för växters sundhet ingår ett motsvarande stadgande. Ordalydelseorna avspeglar inte de begränsningar som ovan angetts. De ändringar i tillämpningen av riksförfattningarna som landskapsregeringen kan föreskriva begränsas emellertid av att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Stadgandena gäller en rätt att göra modifikationer i förordningar och riksförfattningar på lägre nivå, som således inte reglerar sakförhållanden eller områden som kräver normgivning på lagnivå. Högsta domstolen har tidigare anfört kritik mot en motsvarande delegeringsteknik, men inte ansett den innebära en behörighetsöverskridning.

Högsta domstolen har i övrigt i sin granskning tagit del av Ålandsdelegationens detaljerade genomgång av de behörighetsfrågor som lagtingsbesluten aktualiserar och kan, även för undvikande av upprepning, meddela att den förenar sig i de synpunkter som delegationen framfört och de slutsatser den gjort.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagarna faller inom landskapets behörighet varför det inte torde föreligga hinder för att landskapslagarna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 28.6.2013.

Nr 13/13, D 10 13 01 15 – D 10 13 01 17

1. Landskapslag om skattelättnader vid kommunalbeskattningen för skatteåren 2013-2015, 2. landskapslag om ändring och temporär ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, 3. landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst, antagna av lagtinget 10.4.2013 (ÅFS 34-36/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.4.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen berättigas en skattskyldig som bedriver näringsverksamhet att, på det sätt som föreskrivs i lagen om höjda avskrivningar på produktiva investeringar skatteåren 2013-2015 (FFS 699/2012), i kommunalbeskattningen dra av anskaffningsutgifterna för byggnader, maskiner och anläggningar som den skattskyldige använder i produktiv verksamhet och tar i bruk kalenderåren 2013-2015. Dessutom berättigas aktiebolag och andelslag att vid kommunalbeskattningen under skatteåren 2013-2015 från sin inkomst av näringsverksamhet göra ett tilläggsavdrag för forsknings- och utvecklingsverksamhet i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om ett tilläggsavdrag för forsknings- och utvecklingsverksamhet under åren 2013-2015 (FFS 992/2012).

Skattesatserna för samfund och samfällda förmåner vid kommunalbeskattningen ändras. Samtidigt ändras procentsatsen för det belopp som betalas till kommunerna som kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjes-skatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapets behörighet gällande kommunalbeskattningen ingår att på nu företaget sätt lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten (jämför Högsta domstolens utlåtande 12.12.2011, nr. 2807).

I landskapslagens 3 § 2 mom. har intagits en bestämmelse om att hänvisningarna i den antagna rikslagstiftningen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen såvitt motsvarande bestämmelser finns i landskapslagstiftningen. Av stadgandet kan inte uttryckligen utläsas vilka bestämmelser i landskapslagstiftningen som avses, varför det är oklart. Stadgandet är av denna orsak

inte lagtekniskt tillfredsställande, men utgör det oaktat inte en behörighetsöverskridning. Till den del de hänvisningar som i rikslagen görs till annan rikslagstiftning berör rättsområden som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Enligt övergångsbestämmelserna får lagändringarna viss retroaktiv verkan, eftersom de till vissa delar ska tillämpas från ingången av skatteåret 2013. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att grundlagen inte innehåller något absolut förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Däremot följer av grundlagens egendomsskydd samt av allmänna rättsprinciper, såsom kraven på förutsägbarhet och skälighet, att retroaktiv skattelagstiftning ska undvikas. Ändringarna har varit förutsägbara och de kan inte anses oskäliga. Hinder för en retroaktiv tillämpning av landskapslagarna föreligger inte.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 3 § 2 mom., men ansett att stadgandet inte strider mot behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 17.5.2013.

Nr 15/13, D 10 13 01 7 – D 10 13 01 14

1. Polislag för Åland, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet, 3. landskapslag om ändring av räddningslagen för landskapet Åland, 4. landskapslag om ändring av 1 och 10 §§ landskapslagen om behandling av berusade, 5. landskapslag om ändring av landskapslagen om ordningsvakter, 6. landskapslag om ändring av 3 § förvaltningslagen för landskapet Åland, 7. landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter, 8. landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, antagna av lagtinget 8.4.2013 (ÅFS 87-94/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 31.5.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om polisens uppgifter, allmänna principer om polisens verksamhet, polisens befogenheter, medborgarnas skyldigheter mot polisen, tystnadsplikt och tystnadsrätt, skadestånd och arvoden. I landskapslagen har även tagits bestämmelser om straff, besvär och internationellt samarbete. Landskapslagen motsvarar huvudsakligen rikets polislag (FFS 872/2011, nedan rikslagen). Såväl i landskapslagen om Ålands polismyndighet som räddningslagen för landskapet Åland intas bestämmelser om att det ankommer på Ålands polismyndighet att sköta mottagande av nödmeddelanden och alarmering av räddningsenheter. Landskapsregeringen ska tillsätta en styrelse för polismyndigheten. Dessutom görs vissa av den nya polislagen påkallade ändringar i landskapslagen om behandling av berusade, landskapslagen om ordningsvakter, förvaltningslagen för landskapet Åland, landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter och landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet samt brand- och räddningsväsendet till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen hänförs ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet. Även lagstiftningen om medborgarskap och pass samt utlänningslagstiftningen, vilka aktualiseras i polisens tillståndsförvaltning, hör enligt 27 § 26 punkten i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Riket har jämlikt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet.

Av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen framgår att polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Närmare bestämmelser rörande förvaltningsbehörigheten av de polisiära uppgifterna mellan riket och landskapet har intagits i överenskommelseförordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 1177/2009, ÅFS 33/2011). Bestämmelsen i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. berättigar landskapets polis, men inte annan landskapsmyndighet, att förutom upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även utföra övriga uppgifter som hör till polisen om inte annat bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde såsom förundersökning. I landskapslagen har intagits hänvisningar till nämnda förordning. Dessa hänvisningar gäller så länge överenskommelseförordningen är i kraft. Enligt vad Ålandsdelegationen kunnat konstatera har bestämmelserna i nämnda överenskommelseförordning beaktats i landskapslagen. I 1 kap. 1 § i landskapslagen anges som polisens uppgift även att utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Bestämmelsen är gällande i landskapet med stöd av nämnda överenskommelseförordning och kan i stöd av den intas i landskapslagen. I landskapslagen hänvisas också till överenskommelseförordningen om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (FFS 420/2004, ÅFS 21/2004), som även innehåller bestämmelser om polisuppgifter.

Till den del polisväsendet på Åland hör till rikets behörighet gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen. I landskapslagen har även intagits bestämmelser som reglerar riksmyndigheternas verksamhet. I landskapslag kan riksmyndigheterna påföras uppgifter inom gränserna för sin allmänna behörighet.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. avvikelser från grundlag och de medborgerliga rättigheterna till rikets behörighet. I landskapslagen har intagits ett stort antal bestämmelser om tvångsåtgärder som inkräktar på de i 2 kap. i grundlagen

angivna medborgerliga rättigheterna. Det gäller bl.a. de i landskapslagens 5 kap. reglerade hemliga metoderna för inhämtande av information. Som en allmän princip har i landskapslagens 1 kap. 2 § intagits en bestämmelse om att polisen ska respektera de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när polisen utövar sina befogenheter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter.

Av framställningen ovan framgår att i landskapslagen ingår ett stort antal stadganden som utgör riksbehörighet. Med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Till den del förvaltningsuppgifter överförts i stöd av ovan nämnda överenskommelseförordningar påverkar detta inte behörighetsfördelningen på lagstiftningens område.

Förhållandet till utländska makter utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt, med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. I fråga om detta konstateras att landskapslagens 5 kap. 27 § reglerar observation och teknisk observation som utförs av främmande staters tjänstemän. Stadgandet berör förundersökning, men Ålandsdelegationen konstaterar att med behöriga tjänstemän avses i artikel 40, liksom i artikel 41 i Schengen-konventionen, polismän i det ena avtalslutande landet. Därför innebär det ingen avvikelse i sak att i landskapslagens 5 kap. 27 § intagits en hänvisning till behöriga tjänstemän enligt artikel 40 i Schengenkonventionen, medan rikslagens 5 kap. 27 § hänvisar till behöriga tjänstemän enligt artikel 41 i nämnda konvention.

I landskapslagens 5 kap. 27 § 1 mom. och 43 § 3 mom. samt 9 kap. 10 § används uttrycket "Finland och Åland". Uttrycket används uppenbarligen i syfte att ange att bestämmelserna även gäller Åland. Uttrycket överensstämmer dock inte med den terminologi som används i självstyrelselagen, där Finland används som landsnamn och riket som benämning på övriga Finland förutom Åland. Denna felaktighet, som i och för sig i vissa sammanhang kan vara vilseledande bland annat gällande Ålands statstillhörighet, inverkar enligt Ålandsdelegationens uppfattning emellertid inte på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Enligt landskapslagens 5 kap. 63 § 1 mom. ska landskapsregeringen och polismästaren övervaka polismyndighetens inhämtande av information enligt kapitlet, såvida inget annat bestäms med stöd av republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland. Enligt motsvarande bestämmelse i 5 kap. 63 § 1 mom. i rikslagen ska polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information övervaka inhämtande av information enligt kapitlet. Kapitlet gäller inhämtande av information i syfte att förhindra, avslöja eller avvärja risk för brott och berör sådana brott som är att hänföra till rikets behörighet. Härvid bör beaktas att i kapitlet beskrivna åtgärder även inverkar på de grundlagsskyddade rättigheterna, som utgör riksbehörighet. Med anledning härav, och då överenskommelseförordningen endast berättigar landskapets polis men inte annan landskapsmyndighet att utföra polisuppgifter hänfödda till rikets behörighet, utgör bestämmelsen i landskapslagens 5 kap. 63 § 1 mom. en behörighetsöverskridning till den del den berättigar landskapsregeringen att övervaka inhämtandet av i lagrummet avsedd information.

I landskapslagens 7 kap. 1 § 2 mom. har beträffande tystnadsplikten för tjänstemän som hör till polisens personal intagits en hänvisning till bl.a. 17 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland, medan motsvarande lagrum i rikets polislag bl.a. hänvisar till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Stadgandet i landskapslagen bör anses avse tjänstemannarättsliga och andra allmänna förvaltningsmässiga regleringar som utgör landskapsbehörighet. Däremot gäller rikets offentlighetslagstiftning om tystnadsplikt även personalen vid Ålands polismyndighet beträffande ärenden som utgör riksbehörighet. Så uppfattad utgör bestämmelsen inte en behörighetsöverskridning.

Landskapslagen innehåller ett flertal bestämmelser om polismyndighetens rätt att få information samt utlämnande av information. Regleringen av personuppgifter berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen kan beröra. Regleringen av personuppgifter berör även det i grundlagens 10 § tryggade skyddet för privatlivet. Enligt nämnda paragraf ska närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Till den del regleringen av personuppgifter i den nu aktuella landskapslagstiftningen gäller ärenden som utgör riksbehörighet, kan de enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I landskapslagens 7 kap. 6 § har intagits en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter föreskrivs om utlämnande av information ur personregister via teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till andra myndigheter och om utlämnande av information till utlandet. Varken i nämnda hänvisningsbestämmelse eller i den landskapslag bestämmelsen hänvisar till begränsas utlämnandet av ifrågavarande uppgifter till att gälla ärenden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Den landskapslag som hänvisningen gäller är dock en blankettlag, enligt vilken rikslagens stadganden som sådana äger tillämplighet på Åland. Därför uppstår ingen kompetensöverskridning till den del hänvisningen omfattar områden som utgör riksbehörighet och den för klarhetens skull har intagits i paragrafen. Detsamma gäller i tillämpliga delar även övriga hänvisningar i landskapslagen till nämnda blankettlag.

Landskapslagens 8 kap. innehåller bestämmelser om landskapets skadeståndsansvar. Med anledning härav konstateras att skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller inom landskapets behörighet, såsom allmän ordning och säkerhet, utgör frågan en landskapsangelägenhet. Till den del bestämmelserna utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Landskapslagens 8 kap. föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 9 kap. 7 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärsmåttbestämmelserna i landskapslagens 9 kap. 9 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Delegeringsbestämmelser, som berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vissa i landskapslagarna reglerade ange-

lägenheter, finns i 5 kap. 65 § och 9 kap. 11 § i landskapslagen samt i 5 g § 2 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet och i 55 § 2 mom. i landskapslagen om ändring av räddningslagen för landskapet Åland. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i lag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagstiftningen, anser Ålandsdelegationen att delegeringarna, som i sak motsvarar de delegeringar som finns i motsvarande rikslagstiftning, uppfyller nämnda krav. Däremot är det möjligt att i landskapslag endast inta delegeringsfullmakter inom landskapets behörighetsområden. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är det inte möjligt att i landskapslagens 5 kap. 65 § berättiga landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om ordnande av och tillsyn över användningen av i kapitlet avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de rapporter som ska lämnas för tillsynen, eftersom förordningsfullmakten gäller ärenden som utgör riksbehörighet. Denna delegeringsbestämmelse utgör härigenom en behörighetsöverskridning.

Dessutom konstaterar Ålandsdelegationen att 11 § 4 mom. i landskapslagen om Ålands polismyndighet berättigar landskapsregeringen att meddela polisen närmare föreskrifter och anvisningar om de åtgärder som polisen enligt lagen eller med stöd av den utfärdade bestämmelser ska vidta. Bestämmelsen är vag till sitt innehåll, men begränsar sig enligt dess ordalydelse till landskapets behörighet och gäller inte ärenden som hör till området för lag. Med beaktande även av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att bestämmelsen inte utgör en behörighetsöverskridning.

I landskapslagen om Ålands polismyndighet intas bestämmelser om en styrelse för polismyndigheten. Som en av styrelsens uppgifter anges i lagens 1 c § 8 punkt att styrelsen ska se till att alla delar av verksamheten fungerar på svenska. Ålandsdelegationen finner att lagrummets formulering i sig är förenlig med bestämmelserna i självstyrelselagen, men vill i förtydligande syfte framhålla att lagrummet inte får tillämpas på ett sådant sätt att det innebär större inskränkningar i rätten att använda andra språk än svenska än vad självstyrelselagen uttryckligen berättigar till. Därtill finns särskilda språkbestämmelser i förundersökningslagen (FFS 805/2011), som gäller även på Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom beträffande landskapslagens 5 kap. 63 § 1 mom. och 65 §. De felaktiga stadgandena inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Ålandsdelegationen har ovan konstaterat att landskapslagen huvudsakligen reglerar ärenden som utgör riksbehörighet. Dessa stadganden kan som i sak överensstämmande med motsvarande stadganden i en rikslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas i landskapslagen enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen. Vid tidpunkten för avgivande av detta utlåtande överensstämde dessa stadganden i sak med motsvarande stadganden i rikslagen. Eventuella av riksdagen företagna ändringar av rikslagen före landskapslagen föredras inför republikens president, kan dock medföra behörighetsöverskridningar i fråga om sådana i landskapslagen reglerade ärenden som utgör riksbehörighet.

Avslutningsvis konstaterar Ålandsdelegationen att tillämpningen av 1 § 1 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet, 90 § 4 mom. i landskapslagen om ändring av räddningslagen för landskapet Åland, 1 § i landskapslagen om ändring av 1 och 10 §§ landskapslagen om behandling av berusade, 10 § 3 mom. och 25 § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om ordningsvakter, 3 § i landskapslagen om ändring av 3 § förvaltningslagen för landskapet Åland samt 3 § i landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter förutsätter att även polislagen för Åland träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 28.6.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 6.6.2013 nr 18-25/08/2013.

Utlåtande:

Allmänna synpunkter:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har antagit en ny polislag för Åland. Dessutom har lagtinget antagit landskapslagar om ändringar av vissa landskapslagar som har anknytning till polislagen, nämligen landskapslagen om Ålands polismyndighet, räddningslagen för landskapet Åland, landskapslagen om behandling av berusade, landskapslagen om ordningsvakter, förvaltningslagen för landskapet Åland, landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter och landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet.

I sak motsvarar den antagna polislagen till stora delar den gällande polislagen för landskapet Åland (ÅFS 2000:49). Lagen är dock mera detaljerad än den nuvarande lagen och reglerar bland annat polisens befogenheter mera exakt. Den antagna lagen motsvarar i huvudsak rikets nya polislag (FFS 872/2011) som träder i kraft 1.1.2014. Den antagna polislagen för Åland samt största delen av de ändringar i landskapslagarna som påkallats av den nya polislagen skall träda i kraft samma dag som rikets nya polislag. Endast den antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet skall till största del träda i kraft så snart som möjligt.

Den antagna polislagen för Åland:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsregeringen. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet också i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten, samt i fråga om brand- och räddningsväsendet. Riket har enligt 27 § 1, 23, 24, 27, 34 och 35 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat grundlag, vilken omfattar bland annat de medborgerliga fri- och rättigheterna, samt förundersökning, administrativa ingrepp i den personliga friheten, skjutvapen och skjutförmödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som stadgas i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Republikens president har med samtycke av Ålands landskapsregering gett en förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 1177/2009). I förordningen preciseras polisens uppgifter och organisation på Åland. Enligt 1 § ska dels landskapet, dels riket svara för polisväsendet i landskapet, och polisens olika uppgifter är delade mellan landskapets och rikets polis. På basis av självstyrelselagen och den klagande förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland kan man konstatera att polisens verksamhet på Åland dels hör till landskapets och dels till rikets lagstiftningsbehörighet.

Den nuvarande polislagen för landskapet Åland följer i huvudsak rikets polislag (FFS 493/1995). Den nuvarande landskapslagen har under åren ändrats för att anpassa den till ändringar i rikets polislag. Ur förarbetena till de landskapslagar, som nu är föremål för granskning, framgår att allmänhetens behov är orsaken till att landskapet har en egen polislag i stället för en blankettlag. Polislagen berör människors dagliga liv och ger svar på frågor som ofta uppkommer i samhället. Både ur polisens och ur medborgarnas synvinkel är det viktigt att polisens befogenheter samt medborgarnas rättigheter och skyldigheter i förhållande till polisen finns tillräckligt detaljerat reglerade i en författning. Därför, och också för att underlätta arbetet för de tjänstemän som berörs av bestämmelserna, har det ansetts viktigt att polislagstiftningen kan återfinnas som en helhet i en landskapslag. Samma motivering gäller också valet av lagstiftningsteknik för den antagna nya polislagen för Åland.

Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Högsta domstolen konstaterar att den lagstiftningsteknik som landskapsregeringen och lagtinget har valt i fråga om polislagen är väl motiverad men krävande. På grund av delad lagstiftningsbehörighet kräver en egen polislag i landskapet i praktiken ändringar då rikets polislag ändras. Även om de ändringar som hänför sig till rikets lagstiftningsbehörighet som sådana är direkt tillämpliga i landskapet, kan syftet med en informativ, enhetlig polislag för Åland inte uppnås om inte landskapslagen ändras för att motsvara relevanta ändringar i rikets polislag. Ur förarbetena till den nya polislagen för Åland framgår att landskapsregeringen är väl medveten om att den valda lagstiftningsmodellen leder till ett kontinuerligt arbete med att följa upp ändringar som framdeles görs i rikets pol-

islag. I förarbetena nämns att det redan har upptäckts ändringsbehov och att landskapsregeringen senast då ändringarna i rikslagen blivit behandlade i riksdagen måste återkomma med ett motsvarande lagförslag till lagtinget.

Högsta domstolen understryker att uppföljningen av ändringarna i rikets polislag förutsätter goda kontakter till de instanser som bereder lagändringarna. Brister i samarbete kan leda till mycket korta tidsfrister och i värsta fall till normkonflikter, tolkningssvårigheter och osäkerhet om vad som är gällande rätt i landskapet.

Som det framgår av Ålandsdelegationens utlåtande och det som framförts ovan, omfattar den antagna polislagen för Åland ett stort antal stadganden som utgör riksbehörighet. Sådana stadganden finns till exempel i lagens 5 kap. där det finns bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information, vilka kan inkräkta på de i 2 kap. grundlagen tryggade medborgerliga fri- och rättigheterna. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen betyder denna omständighet dock inte i sig en behörighetsöverskridning om innehållet i landskapslagen i sak överensstämmer med rikslagstiftningen. Högsta domstolen förenar sig i Ålandsdelegationens bedömningar på de punkter där delegationen ansett att stadgandena i den antagna polislagen för Åland inte innebär behörighetsöverskridningar och framför här endast vissa kompletterande synpunkter.

Högsta domstolen har fäst uppmärksamhet vid användningen av uttrycket "Finland och Åland" i vissa lagrum som berör internationella konventioner (5 kap. 27 och 43 § samt 9 kap. 10 §). Uttrycket är främmande för terminologin i självstyrelselagen. Där används benämningarna landskapet och riket, såsom de under årtionden konsekvent har använts i juridisk text med anknytning till självstyrelsen, då man haft behov av att särskilja de två parterna i förhållandet. I 9 och 9a kap. självstyrelselagen regleras internationella förpliktelser som Finland ingår och hur de bringas i kraft i landskapet. En avvikelse från den traditionella terminologin i lagtext är inte önskvärd eftersom den är ägnad att framkalla missförstånd. Högsta domstolen anser emellertid att lagtinget inte kan anses ha överskridit sin lagstiftningsbehörighet genom att använda det främmande uttrycket i detta sammanhang.

Enligt landskapslagens 1 kap. 10 § 5 mom., som saknar motsvarighet i rikets nya polislag, bestämmer landskapsregeringen efter samråd med landshövdingen om polisens uniform och beväpning. För närvarande finns samma stadgande i 7 § 5 mom. landskapslagen om Ålands polismyndighet (ÅFS 2000:26), vilket lagrum föreslås upphävt samtidigt som den nya polislagen träder i kraft. Det nämnda lagrummet i polislagen för Åland innebär inte någon ändring i rättsläget. Lagrummet motsvarar 9 § republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland och utgör därför ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagen ingår inte stadganden som motsvarar 2 kap. 17 § 4 mom., 5 kap. 1 § 4 mom. och 9 kap. 2 § 2 mom. i rikets nya polislag, vilka alla innehåller en hänvisning till försvarsmakten. I förarbetena till landskapslagen har utelämnandet av stadgandena motiverats med att i dem enbart hänvisas till vad som särskilt föreskrivs i annan lag och att dessa speciallagar hör till rikets behörighetsområde. Att inta motsvarande bestämmelser i landskapslagen har ansetts föga upplysande och knappast öka enhetligheten och överskådligheten av landskapslagen. Högsta domstolen konstaterar att utelämnandet av nämnda stadganden inte påverkar tillämpningen av den antagna polislagen för Åland och att det därmed inte utgör något hinder för att lagen träder i kraft. Det samma

gäller för stadgandet i 9 kap. 9 § 2 mom. rikets nya polislag, där inrikesministeriet ges befogenhet att ingå sedvanliga samarbetsavtal inom polisens verksamhetsområde med vissa stater.

Enligt den antagna polislagens 5 kap. 63 § 1 mom. ska landskapsregeringen och polismästaren övervaka polismyndighetens inhämtande av information enligt kapitlet, såvida inget annat bestäms med stöd av republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland. I det motsvarande stadgandet i rikets nya polislag föreskrivs att polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information ska övervaka inhämtande av information enligt kapitlet. Enligt 3 § republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland ankommer den högsta tillsynen över landskapets polisväsende på Ålands landskapsregering.

Högsta domstolen konstaterar att landskapsregeringens rätt och skyldighet att övervaka landskapets polisväsende är generell och utesluter inte möjligheten att andra organ kan ha motsvarande rättigheter eller uppgifter i förhållande till specifika angelägenheter. I den antagna polislagens 5 kap. 63 § 1 mom. är det fråga om övervakning av en viss, strikt reglerad verksamhet som även kan inkräkta på de medborgerliga fri- och rättigheterna. Verksamheten kan därför anses höra till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Godkännandet av lagstiftning om vissa hemliga metoder för inhämtande av information har ansetts förutsätta att även övervakningen av hur metoderna används arrangeras på ett särskilt sätt. Av denna orsak har det varit nödvändigt att organisera övervakningen enhetligt i hela landet och ombesörja att det inte kan uppstå hinder eller fördröjningar i överföringen av information mellan cheferna för polis enheterna i fråga och det nationella övervakningsorganet, som i det här fallet är polisstyrelsen. Så som bestämmelsen i 5 kap. 63 § 1 mom. i den antagna polislagen nu är formulerad, kan den uppfattas så att landskapsregeringen ersätter polisstyrelsen som övervakningsorgan i landskapet även i fråga om användning av hemliga metoder för inhämtande av information. Med dessa tillägg förenar sig Högsta domstolen i Ålandsdelegationens omdöme att bestämmelsen i landskapslagens 5 kap. 63 § 1 mom. utgör en behörighetsöverskridning till den del bestämmelsen berättigar landskapsregeringen att övervaka inhämtandet av information som avses i lagrummet.

I den antagna polislagens 5 kap. 65 § föreskrivs att genom landskapsförordning kan utfärdas närmare bestämmelser om ordnande av tillsyn över användningen av i kapitlet avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de rapporter som ska lämnas för tillsynen. Enligt det motsvarande stadgandet i rikets nya polislag kan de nämnda bestämmelserna utfärdas genom förordning av statsrådet. Högsta domstolen konstaterar att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. De angelägenheter som den antagna landskapslagens 5 kap. 65 § syftar på har en direkt anknytning till hemliga metoder för inhämtande av information. Som tidigare har konstaterats, kan dessa hemliga metoder inkräkta på de medborgerliga rättigheterna, som tryggas i 2 kap. grundlagen. Därför anser Högsta domstolen att det är fråga om angelägenheter som enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör till området för rikets lagstiftningsbehörighet och att det är motiverat att närmare bestämmelser om dessa angelägenheter kan utfärdas endast på nationell nivå. Därav följer att delegeringsbestämme-

sen i 5 kap. 65 § i den antagna landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning, såsom Ålandsdelegationen har framfört.

De övriga antagna landskapslagarna:

I samband med antagandet av den nya polislagen för Åland har lagtinget antagit sju landskapslagar om ändringar av andra landskapslagar som har en anknytning till polislagen. Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande kommenterat den antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet. Högsta domstolen förenar sig i Ålandsdelegationens bedömning att denna landskapslag inte utgör en behörighetsöverskridning.

Högsta domstolen konstaterar att enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsregeringen. Enligt 3 § republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland förestår Ålands landskapsregering landskapets polisförvaltning. Landskapets lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets polismyndighet grundar sig på dessa stadganden. Genom den antagna ändringen av landskapslagen har organisationen och styrningen av landskapets polismyndighet ändrats med syfte att göra polismyndigheten mera effektiv och flexibel. I och med att 1 § 2 mom. landskapslagen om Ålands polismyndighet upphävs regleras det inte längre på lagnivå att landskapets polismyndighet består av tre enheter. Polismyndigheten får därmed en möjlighet att själv fatta beslut om sin organisation. Detta förklarar också varför man i den antagna polislagen för Åland har valt att ersätta de hänvisningar som i rikets nya polislag görs till polisenheter eller polisinrättningar med hänvisningar till landskapets polismyndighet.

Som ovan har konstaterats har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsregeringen. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet som ovan konstaterats lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag samt brand- och räddningsväsendet. Den antagna landskapslagen om ändring av räddningslagen för landskapet Åland motiveras i förarbetena med att landskapsalarmcentralen har upphört att fungera som en fristående enhet inom landskapsförvaltningen och att centralen i praktiken redan har sammanslagits med Ålands polismyndighet. Högsta domstolen konstaterar att med stöd av självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hur räddningsverksamheten organiseras och bedrivs i landskapet. De övriga stadgandena i landskapslagen om ändring av räddningslagen för landskapet Åland samt stadgandena i de övriga antagna landskapslagarna gäller för det mesta språkliga justeringar eller tekniska justeringar påkallade av antagandet av den nya polislagen för Åland.

I landskapslagen om ändring av 9 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet har upptagits några nya bestämmelser som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna berör handlingsoffentligheten, som är skyddad genom grundlag. Eftersom de antagna bestämmelserna har sin motsvarighet i rikets lagstiftning, nämligen 24 § 1 mom. 5 och 7 punkten lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999), kan bestämmelserna med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen ha upptagits i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet. Högsta domstolen anser vidare att inget stadgande i de andra antagna landskapslagarna än polislagen för Åland utgör en behörighetsöverskridning.

Slutledning:

Högsta domstolen finner att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet eller att bestämmelserna i dem annars kan upptas i landskapslag förutom stadgandet i 5 kap. 63 § 1 mom. polislagen för Åland till den del stadgandet berättigar landskapsregeringen att övervaka inhämtandet av i lagrummet avsedd information, och stadgandet i 5 kap. 65 § samma lag, vilka stadganden alltså utgör behörighetsöverskridningar.

Om ett enskilt lagrum i en landskapslag har befunnits utgöra en behörighetsöverskridning kan republikens president med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen förordna att lagen skall förfalla i sin helhet eller till någon viss del.

Med hänvisning till det som ovan framförts hemställer Högsta domstolen att 5 kap. 63 § 1 mom. och 5 kap. 65 § polislagen för Åland förordnas att förfalla. Stadgandena har inte en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen, varför den till övriga delar liksom de övriga granskade landskapslagarna kan förordnas att träda i kraft.

Högsta domstolens kompletterande utlåtande 21.8.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 20.8.2013 nr 18/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har 28.6.2013 gett ett utlåtande om Ålands lagtings beslut 8.4.2013 om antagande av en ny polislag för Åland jämte tillhörande landskapslagar.

Justitieministeriet har med hänvisning till 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland begärt ett kompletterande utlåtande och önskat ett preciserat yttrande om 1 kap. 1 § i den nya polislagen för Åland. Enligt 1 momentet i sagda paragraf är polisens uppgift bland annat att "utreda brott och föra brott till åtalsprövning". Utlåtande begärs om den nämnda bestämmelsen om polisens uppgifter kan anses inrymmas i lagtingets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolen får som sitt utlåtande anföra följande:

Det nämnda lagrummet i landskapslagens 1 kapitel, som innehåller allmänna bestämmelser, bär rubriken Polisens uppgifter. I dess 1 mom. stadgas bl.a. att polisens uppgift är att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Ett stadgande med samma ordalydelse ingår i rikets nya polislag (872/2011), som träder i kraft 1.1.2014.

Lagstiftningsbehörigheten om förundersökning ankommer på riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. Enligt 19 § 3 mom. samma lag kan i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Enligt 32 § självstyrelselagen kan genom förordning och med landskapsregeringens samtycke uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid

eller tills vidare överförs på landskapsmyndighet. I 2 mom. samma paragraf finns bestämmelser om vad som sker om en överenskommelse som utgör grund för en överenskommelseförordning sägs upp. Momentet innehåller bland annat en bestämmelse om att en landskapslag som innebär ändring av en överenskommelseförordning inte till den del den avviker från överenskommelseförordningen får tillämpas så länge förordningen är i kraft.

Vad gäller förarbetena till det ifrågavarande stadgandet som gäller förundersökning i den nya polislagen för Åland kan konstateras att bestämmelsen intagits för att ge information om de uppgifter landskapets polis har med stöd av republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (1177/2009). Enligt nämnda förordning ska landskapets polis upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen, med vissa undantag. Ett av undantagen gäller förundersökning, men är begränsat till brott som en polisman i landskapet misstänks ha begått.

Rättsläget i landskapet är alltså sådant att lagstiftningsbehörigheten beträffande förundersökning är och består hos riket. Förvaltningsbehörigheten i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer enligt huvudregeln i 30 § självstyrelselagen på riket. Beträffande förundersökning har skötseln anförtrots landskapet, senast genom nämnda förordning. Landskapslagen, som i informativt syfte anger polisens uppgifter, kan inte innebära någon ändring i lagstiftningsbehörigheten. Inte heller förordningen har någon inverkan på denna behörighet. Lagrummet kan inte anses missvisande, då det återger rikslagstiftningen som sådan och sanningsenligt avspeglar polisens behörighet sådan den i praktiken är i landskapet på grund av överenskommelseförordningen.

Om förändringar i rikslagstiftningen skulle ske beträffande de nu behandlade angelägenheterna eller skulle överenskommelseförordningen sägas upp eller ändras, skulle det uppstå en situation, som motsvarar den som uppkommer när något annat lagrum, som ingår i polislagen och hör till rikets lagstiftningsbehörighet, genomgår förändringar. Det skulle uppstå ett tryck att ändra den skrivna landskapslagstiftningen för att den åter skulle motsvara det gällande rättsläget.

Faran för att en spänning kan uppkomma mellan rikslagstiftning och landskapslagstiftning är inget främmande fenomen i landskapslagstiftningen; den följer av möjligheten att i landskapslag för vinnande av överskådlighet även inkludera stadganden av rikslagstiftningsnatur. Eftersom lagstiftningsbehörigheten i dessa fall inte till någon del förskjuts kan inte landskapslagstiftningen få någon egen normativ verkan. En ändring i rikslagstiftning får omedelbart genomslag och direkt tillämpning i landskapet. De olägenheter, som en försenad uppföljning i landskapet kan medföra, har påtalats i det utlåtande Högsta domstolen tidigare gett om den nya polislagen. Även en bestämmelse med enbart informativt innehåll bör givetvis ändras om den information den innehåller blir missvisande. Det står emellertid klart att en bestämmelse med information som inte mera baserar sig på ett gällande rättsläge inte kan ge upphov till några rättigheter.

Med hänvisning till det ovanstående anser Högsta domstolen att lagtinget inte överskridit sin behörighet genom att godkänna det berörda lagrummet i polislagen för Åland.

Republikens presidents beslut 23.8.2013:

Jag fäster särskild uppmärksamhet vid att Högsta domstolen har understrukt att uppföljningen av ändringar i rikets polislag förutsätter goda kontakter till de instanser som bereder lagändringarna. Brister i samarbetet kan leda till mycket korta tidsfrister och i värsta fall till normkonflikter, tolkningssvårigheter och osäkerhet om vad som är gällande rätt i landskapet.

Nr 16/13, D 10 13 01 31 – D 10 13 01 32

1. Landskapslag om ändring av barnomsorgslagen för landskapet Åland, 2. landskapslag om ändring av 4 och 5 a §§ landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet, antagna av lagtinget 29.4.2013 (ÅFS 60-61/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 31.5.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas begränsningar beträffande rätten till barnomsorgsplats. I landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet görs ändringar av teknisk karaktär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning.

Enligt landskapslagens 17 § 4 mom. har en vårdnadshavare under den tid faderskapspenning utbetalas inte rätt att utnyttja en för eget barn beviljad barnomsorgsplats, om barnet är under tre år. Rätten till samma barnomsorgsplats kvarstår dock efter att faderskapspenningensperioden upphör. Om faderskapspenningen utbetalas samtidigt som moderskapspenningen har vårdnadshavaren inte rätt att utnyttja barnomsorgsplats för barn under tre år. Med anledning av nämnda bestämmelser påpekar Ålandsdelegationen att rätten till social trygghet regleras i grundlagen. Enligt 19 § i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Var och en ska genom lag granteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsförmåga och under ålderdom samt vid barnafödsel och förlust av en försörjare. Det allmänna ska, enligt vad närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om avvikelse från grundlag. Högsta domstolen ansåg i utlåtande 10.6.2011 över den gällande barnomsorgslagen för landskapet Åland m.fl. landskapslagar bl.a. att lagändringen även då man beaktar de krav som grundlagens 19 § ställer på det allmänna var godtagbar också till den del den innebar att vårdlediga föräldrar för barn under tre år inte längre kommer att ha en lagstadgad rätt till barnomsorg. I linje med detta anser Ålandsdelegationen att den nu aktuella lagändringen, som innebär att vårdnadshavaren inte har rätt att utnyttja en för eget under treårigt barn beviljad barnomsorgsplats under den tid faderskapspenning utbetalas, inte innebär en otillåten avvikelse från grundlagen. Detsamma gäller bestämmelsen om

att vårdnadshavaren inte har rätt att utnyttja en barnomsorgsplats för barn under tre år om faderskapspenning utbetalas samtidigt som moderskapspenning.

I landskapslagens 22 och 24 § intas kompletterande bestämmelser om när barnomsorgsavgifter inte ska uppbäras. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. I barnomsorgslagen finns detaljerade stadganden om uträknande av barnomsorgsavgift och ramarna för avgiftens storlek. I de nya bestämmelserna är förutsättningarna för när avgifter inte ska uppbäras exakt angivna, och föranleder inte anmärkningar i behörighetsavseende.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.6.2013.

Nr 17/13, D 10 13 01 18 – D 10 13 01 30

1. Landskapslag om tillämpning av semesterlagen på landskapets och kommunernas tjänstemän, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands självstyrelsedag, 3. landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland, 4. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, 5. landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, 6. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen, 7. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om Datainspektionen, 8. landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, 9. landskapslag om ändring av 65 § landskapslagen om gymnasieutbildning, 10. landskapslag om ändring av 28 § landskapslagen om Ålands folkhögskola, 11. landskapslag om ändring av 15 a § landskapslagen om Ålands musikinstitut, 12. landskapslag om ändring av 37 § landskapslagen om Högskolan på Åland, 13. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands statistik- och utredningsbyrå, antagna av lagtinget 24.4.2013 (ÅFS 43-55/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 31.5.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom blankettlagen görs rikets semesterlag (FFS 162/2005, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser tillämplig i landskapet på landskapets och kommunernas tjänstemän. Landskapslagen om Ålands självstyrelsedag ändras så att självstyrelsedagen anges, förutom för landskapets anställda, som betald fridag även för kommunernas tjänstemän och arbetstagare. I tjänstemannalagen för landskapet Åland intas kompletterande bestämmelser om inrättande, indragning och ombildning av tjänster. I de övriga landskapslagarna intas en bestämmelse om att utlåtande från land-

skapsregeringen ska inhämtas vid inrättande och indragning av tjänster vid ifrågavarande myndigheter.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagens 18 § 4 punkt har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare.

Jämlikt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen hänförts arbetsavtal och samarbete inom företag. Nu aktuell landskapslagstiftning berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstare eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

Av uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om landskapets tjänsteinnehavares rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets behörighet. Grundlagens 119 § 2 mom. förutsätter att de allmänna grunderna för statsförvaltningens organisation skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning ska likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning. Enligt 4 § 2 mom. i statstjänstemannalagen (FFS 750/1994) utfärdas stadganden om inrättande, indragning och ändring av tjänster genom förordning. Statstjänstemannaförordningens (FFS 971/1994) 3 § berättigar ämbetsverken att fatta beslut om inrättande och indragning av andra än i förordningens 2 § nämnda tjänster. Enligt en motsvarande bestämmelse i 4 § 2 mom. i landskapslagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland inrättas och indras tjänster av landskapsregeringen. Med anledning av ovanstående är nämnda bestämmelse, liksom bestämmelserna om inrättande och indragning av tjänster i de övriga nu aktuella landskapslagarna, förenliga med grundlagens 119 § 2

mom. Bestämmelsen i landskapslagarna om att landskapsregeringens utlåtande ska inhämtas före en tjänst inrättas eller indras överensstämmer även med 3 § 2 mom. i självstyrelselagen enligt vilken landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den.

Vissa bestämmelser i de nu aktuella landskapslagarna tangerar även de i grundlagen tryggade fri- och rättigheterna. Enligt grundlagens 80 § 1 mom. ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Detta gäller även grunderna för tjänstemännens rättsliga ställning. Med anledning av att bestämmelserna om indragning och ombildning av tjänster kan innebära att en ordinarie tjänsteman sägs upp, konstateras att enligt grundlagens 18 § 3 mom. får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund. Dessutom konstateras att grundlagens 21 § innehåller bestämmelser om rättsskydd. Paragrafen förutsätter att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten till motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Enligt 38 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland (nedan tjänstemannalagen) ska en uppsägning ske skriftligt. Tjänstemannalagens 40 § förutsätter att tjänstemannen bereds tillfälle att yttra sig i saken innan han sägs upp. Innan ärendet avgörs ska det enligt sist nämnda paragraf handläggas i landskapets tjänstedelegation. Enligt 59 § i tjänstemannalagen får ändring i landskapsregeringens beslut som gäller bl.a. uppsägning av tjänsteman sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen såvitt gäller lagligheten av beslutet, med iakttagande av vad i förvaltningsprocesslagen är föreskrivet. Ålandsdelegationen konstaterar även att indragning av tjänst utgör en i 38 § i tjänstemannalagen avsedd uppsägningsgrund, förutsatt att tjänstemannen inte kan förflyttas till annan tjänst. I tjänstemannalagen intas en ny 4 f §, enligt vilken inrättande och indragning av en tjänst ska föregås av en behovsutredning. Behovsutredningen ska även inkludera en bedömning av om det finns ett behov av tjänsten inom en annan del av myndigheten i stället för att den indras. Den nya bestämmelsen i 40 a § i landskapslagen om återanställning kan även vara betydelsefull för den enskilde tjänstemannen. Med anledning av ovanstående anser Ålandsdelegationen att även de nu antagna bestämmelserna om indragning av tjänster är förenliga med grundlagens 18, 21 och 119 §.

I landskapslagens 27 a § intas bestämmelser om överlåtelse av arbetsgivares rörelse. Bestämmelserna föranleds av EU:s företagsöverlåtelsedirektiv 2001/23/EG, som innehåller bestämmelser om de följder som överlåtelser av rörelser har på rättigheter och skyldigheter som följer av anställningsförhållanden. Ett centralt mål är att trygga arbetstagarens intressen och rättigheter i de situationer där företagsverksamheten förändras och arbetsgivaren byts, men den ekonomiska enheten förblir densamma. Enligt landskapslagens 27 a § 2 mom. övergår vid överlåtelsen de rättigheter och skyldigheter som arbetsgivaren har med anledning av de tjänsteförhållanden som gäller vid tidpunkten för överlåtelsen på förvärvaren. Jämlikt paragrafens 3 mom. ska på tjänstemän på samma sätt som på arbetstagare tillämpas vad arbetsavtalslagen föreskriver om överlåtarens och förvärvarens solidariska ansvar för fordran, om uppsägningsrätt och om förvärvarens ansvar vid överlåtelse av rörelse. Härigenom berör landskapslagen även associationsrätten och andra privaträttsliga angelägenheter, vilka utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 8 och 41 punkter. Bestämmelserna i landskapslagen överensstämmer till dessa delar med motsvarande bestämmelser i statstjänstemannalagen. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan med stöd av 19 § 3 mom. i självsty-

relselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter inom gränserna för sin allmänna behörighet.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning inverkar de nu aktuella ändringarna av landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen och landskapslagen om Datainspektionen inte på den oberoende ställning som dessa myndigheter enligt EU:s författningar ska åtnjuta.

I blankettlagens 2 § anges de avvikelser som gäller i förhållande till rikslagen. I blankettlagens 2 § 6 mom. anges att om det i övrigt hänvisas till någon bestämmelse som har sin motsvarighet i landskapslag eller någon annan bestämmelse inom landskapets behörighet, ska den i landskapet gällande bestämmelsen tillämpas. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen. Bestämmelsen utgör dock inte en sådan överträdelse att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Straffbestämmelserna i rikslagens 38 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande 2 § i landskapslagen om tillämpning av semesterlagen på landskapets och kommunernas tjänstemän, men ansett att stadgandet inte påverkar behörighetsfördelningen. Tillämpningen av 37 § i lagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland förutsätter att även landskapslagen om tillämpning av semesterlagen på landskapets och kommunernas tjänstemän träder i kraft. Tillämpningen av bestämmelserna om behovsutredning i de landskapslagar som gäller landskapsregeringen underlydande myndigheter förutsätter att även landskapslagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 28.6.2013.

Nr 20/13, D 10 13 01 33

Landskapslag om ändring av landskapslagen om Landskapsrevisionen, antagen av lagtinget 29.5.2013 (ÅFS 73/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Ålands lagting antog 28.11.2012 landskapslagen om Landskapsrevisionen. Genom beslut 1.3.2013 förordnade republikens president att 15 § i landskapslagen skulle förfalla, eftersom besvärsmåttet i nämnda paragraf hänvisade till 25 § i självstyrelselagen för Åland, trots att sist nämnda bestämmelse inte är tillämplig på ändringsökande av sådana beslut i förvaltningsärenden som fattas av en myndighet under Ålands lagting. Enligt den nya 15 § ska Landskapsrevisionens beslut i förvaltningsärenden överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 26 § kan den förvaltningsdomstol som inrättas på Åland utan hinder av lagens 25 § anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 21/13, D 10 13 01 36 – D 10 13 01 37

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, 2. landskapslag om ändring av 13 § räddningslagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 3.6.2013 (ÅFS 102-103/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagarna kompletteras med bestämmelser gällande utvinningsavfall. Dessutom införs nya delegeringsfullmakter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller natur- och miljövård, vattenrätt, landskapets myndigheter, näringsverksamhet samt brand- och räddningsväsendet, vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

I de nu antagna landskapslagarna har intagits ett flertal delegeringsbestämmelser som berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om i landskapslagarna reglerade angelägenheter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagstiftningen. Dessutom reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. Med beaktande av dessa omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Landskapslagarna innebär en ytterligare implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av 13 § 1 mom. i landskapslagen om ändring av 13 § räddningslagen för landskapet Åland förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 22/13, D 10 13 01 38 – D 10 13 01 39

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om naturvård, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, antagna av lagtinget 3.6.2013 (ÅFS 109-110/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagarna innehåller ändrade bestämmelser om tillstånd, miljögranskning och tillsyn gällande täktverksamhet. Miljögranskningen och tillsynen rörande täktverksamhet överförs från landskapsregeringen till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller natur- och miljövard, landskapets myndigheter och näringsverksamhet, vilka områden helt eller med vissa undantag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Straffbestämmelsen i 41 § 1 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om naturvård kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 23/13, D 10 13 01 43 – D 10 13 01 47

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, 3. landskapslag om ändring av landskapslagen om främjande av integration, 4. landskapslag om tillämpning på Åland av 13 kap. i lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagservice, 5. landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om en delvis tidigarelagd indexhöjning år 2013 av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex, antagna av lagtinget 5.6.2013 (ÅFS 78-82/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Blankettlagen om utkomstskydd för arbetslösa anpassas till genomförda ändringar i rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa. Ändringarna föranleder även ändringar i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet och landskapslagen om främjande av integration. Definitionen av begreppet arbetslös arbetssökande ändras. Ny blankettlagstiftning antas gällande informationssystemet för arbetsförvaltningens kundbetjäning och om indexjustering av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet. Till rättsområdena undervisning och främjande av sysselsättningen hör enligt motiven till självstyrelselagen även lagstiftningen om yrkesvägledning och arbetsförmedling. Landskapslagarna gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet.

Landskapslagarna berör därtill arbetsrätt samt arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 21 punkten samt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer riket. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. Med anledning härav har rikslagens bestämmelser om den inkomstrelaterade dagpenningen inte berörts i landskapslagstiftningen. Rikslagens bestämmelser härom är direkt tillämpliga i landskapet.

Landskapslagarna innehåller bestämmelser som berör de i 2 kap. i grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 18 § 2 mom. ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Enligt grundlagens 19 § ska var och en genom lag garanteras rätt till social trygghet bland annat vid arbetslöshet och arbetsoförmåga. I grundlagens 22 § anges att det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Ålandsdelegationen anser att de i landskapslagarna intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte innebär några från rikslagstiftningen avvikande bestämmelser gällande de grundläggande fri- och rättigheterna.

Den genom landskapslagen om tillämpning på Åland av 13 kap. i lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagservice antagna rikslagstiftningen innehåller bestämmelser om de olika registrens informationsinnehåll, upprätthållandet av registren, beviljande av användarrättigheter och utlämnande av sekretessbelagda personuppgifter. Denna reglering är av betydelse med avseende på skyddet för privatlivet i 10 § 1 mom. i grundlagen. Enligt nämnda lagrum är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd av personuppgifter ska enligt 10 § i grundlagen utfärdas genom lag. Landskapslagen är en blankettlag, i vars 1 § 1 mom. uttryckligen anges att även rikets lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) och personuppgiftslag (FFS 523/1999) i tillämpliga delar ska användas vid arbetsmarknads- och studieservicemyndighetens användning av registren. Därigenom innehåller den inte från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om personuppgifter.

I nämnda blankettlags 3 § anges att hänvisningar i den antagna rikslagstiftningen till (övriga) bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen såvitt motsvarande bestämmelser finns i landskapslagstiftningen. Av stadgandet kan inte utläsas vilka bestämmelser i landskapslagstiftningen som avses, varför det är oklart. Stadgandet är av denna orsak inte lagtekniskt tillfredsställande, men utgör det oaktat inte en behörighetsöverskridning.

Förordningsfullmakter har intagits i 17 och 30a § i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakterna inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Beträffande sökande av ändring intas i 31 § i landskapslagen om främjande av integration en hänvisning till 15 kap. i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, enligt vars 77 § besvär kan anföras hos Ålands förvaltningsdomstol över beslut som arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten har fattat med anledning av ett rättelseyrkande. Besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärsbestämmelsen överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av bestämmelserna i 17 och 25 § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet förutsätter att även landskapslagen om tillämpning på Åland av 13 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice träder i kraft. Ålandsdelegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande 3 § i sist nämnda landskapslag, men ansett att stadgandet inte strider mot behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 24/13, D 10 13 01 35

Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning, antagen av lagtinget 3.6.2013 (ÅFS 84/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (FFS 387/2013, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket, såvitt inte annat följer av landskapslagen.

Syftet med rikslagen är att skydda människors hälsa och miljön genom att begränsa användningen av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och främja för miljön skonsamma sätt att återvinna och bortskafta avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även natur- och miljövård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt denna punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikes-

handeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna i landskapslagen hör enligt Ålandsdelegationens bedömning till rättsområdena näringsverksamhet, produktsäkerhet och natur- och miljövård. I den antagna rikslagen ingår flera nya förpliktelser för näringsidkare som tillverkar, importerar och säljer elektrisk och elektronisk utrustning, som kan anses begränsa den i grundlagens 18 § garanterade näringsfriheten. På grund av den kraftigt ökade användningen och mängden av elektrisk och elektronisk utrustning har denna utrustning dock blivit en avsevärd miljörisk. Med tanke på de grundläggande rättigheterna i fråga om miljön har dessa bestämmelser som begränsar näringsfriheten ansetts motiverade (se RP 6/2013 rd). Dessa begränsningar föranleder inte anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Rikslagen berör även området produktsäkerhet, som förutom näringsverksamhet även gäller hälsovård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I rikslagen ingår även bestämmelser som berör konsumentskyddet och standardisering, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 och 19 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket.

Enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan innehåller landskapslagen bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum och 31 § i självstyrelselagen kan även statliga myndigheter påföras uppgifter inom ramen för sin allmänna behörighet.

I landskapslagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på miljöministeriet ska i landskapet Åland skötas av landskapsregeringen, medan de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på Säkerhets- och kemikalieverket ska på Åland skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänkelig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och högsta domstolen påpekat i ett flertal tidigare utlåtanden gällande andra landskapslagar. Bestämmelsen utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Rikslagen innehåller bestämmelser om tillsyn, inspektioner och undersökningar samt om rätt att utföra mätningar och ta prover. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller

även bestämmelserna i rikslagen om rätt att få tillgång till uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna ut uppgifter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

Enligt rikslagens 22 § har tillsynsmyndigheten rätt att anlita utomstående experter för undersökning, testning eller bedömning av en elektronisk utrustnings överensstämmelse med kraven. Med anledning härav påpekas att grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. De tillsynsuppgifter rikslagen avser innefattar inte betydande utövning av offentlig makt. I landskapslagen har inte intagits några från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om dessa uppgifter, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

I rikslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Enligt landskapslagens 6 § får besvär över lagligheten i Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets beslut anföras i enlighet med vad som föreskrivs i 19 § i landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, enligt vilken beslut som myndigheten fattat får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Besvärshästämelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 7 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar inom rättsområdet för begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och som i riket utfärdas med stöd av lag ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen bestämmer. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 7 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagstiftningen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen samt den antagna rikslagstiftningen samt EU:s regelverk. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till rikslagen genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte någon behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar dock att rikslagen i föreliggande utformning endast innehåller en delegeringsbestämmelse i dess 4 § 1 mom.

Genom rikslagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskomsten 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 2 §, vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 25/13, D 10 13 01 34

Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om arbetstid i vägtrafik för förare som är egenföretagare, antagen av lagtinget 3.6.2013 (ÅFS 72/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om arbetstid i vägtrafik som är egenföretagare (FFS 349/2013, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket, såvitt inte annat följer av landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och in-

rättningar. Landskapslagen gäller vägtrafik som utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 21 punkten i självstyrelselagen. Rikslagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med vissa undantag.

Regleringen av arbetstiden begränsar möjligheten för förare som är egenföretagare att fritt råda över sin tidsanvändning. Det innebär ett ingrepp mot egenföretagarnas frihet att utöva näringsverksamhet enligt 18 § i grundlagen. Enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen utgör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag riksbehörighet. Grundlagsutskottet anförde i utlåtande GrUU 8/2013 rd över regeringens proposition RP 179/2012 rd att bestämmelserna uppfyller de krav på exakthet och noggrann avgränsning som ställs vid begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Syftet med rikslagen är att trygga säkerheten och skydda hälsan för förare som är egenföretagare och arbetar med vägtransporter samt att förbättra säkerheten i vägtrafiken och förhindra snedvridning av konkurrensen. I synnerhet främjande av säkerheten i vägtrafiken är enligt utskottet ett samhälleligt godtagbart och tungt vägande skäl för att begränsa arbetstiden också för förare som är egenföretagare. Grundlagsutskottet ansåg att begränsningarna inte heller med hänsyn till proportionalitetskravet var oskäliga. Ålandsdelegationen konstaterar att landskapslagen inte i detta avseende har några från rikslagen avvikande bestämmelser.

Från behörighetssynpunkt är landskapslagens och den antagna rikslagens tillämpningsområden betydelsefulla. Enligt landskapslagens 1 § 1 mom. ska rikslagen tillämpas på Åland. I landskapslagens förarbeten anges att landskapslagen enbart ska omfatta de egenföretagare som på Åland innehar ett trafikillstånd utfärdat av landskapsregeringen och som bedriver trafik mellan Åland och det övriga Finland. Landskapslagen gäller således inte övrig trafik utanför landskapet.

Rikslagen tillämpas på förare som är egenföretagare och som deltar i utövande av sådan transportverksamhet i vägtrafik som avses i tillämpningsområdet för kör- och vilotidsförordningen (2006/561/EG) eller för AETR-överenskommelsen (FördrS 66/1999). Med förare som är egenföretagare avses enligt rikslagens 2 § 3 punkt en person som inte står i anställningsförhållande och vars huvudsakliga yrkesverksamhet består i att utföra person- eller varustransporter på väg och a) som arbetar för egen räkning, b) som är fri att organisera sin yrkesverksamhet, c) vars inkomster är direkt beroende av den rörelsevinst som görs, och d) som är fri att, självständigt eller i samarbete med andra transportföretagare, ha affärsförbindelser med kunder. Av definitionen framkommer att lagen inte tillämpas på förare i arbetsavtalsförhållande, varvid rikslagen inte direkt berör rättsområdena arbetsrätt eller arbetsavtal, vilka enligt 27 § 21 punkten och 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag utgör riksbehörighet. Med beaktande av ovanstående föranleder landskapslagens och rikslagens tillämpningsområden inte anmärkningar i behörighetsavseende.

I landskapslagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på arbetsskyddsmyndigheten på Åland ska skötas av landskapsregeringen, till den del förvaltningsuppgifterna grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Denna bestämmelse är till sitt innehåll vag och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelsen är därför betänklig med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och

Högsta domstolen påpekat i ett flertal tidigare utlåtanden gällande andra landskapslagar. Bestämmelsen utgör det oakttat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att den enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Syftet med landskapslagen är att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter (2002/15/EG). Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Ålandsdelegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 3 §, men ansett att stadgandet inte påverkar behörighetsfördelningen.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 26/13, D 10 13 01 42

Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om produktionsstöd för el, antagen av lagtinget 5.6.2013 (ÅFS 71/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om produktionsstöd för el ändras så att ansökan om fast produktionsstöd för åren 2011 och 2012 ska lämnas till landskapsregeringen inom 12 månader efter lagens ikraftträdande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten beträffande landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet jämlikt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland. Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen hör näringsverksamheten i huvudsak till landskapets behörighet. Av detta följer att näringsutövning liksom stöd till näringslivet på Åland till dessa delar regleras genom landskapslagstiftning. Landskapslagen berör även natur- och miljövård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 27/13, D 10 13 01 40 – D 10 13 01 41

1. Landskapslag om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål, 2. landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 3.6.2013 (ÅFS 75-76/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en sk. blankettlag, enligt vilken rikets lag om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål (FFS 497/2013, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser ska tillämpas i landskapet. Ändringar i rikslagen ska gälla från det de träder i kraft i riket. I djurskyddslagen intas hänvisningar till landskapslagen. Samtidigt överförs vissa myndighetsuppgifter till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Rikslagen innehåller bestämmelser om de tillstånd och godkännanden som krävs, om de myndigheter som styr och utövar tillsyn för verksamheten, om de centrala principerna för användningen av djur samt om administrativa tvångsmedel och påföljder.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Rikslagets syfte är att säkerställa att djur hålls och används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål enbart av behövliga och viktiga orsaker. Syftet med lagen är dessutom att säkerställa att så få djur som möjligt används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål och att djuren tillfogas så lite smärta, lidande, ångest eller bestående men som möjligt. Härigenom berör den nu aktuella lagstiftningen främst djurskydd och veterinärväsendet, vilka utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I de sist nämnda punkterna har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen bedömer att den nu aktuella landskapslagstiftningen inte direkt berör angelägenheter som i nämnda lagrum hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen gäller även landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning samt näringsverksamhet på vilka områden lagstift-

ningsbehörigheten helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslagar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 14 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Rikslagen tangerar rättsområdena mediciner och produkter av läkemedelstyp samt genteknik, vilka enligt 27 § 30 respektive 42 punkterna i självstyrelselagen är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

Rikslagens 9 kap. innehåller bestämmelser om rätt att få tillträde till lokaler, rätt att få uppgifter, rätt att ta prover och utlämnande av sekretessbelagda uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Rikslagens bestämmelser om inspektioner har formulerats i enlighet med detta.

Till den del bestämmelserna i rikslagen berör angelägenheter som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum och 31 § i självstyrelselagen kan riksmyndigheter påföras uppgifter inom gränserna för sin allmänna behörighet.

Enligt landskapslagens 2 § 5 mom. utser riket med stöd av 59b § 3 mom. i självstyrelselagen delegationen för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål enligt 53 § i rikslagen. I nämnda lagrum i landskapslagen anges att delegationen utgör den nationella kommitté som varje medlemsstat ska inrätta enligt artikel 49 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål, vilket även framgår av detaljmotiveringarna till rikslagens 53 § i regeringens proposition nr. 150/2012 rd. Enligt nämnda artikel 49 ska varje medlemsstat inrätta en nationell kommitté för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. Kommittén ska ge råd åt de behöriga myndigheterna och djurskyddsorganen i frågor som rör införskaffande, uppfödning, hållande, skötsel och användning av djur i försök och se till att det sker utbyte av bästa praxis. De nationella kommittéerna ska utbyta information om arbetet i djurskyddsorganen och om projektbedömningen och dela med sig av bästa praxis inom unionen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning antyder artikel 49 i ovannämnda direktiv att varje medlemsstat endast kan ha en ansvarig central myndighet med ovan beskrivna uppgifter även gentemot unionen. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EU-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse till utländska makter (HD 28.8.1998). Sådana situationer har reglerats i självstyrelselagens 59b § 3 mom. Hänvisningen i landskapslagens 2 § 5 mom. till nämnda paragraf är enligt Ålandsdelegationens uppfattning korrekt.

I landskapslagens 4 § 2 mom. anges att samma avgifter ska tillämpas i landskapet som enligt rikslagens 54 § fastställs i riket med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten och samma arvoden som enligt rikslagens 55 § fastställs av jord- och skogs-

bruksministeriet. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 4 § 3 mom. ska vid tillämpningen av rikslagen bestämmelserna om straff i djurskyddslagen för landskapet Åland iakttas. Dessutom ska rikslagens särskilda straffbestämmelser tillämpas. Straffbestämmelserna kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I rikslagens straffbestämelse anges att den som bryter mot ett förbud eller föreläggande som har meddelats med stöd av lagen och som har förenats med vite, kan lämnas ostraffad för samma gärning. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen även ingår att inta bestämmelser om när en person kan lämnas obestraftad, förutsatt att dessa bestämmelser inte berör den allmänna straffrätten, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 22 punkt. Straffbestämmelserna föranleder inte anmärkningar.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömande av vite samt förbud och andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 5 § överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 6 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med i landskapsförordningen föreskrivna avvikelser. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 6 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i rikslagen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till rikslagen genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Inte heller delegeringsbestämmelsen i 17 § 2 mom. i landskapslagen om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland kan anses beröra grunderna för individens rättig-

heter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag.

Landskapslagen avser att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU i landskapet. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av hänvisningarna i landskapslagen om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland till landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål förutsätter att även sist nämnda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 23.8.2013.

Nr 32/13, D 10 13 01 48 – D 10 13 01 49

1. Landskapslag om energideklaration för byggnader, 2. landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 18.9.2013 (ÅFS 31-32/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader. Lagen ska tillämpas på byggnader för vilka energi används i syfte att påverka byggnadernas inomhusklimat. Landskapslagen innehåller bestämmelser om besiktning och energideklaration, skyldigheten att energideklarera, luftkonditioneringssystem, energideklarationsregister samt övervakning och tillsyn. Bestämmelser om alternativa energiförsörjningssystem intas i plan- och bygglagen för landskapet Åland. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om byggnaders energiprestanda (ÅFS 106/2008). Landskapslagarnas syfte är att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Den nu aktuella landskapslagstiftningen gäller även byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion, natur- och miljövard och näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapslagen är uppbyggd såsom en ramlag så att i den ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Förordningsfullmakter ingår i landskapslagens 3 § 3 mom., 4 § 2 mom., 9 §, 10 § 2 mom., 12 § 4 mom., 13 § 2 mom., 15 §, 16 § 3 mom., 18 § 2 mom., 19 § 1 mom., 22 § 2 mom. samt i 71 b § 4 mom. i landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen har i detta avseende inga anmärkningar beträffande förordningsfullmakterna i landskapslagens 15 §, 16 § 3 mom. och 18 § 2 mom.

Däremot anser Ålandsdelegationen att det i fråga om förordningsfullmakterna i landskapslagens 3 § 3 mom., 4 § 2 mom., 9 §, 10 § 2 mom., 12 § 4 mom., 13 § 2 mom. samt i 71 b § 4 mom. i landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland inte finns tillräckligt grundläggande bestämmelser i lagarna. Fullmakterna är inte heller tillräckligt exakta eller noggrant avgränsade, och kan därför beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. De är vidare än de delegeringsfullmakter som finns i rikets lag om energicertifikat för byggnader (FFS 50/2013), vilka närmast hänför sig till utförande av beräkningar och annan verkställighet av teknisk natur, energicertifikatets utseende och motsvarande frågor. Flera av förordningsfullmakterna berättigar dessutom landskapsregeringen att bevilja undantag från i landskapslagen föreskrivna skyldigheter. Med anledning härav utgör ovan nämnda delegeringsstadganden behörighetsöverskridningar. Delegeringsbestämmelserna i landskapslagens 19 § 1 mom. och 22 § 2 mom. behandlas i annat sammanhang nedan.

Ålandsdelegationen konstaterar dessutom att flera av de nämnda förordningsfullmakterna berättigar landskapsregeringen att genom förordning reglera ärenden vilka har ansetts vara av standardiseringskaraktär. Enligt 27 § 19 punkten i självstyrelselagen utgör standardisering riksbehörighet. I förarbetena till nu aktuell landskapslagstiftning anges att den nu antagna landskapslagen avses ha sådana delegeringsbestämmelser som medger att landskapsregeringen i förordning närmare kan besluta om svenska bestämmelser om energiprestanda och energideklaration. Den vaga utformningen av delegeringsbestämmelserna möjliggör detta. Till lagförslaget (nr 13/2012-2013) har fogats ett utkast till en landskapsförordning om energideklaration för byggnader, i vilken bl.a. anges vilka av svenska Boverkets föreskrifter som ska tillämpas i landskapet. Med anledning av detta hänvisar Ålandsdelegationen till Högsta domstolens utlåtande 27.12.2007 över den av lagtinget 24.9.2007 antagna plan- och bygglagen för landskapet Åland, där domstolen uttryckligen tagit ställning till frågan om från riket avvikande standarder i landskapet. Högsta domstolen konstaterade bl.a. följande: "Landskapet har inte behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande standarder än i riket. Regleringen på lagnivå hör i huvudsak till landskapet men den detaljerade tekniska nivån faller under rikets be-

hörighet. Stadgandet utgör inte i sig en behörighetsöverskridning. I den förordning som landskapsregeringen skall utfärda måste emellertid landskapsregeringen beakta behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet vad gäller rättsområdet standardisering”. Jämför även Högsta domstolens utlåtande 9.6.2009 över den av lagtinget 30.3.2009 antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen och landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland.

Ålandsdelegationen konstaterar att den verkan rättsområdet standardisering har ansetts ha på i självstyrelselagens behörighetsförteckningar angivna rättsområden har uppfattats som problematisk ur språkliga och andra aspekter. En ändring i detta avseende torde dock förutsätta en ändring av självstyrelselagen.

Eftersom föreliggande landskapslag utgör en implementering av ett EU-direktiv bör uppmärksamhet även fästas vid de definitioner av standarder som antagits av EU:s organ. Enligt artikel 2 i föreliggande direktiv (2010/31/EU) avses med europeisk standard en standard som antagits av Europeiska standardiseringskommittén, Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering eller Europeiska institutet för telekommunikationsstandarder och som gjorts tillgänglig för allmänt bruk.

I enlighet med överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och Justitieministeriet har Justitieministeriet inhämtat utlåtande från Justitieministeriets enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor. Enheten har i bifogade utlåtande anfört att syftet med direktivet inte tycks vara att ha nya gemensamma metoder eller standarder på EU-nivån, utan endast att hänvisa till existerande standarder när medlemsstaten antar metoden för beräkning av byggnaders energiprestanda. I utlåtandet konstateras avslutningsvis att Miljöministeriet har tolkat direktivet så att det gäller frågor i vilka också landskapet Åland har kompetens. Enligt Miljöministeriets uppfattning är det inte fråga om standarder i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU.

Enligt grundlagens 10 § är var och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Grundlagsutskottets tolkningspraxis har varit att lagstiftarens handlingsutrymme begränsas både av den här bestämmelsen och av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i skyddet för privatlivet som tryggas i samma moment. På det hela taget handlar det om att lagstiftaren måste tillgodose denna rätt på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna över lag. Om man ser till skyddet för personuppgifter har grundlagutskottet ansett det viktigt att reglera på lagnivå åtminstone syftet med registrering av sådana uppgifter, innehållet i uppgifterna, det tillåtna användningsändamålet inklusive rätten att överlåta registrerade uppgifter, den tid uppgifterna finns kvar i registret och den registrerades rättsskydd. Regleringen på lagnivå ska dessutom vara täckande och detaljerad. Dessa synpunkter är överlag tillämpliga på regleringen av hur personuppgifter används (GrUU 18/2012 rd). Ålandsdelegationen delar denna uppfattning och konstaterar att delegeringsfullmakten i landskapslagens 19 § 1 mom. på anförda grunder inte är förenlig med grundlagens 10 §. Landskapslagens 19 § 1 mom. utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Landskapslagens 22 § reglerar övervakning och tillsyn. I landskapslagens 22 § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att delegera kontroll av energideklarationer och inspektionsrapporter till en myndighet under landskapsregeringen eller upphandla uppgiften av ett oberoende organ. Landskapsregeringen berättigas att i förordning besluta om certi-

fiering av sakkunniga kontrollanter. Sådan certifiering ska vara tidsbegränsad och får begränsas till ett visst slag av arbeten. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning utgör i paragrafen avsedd delegering av kontroll till ett oberoende organ överföring av offentliga förvaltningsuppgifter. Grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Under nämnda förutsättningar är det möjligt att i begränsad utsträckning överföra offentlig makt och offentliga uppgifter på andra än myndigheter. I regeringens proposition till ny regeringsform (RP 10/1998 rd.) anges att härvid förutsätts att det utfärdas tillräckligt detaljerade bestämmelser om skötseln av uppgifterna och det förfarande som ska iaktas, att rättssäkerhetssynpunkter beaktas och att de som sköter de offentliga uppgifterna handlar under straffrättsligt tjänsteansvar. Ålandsdelegationen konstaterar att i landskapslagen inte finns några bestämmelser om i 22 § 2 mom. avsedda kontrollanters yrkeskunskap, om deras straffrättsliga tjänsteansvar eller skadeståndsansvar. Landskapslagen innehåller inte heller några bestämmelser om kontrollanternas befogenheter eller om anförande av besvär. På grund av dessa brister uppfyller överföringen av förvaltningsuppgifterna i landskapslagens 22 § 2 mom. enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte förutsättningarna i grundlagens 124 §, varför landskapslagens 22 § 2 mom. utgör en behörighetsöverskridning.

Enligt självstyrelselagens 17 § 26 punkt hör utsättande och utdömning av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet till landskapets behörighet. Med stöd av detta lagrum kan bestämmelsen i landskapslagens 24 § intas.

Landskapslagens 25 § reglerar skadestånd vid fel i det energideklarationsregister som landskapsregeringen skall föra. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. Landskapslagens 25 § reglerar rätten till ersättning på grund av ett tekniskt fel i energideklarationsregistret, och utgör således en landskapsangelägenhet.

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Med stöd av nämnda lagrum kan lagen om inspektion av energieffektiviteten hos kylanläggningarna i en byggnads luftkonditioneringssystem (FFS 489/2007) intas i landskapslagstiftningen som blankettlag genom bestämmelsen i landskapslagens 17 §.

Ålandsdelegationens utlåtande:

I landskapslagen om energideklaration för byggnader ingår på grund av dess uppbyggnad såsom ramlag sex lagrum (3 § 3 mom., 4 § 2 mom., 9 §, 10 § 2 mom., 12 § 4 mom., 13 § 2 mom.), vilka är bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar i sådana frågor som enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen och 80 § 1 mom. i grundlagen ska anges i lag. Dessutom ingår i 19 § 1 mom. och 22 § 2 mom. i landskapslagen stadganden som av andra ovan nämnda orsaker inte fyller de krav som grundlagen ställer på lagstiftningen. Uppbyggnaden av landskapslagen leder till att man inte kan erhålla en fungerande reglering genom att låta endast de lagrum som befunnits utgöra behörighetsöverskridningar förfalla. Den återstående delen av landskapslagen skulle inte kunna ersätta den landskapslagstiftning som beslutet genom sitt ikraftträdande skulle upphäva. Ålandsdelegationen anser därför att landskapslagen i dess helhet bör förordnas att förfalla. Eftersom 71 b § 4 mom. i landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland konstaterats utgöra en behörighetsöverskridning, och tillämpningen av nämnda landskapslag i övrigt är beroende av att landskapslagen om energideklaration för byggnader träder i kraft, föreslår Ålandsdelegationen att även landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland i dess helhet måtte förordnas att förfalla. Till sistnämnda del konstaterar Ålandsdelegationen, med hänvisning till det som ovan anförts beträffande förordningsfullmakter, att 7 § 2 a punkten i landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland i sig utgör en behörighetsöverskridning.

Justitieministeriets utlåtande 10.10.2013:

Begäran om utlåtande med anledning av landskapslagar:

Föredraganden i Ålandsärenden har bett om utlåtande av enheten för allmänna internationella ärenden och EU-frågor vid justitieministeriet med anledning av lagtingets beslut LTB 60/2013 om antagande av landskapslag om energideklaration för byggnader och LTB 61/2013 om antagande av landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland. Landskapslagarna rör genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda.

Begäran är begränsad till frågan om direktivet gäller framtagande av gemensamma standarder för att främja energiprestanda i byggnader eller om direktivet ska uppfattas så att det inte syftar till framtagande av gemensamma standarder för att främja energiprestanda i byggnader utan att det huvudsakligen gäller andra slags åtgärder i byggsektorn och i boendet som är ägnade att främja klimatmålet.

Inom statsrådet är det miljöministeriet som har ansvar för frågor gällande miljön och också för genomförande av det berörda direktivet. Enheten för allmänna internationella ärenden och EU-frågor vid justitieministeriet har i sitt ansvarsområde allmänna EU-frågor som det inte är fråga om i utlåtande begäran. Utlåtandet grundar sig i hög grad på information som fåtts från miljöministeriet.

Direktivens innehåll och syfte:

Direktivets syfte är att förbättra byggnadernas energiprestanda. Detta är nödvändigt för att kunna minska unionens energianvändning, energiberoende och dess utsläpp av växthusgaser.

Direktivet om byggnaders energiprestanda innehåller antagande av en metod för beräkning av byggnaders energiprestanda och fastställande av minimikrav avseende energiprestanda. Direktivet lämnar prövningsrätt till medlemsstaterna för att välja en metod för beräkning av byggnaders energiprestanda. Ramarna för beräkningen anges i bilagan 1 till direktivet. Fastställande av minimikrav avseende byggnaders eller byggnadsenheters energiprestanda måste beräknas enligt den metod som medlemsstaten har valt. Bilagan 1 förutser att metoden för beräkning av byggnaders energiprestanda tar hänsyn till europeiska standarder. Enligt det inledande stycket (9) till direktivet kan metodiken differentieras på nationell och regional nivå.

Direktivet har också bestämmelser om andra krav som byggnaderna måste fylla. Medlemsstaterna måste också fastställa åtgärder som är nödvändiga för att upprätta ett system för certifiering av byggnaders energiprestanda. Direktivet innehåller minimikrav som energicertifikat måste fyllas, situationer i vilka certifikat måste ges och uppvisas. Direktivet innehåller också bestämmelser t. ex. om inspektion av värme- och luftkonditioneringsystem och om oberoende experter.

Alla krav i direktivet är minimikrav och de hindrar inte en medlemsstat från att behålla eller införa stängare skyddsåtgärder.

Slutsatsen om direktivets innehåll och syfte:

Enheten för allmänna internationella ärenden och EU-frågor vid justitieministeriet kan framföra några allmänna synpunkter om direktivet men den har inte sakkunskap att utlåta sig om karaktären av direktivens bestämmelser kan anses som standarder i den mening som avses i självstyrelselagen för Åland.

Direktivets syfte tycks höra samman med miljön och behovet av att minska en ökad användning av energin. Direktivet innehåller minimibestämmelser och lämnar prövningsrätt till medlemsstater för att genomföra direktivet. Direktivet ger möjligheten att ta hänsyn till lokala förhållanden och ha olika metoder för beräkning av byggnaders energiprestanda inom staten. Syftet av direktiven tycks inte vara att ha nya gemensamma metoder eller standarder på EU-nivån utan endast att hänvisa till de existerande standarder när medlemsstaten antar metoden för beräkning av byggnaders energiprestanda.

Miljöministeriet has tolkat direktivet så att det gäller frågor i vilka också landskapet Åland har kompetens.¹⁴ Enligt miljöministeriets uppfattning är det inte fråga om standarder i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda.

¹⁴ Se regeringens proposition RP 161/2012 vp.

Högsta domstolens utlåtande 17.12.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 21.10.2013 nr 68-69/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Inledning:

Lagtinget har genom sina beslut antagit landskapslagen om energideklaration för byggnader och landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland. Den första lagen ska ersätta landskapslagen (2008:106) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om byggnaders energiprestanda. Den ska genomföra det omarbetade direktivet 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda. Genom den andra landskapslagen genomförs sådana ändringar som föranleds av landskapslagen om energideklaration för byggnader.

Föremålet för regleringen i landskapslagen gäller de krav som ställs vid byggande med hänsyn till effektiv energianvändning och god inomhusmiljö i byggnader. Det är i huvudsak fråga om reglering inom rättsområdet byggnads- och planväsendet samt bostadsproduktion även om också andra områden berörs. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om dessa områden hör enligt 18 § 7 punkten självstyrelselagen till landskapet.

Lagen reglerar uppgifter för landskapets myndigheter på vilket område landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen. Lagen berör områdena natur- och miljövård samt näringsverksamhet. Landskapet har lagstiftningsbehörighet på dessa områden med stöd av 18 § 10 och 22 punkten självstyrelselagen. I 22 punkten anges vissa begränsningar i lagstiftningsbehörigheten beträffande näringsverksamhet, bland annat genom en hänvisning till 27 § 19 punkten självstyrelselagen.

Det nämnda lagrummet 27 § 19 punkten självstyrelselagen gäller måttenheter, mätredskap och mätmetoder samt standardisering. Detta område hör i sin helhet till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen har också nära anknytning till området konsumentskydd på vilket riket har lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 10 punkten samma lag. Som uttryck för denna anknytning kan nämnas att statsrådets förordning om uppgifter som ska lämnas vid marknadsföring av bostäder (130/2001), som givits med stöd av konsumentskyddslagen, hänvisar till stadgandena i lagen om energicertifikat för byggnader (50/2013).

Det må nämnas att i regeringens proposition med förslag till bland andra lag om energicertifikat för byggnader (RP 161/2012 rd s. 7) konstateras att de ärenden som behandlas i propositionen med stöd av 18 § 7 punkten självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Delegering av normgivningsmakt som lagstiftningsteknik:

Landskapslagen om energideklaration för byggnader har byggts upp som en ramlag. Enligt landskapsregeringen (Lagförslag nr 13/2012-2013 s. 11) är avsikten att man i stället för de nu gällande stadgandena, vilka baserar sig på rikslagstiftningen, ämnar införa gällande svenska bestämmelser om energiprestanda och energideklaration i landskapet. Beträffande luftkonditioneringssystem stadgas emellertid i 17 § landskapslagen att rikslagen om inspektion av energieffektiviteten hos kylanläggningarna i en byggnads luftkonditioneringssystem (489/2007) ska tillämpas i landskapet med vissa avvikelser.

Som metod för att införliva det detaljerade rikssvenska regelverket har landskapet alltså stiftat en allmän ramlag, som innehåller ett ansevärt antal delegeringsstadganden. Med stöd av dem är det tänkt att de rikssvenska reglerna införlivas i den åländska rättsordningen. Till landskapsregeringens lagförslag till lagtinget har fogats ett utkast till en landskapsförordning, enligt vilken svenska Boverkets föreskrifter och allmänna råd om energideklaration för byggnader samt för certifiering av energiexpert ska tillämpas i landskapet med i denna lag (avser uppenbarligen förordningen) angivna avvikelser. Föreskrifterna ska, enligt utkastet, om inte annat följer av bestämmelserna i energideklarationslagen och förordningen, tillämpas sådana de lyder när förordningen träder i kraft. Sker därefter ändringar i Boverkets föreskrifter ska de ändrade bestämmelserna tillämpas i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i Sverige.

Denna lösning föranleder ur lagstiftningskontrollens synvinkel flera anmärkningar.

Avsikten med lagstiftningskontrollen enligt 19 § självstyrelselagen, som utövas av Republikens president, är till den del det nu är fråga om att innan en landskapslag träder i kraft kontrollera att lagtinget handlat inom sin behörighet enligt självstyrelselagen. Kontrollen är begränsad till landskapslagstiftning och utsträcker sig inte till lägre författningsnivå. Systemet innefattar inte heller någon uppföljning av lagstiftningsprojekten, då lagstiftningskontrollen är inriktad på beslutet av Republikens president att använda eller inte använda sin vetorätt enligt självstyrelselagen. Innehållet i de normer som utfärdas på lägre nivå kan i allmänhet bedömas endast i ljuset av de delegeringsbestämmelser som ingår i landskapslagen och uttalanden i förarbetena till dessa.

I lagstiftningskontrollen har under en längre tid särskild uppmärksamhet ägnats delegeringsstadganden i landskapslagstiftningen. Orsaken har främst varit att Finlands grundlag då den trädde i kraft preciserade gränserna för möjligheten att reglera rättsförhållanden på lägre nivå än lag. Grundlagsutskottets praxis har i detta avseende varit vägledande.

Högsta domstolen har i ett flertal utlåtanden ansett att delegeringsstadganden utgjort behörighetsöverskridningar. Grunderna för när överskridningar skett har i viss mån upprepat sig. En återkommande grund har varit att formuleringarna har ansetts vara alltför öppna med hänsyn till kraven i grundlagen. I något fall har en delegering inte begränsats till att gälla en anpassning av en riksförordning till landskapets behov utan har gällt rättigheter som enligt grundlagen endast får regleras i lag.² I vissa fall har delegeringsstadgandet varit så vagt att det inte framgått att delegeringen av normgivningsmakten

ska ske genom en förordning.³ Vissa formuleringar, som lett till att lagrummet förfallit, har berott på att landskapsregeringen genom landskapsförordning givits rätt att utfärda bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra Europeiska gemenskapens rättsakter och landskapets övriga internationella förpliktelser utan att kraven i grundlagen och självstyrelselagen uppfyllts.⁴

Utöver dessa behörighetsöverskridningar har Högsta domstolen också tagit ställning till delegeringsstadganden som varit vaga men som ändå inte konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar.⁵ I dessa utlåtanden har Högsta domstolen i sin bedömning utgått från att den makt till normgivning, som delegeringsstadgandena ger, i landskapet utövas inom de ramar grundlagen, självstyrelselagen och syftet för den aktuella lagstiftningsakten förutsätter.

En särskild utmaning har de landskapslagar utgjort som gällt lagstiftningsområden för vilka landskapet har behörighet men som på ett lägre författningsplan reglerar eller tangerar lagstiftningsområden, som hör till rikets behörighet.

Med den lagstiftningsteknik, som landskapet av hävd utnyttjat, har problem sällan uppkommit. På de områden, där lagstiftningsbehörigheten till vissa delar hör till riket och till övriga delar till landskapet har författningarna från riket tagits över av landskapet med de modifikationer som självstyrelsen ger utrymme för och som av landskapet funnits ändamålsenliga. Frågan om något stadgande fått sin legitimitet från rikslagstiftningen eller från lagstiftningen i landskapet har inte haft praktisk betydelse. Tekniskt har man använt två lösningar: Antingen har lagrummen i landskapslagen getts samma materiella innehåll som rikslagen eller så har man använt en blankettlagstiftning, där rikslagstiftningens innehåll med landskapslag satts i kraft i landskapet. En i landskapet brukad smidig lösning beträffande blankettförfattningar har varit att stadga att om ändringar i den riksreglering som ligger till grund för landskapsregleringen ändras, träder motsvarande ändringar automatiskt i kraft i landskapet. Med en sådan lösning uppkommer inga praktiska problem som hänför sig till övergångstider men inte heller till normeringskompetens: Om den förändrade normen till sin natur är en riksangelägenhet träder innehåll-

¹ Utlåtandet om landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands sjösäkerhetscentrum, OH 2002/107, räddningslagen för landskapet Åland, OH 2006/47 och näringsstödslagen för landskapet Åland, OH 2008/74.

² Utlåtandet om landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård OH 2003/74.

³ Utlåtandet om landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, OH 2007/75

⁴ Utlåtandet om landskapslagen om miljöskydd, OH 2007/145

⁵ Se utlåtandena om följande landskapslagar: landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd, OH 2001/38, landskapslag om fritidsbåtar, OH 2003/5, landskapslag om finansiering av landsbygdsnärings OH 2003/66, landskapslag om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd, OH 2003/67, landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, OH 2003/72, landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, OH 2005/127-135, landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, OH 2006/117, landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, OH 2007/30, plan- och bygglag för landskapet Åland, OH 2007/144.

let i stadgandet i kraft med rikslagstiftningen, hör det till landskapet, träder det i kraft samtidigt med rikslagstiftningen med stöd av landskapslagstiftningen.

En förändrad lagstiftningsteknik i landskapet antyddes på byggrättens område år 2007. Högsta domstolen fann i sitt utlåtande (OH 2007/144) om bland annat den numera gällande plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland att landskapsregeringen med stöd av landskapslagen avsåg att sammanställa en åländsk byggbestämmelsesamling i vilken skulle anges vilka byggregler som skulle tillämpas i landskapet. Avsikten meddelades vara att det svenska Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler skulle tillämpas i landskapet i stället för Finlands byggbestämmelsesamling. Högsta domstolen konstaterade då att det var fråga om bestämmelser som i detalj gav vägledning om hur man skulle gå tillväga då byggnadsarbeten utförs. Bestämmelserna föreskrev närmare vilka standarder som skulle gälla i verksamheten inom byggbranschen. De standardiserade förfaranden som före landskapslagen följts i hela Finland med stöd av samma bestämmelser skulle inte längre gå att följa i byggnadsverksamheten i landskapet. Enligt Högsta domstolen hade landskapet inte behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande standarder än i riket. Som slutsats konstaterades att delegeringsstadgandet inte i sig utgjorde en behörighetsöverskridning då regleringen på lagnivå i huvudsak hörde till landskapet fastän den detaljerade tekniska nivån föll under rikets behörighet. Högsta domstolen framhöll dock att i den förordning som landskapsregeringen skulle utfärda måste landskapsregeringen beakta behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet vad gäller rättsområdet standardisering. Det lagrum, som innehöll delegeringsbestämmelser, förordnades inte att förfalla av Republikens president.

Högsta domstolen konstaterar att efter det plan- och bygglagen för landskapet Åland trätt i kraft 2008 utfärdades landskapsförordningen (2008:109) om Ålands byggbestämmelsesamling. I 2 § förordningen stadgas att de författningar som ingår i Ålands byggbestämmelsesamling och ska tillämpas i landskapet är 1) svenska Boverkets byggregler BBR 15 (BFS 1993:57 med ändringar t.o.m. BFS 2008:6) och 2) svenska Boverkets konstruktionsregler (regelsamling för byggande, BKR 2003 med ändringar t.o.m. BFS 2008:7). Beträffande standarder stadgas vidare i 3 § i nämnda förordning att metoder och konstruktionslösningar som finns i till svensk eller finsk standard överförd europastandard (SS-EN eller SFS-EN) och europeisk förstandard (SS-ENV eller SFSENV) godtas som alternativ och komplettering till de metoder och konstruktionslösningar som anges i Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler under förutsättning att de uppfyller kraven.

Högsta domstolen har också i sitt utlåtande (OH 2009/81) om den numera gällande landskapslagen (2011:9) om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen tagit ställning till stadganden om standardisering. Här var det också fråga om att ge behörighet att utfärda bestämmelser om andra standarder än i riket. Delegeringsstadgandet i 7 § 2 mom. landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen gav uttryckligen landskapsregeringen rätt att utfärda en landskapsförordning som skulle bestämma att andra standarder än de som tillämpas i riket ska tillämpas i landskapet.

Högsta domstolen upprepade i sitt utlåtande som sin ståndpunkt att landskapet inte hade behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig hade lagstiftningsbehörighet föreskriva om en rätt att utfärda avvikande standarder jämfört med

de standarder som fanns i riket. Regleringen på lagnivå konstaterades i huvudsak höra till landskapet men den detaljerade tekniska nivån föll under rikets behörighet. Den omständigheten att vissa standarder endast fanns på finska berättigade inte till en korrigerande av det slag som reglerades i 7 § 2 mom. landskapslagen. Slutsatsen var att Högsta domstolen ansåg att stadgandet utgjorde en behörighetsöverskridning.

Republikens president förordnade 7 § 2 mom. i den sedermera till övriga delar fastställda landskapslagen (2011:9) om tillämpning i landskapet Åland av elsäkerhetslagen att förfalla.

Bedömning av delegeringsstadganden i landskapslagen om energideklaration för byggnader gällande standardisering:

Den nya regleringen i landskapslagen om energideklaration för byggnader är såsom ovan nämnts en ramlag. Man har således frångått den blankettlagsteknik som nu gäller där rikets numera upphävda lag om energicertifikat för byggnader (487/2007) gjorts tillämplig i landskapet. Istället för att den nya rikslagen om energicertifikat för byggnader (50/2013) görs tillämplig har landskapet således godkänt landskapslagen.

Enligt Högsta domstolen finns det inget hinder för en lösning som omfattar en fristående landskapslag på området, då de lagstiftningsområden som regleringen gäller till största delen faller under landskapets behörighet. Regleringen strävar efter att genomföra det direktiv som omnämns ovan och den materiella regleringen håller sig enligt Högsta domstolens åsikt inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

De vagt formulerade men omfattande delegeringsstadgandena medger emellertid att landskapsregeringen i förordning närmare kan besluta om vilka detaljerade föreskrifter som ska bli tillämpliga i landskapet. I förarbetena anges entydigt, att avsikten är att svenska Boverkets föreskrifter ska göras gällande i landskapet.

I Boverkets föreskrifter är det fråga om bestämmelser som mycket detaljerat ger vägledning om vad som gäller för energideklarationer, dvs. energicertifikat för byggnader. Bestämmelserna föreskriver i detalj, i likhet med bestämmelserna i riket, hur de olika värdena uträknas och anger formler för detta ändamål. I bestämmelserna ingår ett stort antal hänvisningar till tillämplig svensk lagstiftning på området. I betänkandet av social- och miljöutskottet i lagtinget (nr 9/2012–2013 s. 1) konstateras att i nuvarande system med energicertifikat har en viss förvirring förekommit då den åländska byggbestämmelsesamlingen hänvisar till svenska Boverkets byggregler i samband med planering av nya byggnader medan uppgörandet av energicertifikat följer finländska regler. Avsikten med lagen är att följa svenska metoder för uträkning av energiprestanda, vilket gör dessa kongruenta med de olika definitionerna i Boverkets byggregler. Som exempel har definitionen av en byggnads uppvärmda yta nämnts.

Såsom redan av utskottets förenämnda yttrande framgår, baserar sig grunderna för uträknande av de faktorer, som påverkar certifieringen, delvis på bestämmelserna som gäller byggande. Detta visar att bedömningsgrunderna är en del av metoden att mäta energieffektivitet, även om bedömningsgrunderna inte skulle klassificeras som standardisering på samma sätt som bestämmelser om byggande. Stadgandet i självstyrelselagen, enligt vilket landskapets behörighet beträffande till exempel mätmetoder och stan-

darder är begränsad, är avsett att förhindra uppkomsten av problem av detta slag. Högsta domstolen konstaterar dessutom att avsikten med standardiserade metoder för uträkning av energifaktorer är att resultaten som anges i energicertifikaten ska vara jämförbara med varandra. Jämförbara resultat är förståeliga för konsumenterna, sådana som hyresgäster och bostadsköpare.

Mot denna bakgrund förefaller det som om merparten av reglerna i föreskrifterna skulle hänföra sig till rättsområdet "måttenheter, mätredskap och mätmetoder, standardisering" som alltså hör till rikets behörighet. De standardiserade förfaranden som hittills följts i hela Finland med stöd av rikslagstiftning och landskapslagstiftning skulle inte längre gå att följa i certifikatverksamheten i landskapet. De resultat som redogörs för i energicertifikaten i landskapet skulle inte kunna vara jämförbara med resultaten i riket.

Högsta domstolen konstaterar såsom i de tidigare ovan beskrivna utlåtandena (OH 2007/144 och OH 2009/81) att landskapet inte har behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande mätmetoder eller standarder än i riket. Även för denna landskapslag gäller att regleringen på lagnivå i huvudsak hör till landskapet men den detaljerade tekniska nivån, som förutom strikt standardisering innehåller starka element av rättsområdet måttenheter, mätredskap och mätmetoder, faller under rikets behörighet.

Högsta domstolen önskar ytterligare framföra en principiell aspekt att beakta beträffande den planerade regleringen, där delar av den svenska regleringen på området skulle bli en del av det tillämpliga normsystemet i landskapet. Svenska Boverkets föreskrifter baserar sig på och ska givetvis tolkas i enlighet med gällande svensk lagstiftning, som alltså har direkt inverkan på föreskrifterna. Det organiska sambandet med svensk lagstiftning framgår redan av den inledande bestämmelsen i Boverkets föreskrifter och allmänna råd om energideklaration för byggnader (BFS 2007:4), (BFS 2012:9):

"1 § Denna författning innehåller föreskrifter och allmänna råd till lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader och förordningen (2006:1592) om energideklaration för byggnader.

De allmänna råden innehåller rekommendationer och exempel beträffande tillämpningen av föreskrifterna i denna författning, i lagen och i förordningen. De allmänna råden föregås av texten Allmänt råd och är tryckta med mindre typsnitt och indragen text omedelbart efter den föreskrift som de hänför sig till.

Termer som inte särskilt förklaras i lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader, förordningen (2006:1592) om energideklaration för byggnader, Boverkets byggregler (2011:6) föreskrifter och allmänna råd, BBR, avsnitt 9, eller i denna författning, har den betydelse som anges i Terminologicentrums publikation Plan- och byggtermer 1994, TNC 95."

Ändringar som i Sverige görs i föreskrifterna föreslås automatiskt träda ikraft i landskapet. Detta innebär att beslutanderätten beträffande innehållet i regelsystemet i landskapet till denna del automatiskt tillkommer Sveriges riksdag, regering och Boverket i Sverige. En öppen fullmakt över riksgränserna av detta slag är ur statsförfattningsrättslig synpunkt problematisk. De svenska myndigheterna behöver givetvis inte beakta några begränsningar i självstyrelselagen eller den normhierarki som härrör ur Finlands

grundlag utan reglerna utformas som komplement till gällande svensk lagstiftning, ur vilken de får sitt innehåll och sin legitimitet. Det faller emellertid utanför lagstiftningskontrollen att ta ställning till frågan om normer som tillkommit på basis av ett sådant system överhuvudtaget kan vara gällande rätt i landskapet.

Såsom ovan konstaterats införlivade landskapet de då gällande svenska byggbestämmelserna genom landskapsförordningen (2008:109) om Ålands byggbestämmelsesamling. Härvid uppstod en sådan situation att det i riket och landskapet förefaller att gälla olika bestämmelser av standardiseringsnatur för byggverksamheten. Nu föreliggande landskapslag avser att i linje med detta från rikets reglering utesluta ytterligare ett område, som enligt Högsta domstolens åsikt är att hänföra till standardisering, nämligen standardiserade mätmetoder för energiprestanda. Detta medför en uppenbar spänning i självstyrelsesystemet och ifrågasätter betydelsen av en lagstiftningskontroll.

Mot denna bakgrund finner Högsta domstolen det nödvändigt att man i lagstiftningskontrollen i framtiden, vid sidan av kontrollen av att delegeringsstadganden inte formellt utgör behörighetsöverskridningar, även beaktar syftemålen med delegeringsstadgandena. Om syftet är att utnyttja delegeringsstadgandena till att i landskapet göra gällande normer på ett område, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, kan detta vara ett avgörande element vid bedömning av om stadgandena utgör behörighetsöverskridningar. Om det uttalade syftet är sådant, kan man inte förlita sig på att landskapet endast på basis av uttalanden i lagstiftningskontrollen håller sig inom sin behörighet enligt självstyrelselagen vid den hierarkiskt lägstående normeringen. Om lagtinget godkänt landskapsregeringens lagförslag på de premisser, som däri anges, kan det anses ingå i lagtingets beslut att regleringen på lägre nivå genomförs sådan som den förutsatts bli då lagen antogs.

Bedömning av stadganden om delegering av normgivningsmakt i övrigt:

I landskapslagen om energideklaration för byggnader finns många delegeringsbestämmelser, som i enlighet med vad som ovan anförts om de krav grundlagen och självstyrelselagen ställer, måste anses problematiska:

I 3 § 2 mom. ges landskapsregeringen rätt att i förordning besluta närmare om besiktning av en byggnad och om undantag från kraven på sådan besiktning. Vagheten i stadgandet och dess ordalydelse, som antyder möjligheter att göra undantag från tvingande bestämmelser i lagen utan närmare precisering är inte godtagbar.

I 4 § 2 mom. ges fullmakt att i förordning närmare besluta om bl.a. sättet för hur en byggnads energiprestanda ska fastställas, när den senast ska vara upprättad och hur prestanda ska anges samt vilka referensvärden som ska användas. De riktlinjer för dessa frågor som lagen innehåller är inte tillräckliga för en delegering av detta omfång. Med hänvisning till vad som ovan anförts finner Högsta domstolen att stadgandet förefaller att vara avsett att användas för att i landskapet sätta i kraft svenska bestämmelser som hänför sig till rättsområdet måttenheter, mätredskap och mätmetoder, vilka till sitt innehåll avviker från dem, som gäller i riket. Under dessa omständigheter är delegeringsstadgandet att anse utgöra en behörighetsöverskridning.

Enligt 9 § ska en oberoende energiexpert ha dokumenterad särskild sakkunskap om energianvändning och inomhusmiljö. I lagrummet ges landskapsregeringen behörighet

att närmare besluta om vilka krav på sakkunskap som ställs och hur expertens oberoende och sakkunskap ska styrkas. De omfattande frågor som lagen lämnar öppna om kraven på sakkunskap och oberoende kan inte fyllas med stadganden i en förordning.

I 10 § 2 mom. ges landskapsregeringen möjlighet att i förordning bestämma närmare om undantag från skyldigheten att energideklarera. På vilka grunder undantag kan beviljas och hurudana undantag det kan vara fråga om framgår inte i lagen. Delegeringsstadgandet skulle innebära en fullmakt att åsidosätta lagens bestämmelser och kan därför inte godtas.

Enligt 12 § 4 mom. kan landskapsregeringen i förordning närmare besluta om undantag enligt 1–3 mom. I 1 och 2 mom. stadgas inte om någon möjlighet till undantag, varför stadgandet i 4 mom. förefaller att ge en allmän rätt att stadga om undantag till lagens bestämmelser. Ett stadgande med detta innehåll fyller inte grundlagens och självstyrelselagens krav.

I 13 § 2 mom. ingår ett delegeringsstadgande som ger rätt att i förordning närmare besluta om skyldigheter enligt 1 mom. för ägaren av en byggnad att visa och överlämna en energideklaration och om undantag från sådana skyldigheter. Anmärkningsvärt är att i landskapslagen inte ingår några stadganden som skulle antyda på vilka grunder och i vilken omfattning undantag i förordning närmare skulle stadgas från de tvingande reglerna i lagen. Stadgandet innebär alltså en öppen fullmakt att i förordning begränsa tillämpningen av lagen och kan inte godkännas.

Även landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland innehåller ett delegeringsstadgande, som belastas av samma bristfälligheter som de ovan relaterade lagrummen. I 71 b § 4 mom. lagen ges landskapsregeringen rätt att i förordning närmare besluta om krav på utredning av alternativa energiförsörjningssystem samt om undantag från kravet på sådan utredning. Stadgandena i lagen ger inga ramar för utredningen och inte heller någon antydning om vilka de grunder för undantag från kraven på utredning kunde vara, som förordningen närmare skulle precisera. Förordningen skulle därför innebära sådana inskränkningar i lagen som inte stadgats i lag.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande relaterat och förenat sig med grundlagsutskottets ställningstaganden beträffande skyddet för personuppgifter. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen ska närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Grundlagsutskottet har ansett att i lag bör regleras åtminstone bland annat syftet med registrering av personuppgifter, innehållet i uppgifterna, det tillåtna användningsändamålet, tiden uppgifterna finns i registret och den registrerades rättsskydd. Dessa principer har uttryckligen iakttagits vid stiftande av rikets lag om energicertifikat (RP 161/2012 rd s. 39–40). Landskapslagen om energideklaration innehåller beträffande registrering av energideklarationerna i 19 § 1 mom. ett delegeringsstadgande, som ger landskapsregeringen befogenhet att i förordning närmare besluta bland annat om vilka uppgifter som får registreras i ett energideklarationsregister, om urval och bearbetningar av personuppgifter, om utlämnande på medium för automatiserad behandling och om direktåtkomst till registret. Materiella bestämmelser om dessa frågor saknas i lagen. Ur de allmänna motiveringarna i landskapsregeringens lagförslag framgår det att avsikten varit att upprätta ett åländskt energideklarationsregister i samverkan med och i anslutning till Boverkets svenska energideklarationsregister. Hanteringen skulle emellertid förutsätta tillgång till uppgifter från Befolkningsregistercentralen om bland annat adres-

ser och ägare till byggnader. Det förefaller Högsta domstolen uppenbart att stadgandet inte uppfyller grundlagens krav.

Ytterligare ett delegeringsstadgande som står i strid med grundlagen finns i 22 § 2 mom. landskapslagen. Enligt lagrummet får landskapsregeringen delegera kontroll av energideklarationer och inspektionsrapporter till en myndighet under landskapsregeringen eller upphandla uppgiften av ett oberoende organ. I förordning kan landskapsregeringen besluta om certifiering av sakkunniga kontrollanter. Det framgår av utkastet till förordning att avsikten varit att kontrollen ska anförtros ett oberoende kontrollorgan och utföras av certifierad kontrollant. Högsta domstolen anser att en delegering av kontrolluppgiften innebär överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på annan än myndighet och att detta därför kan ske endast under de förutsättningar som uppställts i 124 § grundlagen. Högsta domstolen förenar sig i de synpunkter Ålandsdelegationen till denna del anfört och konstaterar att landskapslagen inte innehåller ens grundläggande garantier för att inte rättssäkerheten eller kraven på god förvaltning skulle äventyras vid en möjlig överföring av uppgifter till ett organ utanför den offentliga förvaltningen. Stadgandet som ger möjlighet att överföra kontrolluppgifter på ett oberoende organ står därför i strid med stadgandet i grundlagen.

Blankettstadgandet om tillämpning av rikslag:

Såsom ovan nämnts innehåller landskapslagen jämväl en hänvisning till rikslag. I 17 § landskapslagen stadgas att i syfte att kunna bedöma en byggnads energiprestanda och jämföra den med andra byggnader för samma ändamål ska lagen om inspektion av energieffektiviteten hos kylanläggningarna i en byggnads luftkonditioneringssystem (489/2007) tillämpas i landskapet med de avvikelser som anges i samma kapitel i landskapslagen.

Högsta domstolen konstaterar att tillämpningen av stadgandet omöjliggörs genom att den lag till vilken hänvisning görs, vilken dessutom tidigare genomgått ändringar, har upphävts i sin helhet genom lagen om upphävande av lagen om inspektion av energieffektiviteten hos kylanläggningarna i en byggnads luftkonditioneringssystem (52/2013), som trädde i kraft den 1 juni 2013. I fråga om inspektioner av energieffektiviteten hos luftkonditioneringssystem har man i riket övergått till ett alternativt förfarande som baserar sig på rådgivning. I sig utgör även dessa omständigheter bevis på de uppenbara svårigheter som uppkommer om man strävar efter att kombinera två olika normsystem.

Slutledning:

Högsta domstolen har ovan konstaterat att landskapslagen om energideklaration för byggnader innehåller ett flertal delegeringsbestämmelser som utgör behörighetsöverskridningar. Genom delegeringsstadgandena avser man vidare att genomföra ett system med bestämmelser som skulle innebära att lagstiftningsbehörighetens gränser skulle överskridas på ett normhierarkiskt lägre plan. Lagstiftningstekniken som utnyttjats kräver fungerande delegeringsstadganden och ett klart normsystem. Skulle endast de delegeringsstadganden som i sig utgör behörighetsöverskridningar förordnas att förfalla, skulle endast en rudimentär reglering kvarstå. En sådan reglering på området skulle inte kunna tillämpas på något meningsfullt sätt men skulle ändå innebära att nuvarande reglering i landskapet skulle upphävas. För den skull hemställer Högsta domstolen att landskapslagen om energideklaration i sin helhet förordnas att förfalla. På

grund av att landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland är beroende av den första lagen och också i sig innehåller behörighetsöverskridningar hemställer Högsta domstolen att också denna landskapslag i sin helhet förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 17.1.2014:

Presidenten förordnar att båda landskapslagarna ska förfalla i sin helhet.

Nr 33/13, D 10 13 01 52

Landskapslag om ändring av landskapslagen om bostadsproduktion, antagen av lagtinget 18.9.2013 (ÅFS 116/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande och ändrade bestämmelser om landskapsborgen för ägarbostäder och hyresbostäder.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, bostadsproduktion, hyra och hyresreglering samt socialvård på vilka området lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 9 samt 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt självstyrelselagens 29 § 5 punkt hör bank- och kreditväsendet till rikets lagstiftningsbehörighet. I landskapets behörighet ingår dock rätten att närmare reglera innehållet i samt villkoren och säkerheterna för de i landskapslagen avsedda stödformerna för bostadsproduktion, vilka beviljas och administreras av landskapets myndigheter.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.11.2013.

Nr 34/13, D 10 13 01 50 – D 10 13 01 51

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljö- och hälsoskyddsmyndighet, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, antagna av lagtinget 18.9.2013 (ÅFS 8/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagarna överförs vissa uppgifter från Ålands landskapsregering till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän. Landskapslagarna berör även rättsområdena natur- och miljövård, jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 10, 15, 16 och 22 punkter.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 – 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med vissa undantag. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen har i utlåtande 23.10.2006 till justitieministeriet utgående från tre frågor gällande kommunernas ställning och skötseln av vissa förvaltningsuppgifter ansett att regleringen i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen beträffande uppgifter som ankommer på statliga myndigheter bör anses avse uppgifter som ankommer på riksmyndigheter såsom social- och hälsovårdsministeriet och länsstyrelsen (nuvarande regionförvaltningsverket), men inte de som påförts kommunala myndigheter. Det är enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte möjligt att genom landskapslagstiftning, inom områden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, överföra på en landskapsmyndighet sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommuner. Landskapslagens 1 a § utgör därför en behörighetsöverskridning till den del Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet åläggs att handha sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur ska skötas av kommunerna.

Enligt landskapslagens 1 § ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet bl.a. svara ”för att veterinärvård tillhandahålls och, enligt vad som i denna lag bestäms, för uppgifter enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur”. Eftersom i paragrafen inte uttryckligen nämns att det gäller kommunala uppgifter, utgör 1 § i dess nu antagna utformning enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte en behörighetsöverskridning. Enligt gällande ordalydelse (ÅFS 83/2011) ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ”också sköta de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur ska skötas av en kommunalveterinär”. Vid lagstiftningskontrollen anfördes dock inga anmärkningar mot detta stadgande.

Ålandsdelegationen konstaterar att enligt 3 § 2 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen åläggs Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet att sköta kommunernas och regionförvaltningsver-

kens uppgifter och dessutom vissa uppräknade uppgifter som ankommer på Livsmedelsverket. Enligt ordalydelsen reglerar paragrafen uppgifter inom landskapets förvaltningsbehörighet, och i den ingår inte någon hänvisning till rikslagstiftningen om smittsamma sjukdomar, varför paragrafen inte föranleder anmärkningar från delegationens sida.

Förutom de uppgifter som enligt landskapslagarna ankommer på Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet berättigas landskapsregeringen i 1 § 3 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, liksom i gällande landskapslag, att genom landskapsförordning ålägga myndigheten att sköta sådana tillstånds- och tillsynsuppgifter som landskapet är skyldigt att sköta enligt EU-förordningar inom miljö- och hälsoskyddsområdet inklusive bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur. Dessutom berättigas landskapsregeringen att inom dessa områden genom landskapsförordning ålägga myndigheten uppgifter som i riket sköts av Livsmedelssäkerhetsverket och som är likartade dem som myndigheten redan sköter enligt lag. En motsvarande delegeringsfullmakt finns i 3 § 4 punkten i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen. Med anledning av ovanstående konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. De nu aktuella delegeringsstadgandena berättigar landskapsregeringen endast att inom i lagrummen angivna gränser bestämma vilken myndighet som ska utföra i paragraferna beskrivna uppgifter, och kan enbart gälla ärenden inom landskapets förvaltningsbehörighet. Dessa delegeringsstadganden kan med stöd av 18 § 1 punkten och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland intas i landskapslagarna.

I sammanhanget konstaterar Ålandsdelegationen att det av bestämmelserna i landskapslagarna inte på ett uttömmande sätt framgår vilka uppgifter som skall handläggas av landskapsregeringen respektive Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Bestämmelserna är därför i detta avseende vaga och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelserna utgör det oaktat inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att de enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas. Detsamma gäller den till sitt innehåll oklara bestämmelsen i 3 § 4 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen om att hänvisningar i livsmedelslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom beträffande 1 a § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 17.12.2013:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 21.10.2013 nr 70-71/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sina beslut antagit landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet och landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen. Syftet med reformen är att överföra vissa uppgifter i anknytning till livsmedel och smittsamma sjukdomar hos husdjur från landskapsregeringen till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Myndigheten får också uppgifter som i riket hör till regionförvaltningsverken och Livsmedelssäkerhetsverket Evira.

Lagstiftningsbehörigheten för förvaltningsuppgifter om djursjukdomar och livsmedel faller inom flera olika regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om natur- och miljövard, enligt 12 punkten om hälso- och sjukvård och enligt 1 punkten om landskapsregeringen samt i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna. Utöver dessa områden har landskapet med stöd av 18 § 15, 16, och 22 punkten behörighet även i fråga om jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet. Landskapet har också lagstiftningsbehörighet med stöd av 18 § 17 punkten i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31–33 punkten. I dessa punkter är det fråga om smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter och förebyggande av införsel av växtförstörare till landet. Mot denna bakgrund står det enligt Högsta domstolen klart att tyngdpunkten i de lagar som nu ändrats hör under landskapets behörighet. Granskningen i det följande tar endast upp det problem, som systemet beträffande fördelningen av förvaltningsuppgifter mellan riket och landskapet aktualiserar, och delegeringsstadgandena.

Fördelning av förvaltningsuppgifter i landskapet:

Grundprincipen beträffande förvaltningsuppgifter finns i 23 och 30 § självstyrelselagen. Enligt lagrummen ankommer förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet på självstyrelsemyndigheterna medan förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer på riksmyndigheterna. I det sistnämnda lagrummet bestäms beträffande ett antal uppgifter som hör till rikets lagstiftningsbehörighet att de i landskapet ska skötas av landskapets myndigheter. Punkt 8 gäller bland annat lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur.

Det stadgande som nu föranleder närmare granskning är 1 a § 1 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, som gäller smittsamma sjukdomar hos husdjur. Beträffande dessa ska alltså enligt ordalydelsen Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur sköta de uppgifter som i riket ska skötas

av kommunerna och regionförvaltningsverken. Dessutom stadgas i momentet att myndigheten ska sköta följande uppgifter som i riket ska skötas av Livsmedelssäkerhetsverket: 1) tillstånd för och tillsyn över hantering av animaliska biprodukter, 2) tillstånd att odla och rensa vattenbruksdjur samt 3) andra uppgifter enligt vad som bestäms i landskapsförordning med stöd av 1 § 3 mom.

Såsom Ålandsdelegationen anfört utgår självstyrelselagen från att en överföring av förvaltningsbehörighet sker mellan myndigheter, det vill säga riksmyndigheter och landskapets myndigheter. Till den del lagrummet överför uppgifter från regionförvaltningsverken till Ålands miljö- och hälsovårdsmyndighet är lagrummet oproblematiskt. Landskapslagen avser emellertid också att överföra de uppgifter, som enligt rikslagen på området ska skötas av kommunerna, på den åländska myndigheten. Till en sådan överföring förefaller självstyrelselagstiftningen inte att ge möjligheter. Denna systematik bekräftas av 32 § självstyrelselagen. Enligt detta lagrum kan uppgifter som hör till riksförvaltningen genom överenskommelseförordning överföras på en landskapsmyndighet och uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet.

Situationen är speciell, genom att lagstiftningen om kommunernas förvaltning tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen, medan lagstiftningen till sin substans lyder under rikets lagstiftningsbehörighet. Då i rikets lag emellertid fastställts vilka uppgifter som hör till rikets myndigheter och vilka till de kommunala, kan lagtinget inte göra en avvikelse genom att på de myndigheter i landskapet, som utpekats att sköta riket tillkommande uppgifter, även överföra kommunala uppgifter. Landskapet kan således inte i landskapslagstiftningen på dessa områden fördela uppgifterna mellan landskapsmyndigheterna och kommunerna på ett annat sätt än i rikets lagstiftning.

Detta stadgande står således i strid med självstyrelselagen varför paragrafen utgör en behörighetsöverskridning.

Delegering av normgivningsmakt:

Enligt 1 § 3 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet kan landskapsregeringen genom landskapsförordning ålägga myndigheten att sköta tillstånds- och tillsynsuppgifter som landskapet är skyldigt att sköta med stöd av EU-förordningar inom miljö- och hälsoskyddsområdet inklusive bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur. I detta moment stadgas också att landskapsregeringen inom dessa områden genom landskapsförordning kan ålägga myndigheten uppgifter som i riket sköts av Livsmedelssäkerhetsverket och som är likartade dem som myndigheten redan sköter enligt lag.

Också i 3 § 2 mom. 4 punkten landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen ingår ett liknande delegeringsstadgande: Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska av Livsmedelssäkerhetsverkets uppgifter sköta enligt bestämmelser i landskapsförordning bland annat andra uppgifter som är likartade dem som myndigheten redan sköter enligt denna lag.

Högsta domstolen har idag givit ett utlåtande (OH 2013/207), i vilket problematiken kring delegeringsstadganden belysts. Ibland har delegeringsstadganden förordnats förfalla då de mot bakgrund av Finlands grundlag ansetts vara alltför öppna. Utöver dessa behörighetsöverskridningar har Högsta domstolen också tagit ställning till delegerings-

stadganden som varit vaga men som ändå inte konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar, då till exempel innehållet i delegeringsstadgandena preciserats och begränsats av den reglering som finns i lagen på ett sätt som gör att de grundläggande fri- och rättigheterna inte äventyras. De nu aktuella delegeringsstadgandena hör enligt Högsta domstolens uppfattning till sistnämnda kategori. Såsom Ålandsdelegationen konstaterat begränsas landskapsregeringens handlingsutrymme av de gränser som uppställs i lagrummen.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 1 a § 1 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, som utgör en behörighetsöverskridning. Enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen kan Republikens president förordna att lagen ska förfalla i sin helhet eller till någon viss del. Även om behörighetsöverskridningen endast gäller orden ”kommunerna och” anser Högsta domstolen att hela momentet bör förordnas att förfalla. Därför hemställer Högsta domstolen att 1 a § 1 mom. landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 17.1.2014.

Nr 35/13, D 10 13 01 53 – D 10 13 01 61

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda, 3. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämning i landskapet Åland av barnskyddslagen, 4. landskapslag om ändring av barnomsorgslagen för landskapet Åland, 5. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, 6. landskapslag om ändring av 2 och 4 §§ landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, 7. landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård, 8. landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, 9. landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om nykterhetsarbete, antagna av lagtinget 18.9.2013 (ÅFS 117-125/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom lagändringarna överförs tillsynen av den privata och den offentliga socialservicen inklusive barnomsorgen och tillsynen över den offentliga hälso- och sjukvården samt tillståndsverksamheten för producenterna av privat socialservice från landskapsregeringen till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Samtidigt intas nya tillsynsbestämmelser i barnomsorgslagen för landskapet Åland och i landskapslagen om hälso- och sjukvård. Rikets lag om nykterhetsarbete (FFS 828/1982) antas som blankettlag.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagarna gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, socialvård och näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslagar hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 13 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt förarbetena till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 66) innefattar begreppet socialvård förutom den egentliga socialvården även bl.a. barnskydd och barndagvård, specialomsorger om utvecklingsstörda, missbrukarvård, nykterhetsarbete, moderskapsunderstöd, barnbidrag, stöd för vård av barn i hemmet, service och stöd på grund av handikapp samt handikappbidrag. Genom gällande självstyrelselag överfördes bl.a. rättsområdet nykterhetsarbete till landskapets behörighetsområde. Med stöd av 71 § i självstyrelselagen är dock rikets lag om nykterhetsarbete (FFS 828/1982) och med stöd av den utfärdade författningar jämte ändringar som gjorts före 1.1.1993 fortfarande gällande i landskapet. Genom den nu antagna landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om nykterhetsarbete görs nämnda rikslag, som alltså redan är gällande i landskapet, som blankettlag giltig i landskapet. Något hinder för ett sådant förfarande föreligger enligt Ålandsdelegationens bedömning inte, i synnerhet som det i blankettlagen intagits vissa avvikelser från rikslagen. Däremot är bestämmelsen i 5 § 3 mom. i nämnda landskapslag om att rikslagen samtidigt upphävs överflödig.

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården landskapet med de undantag som stadgas i lagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Enligt nämnda punkter har lagstiftningsbehörigheten förbehållits riket i fråga om administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefrukning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsområde. I fråga om förvaltningsbehörigheten anges i självstyrelselagens 30 § 8 punkt att de uppgifter som bl.a. enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, i landskapet ska skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen påpekar att den tillsyn som enligt 2 § 3 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård tillkommer Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet endast kan gälla de behörighetsområden som inom hälso- och sjukvården hör till landskapet.

Nya tillsynsbestämmelser intas i landskapslagen om hälso- och sjukvård samt i barnomsorgslagen för landskapet Åland. Enligt den sist nämnda landskapslagen riktar sig

inspektionen till en kommuns eller ett kommunförbunds verksamhet samt de verksamhetsenheter och lokaler som anordnas för verksamheten. De inspektioner som regleras i den först nämnda landskapslagen gäller den verksamhet Ålands hälso- och sjukvård upprätthåller. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet även ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller även bestämmelserna om rätt att få tillgång till uppgifter, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt skyldighet att lämna ut uppgifter. I nämnda landskapslagar ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta ifråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapslagarna.

Förutom att övervakningen ska skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, innehåller de flesta nu aktuella blankettlagarna en allmän bestämmelse om att de förvaltningsuppgifter som enligt den antagna rikslagstiftningen ankommer på statliga myndigheter, på Åland ska skötas av landskapsregeringen respektive Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet till den del det är fråga om uppgifter som faller inom landskapets behörighet. Dessa bestämmelser är till sitt innehåll vaga och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelserna är därför betänkliga med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekat i ett flertal tidigare utlåtanden gällande andra landskapslagar. Dessa bestämmelser utgör det oakttat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att de enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Den omständigheten att tillståndsuppgifterna i 2 § i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice överförs från landskapsregeringen till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet föranleder ändringar av teknisk natur i den i 4 § i landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn (ÅFS 3/2004) reglerade skyldigheten att kräva uppvisande av straffregisterutdrag. I fråga om behörigheten gällande detta kontrollförfarande hänvisar Ålandsdelegationen till delegationens och Högsta domstolens utlåtanden av 11.11.2003 respektive 9.1.2004.

De flesta av de nu antagna landskapslagarna innehåller en besvär bestämmelse som anger att ändring över beslut som landskapsregeringen respektive Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet eller en kommun fattat kan sökas genom besvär i enlighet med bestämmelserna i 25 § i självstyrelselagen för Åland, om inte rätten till besvär är begränsad enligt lag. Dessa besvär bestämmelser föranleder inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

I 4 § i landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om nykterhetsarbete berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med i landskapsförordningen föreskrivna avvikelser. Med anledning

härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt ordalydelsen är delegeringsstadgandet i landskapslagens 4 § vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i rikslagen. Dessutom begränsas de ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till rikslagen genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Därtill avser stadgandet ändringar av riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger inte en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen har ovan framfört vissa anmärkningar beträffande de alltför oklara bestämmelserna i blankettlagarna om vilka uppgifter som ska handhas av landskapets myndigheter, men ansett att stadgandena inte strider mot behörighetsfördelningen. Tillämpningen av 4 § i landskapslagen om ändring av 2 och 4 §§ landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn förutsätter att även 2 § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice träder i kraft, medan tillämpningen av 2 § 7 punkten i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter förutsätter att även 2 § 3 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård träder i kraft.

Republikens presidents beslut 18.11.2013.

Nr 37/13, D 10 13 01 62 – D 10 13 01 66

1. Landskapslag om Ålands ombudsmannamyndighet, 2. landskapslag om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, 3. landskapslag om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland, 4. landskapslag om ändring av 2 e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, 5. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, antagna av lagtinget 4.12.2013 (ÅFS 33-37/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2013:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen inrättas en ny myndighet benämnd Ålands ombudsmannamyndighet, till vilken överförs tjänster och personal från diskrimineringsombudsmannen, Ålands landskapsregerings kansliavdelning samt dess social- och miljöavdelning. Ombudsmannamyndighetens verksamhet omfattar tryggnad och främjande av den enskildes rätt till likabehandling och jämställdhet, tryggnad och främjande av barnets ställning och rättigheter, tryggnad och främjande av klientens ställning och rättigheter inom socialvården, tryggnad och främjande av patientens ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården samt konsumentrådgivning. Den nya landskapslagen förändrar följande i övriga ovan nämnda landskapslagar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen hänförts arbetsavtal och samarbete inom företag. Nu aktuell landskapslagstiftning berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstagar eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

Av uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Bestämmelserna i landskapslagens 3 kap. om ombudsmannamyndighetens administration och personal har enligt Ålandsdelegationens uppfattning formulerats med beaktande av den ovan beskrivna behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

I landskapslagens 3 § 2 mom. finns en hänvisning till landskapslagens 1 § 1 mom. 2 punkt. Någon sådan punkt finns inte i landskapslagens 1 §, men denna felaktighet inverkar inte på behörigheten.

Genom landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) genomfördes rådets direktiv 2000/43/EG om genomförande av principen av likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (nedan diskrimineringsdirektivet) samt rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet i landskapet Åland. Artikel 13.1 i diskrimineringsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna utser ett eller flera organ för främjande av likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av ras eller etniskt ursprung. Dessa organ får utgöra en del av de organ som på nationell nivå har till uppgift att tillvarata de mänskliga rättigheterna eller att ta tillvara enskildas rättigheter. I enlighet härmed inrättades genom nämnda landskapslag en tjänst som diskrimineringsombudsman, som nu ersätts av en ombudsmannamyndighet. Enligt nämnda artikel ska medlemsstaterna säkerställa att behörigheten för dessa organ bl.a. omfattar att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering. I enlighet härmed stadgas i landskapslagens 1 § att Ålands ombudsmannamyndighet är en oberoende myndighet. Trots att myndigheten är administrativt underställd landskapsregeringen, och att beslut om bl.a. permittering och förflyttning och omplacering av tjänstemän vid ombudsmannamyndigheten fattas av landskapsregeringen, bör myndigheten anses kunna utöva sina uppgifter på ett oberoende sätt. I detta avseende kan bestämmelsen i landskapslagens 22 § om att ombudsmannamyndigheten inom landskapets behörighet kärar och svarar för landskapet samt bevakar landskapets intressen vid domstolar och andra myndigheter i angelägenheter som hör samman med myndighetens uppgifter uppfattas som motsägelsefull. Bestämmelsen är vidare än i 5 § 2 mom. i gällande landskapslag om diskrimineringsombudsmannen, som anger att diskrimineringsombudsmannen bevakar landskapets intressen i angelägenheter som hör samman med diskrimineringsombudsmannens administrativa uppgifter. Med beaktande av artikel 13.1 i diskrimineringsdirektivet och av att ombudsmannamyndighetens uppgift är att motverka och förhindra diskriminering, kan bestämmelsen om att bevaka landskapets intressen inte komma i fråga i sådana diskrimineringsärenden där dessa uppgifter kan stå i konflikt med varandra. I sådana fall bör en särskild företrädare för landskapsregeringen uppträda i enlighet med landskapslagens 22 §.

Landskapslagens 4 och 5 § gäller ombudsmannamyndighetens verksamhet inom socialskyddet, som utgör landskapsbehörighet enligt självstyrelselagens 18 § 13 punkt, medan landskapslagens 6 § gäller hälso- och sjukvården, som enligt självstyrelselagens 18 § 12 punkt med vissa undantag hör till landskapets behörighet. Enligt förarbetena till gällande självstyrelselag omfattar begreppet socialvård även barnskydd. I landskapslagens 3 – 6 § begränsas ombudsmannamyndighetens verksamhet till att gälla angelägenheter som hör till landskapets behörighet, varför de inte föranleder några anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Enligt landskapslagens 7 § ska vid ombudsmannamyndigheten även skötas uppgifter som hänför sig till konsumentrådgivning. Enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt utgör

konsumentskyddet riksbehörighet. I självstyrelselagens 30 § 11 punkt anges dock att de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på magistraterna ska i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten. Av landskapslagens 7 § 3 mom. framgår att ombudsmannamyndighetens verksamhet gällande konsumentrådgivning gäller de uppgifter som avses i självstyrelselagens 30 § 11 punkt, varför bestämmelserna i landskapslagens 7 § inte föranleder några anmärkningar från delegationens sida.

Enligt självstyrelselagens 30 § 10 punkt ska de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden i landskapet handhas av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd. En hänvisning till nämnda bestämmelse finns i landskapslagens 18 § gällande tillsättande av en särskild konsumenttvistenämnd.

Hänvisningarna i landskapslagens 7 § 2 mom., 10 § 2 mom. och 19 § 2 mom. till lagen om konsumentrådgivning (FFS 800/2008) kan, liksom hänvisningen i landskapslagens 18 § till lagen om konsumenttvistenämnden, med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 17 § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att i en landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om sammansättningen, mandattiden, arvoden och uppgifterna för den ombudsmannanämnd som ska bistå ombudsmannamyndigheten vid skötseln av de uppgifter som avses i landskapslagens 3 – 6 §, samt om kompetenskraven för nämndens medlemmar. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen, och av att ombudsmannanämndens uppgift är endast att bistå ombudsmannamyndigheten, anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakten inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt förbud och andra tvångsmedel inom rättsområdet som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan intas i landskapslagen om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män samt i landskapslagen om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, landskapslagen om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland, landskapslagen om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, samt landskapslagen om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter förutsätter att även landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 12.2.2014:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 9.1.2014 nr 86-90/08/2013.

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har antagit en landskapslag om Ålands ombudsmannamyndighet. Lagen förutsätter följdändringar av teknisk natur i fyra andra landskapslagar. Syftet med reformen är att samla alla de funktioner inom landskapets behörighet, vilka till sin natur är av ombudsmannatyp, till en enda administrativ enhet, som ges en rätt fristående ställning i förhållande till landskapsregeringen. Genom detta avser man att uppnå synergetiska fördelar. Lagstiftningen ger anledning att bedöma behörighetsfrågorna dels till den del de avser organiseringen av en ny myndighet och dels till den del regleringen gäller substansfrågor.

Högsta domstolen konstaterar inledningsvis att lagstiftningen inte strävar till att skapa något nytt ombudsmannainstitut med allmän kompetens inom landskapets behörighetsområde. Det är inte heller fråga om att införa en sådan allmän laglighetsövervakning i landskapet, som kunde skapa gränsdragningsproblem och överlappande kompetens i förhållande till den så kallade laglighetskontrollen enligt 10 kap. Finlands grundlag. Både justitiekanslern och justitieombudsmannen utövar laglighetskontroll över domstolar och andra myndigheter samt tjänstemän också i landskapet. Den ombudsmannaverksamhet det är fråga om i landskapslagen gäller ombudsmannaverksamhet på specifika områden och har sin motsvarighet i riket.

Vad först gäller organisationen förefaller lagstiftningen oproblematisk ur behörighets-synpunkt. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den, om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt om bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare. Inom nämnda ramar kan landskapet även skapa nya myndigheter.

Enligt den inledande bestämmelsen i landskapslagen är Ålands ombudsmannamyndighet en oberoende myndighet som administrativt är underställd landskapsregeringen. Myndighetens oberoende i förhållande till landskapsregeringen syftar på det sätt myndigheten ska sköta sina uppgifter. Många av uppgifterna leder till att myndigheten kan komma att stå som motpart till landskapsregeringen. Detta oberoende innebär emellertid inte att lagtinget genom att skapa den nya myndigheten skulle överträda de ramar inom vilka landskapet kan organisera sin förvaltning. Den omständigheten att tjänster och personal vid diskrimineringsombudsmannen, kansliavdelningen samt social- och miljöavdelningen vid Ålands landskapsregering genom lagstiftningen överförs till ombudsmannamyndigheten är en angelägenhet som faller inom landskapets behörighet.

Vad sedan gäller de uppgifter som anförtros ombudsmannamyndigheten konstaterar Högsta domstolen att myndigheten ska verka för att trygga och främja den enskildes rätt till likabehandling, barns ställning och rättigheter, klienters ställning och rättigheter

inom socialvården samt patienters ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården. Också uppgifter som hänför sig till konsumentrådgivning överförs till ombudsmannamyndigheten.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 22 och 23 punkten i fråga om hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen, vilka områden täcker en väsentlig del av ombudsmannamyndighetens uppgifter.

Den av ombudsmannamyndighetens uppgifter som nämns i 3 § i landskapslagen, nämligen tryggnad och främjande av den enskildes rätt till likabehandling, motsvarar den uppgift som diskrimineringsombudsmannen på Åland har enligt gällande lagstiftning. I riket sköts denna uppgift av minoritetsombudsmannen med stöd av 2 § lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden (660/2001). Såsom det konstateras i landskapsregeringens framställning råder det delad behörighet när det gäller arbetet mot diskriminering.

När landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland antagits konstaterade Högsta domstolen i sitt utlåtande (OH 2005/91) att även om lagstiftningen mot diskriminering idag kan anses utgöra ett självständigt rättsområde, saknades ett uttryckligt omnämmande om detta rättsområde i självstyrelselagen för Åland. Domstolen ansåg att bedömningen av frågan om vem som har lagstiftningsbehörighet på detta område därför blev beroende av innehållet i den konkreta regleringen. I detta avseende konstaterade Högsta domstolen att i landskapslagen reglerades jämlik behandling inom ett antal av de konkreta rättsområden som är beaktade i självstyrelselagen. Stadgandena mot diskriminering blev en integrerad del av de rättsregler som tillämpas på dessa områden. Det var därför motiverat att lagstiftningsbehörigheten angående stadgandena i landskapslagen bedömdes enligt det rättsområde, inom vilka stadgandena ägde tillämpning eller till vilka de hade närmaste anknytning. Den nu föreliggande landskapslagen innebär en omstrukturering av den myndighet som har till uppgift att sköta diskrimineringsfrågor i landskapet. Vad gäller den materiella sidan i övervakningen kommer samma behörighetsfördelning mellan landskapet och riket som tidigare att gälla. I 3 § landskapslagen begränsas verksamheten uttryckligen till det som hör till landskapets behörighet.

Enligt 27 § 7 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om barns rättsliga ställning. I riket sköter barnombudsmannen uppgiften att trygga och främja barns ställning och rättigheter med stöd av lagen om barnombudsmannen (1221/2004). Såsom Ålandsdelegationen framhållit omfattar emellertid begreppet socialvård i självstyrelselagen även barnskydd, varjämte myndighetens kompetens i landskapslagen begränsats till området för landskapets behörighet. Någon behörighetsöverskridning har därför inte skett till denna del.

Riket har också lagstiftningsbehörighet i fråga om konsumentskyddet enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen. Enligt 30 § 10 punkten samma lag har landskapet förvaltningsbehörigheten i fråga om konsumentskyddet så att de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden i landskapet handhas av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd. Enligt 11 punkten samma paragraf ska de uppgifter, som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på magistraterna, på Åland skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten. Den

konsumentrådgivning, som i framtiden ankommer på ombudsmannamyndigheten, håller sig inom dessa ramar.

För att trygga och främja klienters ställning och rättigheter inom socialvården finns i riket lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). Enligt 24 § denna lag ska kommunen utse en socialombudsman. För att trygga och främja patienters ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården finns i riket lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Enligt 11 § denna lag ska det vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård utses en patientombudsman. Högsta domstolen konstaterar att landskapet som ovan nämnts har behörighet på områdena socialvård samt hälso- och sjukvård. Till sitt materiella innehåll motsvarar regleringen det som gäller i landskapet med stöd av blankettlagstiftning. Omfattningen av ombudsmannamyndighetens verksamhet begränsas även i 5 och 6 § till området för landskapets behörighet.

Den nämnda lagstiftningstekniken, med vilken regleringen i landskapslagstiftningen på områden inom vilka behörigheten mellan riket och landskapet är delad föreskrivs gälla inom området för landskapets behörighet, kan ofta göra lagstiftningen svårtillämpad i praktiken och svårförståelig för medborgarna. I lagstiftningen om Ålands ombudsmannamyndighet hänför sig begränsningarna i tillämpningsområdet emellertid endast till uppgifter som ankommer på myndigheten. Den vaghet som belastar en reglering med denna teknik, förutsätter dock smidighet och samarbete mellan landskapets och rikets berörda myndigheter då konkreta frågor om fördelningen av behörigheten uppkommer.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet faller inom landskapets behörighet. De övriga landskapslagarna ger inte heller anledning till anmärkning. Därför får Högsta domstolen hemställa att landskapslagen kan förordnas att träda i kraft liksom också de övriga ovan nämnda landskapslagarna.

Republikens presidents beslut 28.2.2014.

Nr 40/13, D 10 13 01 67

Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete, antagen av lagtinget 11.12.2013 (ÅFS 17/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2013:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen förlängs giltighetstiden för den blankettlag (ÅFS 21/2010) genom vilken rikets lag om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (FFS 738/2009) är tillämplig i landskapet. Rikslagens syfte är att främja återgång i arbete för dem som får invalid- eller sjukpension.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stad-

ganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i 18 § 4 punkten i självstyrelselagen hänförts bl.a. kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 11 och 21 punkterna samt 29 § 3 punkten i självstyrelselagen arbetsrätt, arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen, samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2 a punkten, försäkringsavtal och socialförsäkring.

Till den del landskapslagen innehåller bestämmelser som utgör riksbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.2.2014.

Nr 1/14, D 10 13 01 68

Landskapslag om basbelopp och justeringsbelopp för verksamhetsåret 2014, antagen av lagtinget 18.12.2014 (ÅFS 130/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om basbeloppen och kommunernas justeringsbelopp för 2014. I landskapslagen ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård samt undervisning och kultur.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets

budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Med beaktande av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten och landskapsregeringens förslag till budget för landskapet Åland 2014 konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.2.2014.

Nr 2/14, D 10 14 01 1 – D 10 14 01 3

1. Landskapslag om ändring och temporär ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, 2. landskapslag om ändring av landskapslagen om skattelättnader vid kommunalbeskattningen för skatteåren 2013-2015, 3. landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst, antagna av lagtinget 20.1.2014 (ÅFS 21-23/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.3.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Grundavdragets maximibelopp höjs. Kommunalskattesatsen för samfund ändras. I landskapslagarna intas bestämmelser om uträknandet av den kompensation som ska erläggas kommunerna för de skatteinkomster som härvid uteblivit. Tillämpningstiden för de tillfälliga skattelättnader som gäller tilläggsavdrag för forsknings- och utvecklingsverksamhet och höjda avskrivningar på produktiva investeringar förkortas med ett år, så att de gäller 2013-2014.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter, medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten i sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapets behörighet gällande kommunalbeskattningen ingår att på nu företaget sätt lagstifta om den kommunerna tillkommande andelen av samfundsskatten (jämför Högsta domstolens utlåtande 12.12.2011, nr. 2807).

Enligt övergångsbestämmelserna får lagändringarna viss retroaktiv verkan, eftersom de till vissa delar ska tillämpas från ingången av skatteåret 2014. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att grundlagen inte innehåller något absolut förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Däremot följer av grundlagens egendomsskydd samt av allmänna rättsprinciper, såsom kravet på förutsägbarhet och skälighet, att retroaktiv skattelagstiftning ska undvikas. Ändringarna har varit förutsägbara och de kan inte anses oskäligen. Hinder för en retroaktiv tillämpning av landskapslagarna föreligger inte.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.3.2014.

Nr 4/14, D 10 14 01 4

Landskapslag om ändring av polislagen för Åland, antagen av lagtinget 17.3.2014 (ÅFS 27/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.4.2014:

Bakgrund till landskapslagen och dess huvudsakliga innehåll:

Ålands lagting antog 8.4.2013 en ny polislag för landskapet Åland (nedan polislagen), samt därtill anslutna landskapslagar. Polislagen motsvarar till sitt innehåll huvudsakligen rikets polislag (FFS 872/2011), vilken liksom landskapets polislag trädde i kraft 1.1.2014. Landskapets nya polislag omfattar ett stort antal stadganden som utgör riksbehörighet. Sådana bestämmelser finns till exempel i lagens 5 kap., där det finns bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information, vilka kan inkräkta på de i 2 kap. i grundlagen tryggade medborgerliga fri- och rättigheterna. Högsta domstolen konstaterade i utlåtande 28.6.2013 över polislagen att en egen polislag i landskapet på grund av delad lagstiftningsbehörighet i praktiken förutsätter ändringar då rikets polislag ändras. Även om de ändringar som hänför sig till rikets lagstiftningsbehörighet som sådana är direkt tillämpliga i landskapet, kan syftet med en informativ, enhetlig polislag enligt domstolen inte uppnås om inte landskapslagen ändras för att motsvara relevanta ändringar i rikets polislag. Riksdagen har 16.12.2013 (FFS 1168/2013) fattat beslut om ändringar i rikets polislag, och de ändringar som nu görs i landskapslagen föranses huvudsakligen av ändringarna i rikslagstiftningen. Samtidigt beaktas den ändring som gjorts i rikslagens 5 kap. 9 § (FFS 881/2013). Därtill ändras bestämmelserna i polislagens 5 kap. 63 § 1 mom. och 65 §, vilka republikens president genom beslut 23.8.2013 förordnat att förfalla. Dessutom görs ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Till rikets behörighet har i 27 § 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen hänförts ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten i nämnda lag hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet. Riket har jämlikt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet.

Av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen framgår att polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Närmare bestämmelser rörande förvaltningsbehörigheten av de polisiära uppgifterna mellan riket och landskapet har intagits i överenskommelseförordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 1177/2009, ÅFS 33/2011). Bestämmelsen i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. berättigar landskapets polis, men inte annan landskapsmyndighet, att förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även utföra övriga uppgifter som hör till polisen om inte annat bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde såsom förundersökning. I landskapslagen har intagits en hänvisning till nämnda förordning. Sådana hänvisningar gäller så länge överenskommelseförordningen är i kraft.

Till den del polisväsendet för Ålands del hör till rikets behörighet gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen. I landskapslagen har även intagits bestämmelser som reglerar riksmyndigheternas verksamhet. I landskapslag kan en riksmyndighet påföras uppgifter inom gränserna för sin allmänna behörighet.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. avvikelser från grundlag och de medborgerliga rättigheterna till rikets behörighet. I landskapslagens 5 kap., som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, har intagits ett flertal bestämmelser om tvångsåtgärder som inkräktar på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna. Dessa bestämmelser motsvarar i sak de ändrade bestämmelserna i rikets polislag, vilka grundlagsutskottet uttalade sig om i utlåtande nr. 33/2013 rd.

Med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt landskapslagens 5 kap. 63 § 1 mom. ska polismästaren och föreskriven myndighet enligt rikslagstiftningen övervaka polismyndighetens inhämtande av information enligt kapitlet. Denna bestämmelse ersätter bestämmelsen i motsvarande lagrum i den av lagtinget 8.4.2013 antagna landskapslagen, som berättigade förutom polismästaren, även landskapsregeringen att övervaka inhämtandet av ifrågakarande information. Högsta domstolen förenade sig i utlåtande 28.6.2013 med Ålandsdelegationens bedömning att nämnda bestämmelse utgjorde en behörighetsöverskridning till den del bestämmelsen berättigade landskapsregeringen att övervaka inhämtandet av i lagrummet avsedd information. Domstolen anförde bl.a. att det är fråga om övervakning av en viss, strikt reglerad verksamhet som även kan inkräkta på de medborgerliga fri- och rättigheterna. Verksamheten kan därför anses höra till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer den nu antagna bestämmelsen i sak med motsvarande bestämmelse i 5 kap. 63 § 1 mom. i rikets polislag enligt vilken polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information ska övervaka inhämtande av ifrågakarande information enligt kapitlet, varför bestämmelsen i föreliggande form inte föranleder några anmärkningar i behörighetshänseende.

Delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 5 kap. 65 § ändras så att statsrådets förordningar med närmare bestämmelser om ordnande av och tillsyn över användningen

av i kapitlet avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de rapporter som ska lämnas för tillsynen ska iakttas i landskapet, om inte landskapsregeringen inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet genom landskapsförordning beslutar om avvikelser från riksbestämmelserna. Avvikelser kan inte göras till den del ärendet hör till området för lag. Denna delegeringsbestämmelse ersätter delegeringsbestämmelsen i motsvarande lagrum i den av lagtinget 8.4.2013 antagna landskapslagen, som berättigade landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om nämnda angelägenheter. I utlåtande 28.6.2013 ansåg Högsta domstolen, liksom Ålandsdelegationen, att bestämmelsen utgjorde en behörighetsöverskridning. Domstolen ansåg att de angelägenheter som paragrafen syftar på har en direkt anknytning till hemliga metoder för inhämtande av information. Dessa hemliga metoder kan inkräkta på de medborgerliga rättigheterna, som tryggas i grundlagens 2 kap. Därför ansåg Högsta domstolen att det är fråga om angelägenheter som enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen hör till området för rikets lagstiftningsbehörighet, och att det är motiverat att närmare bestämmelser om dessa angelägenheter endast kan utfärdas på nationell nivå.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller den nu antagna bestämmelsen i landskapslagens 5 kap. 65 § förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom. Enligt ordalydelsen i föreliggande lagrum begränsas landskapsregeringens förordningsfullmakt till att gälla inom landskapets lagstiftningsbehörighet. I lagrummet anges även att eventuella avvikelser från rikslagstiftningen inte kan göras till den del ärendet hör till området för lag.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 9.5.2014.

Nr 5/14, D 10 14 01 5 – D 10 14 01 7

1. Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård, 2. landskapslag om upphävande av 22 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, 3. landskapslag om ändring av 2 och 12 §§ landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, antagna av lagtinget 17.3.2014 (ÅFS 28-30/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.4.2014:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (FFS 1201/2013, nedan rikslagen), med vissa i landskapslagen angivna avvikelser görs tillämplig i landskapet. Rikslagen ska tillämpas inom landskapets behörighet. Ändringar i rikslagen ska gälla från det de träder i kraft i riket. Samtidigt görs några mindre ändringar i de övriga landskapslagarna vilka föranleds av den nya landskapslagen.

Rikslagen reglerar rätten att använda gränsöverskridande hälso- och sjukvårdstjänster och om ersättningen av kostnaderna för dessa tjänster, om förfarandena i anslutning till gränsöverskridande hälso- och sjukvård och om rätten för en person som är försäkrad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen att få hälso- och sjukvårdstjänster i Finland. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården landskapet med de undantag som stadgas i lagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Enligt nämnda punkter har lagstiftningsbehörigheten förbehållits riket i fråga om administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefrukning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet tillhandahålls enligt 2 § i landskapslagen om hälso- och sjukvård (ÅFS 114/2011) av myndigheten Ålands hälso- och sjukvård, som är underställd landskapsregeringen. Landskapsregeringen handhar den allmänna styrningen och övervakningen av Ålands hälso- och sjukvård. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1 punkt.

Enligt Ålandsdelegationens bedömning innefattar landskapets behörighet i fråga om hälso- och sjukvården även rätten att på företaget sätt reglera omfattningen av de hälso- och sjukvårdstjänster som i landskapet bosatta personer är berättigade till i en annan EU-stat än Finland och att bevilja erforderligt tillstånd till sådana tjänster samt omfattningen av och begränsningar i fråga om rätten till offentlig sjukvård i landskapet för personer bosatta i annat EU-land. Den omständigheten att förhållandet till utländska makter utgör riksbehörighet inkräktar inte på detta. Även bestämmelserna i landskapslagens 9 § om att Ålands hälso- och sjukvård ska svara för den kommunikation och det informationsutbyte som hänför sig till den gränsöverskridande hälso- och sjukvården i enlighet med 24 § i rikslagen är enligt Ålandsdelegationens uppfattning förenliga med självstyrelselagens 27 § 4 punkt.

Lagstiftningen i fråga om socialförsäkring, i vilken sjukförsäkringen ingår, hör enligt självstyrelselagens 29 § 1 mom. 3 punkt till rikets behörighet.

Rikslagens 2 kap. reglerar rätten till gränsöverskridande hälso- och sjukvårdstjänster, medan dess 3 kap. reglerar ersättningen av därav föranledda kostnader. Utgångspunkten är personens fria rätt att söka vård i en annan stat som hör till Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz (nedan EU-stat) och i

efterhand få ersättning för denna vård. Om en person reser till en annan EU-stat i syfte att anlita en hälso- och sjukvårdstjänst där, ska vårdkostnaderna ersättas i form av sjukvårdsersättningar från sjukförsäkringen, under förutsättning att den angivna vården hör till det tjänsteutbud inom hälso- och sjukvården som avses i 7 a § i rikets hälso- och sjukvårdslag och personen inte har fått ett särskilt tillstånd enligt rikslagens 13 §. Rikslagens 13 § reglerar tillstånd till lämplig behandling utanför bosättningsstaten, som beviljas av Folkpensionsanstalten. Därtill gäller att de kostnader som uppkommer för en person under en tillfällig vistelse i en ovan avsedd stat till följd av medicinskt nödvändig vård ska med vissa förbehåll ersättas till beloppet av de faktiska kostnaderna, men högst till det belopp som svarar mot kostnaderna för att ordna motsvarande vård inom den offentliga hälso- och sjukvården i personens hemkommun. Från den ersättning som betalas till personen avdras den klientavgift som personen hade betalat för motsvarande vård inom den offentliga hälso- och sjukvården i Finland. I en sådan situation ersätter staten vårdkostnaderna. Om en person som är försäkrad i en annan EU-stat söker vård inom den offentliga hälso- och sjukvården i Finland, ska kommunerna ordna vård på samma grunder som för en person som bor i Finland utan att diskriminera. I landskapslagen görs av förhållandena på Åland påkallade avvikelser i dessa bestämmelser. Sålunda ankommer det på Ålands hälso- och sjukvård att för Ålands del fatta ett i rikslagens 13 § avsett tillstånd för behandling utanför Åland, varvid det ankommer på Ålands hälso- och sjukvård att ersätta kostnaderna förutsatt att patienten själv erlagt dem. I övrigt erläggs ersättningarna för den gränsöverskridande hälso- och sjukvården även för Ålands del med statens medel till den del den gäller sjukförsäkring. Enligt Ålandsdelegationens bedömning är dessa avvikelser i landskapslagen förenliga med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Enligt grundlagens 19 § 1 mom. har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Grundlagens 19 § 3 mom. ålägger det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, att bl.a. tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning inkräktar de i landskapslagen intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte på nämnda grundlagsbestämmelser.

Enligt rikslagens 9 § har patienten rätt till ersättning endast för den vård som tillhandahålls i en EU-stat och som ingår i tjänsteutbudet för den finländska hälso- och sjukvården, om personen inte fått särskilt tillstånd för behandling utanför bosättningsstaten. Definitionen av tjänsteutbudet är således av central betydelse för patienten då den reglerar omfattningen av den offentliga hälso- och sjukvården samt grunden för när ersättningar utbetalas enligt sjukförsäkringslagen. Varken rikslagen eller landskapslagen innehåller dock några bestämmelser om tjänsteutbudet. Däremot intogs nya bestämmelser om tjänsteutbudet i den samma dag som rikslagen antagna rikslagen om ändring av hälso- och sjukvårdslagen (FFS 1202/2013). I utlåtande (GrUU 30/2013 rd) över regeringens proposition med förslag till lag om gränsöverskridande hälso- och sjukvård och till vissa lagar som har samband med den anförde grundlagsutskottet vissa anmärkningar mot de föreslagna bestämmelserna om tjänsteutbudet. Grundlagsutskottet betonade att bestämmelserna om tjänsteutbudet är av särskild betydelse med avseende på 19 § 3 mom. i grundlagen. Grundlagen anger inte hur social- och hälsovården ska ordnas, utan den förpliktar bara det allmänna att garantera tillgången. Sättet att

ordna tjänster och tillgången till dem påverkar också indirekt andra grundläggande fri- och rättigheter, som jämlikhet, förbudet mot diskriminering och rätten till liv. För att undersökningar och behandlingar samt ersättning enligt sjukförsäkringslagen ska kunna vara bundna till tjänsteutbudet måste utbudet enligt utskottet vara så heltäckande som möjligt redan när bestämmelserna träder i kraft. Dessutom ansåg grundlagsutskottet att kriterierna för beslutsfattandet och beslutens förpliktande karaktär i det organ på vilket det skulle ankomma att följa upp och bedöma tjänsteutbudet inom den finländska hälso- och sjukvården samt besluta vilka hälso- och sjukvårdsåtgärder, undersökningar samt vård- och rehabiliteringsmetoder som hör till tjänsteutbudet var mycket generella om man ser till kraven i grundlagen samtidigt som de ger organet alltför stor prövningsrätt. Med hänvisning till utlåtandet från grundlagsutskottet ändrades den föreslagna 7 a § i hälso- och sjukvårdslagen i enlighet med social- och hälsovårdsutskottets betänkande 23/2013 rd., dels så att den absoluta skyldigheten att tillämpa tjänsteutbudet i den offentliga hälso- och sjukvården och som ersättningskriterium vid sjukvårdsersättningar när lagen träder i kraft ströks, och dels så att också 4 mom. om organets beslutanderätt avlägsnades. Bestämmelserna i den föreslagna 78 a § ändrades så att det organ, som fick namnet tjänsteutbudsrådet, ska lämna rekommendationer för vilken vård och behandling som ingår i tjänsteutbudet. Ålandsdelegationen konstaterar att definitionen av tjänsteutbudet i rikslagstiftningen är betydelsefull även för Ålands del till den del den utgör grund för ersättningar enligt sjukförsäkringslagen, som utgör riksbehörighet. Detta gäller även om det i den åländska lagstiftningen intas från rikslagen avvikande bestämmelser om tjänsteutbudet. Även tjänsteutbudsrådets rekommendationer kommer således att vara betydelsefulla också för Ålands del.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 10 § 1 mom. överensstämmer med 25 § 1 mom. i självstyrelselagen. Landskapslagens 10 § 2 mom. har formulerats med beaktande av 27 § 23 punkten i självstyrelselagen.

Vissa av rikslagen påkallade ändringar görs i landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, och en hänvisning till nämnda lag intas i landskapslagens 4 § 3 mom. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Bestämmelserna om avgifter i de nu aktuella landskapslagarna gäller skyldigheten att erlagga offentligrättsliga avgifter och för dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom. följas, som förutsätter att det genom lag utfärdas bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Dessutom förutsätter grundlagens 81 § att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller den nu aktuella landskapslagstiftningen de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

I landskapslagen ingår stadganden som berör EU:s regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 2 och 12 §§ landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård förutsätter att även landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård träder i kraft.

Republikens presidents beslut 9.5.2014.

Nr 6/14, D 10 14 01 8

Landskapslag om ändring av landskapslagen om gymnasieutbildning, antagen av lagtinget 26.3.2014 (ÅFS 39/2014).

Ålandsdelegationens beslut 15.4.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om validering. I landskapslagen intas bestämmelser om validander.

Begreppet validering och validand:

Validering definieras i 23 § i landskapslagen om gymnasieutbildning som en process med strukturerad bedömning, värdering, dokumentation samt erkännande av en persons kunskaper och kompetens, oberoende av hur de förvärvats. Enligt den nya 36 a § avses med en validand den som utan att vara studerande är antagen och inskriven för validering vid en gymnasieskola som avses i 23 §. För en validand görs en personlig valideringsplan över det valideringsförfarande som leder till validering.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt undervisning och läroavtal, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 14 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Undervisningsväsendet i dess helhet hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapet har således rätt att stadga om gymnasieutbildningens mål och innehåll. Till rikets kompetens hör dock att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning ska uppfylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Riket har särskild behörighet i fråga om erkännande av formella kvalifikationer inom vissa yrkesområden. Av landskapslagens förarbeten framgår att valideringen inte berör dessa angelägenheter.

Landskapslagens 43 a § innehåller bestämmelser om avgifter för särskilda kostnader för valideringsprocessen. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom. att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges

i lag. Bestämmelserna i landskapslagens 43 a § är i detta hänseende rätt knapphändiga, men kan ändå sägas uppfylla ovan nämnda krav.

Landskapslagen baserar sig på Europeiska unionens regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 9.5.2014.

Nr 7/14, D 10 14 01 9

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier, antagen av lagtinget 7.4.2014 (ÅFS 24/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.4.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs rikets kemikalielag (FFS 599/2013, nedan kemikalielagen), med vissa avvikelser tillämplig i landskapet istället för den i riket upphävda kemikalielagen (FFS 744/1989). I blankettlagen görs av rikslagen påkallade ändringar.

Syftet med kemikalielagen är att skydda hälsa och miljö mot faror och olägenheter orsakade av kemikalier. Kemikalielagen innehåller bestämmelser om myndigheter, allmänna principer för verksamheten och verksamhetsutövarnas skyldigheter, biocidprodukter, tillsyn, ändringssökande och sekretess samt straff.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Kemikalielagstiftningen berör ett flertal rättsområden. Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10, 12 och 14 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten gällande landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, brand- och räddningsväsendet, byggnads- och planeväsendet, natur- och miljö- vård, undervisning samt hälso- och sjukvård med de undantag som anges i självstyrelselagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Kemikalielagstiftningen berör även produktsäkerhet som är att hänföra till landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § 12 och 22 punkter.

Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet (RP 73/1990 rd s. 77). Lagstiftningsbehörigheten i fråga om förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare hör enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen till riket. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Kemikalielagen berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt sistnämnda punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till.

Kemikalielagstiftningen tangerar även rättsområdena skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen samt konsumentskydd, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10, 27 och 34 punkterna i självstyrelselagen. Enligt 27 § 35 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Kemikalielagstiftningen berör inte detta rättsområde.

Kemikalielagstiftningen har även anknytning till arbetarskyddet. Med anledning härav konstateras att enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätten med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet.

Den genom landskapslagen antagna kemikalielagen innehåller således bestämmelser av dels landskapslagstiftningsnatur och dels rikslagstiftningsnatur. Till den del bestämmelserna i kemikalielagen berör angelägenheter som utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen. Enligt 31 § i självstyrelselagen är riksmyndigheterna skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifterna som hör till självstyrelsen.

I landskapslagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt de genom blankettlagen antagna riksförfattningarna ankommer på Närings-, trafik- och miljöcentralen ska i landskapet skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Andra förvaltningsuppgifter som enligt nämnda författningar ankommer på statens myndigheter ska i landskapet skötas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet på området. Dessa bestämmelser är till sitt innehåll vaga och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelserna är därför betänkliga med hänsyn till den enskildes rättsskydd och innebär en sådan oklarhet vid regleringen som inte är förenlig med god lagstiftning, vilket Ålandsdelegationen och Högsta domstolen

påpekat i sina tidigare utlåtanden. Bestämmelserna utgör det oaktat formellt sätt inte en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att de enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kan fällas.

Den sista meningen i landskapslagens 3 § berättigar landskapsregeringen att i förordning till en underlydande myndighet delegera i paragrafen avsedda förvaltningsuppgifter. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning kan denna delegeringsbestämmelse inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag, och uppfyller således förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 5 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I kemikalielagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel som förbud och vite. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Kemikalielagens 7 kap. innehåller bestämmelser om rätten att utföra inspektioner, rätt att få prover och göra undersökningar samt rätt att få uppgifter och att lämna ut sekretessbelagda uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även övriga bestämmelser i kemikalielagen som kan ingripa i de grundlagsskyddade rättigheterna.

Kemikalielagens 50 § berättigar tillsynsmyndigheten att anlita utomstående experter för att klarlägga omständigheter som är av betydelse för tillsynen. Med anledning härav påpekas att grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. De tillsynsuppgifter rikslagen avser innefattar inte betydande utövning av offentlig makt. I landskapslagen har inte intagits några från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om dessa uppgifter, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkningar ur behörighetssynpunkt. Det ovan sagda gäller även vid anlitaandet av i rikslagens 39 § avsedda examinatorer.

I kemikalielagens 54 § har i fråga om avgifter intagits en hänvisning till lagen om grunderna för avgifter till staten (FFS 150/1992). Varken i landskapslagen eller den ursprungliga blankettlagen har intagits några bestämmelser om avgifter för landskapets del, men härvid torde den till sitt innehåll oklara bestämmelsen i blankettlagens 3 § 2 mom., som anger att hänvisningar till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen, vara tillämplig. Enligt 18 § 5 punkten

i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. grunderna för avgifter till landskapet.

I kemikalielagen finns bestämmelser om genomförande av Europeiska unionens kemikalielagstiftning och om vissa nationella förpliktelser i fråga om kemikalier. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet vare sig aviserat eller inkommit med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 9.5.2014.

Nr 8/14, D 10 14 01 10 – D 10 14 01 12

1. Landskapslag om ändring av 3 och 4 §§ landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning, 2. landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om motorfordonsbyrån, 3. landskapslag om ändring av 49 § landskapslagen om enskilda vägar i landskapet Åland, antagna av lagtinget 23.4.2014 (ÅFS 57-59/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.5.2014:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs vissa organisatoriska förändringar i landskapsregeringens allmänna förvaltning. I övriga landskapslagar görs av landskapslagen påkallade följdändringar samt ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 17 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland har lagtinget lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Vägar och vägtrafik hör till landskapets behörighet enligt 17 § 21 punkten i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 5 § landskapslagen om motorfordonsbyrån och landskapslagen om ändring av 49 § landskapslagen om enskilda vägar i landskapet Åland förutsätter att även landskapslagen om ändring av 3 och 4 §§ landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning träder i kraft.

Republikens presidents beslut 6.6.2014.

Nr 11/14, D 10 14 01 13 – D 10 14 01 14

1. Landskapslag om energideklaration för byggnader, 2. landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland, antagna av lagtinget 30.4.2014 (ÅFS 31-32/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.5.2014:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader. Landskapslagen ska tillämpas på byggnader för vilka energi används i syfte att påverka byggnadernas inomhusklimat. Landskapslagen innehåller bestämmelser om besiktning och energideklaration, skyldigheten att energideklarera, luftkonditioneringssystem, energideklarationsregister samt övervakning och tillsyn. Bestämmelser om alternativa energiförsörjningssystem intas i plan- och bygglagen för landskapet Åland. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om byggnaders energiprestanda (ÅFS 106/2008). Landskapslagarnas syfte är att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda i landskapet.

Föreliggande landskapslagar ersätter de av lagtinget 18.9.2013 antagna motsvarande landskapslagar, vilka republikens president genom beslut 17.1.2014 förordnat förfalla i sin helhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Vid lagstiftningskontrollen av de av lagtinget 18.9.2013 antagna landskapslagarna konstaterade republikens president att åtta delegeringsbestämmelser i landskapslagen om energideklaration för byggnader samt en bestämmelse i landskapslagen om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland utgjorde behörighetsöverskridningar. På de grunder som anges i Ålandsdelegationens utlåtande av 15.10.2013 och Högsta domstolens utlåtande av 20.12.2013 förordnade presidenten att båda landskapslagarna skulle förfalla i sin helhet. Enligt Ålandsdelegationens bedömning förekommer de i de tidigare landskapslagarna intagna felaktiga bestämmelserna inte i de nu antagna landskapslagarna. Beträffande dessa landskapslagar konstaterar Ålandsdelegationen följande.

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Den nu aktuella landskapslagstiftningen gäller även byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion, natur- och miljövard samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Förordningsfullmakter ingår i landskapslagens 13 § 2 mom., 15 § och 21 § 1 mom. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock

utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen har i detta avseende inga anmärkningar beträffande de i landskapslagen intagna förordningsfullmakterna.

Landskapslagens 21 § reglerar övervakning och tillsyn. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I de stadganden som reglerar tillsyn har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

Enligt självstyrelselagens 17 § 26 punkt hör utsättande och utdömande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet till landskapets behörighet. Med stöd av detta lagrum kan bestämmelserna i landskapslagens 22 § och 23 § intas.

Landskapslagens 24 § reglerar skadestånd vid fel i det energideklarationsregister som landskapsregeringen skall föra. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. Landskapslagens 24 § gäller rätten till ersättning på grund av ett tekniskt fel i energideklarationsregistret, och utgör således en landskapsangelägenhet.

Landskapslagarna utgör en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 6.6.2014.

Nr 14/14, D 10 14 01 15

Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd, antagen av lagtinget 4.6.2014 (ÅFS 14/2015).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.7.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp. Dessutom görs några kompletteringar i miljöskyddslagen för att även genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/81/EG om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1102/2008 om exportförbud för metalliskt kvicksilver och vissa kvicksilverföreningar och kvicksilverblandningar och säker förvaring av metalliskt kvicksilver samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, natur- och miljövård, vattenrätt, byggnads- och planväsendet samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Enligt grundlagens 20 § bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa grundlagsbestämmelser beaktats i den nu aktuella landskapslagstiftningen.

I landskapslagen ingår en hänvisning till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1102/2008, varigenom export av metalliskt kvicksilver förbjuds. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln tillkommer riket enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänförs till. Föreliggande landskapslag berör huvudsakligen natur- och miljövård som ovan konstateras utgöra en landskapsangelägenhet.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om deleger-

ringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. Dessutom reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. Med beaktande av dessa omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

I landskapslagen intas nya tillsynsbestämmelser. I landskapets behörighet ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Ålandsdelegationen konstaterar att de allmänna bestämmelserna om tillsyn i 7 kap. i landskapslagen om miljöskydd gäller även för de nya tillsynsbestämmelserna, varför de nu antagna kompletterande bestämmelserna inte föranleder anmärkningar i behörighetsavseende.

Straffbestämmelserna i landskapslagen kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av EU:s regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagens förenlighet med EU:s regelverk.

Republikens presidents beslut 12.9.2014.

Nr 22/14, D 10 14 01 16

Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, antagen av lagtinget 8.9.2014.

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2014:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen överförs vissa uppgifter gällande bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur från Ålands landskapsregering till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Landskapslagen ersätter den av lagtinget 18.9.2013 antagna motsvarande landskapslagen, som republikens president i beslut 17.1.2014 delvis förordnat att förfalla.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kommunernas förvaltning. Landskapslagen berör även rättsområdena natur- och miljövard, jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 10, 15, 16 och 22 punkter.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 – 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med vissa undantag. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet.

Enligt landskapslagens 1 a § 1 mom. ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet "enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur sköta de uppgifter som i riket ankommer på staten men som enligt rikslagstiftningen ska handhas av kommunalveterinären". Motsvarande ordalydelse i det lagrum som förordnats förfalla löd till denna del enligt följande "Myndigheten ska enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur sköta de uppgifter som i riket ska skötas av kommunerna..." I den nu aktuella lydelsen preciseras således att det är fråga om uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på staten.

Högsta domstolen ansåg i utlåtande 20.12.2013 i fråga om sist nämnda bestämmelse i den av lagtinget 18.9.2013 antagna landskapslagen bl.a. följande:

"Landskapslagen avser emellertid också att överföra de uppgifter, som enligt rikslagen på området ska skötas av kommunerna, på den åländska myndigheten. Till en sådan överföring förefaller självstyrelselagstiftningen inte att ge möjligheter. Denna systematik bekräftas av 32 § självstyrelselagen. Enligt detta lagrum kan uppgifter som hör till riksförvaltningen genom överenskommelseförordning överföras på en landskapsmyndighet och uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Situationen är speciell, genom att lagstiftningen om kommunernas förvaltning tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen, medan lagstiftningen till sin substans lyder under rikets lagstiftningsbehörighet. Då i rikets lag emellertid fastställts vilka uppgifter som hör till rikets myndigheter och vilka till de kommunala, kan lagtinget inte göra en avvikelse genom att på de myndigheter i landskapet, som utpekats att sköta riket tillkommande uppgifter, även överföra kommunala uppgifter. Landskapet kan således inte i landskapslagstiftningen på dessa områden fördela uppgifterna mellan landskapsmyndigheterna och kommunerna på ett annat sätt än i rikets lagstiftning." Högsta domstolen ansåg stadgandet stå i strid med självstyrelselagen, varför paragrafen utgjorde en behörighetsöverskridning.

I landskapsregeringens nu aktuella lagförslag nr 12/2013-2014 föreslås att lagtinget antar föreliggande lagförslag som i stort sett motsvarar den ändring som förföll, dock så att i lagtexten klargörs att myndigheten enbart ska sköta sådana uppgifter i rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur som i riket är statliga uppgifter. Landskapsregeringen anger att kommunalveterinärerna enligt lagen om djur-

sjukdomar (FFS 441/2013) utför uppgifter för staten på ett sätt som skiljer sig från hur staten i lag ålägger kommunerna uppgifter. Uppgifterna är statliga, trots att de som enligt lag utför dem är anställda av kommunerna. Kommunalveterinärerna styrs inte av kommunala beslut i dessa frågor, utan av statliga myndigheter och lagstiftningen som sådan. Ersättning för utgifterna utbetalas av regionförvaltningsverken, som även sköter faktureringen för kommunalveterinärernas prestationer enligt avgifter fastställda av jord- och skogsbruksministeriet i förordning. Kommunerna uppbär inga avgifter för prestationerna enligt djursjukdomslagstiftningen. Landskapsregeringen föreslår nu i lagförslaget att gällande reglering av uppgifter som i riket ska skötas av en kommunalveterinär i någon mån formuleras om, för att tydliggöra att fråga är om uppgifter som ankommer på staten och därför sådana uppgifter som ska skötas av landskapet enligt 30 § 8 punkten i självstyrelselagen.

Bestämmelser om myndigheternas uppgifter i fråga om smittsamma sjukdomar hos husdjur finns främst i lagen om djursjukdomar (FFS 441/2013), som ersatte lagen om djursjukdomar (FFS 55/1980). I veterinärvårdslagen (FFS 765/2009) finns bl.a. bestämmelser om organiseringen av kommunal veterinärvård.

I regeringens proposition nr 81/2009 rd. med förslag till veterinärvårdslag och till vissa lagar som har samband med den anfördes följande om djursjukdomar och bekämpningen av smittsamma sjukdomar under avsnittet om de viktigaste förslagen:

”Tillsynen över djursjukdomar och djurskyddet kommer enligt förslaget alltså inte att vara uppgifter som kommunerna ska sköta, utan de fortsätter att vara statliga uppgifter. Bekämpningen av smittsamma sjukdomar och tillsynen över djurens välbefinnande är alltid av riksomfattande betydelse trots att det är ändamålsenligt att tillsynsuppgifterna sköts på lokal nivå. Att djursjukdomar som ska bekämpas förekommer i landet kan beroende på fallet inverka på primärproduktionens, industrins och handelns verksamhet, på exporten av finska produkter och på människornas hälsa. När djursjukdomar som ska bekämpas bryter ut är det viktigt att handla snabbt, och i krissituationer är det nödvändigt att centralisera ledningen av verksamheten på lands- och regionnivå. Dessutom ska kommunalveterinärer vid behov kunna åläggas att arbeta utanför sitt ordinarie verksamhetsområde. Tillsynen över djursjukdomar och djurskyddet förutsätter också särskild sakkunskap, något som talar för att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bibehålls. Enligt beräkningar behövs det en arbetsinsats på 42 årsverken för att de uppgifter i anslutning till djursjukdomar och djurskyddet som staten ansvarar för ska kunna skötas lokalt.”

I nämnda avsnitt framförs om kommunens ansvar följande:

”I den föreslagna lagen förtydligas emellertid det ansvar för tillsynsuppgifterna som kommunerna har i sin egenskap av kommunalveterinärernas arbetsgivare. Kommunen bör därför uttryckligen se till att dimensioneringen av resurser är lämplig så att de tillsynsuppgifter som ålagts kommunalveterinären kan skötas på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Dessutom bör kommunen dra försorg om de lokaler och redskap som behövs för uppgifterna. Finansieringen av tillsynsuppgifterna kommer enligt förslaget inte längre att grunda sig på förrättningsarvoden som staten betalar till kommunalveterinärerna, utan staten kommer att betala ersättning till kommunerna för de lönekostnader och övriga direkta kostnader som tillsynen över djurens hälsa och välbefinnande samt tillsynen över djurskyddet och bekämpningen av djursjukdomar föranleder.”

De uppgifter som härvid ankommer på kommunen, uppgifternas karaktär och deras förhållande till statsmakten framgår närmare av följande citat från det avsnitt i ovan

nämnda regeringsproposition som behandlar lagförslagets förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordningen:

”Enligt den föreslagna veterinärvårdslagen ska kommunen se till att det ordnas förutsättningar att sköta de uppgifter som åläggs kommunalveterinären i lagen om djursjukdomar, djurskyddslagen och lagen om transport av djur eller med stöd av dessa lagar. Avsikten är att staten ska kompensera kommunerna för de kostnader som uppgifterna föranleder. Den ställning som de uppgifter på lokal nivå som hänför sig till tillsynen över djursjukdomar och djurskyddet har i sin egenskap av ett slags lagfästa uppdragsuppgifter som kommunveterinären utför som ett led i statsförvaltningsorganisationen utgör ett undantag från 2 § i kommunallagen (365/1995), enligt vilken kommunen med stöd av avtal även kan åta sig att sköta andra uppgifter än sådana som hör till dess självstyrelse eller som stadgas för den i lag. Regleringen är exceptionell också så till vida att uppdragsuppgifterna i lagen inte anvisats kommunen utan en namngiven kommunal tjänsteinnehavare, något som begränsar kommunens möjligheter att besluta om de administrativa strukturer som hänför sig till skötseln av uppgifterna. Regleringen är dock alltjämt befogad med hänsyn till den riksomfattande betydelse som tillsynen över djursjukdomar och djurskyddet har och i synnerhet kopplingen mellan dels tillsynen över djursjukdomar, dels säkerhetsaspekter och beredskap. Värt att notera är också att det enligt EG-lagstiftningen bara är tjänsteveterinär som kan verkställa vissa inspektioner som förutsätts i gemenskapslagstiftningen och utfärda vissa intyg. Det kan inte anses att regleringen på ett väsentligt sätt ingriper i den kommunala självstyrelsens mest centrala särdrag enbart på den grund att uppgifter i lag anvisas kommunalveterinären.”

Kommunalveterinärens uppgifter och kommunens ansvar framgår även av följande citat i detaljmotiveringen till veterinärvårdslagens 15 § i ovan nämnda regeringsproposition:

”Enligt 5 § i lagen om djursjukdomar ska tillsynen över djursjukdomar och enligt 36 § i djurskyddslagen ska tillsynen över djurens välbefinnande skötas på det lokala planet av bl.a. kommunalveterinären. Kommunalveterinären utövar i egenskap av lokal myndighet tillsyn också över att lagen om transport av djur följs, enligt 26 § i den nämnda lagen. Enligt 7 § i lagen om verkställighet av systemet med samlat gårdsstöd övervakar kommunalveterinären dessutom efterlevnaden av tvärvillkoren som utgör en förutsättning för Europeiska unionens direkta jordbruksstöd till den del villkoren hänför sig till efterlevnaden av livsmedelslagen, lagen om djursjukdomar eller lagen om transport av djur.

Tillsynsuppgifterna i fråga är alltså sådana som hör till staten, med det har föreskrivits att de lokalt ska skötas bl.a. av en viss kommunal tjänsteinnehavare. Kommunalveterinären har med stöd av 15 § 1 mom. i lagen om djursjukdomar, 59 § i djurskyddslagen och 47 § i lagen om transport av djur rätt till arvode och ersättning för utförda tillsynsuppgifter enligt statsrådets förordning om förrättningsarvoden till veterinärer.

Enligt förslaget bör kommunalveterinärens tillsynsuppgifter i fortsättningen särskådas som uppdrag som staten har gett kommunerna, och kostnads- och ansvarsfördelningen bör förtydligas utgående från detta. Detta är ändamålsenligt för att avhjälpa de missförhållanden som hänför sig till kostnadsfördelningen och för att sköta uppgifterna på behörigt sätt. Kommunen är också nu kommunalveterinärens arbetsgivare, men särskilda bestämmelser om ordnande av uppgifterna skulle understryka det ansvar som kommunen har för att tillsynsuppgifterna utförs. Enligt den föreslagna 22 § ska staten betala ersättning till kommunen för utförandet av tillsynsuppgifter. Kommunen ska se till att resurserna dimensioneras så att tillsynsuppgifterna kan utföras i enlighet med vad som har föreskrivits. Detta säkerställer för sin del att tillsynen över djurens hälsa och välbefinnande på lokal nivå fungerar väl och att tillräckliga resurser är tillgängliga för uppgifterna.”

Av det som framförs ovan framgår att ifrågavarande uppgifter är att uppfatta som statliga uppgifter, för vilka staten erlägger ersättning åt kommunerna. Trots detta har dessa

uppgifter i rikslagstiftningen uttryckligen anförtrotts en kommunal myndighet, nämligen kommunveterinären. Det är kommunen som ansvarar för att dessa uppgifter utförs och kommunen ska skapa förutsättningar för att uppgifterna kan skötas. En del av uppgifterna kan kommunerna inköpa av utomstående, men åtminstone tillsynsuppgifterna gällande smittsamma sjukdomar utgör uppgifter som kommunerna själva bör ombesörja. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är det därför inte fråga om sådana uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna i det avseende 30 § 8 punkten i självstyrelselagen avser. Motsvarande uppgifter ankom på kommunal- och stadsveterinären även enligt lagen om djursjukdomar (FFS 55/1980), som var gällande då nuvarande självstyrelselag trädde i kraft. Bestämmelsen i landskapslagens 1 a § 1 mom. utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Enligt landskapslagens 1 § 1 mom. ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet bl.a. svara "för att veterinärvård tillhandahålls och, enligt vad som i 1 a § bestäms, för uppgifter enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur". Eftersom i paragrafen inte uttryckligen nämns att det gäller uppgifter som ankommer på kommunerna, utgör 1 § 1 mom. i dess nu antagna utformning enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte en behörighetsöverskridning. Enligt gällande ordalydelse (ÅFS 83/2011) ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet "också sköta de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur ska skötas av en kommunalveterinär". Vid lagstiftningskontrollen anfördes dock inga anmärkningar mot detta stadgande.

Förutom de uppgifter som enligt landskapslagen ankommer på Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, berättigas landskapsregeringen i landskapslagens 1 § 3 mom. liksom i gällande landskapslag, att genom landskapsförordning ålägga myndigheten att sköta sådana tillstånds- och tillsynsuppgifter som landskapet är skyldigt att sköta enligt EU-förordningar inom miljö- och hälsoskyddsområdet inklusive bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur. Dessutom berättigas landskapsregeringen att inom dessa områden genom landskapsförordning ålägga myndigheten uppgifter som i riket sköts av Livsmedelssäkerhetsverket och som är likartade med dem som myndigheten redan sköter enligt lag. Med anledning av ovanstående konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen och självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Det nu aktuella delegeringsstadgandet berättigar landskapsregeringen endast att inom i lagrummet angivna gränser bestämma vilken myndighet som ska utföra i paragrafen beskrivna uppgifter, och kan enbart gälla ärenden inom landskapets förvaltningsbehörighet. Detta delegeringsstadgande kan med stöd av 18 § 1 punkten och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom beträffande dess 1 a § 1 mom. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför

landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Hänvisningen i landskapslagens 1 § 1 mom. till lagens 1 a § ska på grund av det ovan sagda avse dess 2 och 3 mom.

Högsta domstolens utlåtande 3.12.2014:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.11.2014 gällande ärendet nr 31/08/2014.

Utlåtande:

Lagtinget har genom sitt beslut antagit landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Landskapslagen återger till väsentliga delar den landskapslag med samma titel som antogs av lagtinget 18.9.2013 men som landskapsregeringen 22.5.2014 enligt 20 § 1 mom. självstyrelselagen beslöt skulle förfalla i sin helhet sedan republikens president förordnat ett lagrum däri att förfalla. Högsta domstolen har i sitt utlåtande 20.12.2013 (diarienummer OH 2013/208) om den landskapslag, som sedermera förordnats att förfalla, tagit ställning till landskapets lagstiftningsbehörighet på de områden som regleras i lagen. Högsta domstolen fann då att regleringen fallit inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 1 a § 1 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, som ansågs utgöra en behörighetsöverskridning.

Högsta domstolen hänvisar till och omfattar det som framförts i det nämnda utlåtandet. I det följande behandlas endast den problematik i landskapslagen kring fördelningen av uppgifter mellan miljö- och hälsoskyddsmyndigheten och kommunerna, som varit orsaken till att motsvarande lagstiftning förordnats att förfalla.

Lagstiftningsbehörigheten för förvaltningsuppgifter om djursjukdomar och livsmedel faller inom flera regleringsområden enligt självstyrelselagen. Landskapet har behörighet på flesta av dem. Riket har emellertid enligt 27 § 31–33 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter och förebyggande av införsel av växtförstörare till landet. I 30 § 8 punkten självstyrelselagen stadgas bland annat att landskapsregeringen eller någon annan myndighet som bestäms i landskapslag ska sköta uppgifter som i lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur ankommer på en riksmyndighet.

Enligt 1 a § 1 mom. föreliggande landskapslag ska miljö- och hälsoskyddsmyndigheten sköta de uppgifter som i riket ankommer på staten men som enligt rikslagstiftningen ska handhas av kommunalveterinären.

Uppgiftsfördelningen angående förvaltningsuppgifterna om djursjukdomar och livsmedel regleras i veterinärvårdslagen (765/2009) vars syfte enligt 1 § är att säkerställa tillgången och kvaliteten på veterinärtjänster som kommunerna ordnar med och tillsynen över övriga veterinärtjänster. I 7 § 1 mom. stadgas att varje kommun ordnar inom sitt område med grundläggande veterinärtjänster och akut veterinärhjälp samt med tillsyn över livsmedelssäkerheten och skötseln av för kommunalveterinären föreskrivna uppgif-

ter i enlighet med vad som bestäms i denna lag. Ytterligare stadgas i 10 § 1 mom. att kommunen ska utarbeta en plan för de veterinärtjänster som den ordnar samt för hur tillsynen över djurs hälsa och välbefinnande enligt denna lag ordnas på kommunens område. Enligt 16 § 1 mom. ska kommunen ha ett behövt antal kommunalveterinärtjänster för skötseln av uppgifterna i lagen.

De nämnda lagrummen visar att skötseln av veterinäruppgifterna på det lokala planet är en kommunal angelägenhet. Denna omständighet kan inte förbises då man bedömer om landskapet från kommunerna har kunnat överföra uppgifter till en landskapsmyndighet på ett sätt som avviker från uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunerna i rikslagstiftningen.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande i detta ärende 29.10.2014 ingående analyserat de uppgifter det är fråga om och redogjort för lagstiftningen och dess bakgrund. Högsta domstolen finner inte skäl att här upprepa detta, utan förenar sig i Ålandsdelegationens framställning till denna del.

Högsta domstolen konstaterar att en kommunal myndighet i rikslagstiftningen uttryckligen har ålagts att handha vissa uppgifter. Av detta följer att kommunerna i landskapet inte med en landskapslag kan frigöras från ansvaret för att dessa uppgifter utförs. De uppgifter som lagen strävar till att överföra från kommunalveterinären till myndigheten må som uppgifter vara sådana som ankommer på en riksmyndighet. Det allmänna ansvaret som ankommer på kommunen kan ändå inte hävas genom överföringen av uppgifterna på det sätt som uppenbarligen avses i landskapslagstiftningen. Ansvaret för den allmänna organiseringen av detta område är organiskt förknippat med och följer uppgifterna. Med landskapslagen skulle därför uppgifter som inte ankommer på riksmyndigheterna i det avseende som 30 § 8 punkten självstyrelselagen avser överskjutas på landskapsmyndigheter. Landskapet har här överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Den omständigheten att lagstiftningen i detta avseende kan förefalla osmidig, svår att tillämpa eller mindre ändamålsenlig kan inte tillmätas betydelse i lagstiftningskontrollen. Däremot kan sådana skäl tala för en ändring i självstyrelselagstiftningen. En sådan ändring är nu även anhängig. Regeringen har avlåtit en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 30 § självstyrelselagen för Åland (RP 217/2014 rd) att behandlas i den ordning som föreskrivs i 69 § 1 mom. självstyrelselagen. Genom ändringen skulle landskapsregeringen eller en myndighet som lyder under denna kunna sköta, förutom uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på en riksmyndighet, också sådana uppgifter som gäller smittskyddet för människor och husdjur och som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommunerna.

Slutledning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att den granskade landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 1 a § 1 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, som utgör en behörighetsöverskridning.

Därför hemställer Högsta domstolen att 1 a § 1 mom. landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 12.12.2014.

Nr 23/14, D 10 14 01 17

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval, antagen av lagtinget 10.9.2014 (ÅFS 2/2015).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2014:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs korrigeringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen. Landskapets lagstiftningsbehörighet begränsas dock av bestämmelserna i 9, 13 och 67 § i självstyrelselagen. I 9 och 67 § ingår bestämmelser om deltagande i val och valbarhet och enligt 13 § ska lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade. Landskapslagen överensstämmer med dessa bestämmelser i självstyrelselagen.

Rösträtsregistret baserar sig på befolkningsdatasystemet. Enligt 29 § 1 mom. 1 punkten i självstyrelselagen utgör folkbokföring riksbehörighet. Vid utnyttjandet av befolkningsdatasystemet är de begränsningar som följer av rikslagstiftningen angående utlämnande av uppgifter ur systemet bindande även inom landskapets och kommunernas förvaltning. I enlighet härmed har i landskapslagens 11 § intagits motsvarande begränsningar som i 23 § i rikets vallag (FFS 714/1998) gällande de uppgifter som ska finnas tillgängliga vid granskningen av rösträtsregister.

Hänvisningen i landskapslagens 8 § 2 mom. 4 punkt till rikets lag om hemkommun (FFS 201/1994) är av teknisk natur.

En föreskrift om att bestämmelserna i föreningslagen om ogiltighet och klander av föreningsbeslut inte ska tillämpas på beslut som en etablerad politisk förening eller kommunal politisk förening fattat i ett i lagens 4 a kap. avsett ärende har intagits i landskapslagens 30 i §. En motsvarande bestämmelse ingår för de politiska partiernas del i 183 § i rikets vallag. Enligt 27 § 8 p. i självstyrelselagen hör ärenden angående föreningar visserligen till rikets behörighet, men i och med att i landskapslagen avsedda politiska föreningar till funktionen är att jämställa med i rikslagstiftningen avsedda politiska partier, kan bestämmelsen såsom i sak överensstämmande med rikslagstiftningen jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.11.2014.

Nr 24/14, D 10 14 01 18

Landskapslag om avbytarstöd, antagen av lagtinget 17.9.2014 (ÅFS 53/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om rätten till det finansiella stöd som på ansökan kan beviljas till en avbytarorganisation, en lantbruksavbytare med företags- och organisationsnummer eller till en timanställd lantbruksavbytare för anlitan­de av lantbruksavbytare för nödvändiga arbeten som hör till den dagliga skötseln av djur i ett lantbruksföretag. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare (ÅFS 57/1998).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, socialvård, jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Landskapslagen innebär att avbytarverksamheten efter lagens ikraftträdande endast sker i privat regi. Föreliggande landskapslag reglerar endast det stöd som landskapsregeringen kan bevilja för anlitan­de av privat lantbruksavbytare. Fastän dessa stadgan­den enligt ordalydelsen ger rätt till en viss prövning är grunderna för uträknan­det av stödets belopp enligt Ålandsdelegationens bedömning tillräckligt noggrant angivna i landskapslagen.

Landskapslagen innehåller inga bestämmelser om överklagande. Härvid är bestämmelserna i självstyrelselagens 25 § direkt tillämpliga.

I landskapslagens förarbeten anges att i landskapslagen beaktas bestämmelserna i Europeiska kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 28.11.2014.

Nr 25/14, D 10 14 01 19

Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 17.9.2014 (ÅFS 54/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om producentansvaret för elektrisk och elektronisk utrustning. Landskapslagen avser en ytterligare implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning samt direktiv 2008/99/EG om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, natur- och miljövard samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Lagstiftningsbehörigheten gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. De i landskapslagen reglerade producentansvarsskyldigheterna är av betydelse från näringsfrihetssynpunkt, som tryggas i 18 § 1 mom. i grundlagen och med tanke på den grundläggande rättigheten i fråga om miljö i grundlagens 20 §. De kan dock anses motiverade för att tillgodose vägande samhälleliga intressen i samband med ordnandet av avfallshantering, och begränsar inte heller avsevärt näringsidkarnas näringsfrihet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är grunderna för regleringen samhälleligt godtagbara och vägande. Regleringen kan även anses vara tillräckligt exakt definierad och avgränsad (jmf. RP 16/2014 rd). Med beaktande av ovanstående föranleder landskapslagen med avseende på de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna inte några anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Landskapslagen innehåller stadganden som berör import och export. Enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska ska emellertid, enligt motiven i självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänföra sig till. De regleringar i landskapslagen som berör utrikeshandeln, såsom bestämmelserna om behörigt ombud och transport av en begagnad elektrisk eller elektronisk produkt till ett annat land, är enligt Ålandsdelegationens bedömning att hänföra till rättsområdena näringsverksamhet och natur- och miljövard, och utgör därmed landskapsbehörighet.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen. Dessutom reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. Med beaktande av dessa omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, medan övrig straffrätt utgör riksbehörighet enligt 27 § 22 punkten i nämnda lag. Detta innebär att lagtinget inom landskapets rättsområden, på sätt som nu görs i landskapslagen, kan bestämma om beläggande med allmänna och särskilda straff som avses i strafflagen samt om straffens storlek. I denna behörighet ingår även att ange när försök till dessa brott är straffbart. Landskapet är dock bundet av de allmänna stadgandena i strafflagen. I landskapslagens 37 a § 5 mom. ingår bestämmelser om juridiska personers straffansvar. Bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen om straffansvar för juridiska personer hör i egenskap av allmän straffrätt till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 9 kap. 1 § ska för brott som har begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet på yrkande av allmänna åklagaren dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs i strafflagen för brottet. Det straff en juridisk person kan dömas till är således samfundsbrott. I strafflagens 6 kap. nämns även samfundsbot som en straffart. I landskapets behörighet enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen ingår att lagstifta om samfundsbot som straff inom områden som hör till landskapets behörighet, på motsvarande sätt som i fråga om övriga i strafflagen avsedda straffarter. Härvid är landskapet i enlighet med 27 § 22 punkten i självstyrelselagen bundet av de allmänna reglerna om juridiska personers straffansvar i strafflagens 9 kap. I enlighet härmed föranleder straffbestämmelserna i landskapslagen inte anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av EU:s regelverk. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 28.11.2014.

Nr 28/14, D 10 14 01 20

Landskapslag om temporär ändring av landskapslagen om landskapets finansförvaltning, antagen av lagtinget 10.11.2014 (ÅFS 11/2015).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2014:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller en bestämmelse om tidpunkten för landskapets årsredovisning under finansåren 2014 och 2015.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland.

Republikens presidents beslut 6.2.2015.

B. Överenskommelseförordningar

Nr 18/08, D 10 08 05 4

Förslag till en överenskommelseförordning om samråd vid skötseln av Mariehamns flygplats (ÅFS 143/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.4.2008:

Överenskommelseförordningens innehåll:

I förordningens 1 § anges att en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats inrättas för samråd och för att säkerställa informationsgången mellan Luftfartsverket (Finavia) och Ålands landskapsregering. Genom förordningen överförs inte den beslutanderätt som Finavia har i egenskap av statligt affärsverk. Förordningens 2 § innehåller bestämmelser om samrådsdelegationens medlemmar och mandattid. Bestämmelser om de frågor som skall behandlas i samrådsdelegationen har intagits i förordningens 3 §. Förordningens 4 § anger vem som har rätt att sammankalla delegationen. Delegationen skall dock sammanträda minst två gånger årligen. Av paragrafen framgår även kostnadsfördelningen för företrädarnas kostnader. Dessutom anges att delegationen vid behov kan anta en arbetsordning.

Förutsättningarna i självstyrelselagens 32 §:

Bestämmelser om överenskommelseförordningar finns i 32 § i självstyrelselagen. Enligt dessa bestämmelser kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare genom förordning överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Dessa överföringar förutsätter landskapsregeringens samtycke.

Det kan på två grunder ifrågasättas om föreliggande överenskommelseförordning uppfyller förutsättningarna för överenskommelseförordningar i självstyrelselagens 32 §. Dels konstateras att förordningen reglerar det samråd och det informationsutbyte som inom ramen för den samrådsdelegation som inrättas genom förordningen skall ske mellan Luftfartsverket och landskapsregeringen, utan att någon överföring av förvaltningsuppgifter i snäv bemärkelse sker. Dels kan det ifrågasättas om Luftfartsverket kan anses utföra uppgifter som hör till riksförvaltningen eller utgöra en i paragrafen avsedd riksmyndighet.

De uppgifter som avses i förslaget utgör förvaltningsuppgifter av förberedande och koordinerande karaktär. Den omständigheten att någon direkt överföring av beslutande-makt inte sker utgör enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte något hinder för utfärdandet av överenskommelseförordningar. Gällande praxis har varit att även materiella stadganden har kunnat tas in i en sådan förordning.

Beträffande den andra frågeställningen konstaterar Ålandsdelegationen inledningsvis att begreppet riksmyndighet inte närmare definieras i självstyrelselagen eller dess förarbeten. Allmänt kan konstateras att i självstyrelselagens terminologi används termen riksmyndighet i första hand som benämning på enligt rikslagstiftningen behörig riksmyndighet såsom ministerierna och länsstyrelserna i motsats till kommunala myndig-

heter. Enligt självstyrelselagens 30 § skall förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet med i paragrafen angivna undantag handhas av riksmyndigheterna.

Ålandsdelegationen har i utlåtande 20.12.2007 till justitieministeriet närmare behandlat statsmaktens organisation och begreppet riksmyndighet. Frågeställningen gällde då om det var möjligt att genom en överenskommelseförordning överföra vissa förvaltningsuppgifter som gäller pensioner från landskapsregeringen till Pensionsskyddscentralen. I utlåtandet konstaterade Ålandsdelegationen bl.a. att bestämmelserna om organiseringen av statsförvaltningen i gällande grundlag är flexiblare än i den upphävda regeringsformen. Statsförvaltningen är organiserad på olika sätt. Därtill är det möjligt att offentliga förvaltningsuppgifter handhas av organisationer utanför den egentliga statsförvaltningen. Enligt självstyrelselagens 27 § 3 punkt hör ärenden angående statsmyndigheternas organisation och verksamhet till rikets behörighet. Bestämmelsen har i praktiken ansetts omfatta, förutom den verksamhet som handhas av den egentliga statsförvaltningen, även annan verksamhet som utgör riksbehörighet. Detta innebär att offentliga förvaltningsuppgifter som utgör riksbehörighet också för Ålands del kan ombesörjas även av inrättningar utanför den egentliga statsförvaltningen. Dessa organ har i detta avseende ansetts utgöra riksmyndigheter.

Föreliggande överenskommelseförordning reglerar det samråd och den informationsgång som skall ske mellan Luftfartsverket (Finavia) och landskapsregeringen. Luftfartsverkets verksamhet och organisation regleras i lagen och förordningen om Luftfartsverket (FFS 1245/2005 och 1246/2005). Enligt lagens 1 § är Luftfartsverket ett statligt affärsverk inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde. På luftfartsverket skall lagen om affärsverk (FFS 1185/2002, nedan affärsverkslagen) tillämpas, om inte annat föreskrivs i lagen om Luftfartsverket. Grundlagens 84 § 4 mom. förutsätter att bestämmelser om de allmänna grunderna för statliga affärsverks verksamhet och ekonomi utfärdas genom lag. I samband med behandlingen av statsbudgeten godkänner riksdagen de centrala målen för affärsverkens tjänster och övriga mål för verksamheten. I enlighet härmed innehåller affärsverkslagen bestämmelser om grunderna för affärsverkens verksamhet, ekonomi och förvaltning. I lagen ingår även bestämmelser om riksdagens, statsrådets och ministeriernas styrning av affärsverken. Dessutom konstateras att Luftfartsverket förutom uppgifter som skall skötas enligt företagsekonomiska principer även kan ha offentliga serviceuppgifter, vilka regleras i lagens 4 §. Med beaktande av dessa bestämmelser anser Ålandsdelegationen att Luftfartsverket såsom ett statligt affärsverk har en sådan anknytning till statsförvaltningen att det är att betrakta som hörande till riksförvaltningen i det avseende 32 § i självstyrelselagen förutsätter.

Med beaktande av det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen att föreliggande förordning uppfyller de i självstyrelselagens 32 § angivna förutsättningarna för överenskommelseförordningar.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 27 § 14 punkten i självstyrelselagen hör luftfart till rikets behörighet. I regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) anges i detaljmotiveringarna till nämnda lagrum att till den del det är fråga om rätten till näringsutövning skall området med stöd av 11 § och 18 § 22 punkten anses utgöra en landskapsangelägenhet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i självstyrelselagens 30 § 16 punkt att

samråd skall äga rum med landskapsregeringen när en riksmyndighet handlägger sådana frågor rörande lufttrafiken som har särskild betydelse för landskapet. Enligt självstyrelselagens 30 § 15 punkt ankommer frågor som gäller rätt att idka intern lufttrafik i landskapet på landskapsregeringen, dock så att utlåtande av riksmyndigheterna skall inhämtas.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen anser att föreliggande förordning uppfyller de i självstyrelselagens 32 § angivna förutsättningarna för överenskommelseförordningar. Utfärdandet av överenskommelseförordningen är enligt delegationens uppfattning motiverad särskilt med beaktande av det samrådsförfarande som förutsätts i självstyrelselagens 30 § 16 punkt samt av att ärenden gällande Mariehamns flygplats även inverkar på flera rättsområden som utgör landskapets behörighet, såsom hälso- och sjukvården samt brand- och räddningsväsendet. Ålandsdelegationen har inget att invända mot innehållet i överenskommelseförordningen. Av handlingarna i ärendet framgår att berörda riks- och landskapsmyndigheter har förordat förslaget.

Republikens presidents beslut 12.6.2008.

Nr 31/08, D 10 08 05 5

Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller pensioner (ÅFS 139/2008).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.9.2008:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen och dess innehåll:

Landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare (ÅFS 29/2007, nedan landskapslagen) trädde i kraft 1.1.2008. Enligt landskapslagen är den som tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet 1.1.2008 eller därefter med vissa avvikelser berättigad till ålders-, deltids-, och invalidpension samt rehabilitering i enlighet med bestämmelserna om arbetstagares rätt till pension och pensionsgrundade förmåner i rikets lag om pension för arbetstagare (FFS 395/2006, i det följande APL) och lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (FFS 396/2006). Detta innebär att dessa rikslagar till nämnda delar gjorts gällande i landskapet för alla dem som från och med 1.1.2008 tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet. De förvaltningsuppgifter som enligt nämnda riksförfattningar ankommer på Pensionsskyddscentralen skall enligt 4 § 1 mom. i landskapslagen i landskapet Åland handhas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som underliggör landskapets behörighet. Upphandling av pensionstjänster enligt de nämnda rikslagarna och därmed sammanhängande åtgärder skall enligt landskapslagens 4 § 2 mom. ombesörjas av Posten på Åland och Ålands hälso- och sjukvård för sina respektive anställda. I övrigt skall dessa uppgifter handhas av finansavdelningen vid landskapsregeringens allmänna förvaltning.

Ålandsdelegationen avgav 5.3.2007 utlåtande över nämnda blankettlag och därmed sammanhängande landskapslagar.

Enligt den nu aktuella överenskommelseförordningen skall Pensionsskyddscentralen svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som med stöd av 4 § 1 mom. i landskapslagen ankommer på Ålands landskapsregering. I justitieministeriets promemoria 20.8.2008 motiveras behovet av överenskommelseförordning med att landskapsregeringens ställning är jämförbar med en privat arbetsgivare beträffande ordnandet av pensionsskyddet eftersom landskapsregeringen enligt landskapslagen skall teckna en försäkring hos ett arbetspensionsförsäkringsbolag. Enligt promemorian skulle det därför vara mest ändamålsenligt att de förvaltningsuppgifter som hör till landskapsregeringen överförs på Pensionsskyddscentralen, som i riket sköter motsvarande uppgifter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i 18 § 2 punkten i självstyrelselagen hänförts bl.a. kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 11 och 21 punkterna samt 29 § 3 punkten i självstyrelselagen arbetsrätt, arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen, samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2 a punkten, försäkringsavtal och socialförsäkring.

APL reglerar pensionsskyddet inom den privata sektorn och delvis den kommunala och statliga sektorn och är beträffande dessa sektorer som sådan gällande i landskapet. Genom landskapslagen har bestämmelserna i APL beträffande pensionsförmåner med vissa avvikelser gjorts gällande även för dem som fr.o.m. 1.1.2008 tillträtt en offentlig eller privaträttslig anställning hos landskapet. I utlåtandet 5.3.2007 konstaterade Ålandsdelegationen att det inte är möjligt att genom en blankettlag överföra sådana regleringar i en rikslag som utgör riksbehörighet, och som uttryckligen är avsedda att gälla inom den privata sektorn, på offentligt anställda i landskapet. Med anledning härav berör landskapslagen endast de bestämmelser i APL som i fråga om offentligt anställda i landskapet är att hänföra till landskapets behörighet, och föreliggande överenskommelseförordning gäller således endast dessa bestämmelser. Beträffande de delar som utgör riksbehörighet förblir bestämmelserna i rikets lag om pensioner för statsanställda gällande i landskapet även beträffande dem som anställts inom landskapsförvaltningen fr.o.m. 1.1.2008 och förvaltningsuppgifterna i fråga om dem överförs således inte till Pensionsskyddscentralen. I utlåtandet 5.3.2007 konstaterade Ålandsdelegationen även att bestämmelsen i landskapslagens 4 § kan leda till oklarhet vid tillämpningen eftersom de uppgifter den avser inte närmare preciserats. I den föreslagna överenskommelseförordningen anges inte heller närmare vilka uppgifter som överförs, men de beskrivs i Ålands landskapsregerings initiativ 22.11.2007 till överenskommelseförordningen, varför de kan anses vara kända för de instanser som skall tillämpa dem.

Ålandsdelegationen har i utlåtande 20.12.2007 ansett att Pensionsskyddscentralen har en sådan anknytning till statsförvaltningen att det är möjligt att genom en överenskommelseförordning överföra de nu aktuella till landskapsförvaltningen hörande förvaltningsuppgifterna på Pensionsskyddscentralen.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 3.10.2008.

Nr 38/08, D 10 08 05 6

Utkast till en förordning om ändring av förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998). Genom förslaget intas i överenskommelseförordningen en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan landskapet och riket. Dessutom kompletteras bestämmelsen om handräckning. Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från Ålands landskapsregering.

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2008:

Bakgrund:

De nu föreslagna ändringarna i överenskommelseförordningen baserar sig på utredningsrapporten "Några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland", som en av justitieministeriet 30.10.2007 tillsatt arbetsgrupp utarbetat (justitieministeriets utredning 2008:3). Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet i de fall polisen på Åland handlägger frågor som gäller rikets behörighet såsom förundersökning, asylärenden m.fl. Arbetsgruppen skulle därtill se över bestämmelserna om befogenheterna för rikets polis i landskapet Åland och lägga fram behövliga ändringsförslag. Arbetsgruppen konstaterade att inrikesministeriets polisavdelning åtminstone från giltighetstiden för förordningen om handhavande av rikets allmänna lokalförvaltning och om polisväsendet i landskapet Åland (FFS 184/1980, ÅFS 26/1980), som utfärdats under giltighetstiden för 1951-års självstyrelselag, fram till år 2007 årligen i statsbudgeten ställt anslag till länsstyrelsens på Åland förfogande för polisväsendets omkostnader (moment 26.75.21). Från detta anslag har länsstyrelsen erlagt kostnader som uppstått på Åland i samband med förundersökning av brott såsom blodprovsanalyser och hälsovårdsundersökningar, men även för fångtransporter och kostnader i samband med asylärenden. Arbetsgruppen har konstaterat att gemensamt för de kostnader som bestridits med detta anslag är att de enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen har sin grund i rikslagstiftningen. Gällande självstyrelselag ändrade inte på fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet på det polisiära rättsområdet. Enligt den bedömning arbetsgruppen gjort vore det smidigaste alternativet för kostnadsfördelningen att helt eller delvis göra den betalningspraxis som följts redan under 1951-års självstyrelselag permanent. Detta kunde göras genom att i överenskommelseförordningen inta en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet i fråga om Ålands polismyndighets kostnader av rikslagstiftningsnatur. Enligt arbetsgruppen bör åtminstone de förundersökningskostnader som svaranden kan åläggas att återbetala enbart till staten påföras riket. När det gäller betalningsansvaret för de övriga kostnaderna skulle det i förordningen intas en bestämmelse som möjliggör för landskapet och riket att ingå ett särskilt avtal i vilket parterna kan reglera i vilken utsträckning och på vilket sätt sådana kostnader skall betalas av riket.

Härutöver föreslog arbetsgruppen att det till 5 § i den gällande överenskommelseförordningen fogas ett nytt 2 mom. som berättigar rikets polis att verkställa åklagarledd förundersökning vid misstanke om brott utan en uttrycklig handräckningsbegäran, vilket gällande lagrum förutsätter.

De föreslagna ändringarna:

Gällande överenskommelseförordning föreslås kompletterad med ett nytt 1 § 4 mom. och en ny 1a §.

Förslagets 1 § 4 mom. berättigar rikets polis att även utan en handräckningsbegäran delta i åklagarledd förundersökning i landskapet vid misstanke om brott begånget av polisman.

Enligt 1a § i förslaget skall riket erlägga kostnaderna för de uppgifter som avses i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. och som hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt vad inrikesministeriet och Ålands landskapsregering avtalar. Länsstyrelsen på Åland skall betala de kostnader som svaranden enligt 9 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (FFS 689/1997) är skyldig att återbetala till staten.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet med vissa undantag till landskapets lagstiftningsbehörighet. Överenskommelseförordningen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen hänförts ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet. Även lagstiftningen om medborgarskap och pass samt utlämningslagstiftningen, vilka aktualiseras i polisens tillståndsförvaltning, hör enligt 27 § 26 punkten i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet.

Lagstiftningsbehörigheten är således delad mellan landskapet och riket i fråga om polisens uppgifter på Åland. Fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i nämnda avseenden mellan riket och landskapet har förblivit oförändrad i förhållande till 1951-års självstyrelselag. Självstyrelselagen utgår från att förvaltningsbehörigheten följer lagstiftningsbehörigheten. Detta innebär att den part som har lagstiftningsbehörigheten i regel även har förvaltningsbehörigheten och därmed kostnadsansvaret för skötseln av uppgifterna. Enligt självstyrelselagens 32 § kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen genom en överenskommelseförordning överföras på en riksmyndighet. I stöd av nämnda lagrum regleras fördelningen av förvaltningsuppgifter mellan landskapets och rikets polismyndigheter i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (överenskommelseförordningen). Nämnda förordning innehåller dock inga bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Här avsedda kostnader erlades

redan under 1951-års självstyrelselag med statliga medel. Då 1991-års självstyrelselag trädde i kraft skedde ingen ändring av den kostnadsfördelning som i praktiken utvecklats. Dessa kostnader har således inte ansetts ingå i avräkningsgrunden enligt självstyrelselagens 47 §.

Ålandsdelegationens utlåtande:

I 1 § 3 mom. i gällande överenskommelseförordning anges under vilka förutsättningar rikets polis får verka i landskapet. I paragrafen saknas det dock bestämmelser i fråga om behörigheten för rikets polis att verka i landskapet då den biträder åklagaren i en förundersökning vid brottsmisstankar mot en polisman i landskapet. En komplettering om detta föreslås intas i 1 § 4 mom. Ålandsdelegationen konstaterar att denna bestämmelse är nödvändig för att rikets polis utan en uttrycklig begäran om handräckning skall kunna utföra en sådan förundersökning.

Det föreslås att en ny 1a § fogas till överenskommelseförordningen. Paragrafen reglerar fördelningen av de kostnader som uppkommer då landskapets polis handhar polisiära uppgifter som utgör riksbehörighet. I paragrafens första mening anges att kostnaderna för de uppgifter som avses i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. och som hör till rikets lagstiftningsbehörighet skall betalas av riket enligt vad inrikesministeriet och landskapsregeringen avtalar. Enligt 1 § 2 mom. i överenskommelseförordningen ankommer det på landskapets polis att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen, om inte något annat bestäms i lag eller förordning eller med stöd av 3 §. Detta innebär att landskapets polis handhar en betydande del av de polisärenden som enligt självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Största delen av dessa ärenden hänför sig till förundersökning av brott. Förundersökningar förutsätter ofta vidare utredningar såsom blodprovsundersökningar, läkarutlåtanden och andra undersökningar, vilka utförs av organ utanför polisförvaltningen och som därför förorsakar merkostnader. Enligt 9 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (FFS 689/1997) är en svarande som döms till straff eller annan straffrättslig påföljd skyldig att till staten betala de ersättningar som bestäms att betalas enligt lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (FFS 666/1972) samt de andra särskilda kostnader som orsakas av bevisning och rättsmedicinska undersökningar, om de har uppstått under förundersökningen eller rättegången och om dessa varit nödvändiga för utredningen av målet. Enligt andra meningen i förslagets 1a § ankommer det på Länsstyrelsen på Åland att erlægga dessa sistnämnda kostnader, och de skall således erläggas med statliga medel. I justitieministeriets promemoria finns en närmare beskrivning av dessa uppgifter. Av promemorian framgår att förslagets 1a § även innebär att riket och landskapet separat kan överenskomma om i vilken utsträckning och på vilket sätt staten står för övriga kostnader, såsom utgifter för fängstransporter och tolkning under förundersökningen eller i utlänningsärenden.

Av den rapport som justitieministeriets arbetsgrupp avgivit framgår att inrikesministeriet åtminstone från giltighetstiden för förordningen om handhavande av rikets allmänna lokalförvaltning och polisväsendet i landskapet Åland (FFS 184/1980, ÅFS 26/1980) fram till år 2007 årligen ställt ett anslag till länsstyrelsens förfogande för dessa kostnader. Med beaktande av det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen inte att kostnadsansvaret för dessa utgifter genom gällande överenskommelseförordning skulle ha överförts från staten till landskapet, trots avsaknaden av särbestämmelser om kostnadsansvaret. En uttrycklig bestämmelse om kostnadsfördelningen är ägnad att nu

klargöra situationen. Enligt vedertagen praxis har bestämmelser om kostnadsansvaret intagits i överenskommelseförordningar.

Ålandsdelegationen omfattar de föreslagna ändringarna i överenskommelseförordningen.

I förslaget har inte intagits några övergångsbestämmelser. De nya bestämmelserna skall således tillämpas på de kostnader som uppstått efter det att förordningen trätt i kraft. I fråga om kostnadsfördelningen bekräftar förslaget dock i huvudsak gällande praxis. I justitieministeriets promemoria anges i enlighet härmed att eftersom svaranden är skyldig att enbart till staten återbetala kostnader för bevisning som införskaffats under förundersökningen är det skäligt att riket även ansvarar för sådana bevisningskostnader som uppstått för Ålands polismyndighet för förundersökning förrättad från ingången av år 2007 fram till dess ändringarna av överenskommelseförordningen träder i kraft. I promemorian anges även att riket och landskapet kan överenskomma om övriga kostnader som uppkommit under nämnda tid. Ålandsdelegationen förenar sig även i dessa slutsatser.

Republikens presidents beslut 30.12.2008.

Nr 12/09, D 10 09 05 1

Utkast till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller underhållsstöd (ÅFS 18/2009).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2009:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller underhållsstöd. Folkpensionsanstalten och Ålands landskapsregering har avgivit utlåtande över överenskommelseförordningen.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Lagtinget antog 19.12.2008 landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om underhållsstöd (nedan blankettlagen) samt landskapslagen om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet.

Enligt blankettlagen, som ersätter den tidigare landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet (ÅFS 71/2002), tryggas underhållet för en i landskapet stadigvarande bosatt person under 18 år genom underhållsstöd på så sätt att rikets lag om underhållsstöd (FFS 580/2008, nedan rikslagen) med vissa avvikelser ska tillämpas i landskapet Åland inom landskapets behörighet. Ändringar i rikslagen ska tillämpas från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen sköts av Folkpensionsanstalten ska enligt landskapslagens 2 § 1 mom. i landskapet skötas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som hör

till landskapets behörighet. Underhållsstöd för en i landskapet stadigvarande bosatt person under 18 år betalas av landskapets medel.

Genom rikslagen överförs fr.o.m. 1.4.2009 verkställigheten av underhållsstöd från kommunerna till Folkpensionsanstalten. Detta innebär i praktiken beviljande och utbetalning av underhållsstöd samt indrivning av underhållsbidrag.

I blankettlagens 2 § 2 mom. har intagits en uttrycklig bestämmelse om att landskapsregeringen med stöd av 32 § i självstyrelselagen kan samtycka till att de förvaltningsuppgifter som avses i dess 2 § 1 mom. i enlighet med en överenskommelseförordning överförs genom avtal till Folkpensionsanstalten. Av social- och miljöutskottets betänkande över blankettlagen framgår att denna överföring är avsedd att regleras i en överenskommelseförordning och bestämmelsen har ingen rättslig verkan utöver det som anges i självstyrelselagen. Föreliggande utkast är avsedd att utgöra den i blankettlagens 2 § 2 mom. avsedda överenskommelseförordningen.

Ålandsdelegationen avgav 28.1.2009 utlåtande över nämnda blankettlag och därmed sammanhängande landskapslag.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt 1 § i den nu aktuella överenskommelseförordningen ska Folkpensionsanstalten svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som med stöd av 2 § 1 mom. i blankettlagen ankommer på landskapsregeringen enligt vad Folkpensionsanstalten och Ålands landskapsregering närmare avtalar. I överenskommelseförordningens 2 § anges att den träder i kraft 1.4.2009.

Lagstiftningsbehörigheten:

De ärenden som blankettlagen reglerar gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 3, 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen statsmyndigheternas organisation och verksamhet, förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning. I rikslagen ingår även bestämmelser om indrivning av underhållsbidrag, preskription av regressfordran, återkrav av underhållsstöd och underhållsbidrag samt utmättningsförbud vilka angelägenheter – helt eller delvis – är att hänföra till området för rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Detta gäller även de processuella stadgandena om rätten att inför domstol för barnets räkning föra talan om fastställande av underhållsbidrag eller höjning av dess belopp. Med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen har i blankettlagen kunnat intas stadganden av rikslagstiftningsnatur. Verkställigheten av överenskommelseförordningen berör således både landskaps- och riksbehörighet, vilket förutsätter tillämpning av såväl landskaps- som rikslagstiftning.

Genom överenskommelseförordning kan enligt 32 § i självstyrelselagen uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras till en riksmyndighet. Oaktat Folkpensionsanstaltens karaktär av medelbar statsförvaltning, underställd riksdagens överinseende, har med stöd av nämnda lagrum på landskapet ankommande förvaltning genom över-

enskommelseförordning ansetts kunna överföras till Folkpensionsanstalten såsom t.ex. i fråga om barnbidrag och bostadsbidrag.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. Enligt blankettlagen ska underhållsstöd för en i landskapet stadigvarande bosatt person under 18 år betalas av landskapets medel. I övrigt kan kostnadsfördelningen regleras i det avtal som blankettlagens 1 § förutsätter.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 13.3.2009.

Nr 25/09, D 10 09 05 3

Utkast till en förordning om ändring av förordningen om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (ÅFS 34/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.11.2009:

Bakgrund:

Lagtinget antog 21.1.2009 landskapslagen om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador, nedan landskapslagen. Enligt landskapslagens 15a § ska den som släpper ut olja i landskapets sjöterritorium påföras en påföljdsavgift (oljeutsläppsavgift), om inte omfattningen och verkningarna av ett utsläpp är av ringa betydelse. Genom paragrafen görs bestämmelserna i 2a kap. i lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg (FFS 300/1979) om när oljeutsläppsavgift påförs, om säkrande av oljeutsläppsfordran samt om oljeutsläppsavgiftens belopp och om vem som ska betala avgiften tillämpliga i landskapet. Detta 2a kap. intogs i nämnda rikslag genom FFS 1163/2005, nämnda lag benämns nedan rikslagen. Ålandsdelegationen avgav 28.1.2009 utlåtande över nämnda landskapslag. Rikslagens 19b § innehåller bestämmelser om när oljeutsläppsavgiften ska påföras. Enligt rikslagens 19f § ankommet det på gränsbevakningsväsendet att påföra oljeutsläppsavgifter, medan 19g § berättigar gränsbevakningsväsendet att stoppa ett fartyg om det är motiverat för att säkra en avgiftsfordran. Enligt rikslagens 19i § ska en myndighet ge gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för utförandet av en uppgift som gäller oljeutsläppsavgift och som en myndighet är behörig att ge. Enligt landskapslagens 15e § 3 mom. ska förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen, till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet. Landskapslagens 15 § 4 mom. anger att sådana förvaltningsuppgifter genom en överenskommelseförordning kan överföras på rikets myndigheter, vilket nu genomförs. Även andra ändringar i såväl riks- som landskapslagstiftningen föranleder ändringar i överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Genom föreliggande utkast ändras 1, 3 och 6 § i gällande överenskommelseförordning.

De ändringar som görs i 1 och 6 § gäller endast hänvisningen till gränsbevakningslagen (578/2005) som ersatt lagen om gränsbevakningsväsendet (FFS 320/1999).

Det föreslagna nya 3 § 1 mom. innebär nya uppgifter för gränsbevakningsväsendet. Enligt den ändrade paragrafen svarar gränsbevakningsväsendet för skötseln av de förvaltningsuppgifter som med stöd av 15a § i landskapslagen om bekämpande av oljeskador ankommer på Ålands landskapsregering. De oljeutsläppsavgifter som påförs i landskapet ska tillfalla staten som kostnadsersättning för skötseln av de förvaltningsuppgifter som överförs till gränsbevakningsväsendet.

Enligt 3 § 2 mom. i gällande förordning kan gränsbevakningsväsendet övervaka väg- och sjötrafiken samt fiske, jakt, förhindrande av vattnens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. Denna bestämmelse kompletteras med att övervakningen även kan gälla naturskyddsområden, fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem. Ändringarna föranleds av att ändringar i naturvårdslagen (FFS 1096/1996) och lagen om fornminnen (FFS 295/1963) medfört att gränsbevakningsväsendet i riket även deltar i tillsynen av naturskyddsområden samt övervakningen av fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Förordningen reglerar gränsbevakningens uppgifter och behörighet i landskapet Åland. Rättsområden som direkt rör eller står i nära anslutning till gränsbevakningsväsendets verksamhet är gränsbevakning, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, beredskap inför undantagsförhållanden, handelssjöfart, utrikeshandeln, medborgarskap, utlänningslagstiftning, pass, skjutvapen och skjutförnödenheter samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Enligt 27 § 12, 13, 26, 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten på dessa områden riket.

Rättsområden som berörs av gränsbevakningsväsendets verksamhet är även allmän ordning och säkerhet, brand- och räddningsväsendet, vägtrafik, båttrafik, farleder för den lokala sjötrafiken, natur- och miljövård, friluftsliv samt jakt och fiske på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 6, 10, 16 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen anförde i utlåtande 28.1.2009 över landskapslagen att oljeutsläppsavgiftens primära målsättning var att förhindra oljeutsläpp i Östersjön och inte att bringa inkomster till staten, eller för Ålands del till landskapet. Med anledning härav, och då lagstiftningsbehörigheten gällande förhindrande av oljeutsläpp även från fartyg har ansetts utgöra en landskapsangelägenhet ansåg Ålandsdelegationen att oljeutsläppsavgiften närmast var att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård och sålunda till landskapets lagstiftningsbehörighet. Även Högsta domstolen anförde i utlåtande 24.3.2009 över landskapslagen att målsättningen med att införa ett system med en påföljdsavgift var att förhindra att olja släpps ut. Det är fråga om en miljörättslig reglering

inom sjöfarten. Miljöskyddsintresset var det primära föremålet för regleringen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att uppgifter gällande påförande av oljeutsläppsavgiften samt om säkrande av en oljeutsläppsfördran ankommer på landskapets myndigheter. Dessa uppgifter kan därför genom en överenskommelseförordning överföras på gränsbevakningsväsendet på nu föreslaget sätt.

Rikslagens 19g § berättigar gränsbevakningsväsendet att stoppa ett fartyg för att utreda ett oljeutsläpp eller säkra en avgiftsfördran, samt att som villkor för att fartyget ska få fortsätta sin färd kräva att en tillräcklig penningssäkerhet ställs för fullgörande av en eventuell avgiftsskyldighet. Ålandsdelegationen konstaterade i utlåtandet 28.1.2009 att denna bestämmelse rör handelsfartygs fria rörlighet, och sålunda utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 13 p. Bestämmelsen kunde med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I rikslagens 19g § avsedda åtgärder ankommer i enlighet härmed redan nu på gränsbevakningsväsendet, och den föreslagna överenskommelseförordningen berör inte sådana säkringsåtgärder.

I utkastets 3 § anges att de oljeutsläppsavgifter som påförs i landskapet ska tillfalla staten som kostnadsersättning för skötseln av de förvaltningsuppgifter som överförs till gränsbevakningsväsendet. Med anledning härav konstateras att riksdagens grundlagsutskott i samband med behandlingen av regeringens proposition med förslag till ett nytt 2a kap. i lagen om förhindrande av miljöförorenning från fartyg bedömde att oljeutsläppsavgiften inte ska förstås som en straffrättslig bestraffning utan som en administrativ påföljd med karaktär av sanktion. Utskottet ansåg också att påföljdsavgiften inte kan betraktas som skatt eller avgift enligt 81 § i grundlagen. Högsta domstolen anförde i utlåtandet 24.3.2009 att, eftersom landskapet enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, har landskapet även behörighet att lagstifta om andra sanktioner. Ålandsdelegationen anförde i utlåtandet 28.1.2009 att den oljeutsläppsavgift som debiteras i landskapet ska tillfalla landskapet, eftersom oljeutsläppsavgiften närmast är att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård och sålunda utgör landskapsbehörighet. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat föreskrivits. Kostnadsfrågan kan, såsom i detta fall, lösas t.ex. så att det särskilt anges i förordning. Med hänvisning till det som anges ovan föreligger ej hinder för att i förordningen inta en bestämmelse om att de oljeutsläppsavgifter som påförs i landskapet tillfaller staten som kostnadsersättning för skötseln av de förvaltningsuppgifter som överförs till gränsbevakningsväsendet.

I förordningsutkastets 6 § 1 mom. har intagits en hänvisning till 31 § i självstyrelselagen enligt vilken riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen. En motsvarande skyldighet att bistå riksmyndigheterna har inte intagits i självstyrelselagen. Enligt förordningens 6 § 2 mom. ska landskapets myndigheter inom ramen för sin behörighet ge gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som de behöver för att kunna utföra sina uppgifter. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning möjliggör 32 § i självstyrelselagen, som reglerar överföring av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordningar, enligt sin ordalydelse även intagandet i en överenskommelseförordning av skyldigheten för landskapets myndigheter att bistå rikets myndigheter. En motsvarande bestämmelse finns i gällande överenskommelseförordning.

Frågan om behörig besvärinstans över gränsbevakningsväsendets beslut i landskapet i ärenden som gäller oljeutsläppsavgift är beroende av om ärendet till sin natur hör till landskapets eller rikets lagstiftningsbehörighet. Besvärsvägen förblir den som allmänt gäller för landskapsregeringens beslut enligt självstyrelselagen även när förvaltningsuppgifter genom en överenskommelseförordning överflyttas till rikets myndigheter. Till den del gränsbevakningsväsendet däremot tillämpar bestämmelser av rikslagstiftningsnatur gäller även i landskapet besvärsmåttbestämmelserna i 19 k-19n § i lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg.

Ålandsdelegationens slutsats:

Övervaknings- och förvaltningsuppgifter gällande natur- och miljövården samt den allmänna ordningen och säkerheten förutsätter speciellt på havs- och skärgårdsområden samarbete mellan olika myndigheter. Med anledning av att behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är exklusiv kan bestämmelser som berör samarbetet mellan landskapets och rikets myndigheter lämpligen intas i en överenskommelseförordning. Ålandsdelegationen konstaterar att i utkastets 3 § 2 mom. har, i motsats till dess 3 § 1 mom., inte intagits några laghänvisningar. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har gränsbevakningsväsendets uppgifter, med beaktande av bestämmelserna i gränsbevakningslagen, självstyrelselagen och de bestämmelser i gällande överenskommelseförordning som förblir oförändrade, dock tillräckligt väl definierats och avgränsats i förordningsutkastet.

Ålandsdelegationen ser för egen del inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft. Av handlingarna i ärendet framgår att förslaget har utarbetats i samarbete mellan berörda riks- och landskapsmyndigheter.

Republikens presidents beslut 22.12.2009.

Nr 26/09, D 10 09 05 5

Utkast till en förordning om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (ÅFS 2/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en förordning om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland. Den föreslagna förordningen, som ersätter den gällande förordningen (FFS 803/2005, ÅFS 64/2005), föranleds av den s.k. regionförvaltningsreformen (RP 59/2009 rd). Några ändringar i sak görs inte. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt utkastet till förordning ankommer det på Ålands landskapsregering att sköta de uppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland, som enligt i landskapet gällande rikslagstiftning ankommer på regionförvaltningsverken. Beträffande de myndig-

heter som skall sköta uppgifter gällande beredskap för undantagsförhållanden ingår i utkastet en hänvisning till en annan överenskommelseförordning. Kostnaderna för i förordningen avsedda uppgifter skall erläggas av riket enligt vad social- och hälsovårdsministeriet och Ålands landskapsregering avtalar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör förutom eldbegängelse hälso- och sjukvård, med de undantag som nämns i 27 § 24, 29 och 30 punkterna, till landskapets lagstiftningsbehörighet. De nämnda undantagen gäller administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftning om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Med anledning härav är de förvaltningsärenden som ankommer på rikets myndigheter inom hälso- och sjukvården i landskapet begränsade.

Enligt 27 § 28 och 34 punkterna i självstyrelselagen hör bl.a. befolkningsskyddet och beredskap inför undantagsförhållanden till rikets behörighet. Detta har beaktats i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom., enligt vilket bestämmelser om vilka myndigheter som skall sköta de uppgifter som gäller beredskap för undantagsförhållanden finns i republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (FFS 900/2000, ÅFS 80/2000).

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller även bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat föreskrivs. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet.

Enligt 2 § i den föreslagna förordningen svarar riket för kostnaderna för de uppgifter som förordningen avser enligt vad social- och hälsovårdsministeriet och Ålands landskapsregering avtalar. Enligt Ålandsdelegationen kan inom ramen för en överenskommelseförordning avtalas om kostnader på nu föreslaget sätt. Kostnaderna för rättsmedicinska undersökningar ska betalas av Statens ämbetsverk på Åland.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser för egen del inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft. Av handlingarna i ärendet framgår att förslaget utarbetats i samarbete mellan berörda riks- och landskapsmyndigheter.

Republikens presidents beslut 22.12.2009.

27/09, D 10 09 05 4

Förslag till en överenskommelseförordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (ÅFS 33/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om polisförvaltningen i landskapet Åland. Utkastet, som ska ersätta gällande förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998), föranses av de ändringar som följer av inrättandet av Polisstyrelsen, samt av att Länsstyrelsen på Åland ersätts av Statens ämbetsverk på Åland. Några ändringar i sak görs inte. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Utkastets huvudsakliga innehåll:

Föreliggande förslag avser att, liksom tidigare överenskommelseförordningar, precisera polisens uppgifter och organisation med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser och den omständigheten att polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur.

I utkastet har intagits bestämmelser om ledningsförhållandena då polisinsatser flyttas över gränsen mellan landskapet och riket. I sådana situationer leds verksamheten i första hand av den polisenhet som har inlett insatserna. Landskapets respektive rikets polismän har i tjänsteuppdrag samma befogenheter som rikets respektive landskapets polismän. I händelse av en polisiärt särskilt krävande situation ska Polisstyrelsen omedelbart underrättas. Polisstyrelsen kan då ge order om ändrade ledningsförhållanden. I utkastet har, liksom i gällande förordning, intagits en uttrycklig bestämmelse om handräckning till landskapets polis.

Bestämmelserna om utnämning av polisbefäl och register över polismän samt om polisens uniformering och beväpning motsvarar gällande bestämmelser.

Bestämmelserna om kostnadsfördelningen i förslagets 2 § motsvarar de bestämmelser som intagits i gällande överenskommelseförordning genom FFS 1081/2008. I fråga om detta hänvisar Ålandsdelegationen till utlåtandet av 17.12.2008.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet med vissa undantag till landskapets lagstiftningsbehörighet. Överenskommelseförordningen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna i självstyrelselagen hänförs ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet. Även lagstiftningen om medborgarskap och pass samt utlänningslagstiftningen, vilka aktualiseras i polisens tillståndsförvaltning, hör enligt 27 § 26 punkten i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Riket har jämlikt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet.

Bestämmelsen i 1 § 2 mom. i förordningsutkastet berättigar landskapets polis, förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även att utföra övriga uppgifter som hör till polisen om annat inte bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att även utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde, såsom förundersökning.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser för egen del inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft. Av handlingarna i ärendet framgår att förslaget utarbetats i samarbete mellan berörda riks- och landskapsmyndigheter.

Ålandsdelegationen förenar sig i de påpekanden inrikesministeriets polisavdelning och länsstyrelsen på Åland anfört beträffande sättet för givande av handräckning enligt 6 § respektive beviljandet av anslag för ersättande av i 2 § avsedda kostnader.

Beträffande den enhet som centralkriminalpolisen enligt 1 § 2 mom. förutsätts ha i landskapet konstaterar Ålandsdelegationen att centralkriminalpolisen bekräftat att det är fråga om en bemannad enhet trots avvikande terminologi i det svenskspråkiga och finskspråkiga textförslaget.

Republikens presidents beslut 22.12.2009.

28/09, D 10 09 05 6

Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning (ÅFS 57/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.2009:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Bakgrund:

Överenskommelseförordningen föranleddes av den ändring av 30 § 11 punkten i självstyrelselagen, som är avsedd att träda i kraft 1.1.2010 (RP 69/2009 rd). Enligt den gällande ordalydelsen av nämnda punkt ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på kommunerna i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och kommunerna. Enligt den ändrade ordalydelsen av 30 § 11 punkten ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på magistraterna, i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten. Lagändringen föranleddes av 2 § 2 mom. i lagen om konsumentrådgivning (FFS 800/2008), enligt vilken konsumentrådgivningen ska skötas av magistraterna. Genom nämnda lagrum överfördes konsumentrådgivningsuppgifterna från kommunerna till staten.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslaget 1 § anger att Ålands landskapsregering ska svara för de konsumentrådgivningsuppgifter som enligt 30 § 11 punkten i självstyrelselagen ankommer på landskapsmyndigheterna. Enligt 2 § ankommer det på riket att svara för utgifter och kostnader som landskapsregeringen har på grund av de uppgifter som överenskommelseförordningen avser. Landskapsregeringen och finansministeriet förutsätts närmare avtala om kostnadsersättningarna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om konsumentskydd. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret följer lagstiftnings- respektive förvaltningsbehörigheten. Kostnadsfrågan kan, såsom i detta fall, regleras i en överenskommelseförordning.

Ålandsdelegationens slutsats:

Enligt 32 § 1 mom. i självstyrelselagen kan genom en överenskommelseförordning uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tillsvidare överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Ålandsdelegationen har ovan konstaterat att ifrågavarande konsumentrådgivningsuppgifter genom självstyrelselagens 30 § 11 punkt överförts till landskapsmyndigheterna. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning hindrar denna omständighet dock inte utfärdandet av en överenskommelseförordning gällande handhavandet av dessa konsumentrådgivningsuppgifter. Överenskommelseförordningen kan anses motiverad eftersom den innehåller särbestämmelser om kostnadsansvaret. Ålandsdelegationen har för egen del inget att anmärka mot förslaget.

Republikens presidents beslut 22.12.2009.

Nr 1/10, D 10 09 05 7

Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland (ÅFS 10/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.1.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Bakgrund:

Riksdagen antog 25.11.2009 lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområdena (nedan rikslagen). Lagens syfte är att främja byggande av snabba bredbandsförbindelser i glesbygdsområden och på det sättet trygga mångsidiga kommunikationstjänster i hela Finland. Lagen gör det möjligt att stödja byggandet av bredband med statens medel. Lagen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för stödet och de behöriga stödmyndigheterna och deras uppgifter. Stödet ska beviljas endast för nät som byggs inom ett geografiskt område som underskrider en viss befolkningstäthet. Enligt regeringens proposition (RP 176/2009 rd) innebär kriteriet i praktiken att stöd kan beviljas bara sådana områden som inte är intressanta ur kommersiell synvinkel. Det primära villkoret för beviljandet av statligt stöd är att stödtagaren själv finansierar projektet med 34 %. Ett annat villkor är att kommunen deltar i de stödberättigade kostnaderna för projektet med en finansieringsandel på 33 %. I särskilda fall kan kommunens betalningsandel vara 8 %. Processen för beviljandet av stöd sker i 3 steg. Ett landskapsförbund ska enligt lagens 4 § i samarbete med kommunala myndigheter utarbeta ett regionalt projektprogram för stödberättigade bredbandsprojekt. Det regionala projektprogrammet tillställs Kommunikationsverket som ger ett utlåtande om det till statsrådet. Enligt lagens 5 § beslutar statsrådet om fördelningen av det statliga stödet enligt landskap efter att ha fått de behövliga regionala projektprogrammen och Kommunikationsverkets utlåtande om dem (steg 1). Enligt lagens 6 § ska landskapsförbundet, efter att statsrådet fattat

beslut om fördelningen av stödet enligt landskap, kungöra att det statliga stödet som beviljats landskapet kan sökas (steg 2). Ansökningsförfarandet ska vara öppet för alla, objektivt och icke-diskriminerande. Landskapsförbundet har till uppgift att bland dem som ansökt om stöd välja de projektgenomförare som inom landskapets område bäst fyller de krav för beviljande av stödet som ställs i lagen och vars projekt ur helhetsekonomisk synvinkel kan genomföras fördelaktigast. I propositionen konstateras att landskapsförbundens roll vid beviljandet av stödet är nödvändigt eftersom förbundet representerar den bästa sakkunskapen om regionala och lokala förhållanden. Enligt lagens 7 § ska den som blivit vald i ansökningsförfarande enligt 6 § skriftligen ansöka om stöd hos Kommunikationsministeriet (steg 3). I stödansökan ska det ingå en försäkran om att sökanden inte har fått något annat överlappande stöd för projektet av statliga myndigheter, Ålands landskapsregering eller Europeiska gemenskapen. Enligt 10 § beviljar Kommunikationsverket ett bredbandsprojekt statligt stöd, om projektet fyller de krav för beviljande av stödet som nämns i lagen. Kommunikationsverket beslutar samtidigt också om maximibeloppet av det statliga stödet till bredbandsprojekt. I lagens 4 § 4 mom. och 6 § 5 mom. anges att uppgifterna i nämnda paragrafer i landskapet Åland ska skötas av länsstyrelsen på Åland, som 1.1.2010 blir Statens ämbetsverk på Åland. I regeringens proposition antyds att dessa uppgifter genom överenskommelseförordning ska överföras på Ålands landskapsregering. I propositionen anges även att förfarandet på Åland för beviljandet av stöd till övriga delar ska vara likadant som i de övriga landskapen. Det statliga stödet ska kungöras enligt 6 § och den enskilda sökanden ska göra stödansökan enligt 7 § till Kommunikationsverket. Lagen träder i kraft 1.1.2010.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att de uppgifter som avses i 4 § 4 mom. och 6 § 5 mom. i lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområdena i landskapet Åland ska skötas av Ålands landskapsregering. Beträffande överklagande av landskapsregeringens beslut hänvisar utkastet till 25 § 3 mom. i självstyrelselagen. Förslagets 2 § anger att förordningen träder i kraft 1.2.2010.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 40 punkten i självstyrelselagen hör televerksamhet till rikets lagstiftningsbehörighet. Bredbandsprojekt är att hänföra till rättsområdet televerksamhet. Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i 11 §, 27 § 2, 4, 9, 12-15, 17-19, 26, 27, 29-34, 37 och 40 punkten samt 29 § 1 mom. 3 - 5 punkten, dock så att även landskapet har behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som avses i de nämnda punkterna.

Beträffande överklagande av landskapsregeringens beslut i de ärenden överenskommelseförordningen gäller har i utkastet intagits en hänvisning till 25 § 3 mom. i självstyrelselagen. I nämnda paragraf anges att besvär över beslut som en landskapsmyndighet fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. I rikslagens 18 § anges att ett beslut av landskapsförbund som avses i 6 § 3 mom. ska iakttas trots att besvär anförs hos förvaltningsdomstolen tills besvären avgjorts, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ändring i beslut som förvaltningsdomstolen fattat med anledning av besvär får inte sökas genom besvär. Eftersom rättskipning enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet

gäller nämnda bestämmelser om verkställighet av beslut och besvärshänsyn även i landskapet.

Finansieringen:

Rikslagen reglerar statligt stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden. Förordningsutkastet reglerar en del av handläggningen av stödet i landskapet. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret följer lagstiftnings- respektive förvaltningsbehörigheten. Således ankommer det på staten att stå för finansieringen av stödet i landskapet på samma grunder som i riket. Landskapet står för de kostnader som den överförda förvaltningsbehörigheten förorsakar.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser för egen del inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft. Eftersom rikslagen reglerar stödet till näringslivet är det lämpligt att uppgifter som i riket ankommer på landskapsförbunden i landskapet ombesörjs av Ålands landskapsregering, som i enlighet med 18 § 22 punkten i självstyrelselagen i allmänhet handlägger ärenden gällande näringsstöd. Ålandsdelegationen har erfarit att Statens ämbetsverk på Åland för egen del förordar förslaget.

Republikens presidents beslut 22.1.2010.

Nr 30/10, D 10 10 05 3

Justitieministeriets inbegäran av Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av de uppgifter som i stöd av utlänningslagen föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna (ÅFS 71/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 7.9.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av de uppgifter som i stöd av utlänningslagen föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna. Utlåtande har även inbegärts av Arbets- och näringsministeriet samt inrikesministeriet. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet i landskapet Åland ska sköta de uppgifter som i stöd av utlänningslagen (FFS 301/2004) föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna, om arbetet helt eller huvudsakligen utförs i landskapet. Detsamma gäller om en huvudsaklig plats för att utföra arbetet inte kan anges, men arbetsgivarens verksamhetsställe är beläget i landskapet. Paragrafen innehåller även bestämmelser om överklagande. Förslagets 2 § förutsätter att kostnaderna för förvaltningsuppgifterna betalas av riket enligt avtal mellan inrikesministeriet och landskapsregeringen. Enligt utkastets 3 § träder förordningen i kraft 1.10.2010. Förord-

ningen ersätter förordningen om skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter enligt utlänningslagen (FFS 1175/1991, ÅFS 70/1991), som förblivit ikraft enligt 1 § 9 punkten i förordningen om fortsatt giltighet av vissa överenskommelseförordningar som har utfärdats med stöd av 1951 års självstyrelselag för Åland (FFS 1594/1992, ÅFS 10/1993).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 2, 9 och 21 punkterna samt 29 § 1 mom. 3 och 6 punkterna i självstyrelselagen hänför sig rätten att vistas i landet, hela riket gällande allmänna villkor för utlänningsars och utländska sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier samt att idka näring, arbetsrätt, socialförsäkring och arbetsavtal med vissa undantag till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård, undervisning och läroavtal, främjande av sysselsättningen samt näringsverksamhet enligt 18 § 13, 14, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag.

Med stöd av ovanstående konstateras att utlänningslagen (FFS 301/2004) som rikslagstiftning även gäller i landskapet Åland.

I utkastets 1 § 3 § hänvisas beträffande överklagande av Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighets beslut i de ärenden överenskommelseförordningen reglerar till 25 § 3 mom. i självstyrelselagen. I nämnda paragraf anges att besvär över beslut som en landskapsmyndighet fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret följer lagstiftnings- respektive förvaltningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller, medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet, vilket utkastets 2 § förutsätter.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen konstaterar att de ärenden överenskommelseförordningen avser att reglera gäller, liksom gällande överenskommelseförordning, behandlingen av uppehållstillstånd för arbetstagare. Enligt utlänningslagen beviljas uppehållstillstånd i ett tvåstegsförfarande. Det ankommer på arbets- och näringscentralerna att, efter att bl.a. ha bedömt de arbetsmarknadspolitiska förutsättningarna för ett uppehållstillstånd, avgöra om förutsättningarna för beviljande av uppehållstillstånd för en arbetstagare föreligger. Det ankommer därefter på Migrationsverket att fatta beslut om ett första uppehållstillstånd för arbetstagaren eller på polismyndigheten att bevilja ett nytt uppehållstillstånd om utläningen redan har ett gällande uppehållstillstånd. Eftersom det på Åland inte finns någon i utlänningslagen avsedd arbets- och näringscentral är det möjligt att överföra dessa uppgifter på Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, som även i övrigt handlägger bl.a. ärenden gällande sysselsättningen i landskapet. Med hänsyn till genomförda lag- och organisationsförändringar är det motiverat med en uppdatering av gällande överenskommelseförordning. Ålandsdelegationen ser för egen del

inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 17.9.2010.

Nr 32/10, D 10 10 05 4

Justitieministeriets inbegäran av Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland (ÅFS 72/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 7.9.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland. Utlåtande har även inbegärts av Kommunikationsministeriet och Kommunikationsverket. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Bakgrund:

Ålandsdelegationen avgav 12.1.2010 ett utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland. I utlåtandet redogjorde Ålandsdelegationen för bakgrunden till gällande överenskommelseförordning och delegationen hänvisar beträffande detta till utlåtandet 12.1.2010. I förarbetena till den nu föreslagna överenskommelseförordningen anges att en ändring av lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden trädde i kraft 1.7.2010 (FFS 538/2010). Genom ändringen har till lagen om bredbandsstöd fogats en ny 6 a § som innehåller bestämmelser om de jämförelsegrunder som används vid valet av stödtagare. Till den nya 6 a § har även fogats bestämmelsen i lagens tidigare 6 § 5 mom. om de uppgifter som Statens ämbetsverk på Åland har. Den gällande överenskommelseförordningen bör därför ändras så att den motsvarar den ändrade lagen om bredbandsstöd. Det föreslås att en ny överenskommelseförordning utfärdas som upphäver den gällande förordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att de uppgifter som avses i 4 § 4 mom. och 6 § 4 mom. i lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområdena i landskapet Åland ska skötas av Ålands landskapsregering. Beträffande överklagande av landskapsregeringens beslut hänvisas i utkastet till 25 § 3 mom. i självstyrelselagen. Förslagets 2 § anger att förordningen träder i kraft 1.10.2010.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 40 punkten i självstyrelselagen hör televerksamhet till rikets lagstiftningsbehörighet. Bredbandsprojekt är att hänföra till rättsområdet televerksamhet. Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i 11 §, 27 § 2, 4, 9, 12-15, 17-19,

26, 27, 29-34, 37 och 40 punkten samt 29 § 1 mom. 3 - 5 punkten, dock så att även landskapet har behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som avses i de nämnda punkterna.

Beträffande överklagande av landskapsregeringens beslut i de ärenden överenskommelseförordningen gäller har i utkastet intagits en hänvisning till 25 § 3 mom. i självstyrelselagen. I nämnda paragraf anges att besvär över beslut som en landskapsmyndighet fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. I rikslagens 18 § anges att ett beslut av landskapsförbund som avses i 6 § 3 mom. ska iaktas trots att besvär anförs hos förvaltningsdomstolen tills besvären avgjorts, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ändring i beslut som förvaltningsdomstolen fattat med anledning av besvär får inte sökas genom besvär. Eftersom rättskipning enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet gäller nämnda bestämmelser om verkställighet av beslut och besvärsförbud även i landskapet.

Finansieringen:

Rikslagen reglerar statligt stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden. Förordningsutkastet reglerar en del av handläggningen av stödet i landskapet. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret följer lagstiftnings- respektive förvaltningsbehörigheten. Således ankommer det på staten att stå för finansieringen av stödet i landskapet på samma grunder som i riket. Landskapet står för de kostnader som den överförda förvaltningsbehörigheten förorsakar.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 17.9.2010.

Nr 44/10, D 10 10 05 6

Utkast till en överenskommelseförordning om en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats (ÅFS 20/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en överenskommelseförordning om en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats. Enligt handlingarna i ärendet har kommunikationsministeriet och Finavia Abp avgivit utlåtande över förslaget. Ålands landskapsregering har för avsikt att vid plenum 16.12. avge sitt samtycke till överenskommelseförordningen, varefter delegationens utlåtande expedieras.

Överenskommelseförordningens innehåll:

I förordningens 1 § anges att för samråd och för att säkerställa informationsgången i ärenden som gäller flygtrafiken i landskapet Åland finns en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats. Utkastets 2 § innehåller bestämmelser om samrådsdelegationens medlemmar och mandattid. Bestämmelser om de frågor som ska behandlas i samrådsdelegationen har intagits i förordningens 3 §. Förordningens 4 § anger vem som har rätt att sammankalla delegationen, som ska sammanträda minst två gånger årligen. Av paragrafen framgår även kostnadsfördelningen för medlemmarnas kostnader. Dessutom anges att delegationen kan anta en arbetsordning. Av utkastets 5 § framgår att utkastet ska ersätta gällande förordning om samråd vid skötseln av Mariehamns flygplats (FFS 431/2008). I justitieministeriets promemoria anges att den nya förordningen föranleds av att Finavia ombildats till ett aktiebolag.

Överenskommelseförordningar enligt självstyrelselagen:

Bestämmelser om överenskommelseförordningar finns i 32 § i självstyrelselagen. Enligt dessa bestämmelser kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare genom förordning överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överenskommelseförordningar utfärdas av republikens president sedan utlåtande från Ålandsdelegationen inhämtats. Liksom i gällande överenskommelseförordning reglerar föreliggande utkast förvaltningsuppgifter av förberedande och koordinerande karaktär. Den omständigheten att någon direkt överföring av beslutanderätt inte sker har inte ansetts utgöra hinder för utfärdandet av överenskommelseförordningar. Enligt gällande praxis är det även möjligt att inta materiella stadganden i en sådan förordning.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 27 § 14 punkten i självstyrelselagen hör luftfart till rikets behörighet. I regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) anges i detaljmotiveringarna till nämnda lagrum att till den del det är fråga om rätten till näringsutövning ska området med stöd av 11 § och 18 § 22 punkten anses utgöra en landskapsangelägenhet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i självstyrelselagens 30 § 16 punkt att samråd ska äga rum med landskapsregeringen när en riksmyndighet handlägger sådana frågor rörande lufttrafiken som har särskild betydelse för landskapet. Enligt självstyrelselagens 30 § 15 punkt ankommer frågor som gäller rätt att idka intern lufttrafik i landskapet på landskapsregeringen, dock så att utlåtande av riksmyndigheterna ska inhämtas.

Förordningsutkastet tangerar även rättsområdena brand- och räddningsväsendet, som enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet, samt hälso- och sjukvård, som enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag utgör landskapsbehörighet.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen anser att föreliggande förordning uppfyller de i självstyrelselagens för Åland 32 § angivna förutsättningarna för överenskommelseförordningar, och ser inga hinder för att förslaget i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 30.12.2010.

Nr 6/11, D 10 11 05 1

Utkast till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör tolkningstjänst för handikappade personer (ÅFS 18/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.2.2011:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör tolkningstjänst för handikappade personer. Social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten har avgivit utlåtande över överenskommelseförordningen. Ålands landskapsregering har givit samtycke till förordningen.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Lagtinget antog 22.12.2010 landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om tolkningstjänster för handikappade personer (ÅFS 99/2010, nedan blankettlagen). Enligt blankettlagen tryggas rätten för en i landskapet bosatt och handikappad person att erhålla tolkningstjänst genom att rikets lag om tolkningstjänst för handikappade personer (FFS 133/2010, nedan rikslagen) med vissa avvikelser inom landskapets behörighet görs tillämplig i landskapet. Ändringar i rikslagen ska tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen sköts av social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten ska i landskapet skötas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som hör till landskapets behörighet. Kostnaderna för en i landskapet bosatt handikappad person betalas av landskapets medel, liksom de kostnader verkställigheten av landskapslagen medför. Landskapsregeringen har enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämt att landskapslagen ska träda i kraft som budgetlag 1.1.2011. Ålandsdelegationen har i dag, 3.2.2011, avgivit utlåtande över nämnda landskapslag.

Av landskapslagens förarbeten framgår landskapsregeringens avsikt att genom en överenskommelseförordning till Folkpensionsanstalten överföra de förvaltningsuppgifter som enligt blankettlagen ankommer på landskapsregeringen, men som enligt rikslagsstiftningen ankommer på Folkpensionsanstalten.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt 1 § i den nu aktuella överenskommelseförordningen ska Folkpensionsanstalten svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som med stöd av 2 § 2 mom. i blankettlagen ankommer på landskapsregeringen enligt vad Folkpensionsanstalten och Ålands landskapsregering närmare avtalar. I överenskommelseförordningens 2 § anges när den träder i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

De ärenden som blankettlagen reglerar gäller socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Genom överenskommelseförordning kan enligt 32 § i självstyrelselagen uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Oaktat Folkpensionsanstaltens karaktär av medelbar statsförvaltning, har med stöd av nämnda lagrum på landskapet ankommande förvaltning genom överenskommelseförordning ansetts kunna överföras till Folkpensionsanstalten såsom t.ex. i fråga om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. Enligt blankettlagen ska kostnaderna för tolkningstjänster för en i landskapet bosatt och handikappad person betalas av landskapets medel. Likaså betalas kostnaderna som verkställigheten av lagen medför av landskapets medel. I övrigt kan kostnadsfördelningen regleras i det avtal som blankettlagens 1 § förutsätter.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 18.2.2011.

Nr 23/11, D 10 11 05 2

Justitieministeriets inbegäran av Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel (ÅFS 39/2011).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.5.2011:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel. Jord- och skogsbruksministeriet, Säkerhets- och kemikalieverket, Skogsforskningsinstitutet och Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi har inkommit med utlåtande. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att Säkerhets- och kemikalieverket, Livsmedelssäkerhetsverket, Skogsforskningsinstitutet samt Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi ska i landskapet Åland svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som enligt 30 § 8 punkten i självstyrelselagen ankommer på Ålands landskapsregering, till den del det gäller uppgifter som anges i förordningen. Ansvarsområdet för Säkerhets- och kemikalieverket preciseras i utkastets 2 §, medan ansvarsområdet för Livsmedelssäkerhetsverket, Skogsforskningsinstitutet och Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi regleras i dess 3 §.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 18 § 1, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen har landskapet helt eller huvudsakligen lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet. Överenskommelseförordningen gäller även förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare vilket område enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag ska de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Av förarbetena till 32 § i självstyrelselagen om överenskommelseförordningar (RP 73/1990 rd s. 84) framgår att bestämmelsen även innebär en möjlighet att avvika från den kompetensfördelning mellan riket och landskapet som följer av 30 §, vilket föreliggande överenskommelseförordning avser.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller inga bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I justitieministeriets promemoria till den föreslagna överenskommelseförordningen anges att förslaget inte föranleder några kostnader för staten, eftersom myndigheterna enligt 53 § i lagen om växtskyddsmedel (FFS 1259/2006) förutsätts debitera avgifter i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (FFS 150/1992). Berörda riksmyndigheter har i sina utlåtanden inte berört kostnadsfrågan.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

52/11, D 10 11 05 6

Justitieministeriets inbegäran om Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör kontroll av identifiering och registrering av djur (ÅFS 31/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.12.2011:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör kontroll av identifiering och registrering av djur. Jord- och skogsbruksministeriet, Livsmedelssäkerhetsverket och Statens ämbetsverk på Åland har inkommit med utlåtande. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelssäkerhetsverket svarar i landskapet Åland för skötseln av de förvaltningsuppgifter som rör identifiering och registrering av djur och vilka enligt 30 § 8 punkten i självstyrelselagen för Åland i fråga om smittosamma sjukdomar hos husdjur ankommer på Ålands landskapsregering. Uppgifterna för Statens ämbetsverk preciseras i utkastets 2 §, medan ansvarsområdet för Livsmedelssäkerhetsverket regleras i dess 3 §. Bestämmelser om kostnadsfördelningen har intagits i förslagets 4 §.

I justitieministeriets promemoria anges att med kontroll av identifiering och registrering av djur avses tillsyn över att man följer lagstiftningen kring systemet för identifiering av djur. Europeiska unionens lagstiftning om djurhälsa och unionens interna handel med djur förutsätter att det ska vara möjligt att identifiera och registrera djur av vissa arter så att djurens ursprung, vistelseort, överlåtelse och förflyttningar kan spåras. Syftet med kontroll av identifiering och registrering av djur är att bekämpa smittosamma djursjukdomar. Bestämmelser om principerna för övervakning av tvärvillkor ingår i rådets förordning (EG) nr 73/2009 och kommissionens förordning (EG) nr 1122/2009.

Lagstiftningsbehörigheten:

Behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket påverkas inte av Europeiska unionens rättsakter. När åtgärder vidtas med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen.

Enligt 18 § 1, 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen har landskapet helt eller huvudsakligen lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter. Lagstiftningsbehörig-

heten i fråga om djurskydd och veterinärväsendet tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 17 punkt med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts ärenden angående smittosamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare i landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittosamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Av förarbetena till 32 § i självstyrelselagen om överenskommelseförordningar (RP 73/1990 rd. s. 84) framgår att bestämmelsen även innebär en möjlighet att avvika från den kompetensfördelning mellan riket och landskapet som följer av 30 §, vilket den nu föreslagna överenskommelseförordningen avser.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även bär kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning, eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet, vilket utkastets 4 § förutsätter.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inga hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Nr 26/12, D 10 12 05 4

Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel (ÅFS 64/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Ärende:

Justitieministeriet har i enlighet med 32 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel. Jord- och skogsbruksministeriet, Säkerhets- och kemikalieverket, Skogsforskningsinstitutet och Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi har beretts möjlighet att inkomma med utlåtande. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förslagets 1 § anger att Säkerhets- och kemikalieverket, Livsmedelssäkerhetsverket, Skogsforskningsinstitutet samt Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi ska i landskapet Åland svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller framställning och användning av gifter och som enligt 30 § 8 punkten i självstyrelselagen för

Åland ankommer på Ålands landskapsregering, till den del det gäller uppgifter som anges i förordningen. Ansvarsområdet för Säkerhets- och kemikalieverket preciseras i utkastets 2 §, medan ansvarsområdet för Livsmedelssäkerhetsverket, Skogsforskningsinstitutet och Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi regleras i dess 3 §. Överenskommelseförordningen ersätter gällande överenskommelseförordning (FFS 565/2011). Lagtinget antog 4.6.2012 en ny landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om växtskyddsmedel, över vilket Ålandsdelegationen avgav utlåtande 10.7.2012. Överenskommelseförordningen föranleds av den nya landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 18 § 1, 15 och 22 punkter har landskapet helt eller huvudsakligen lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag ska bland annat de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Av förarbetena till 32 § i självstyrelselagen om överenskommelseförordningar (RP 73/1990 rd s. 84) framgår att bestämmelsen även innebär en möjlighet att avvika från den kompetensfördelning mellan riket och landskapet som följer av 30 §, vilket föreliggande överenskommelseförordning avser.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller inga bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i en överenskommelseförordning eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I justitieministeriets promemoria till den föreslagna överenskommelseförordningen anges att förslaget inte föranleder några kostnader för staten, eftersom myndigheterna enligt 46 § i lagen om växtskyddsmedel (FFS 1563/2011) förutsätts debitera avgifter i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (FFS 150/1992). Berörda riksmyndigheter har i sina utlåtanden inte berört kostnadsfrågan.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inte hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Nr 8/13, D 10 12 01 14

Förslag till överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser (ÅFS 20/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.3.2013:

Ärende:

Justitieministeriet har med hänvisning till 32 § i självstyrelselagen för Åland i skrivelse 15.2.2013 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande beträffande ett förslag till *överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser*. Arbets- och näringsministeriet, Finansministeriet och Energimarknadsverket har beretts möjlighet att inkomma med utlåtande. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

I förordningsutkastet föreskrivs om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som hänför sig till handel med utsläppsrätter som avses i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 31/2009, ändrad genom ÅFS 66/2012). Enligt utkastets 2 § ankommer det på Ålands landskapsregering att besluta om förteckningen över anläggningar i landskapet Åland och de utsläppsrätter som avses bli beviljade för var och en av dem jämte motiveringar för detta, samt om fördelning, beviljande, ändring, justering och annullering av utsläppsrätter till verksamhetsutövare. På Energimarknadsverket ankommer enligt förordningsutkastets 3 § att ombesörja de förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerförvaltningen samt de förvaltningsuppgifter som gäller övervakning, anmälan och verifiering av utsläpp. I utkastets 4 § berättigas Energimarknadsverket att erhålla ersättning för skötseln av i 3 § avsedda uppgifter enligt överenskommelse mellan landskapsregeringen och Energimarknadsverket. Genom förordningen upphävs gällande överenskommelseförordning (FFS 87/2006, ÅFS 5/2006).

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Förordningsutkastet föranleds av landskapslagen om ändring av 1 och 5 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 66/2012, nedan landskapslagen). Genom landskapslagen gjordes rikets lag om utsläppshandel (FFS 311/2011, nedan rikslagen) med vissa undantag tillämplig i landskapet. Detta skedde genom att hänvisningen i blankettlagens 1 § 1 nom. 1 punkt till den tidigare lagen om utsläppshandel (FFS 683/2004) ersattes av en hänvisning till gällande rikslag. Genom landskapslagen implementerades Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/29/EG om ändring av direktiv 2003/87/EG i avsikt att förbättra och utvidga gemenskapssystemet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser (nedan utsläppshandelsdirektivet) i landskapslagstiftningen. Ålandsdelegationen avgav 29.10.2012 utlåtande över landskapslagen. Republikens president konstaterade 16.11.2012 att något hinder för att landskapslagen träder i kraft inte förelåg.

Av regeringens proposition med förslag till lag om utsläppshandel (RP 315/2010 rd.) framgår att utsläppshandelsdirektivet på ett märkbart sätt ändrar EU:s system för handel med utsläpp efter 2012. Av dessa ändringar följer att betydande ändringar också måste göras i den nationella lagstiftningen. De största ändringarna jämfört med perioderna 2005-2007 och 2008-2012 gäller fastställandet av den totala kvantiteten utsläppsrätter, tilldelningen av utsläppsrätter och användningen av projektmekanismer i EU:s utsläppshandelssystem. Direktivets tillämpningsområde har dessutom utvidgats och preciserats och man övergår från systemet med nationella register till ett gemensamt EU-register. I direktivet har ändringar gjorts också i fråga om tillstånd till utsläpp av växthusgaser, övervakningen och verifieringen av utsläpp samt vissa andra ändringar gällande handelsperioden 2013-2020 och tiden därefter. De största ändringarna jämfört med tidigare lagstiftning gäller fastställande av den totala kvantiteten utsläppsrätter och tilldelningen av utsläppsrätter. I rikslagen har bl.a. intagits de centrala principerna i utsläppshandelsdirektivet som gäller den totala kvantiteten utsläppsrätter, reglerna för tilldelning av gratis utsläppsrätter och auktioneringen av utsläppsrätter. Rikslagen innehåller även bestämmelser om registrering, överlämnande och annullering av utsläppsrätter, övervakning, anmälan och verifiering av utsläpp samt påföljder, överklagande och verkställande av beslut.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen gäller natur- och miljövård, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet vilka områden enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med vissa undantag som inte berörs i förordningsutkastet.

I landskapets behörighet gällande natur- och miljövård och näringsverksamhet ingår bl.a. att besluta om fördelningen och beviljandet av utsläppsrätter på landskapsnivå samt om ändring, justering och annullering av utsläppsrätter, i fråga om vilka förvaltningsbehörigheten enligt överenskommelseförordningens 2 § kvarstår hos landskapet. I landskapets behörighet ingår även förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerförvaltning samt övervakning, anmälan och verifiering av utsläpp, vilka uppgifter enligt överenskommelseförordningens 3 § överförs till Energimarknadsverket.

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Då åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del delad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen mellan landskapet och riket bibehålls också vid genomförandet av gemenskapsrätten. I fråga om den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Enligt kommissionens auktionsförordning ska det finnas en för de deltagande medlemsstaterna gemensam auktionsplattform och auktionsövervakare samt väljas en auktionsförrättare per medlemsstat. Rikslagens 6 kap. innehåller bestämmelser om auktionering av utsläppsrätter under handelsperioden 2013-2014. Enligt rikslagens 37 § utser statsrådet auktionsförrättaren. Den auktionsförrättare som statsrådet utser är härvid behörig även i fråga om auktionering av sådana

utsläppsrätter som hänför sig till landskapet. En samverkan enligt 59 b § i självstyrelselagen är härvid nödvändig. Enligt rikslagens 37 § 3 mom. tar auktionsförrättaren emot Finlands auktionsintäkter och redovisar intäkterna till staten. Några avvikelser har i fråga om detta inte intagits i landskapslagen. Däremot anges i överenskommelseförordningens 4 § 2 mom. att intäkterna från auktioneringen av utsläppsrätter som återförs till staten, och som härrör från försäljning av utauktionerade utsläppsrätter för landskapet, ska överföras från statens medel till landskapet på det sätt landskapsregeringen och Energimarknadsverket överenskommer. Härvid ska landskapets andel av intäkterna beräknas enligt den modell som generellt gäller för medlemsstaterna. Ålandsdelegationen anser, med hänsyn till att lagstiftningen om utsläppsrätter i första hand berör rättsområdena natur och miljövård, att dessa intäkter från aktörer i landskapet – trots avsaknaden av särbestämmelser i landskapslagen – tillkommer landskapet på motsvarande sätt som avgiften för överskriden utsläppsrätt enligt blankettlagens 5 § 1 mom.

Finansieringen:

Genom förordningsutkastet överförs i enlighet med 32 § i självstyrelselagen förvaltningsbehörighet hänförande sig till utsläppsregister och registerförvaltning samt övervakning, anmälan och verifiering av utsläpp till Energimarknadsverket. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I enlighet härmed anges i förordningsutkastets 4 § 1 mom. att Energimarknadsverket ersätts för kostnaderna för skötseln av i 3 § avsedda förvaltningsuppgifter som gäller registret i landskapet Åland på det sätt som landskapsregeringen och Energimarknadsverket kommer överens.

Ålandsdelegationens slutsats:

Bestämmelser om fördelningen av förvaltningsbehörigheten beträffande handeln med utsläppsrätter avseende växthusgaser kan på förslaget sätt intas i en överenskommelseförordning.

Ålandsdelegationen ser inte hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Nr 31/13, D 10 13 05 3

Förslag till överenskommelseförordning om skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller skydd för växters sundhet (ÅFS 112/2013).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2013:

Ärende:

Justitieministeriet har med hänvisning till 32 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland i skrivelse 20.9.2013 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande beträffande ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller skydd för växters sundhet. Jord- och skogsbruksministeriet och Livsmedels-

säkerhetsverket har inkommit med utlåtande över förslaget. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens bakgrund och innehåll:

Lagtinget antog 8.4.2013 bl.a. en ny landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om skydd för växters sundhet, över vilken Ålandsdelegationen avgav utlåtande 24.4.2013. I utlåtandet fann delegationen, liksom republikens president i beslut 28.6.2013, att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte förelåg. I utlåtandet anförde Ålandsdelegationen dock att landskapslagens 2 § till sitt innehåll är vagt och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Enligt nämnda 2 § ska de förvaltningsuppgifter som enligt lagen om skydd för växters sundhet ankommer på riksmyndigheterna på Åland skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. I 1 § i den föreslagna överenskommelseförordningen anges att de förvaltningsuppgifter som enligt den ovan citerade 2 § ankommer på Ålands landskapsregering eller någon annan myndighet som anges i landskapslag överförs på Livsmedelssäkerhetsverket på det sätt som anges i förordningen. Livsmedelssäkerhetsverkets ansvarsområde definieras närmare i överenskommelseförordningens 2 §.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 18 § 1 och 15 punkterna har landskapet helt eller huvudsakligen lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen och landskapets myndigheter. Framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, medan försäljning och förvaring av gifter utgör landskapsbehörighet (RP 73/1990 rd s. 77).

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om förebyggande av införsel till landskapet av växtförstörare hör enligt 27 § 33 punkten i självstyrelselagen till riket. Jämlikt 30 § 8 punkten i nämnda lag skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter och som ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Av förarbetena till 32 § i självstyrelselagen, som gäller överenskommelseförordningar (RP 73/1990 rd s. 84), framgår att bestämmelsen även innebär en möjlighet att avvika från den kompetensfördelning mellan riket och landskapet som följer av 30 §.

Den föreslagna 2 § berör även näringsverksamhet i fråga om vilken landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 12 punkten. Enligt sistnämnda punkt är lagstiftningsbehörigheten i fråga om utrikeshandeln förbehållen riket. Den föreslagna 2 § berör utrikeshandeln, då den innehåller bestämmelser om import av makroorganismer. Enligt motiven till självstyrelselagen ska rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska emellertid bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänförs till. Såsom ovan konstateras är ärenden som gäller växters sundhet närmast att hänföra till rättsområden som huvudsakligen utgör landskapsbehörighet.

Med hänvisning till det som anförs ovan föreligger det enligt Ålandsdelegationens uppfattning inga hinder för att de i överenskommelseförordningens 2 § reglerade uppgifterna såsom hörande till landskapets förvaltningsbehörighet i enlighet med 32 § överförs på enligt rikslagstiftningen behörig riksmyndighet.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller inga bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i en överenskommelseförordning eller medelst separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I justitieministeriets promemoria till den föreslagna överenskommelseförordningen anges att förslaget inte föranleder några kostnader för staten, eftersom myndigheterna enligt 33 § i lagen om skydd för växters sundhet (FFS 702/2003) förutsätts debitera avgifter i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (FFS 150/1992). Livsmedelssäkerhetsverket har i sitt utlåtande 19.9.2013 bekräftat detta.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen ser inte hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 25.10.2013.

Nr 12/14, D 10 14 05 2

Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller gränsöverskridande hälso- och sjukvård (ÅFS 12/2015).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.6.2014:

Ärende:

Justitieministeriet har med hänvisning till 32 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland i skrivelse 13.5.2014 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller gränsöverskridande hälso- och sjukvård. Social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten har inkommit med utlåtande över förslaget. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens bakgrund och innehåll:

Lagtinget antog 17.3.2014 bl.a. en ny landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (nedan landskapslagen), genom vilken rikets lag om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (FFS 1201/2013, nedan rikslagen) med vissa avvikelser gjordes tillämplig i landskapet till den del den reglerar ärenden som hör till landskapets behörighet. Ålandsdelegationen avgav utlåtande över

landskapslagen 15.4.2014. I utlåtandet fann delegationen, liksom republikens president i beslut 9.5.2014, att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte förelåg. Landskapslagens 7 § föreskriver att en ansökan om tillstånd till lämplig behandling utanför bopättningsstaten i enlighet med artikel 20 i förordning (EG) nr 883/2004 ska göras hos Ålands hälso- och sjukvård som fattar beslut om tillståndet, om inte uppgiften i en överenskommelseförordning har överförts på en riksmyndighet. Om Ålands hälso- och sjukvård har beviljat ett sådant tillstånd och patienten själv har betalt kostnaderna för hälso- och sjukvården ska Ålands hälso- och sjukvård ersätta kostnaderna till patienten i enlighet med 9 § 3 mom. i rikslagen för den vård som har getts enligt tillståndet. Enligt överenskommelseförordningens 2 § ankommer det på Folkpensionsanstalten att även för Ålands del pröva dessa ansökningar om tillstånd till lämplig behandling utanför bopättningsstaten. Folkpensionsanstalten ska fatta sitt beslut utgående från ett bindande utlåtande som Ålands hälso- och sjukvård lämnar till Folkpensionsanstalten senast 21 dygn efter det att ansökan mottagits. Om en person har beviljats ett sådant tillstånd och han själv betalt kostnaderna för hälso- och sjukvårdstjänsten, ankommer det på Folkpensionsanstalten att betala ersättning till personen i enlighet med 7 § 2 mom. i landskapslagen. Om personen har hemkommun i landskapet, ska Ålands hälso- och sjukvård enligt faktura återbetala till Folkpensionsanstalten det belopp som denna har utbetalat för den vård som tillståndet gäller.

Landskapslagens 9 § föreskriver att Ålands hälso- och sjukvård ska svara för den kommunikation och det informationsutbyte som hänför sig till den gränsöverskridande hälso- och sjukvården i enlighet med 24 § i rikslagen, om inte uppgiften i en överenskommelseförordning har överförts på en riksmyndighet. Enligt överenskommelseförordningens 3 § ska Folkpensionsanstalten även för landskapets del svara för detta informationsutbyte.

I landskapslagens 4 § anges att Ålands landskapsregering ska ersätta Folkpensionsanstalten för kostnaderna för skötseln av ovan beskrivna förvaltningsuppgifter på det sätt som landskapsregeringen och Folkpensionsanstalten överenskommer.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1 punkt.

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården landskapet med de undantag som stadgas i lagens 27 § 24, 29 och 30 punkter. Riket har med stöd av 29 § 1 mom. 3 punkten i nämnda lag lagstiftningsbehörighet i fråga om socialförsäkring, i vilken sjukförsäkringen ingår.

Den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet tillhandahålls enligt 2 § i landskapslagen om hälso- och sjukvård (ÅFS 114/2011) av myndigheten Ålands hälso- och sjukvård, som är underställd landskapsregeringen. Landskapsregeringen handhar den allmänna styrningen och övervakningen av Ålands hälso- och sjukvård. Genom föreliggande överenskommelseförordning överförs endast sådana i landskapslagen avsedda uppgifter som ankommer på Ålands hälso- och sjukvård, och vilka är att hänföra till landskapets behörighet.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning ingår i landskapets behörighet gällande hälso- och sjukvården även att svara för den kommunikation och det informationsutbyte som hänför sig till den gränsöverskridande hälso- och sjukvården.

Finansieringen:

Såsom ovan beskrivs innehåller förordningsutkastets 2 § 2 mom. bestämmelser om landskapets kostnadsansvar för vissa utbetalda belopp, medan 4 § reglerar ersättningsarna för de överförda förvaltningsuppgifterna. Kostnadsansvaret kan regleras på föreslaget sätt.

Ålandsdelegationens slutsats:

Genom överenskommelseförordningen överförs uppgifter som är att hänföra till landskapets behörighet till enligt rikslagstiftningen behörig riksmyndighet. Ålandsdelegationen ser inte hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

Republikens presidents beslut 27.6.2014.

Nr 17/14, D 10 14 05 6

Justitieministeriets inbegäran om Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln på Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning (ÅFS 46/2014).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.8.2014:

Ärende:

Justitieministeriet har med hänvisning till 32 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland i skrivelse 5.8.2014 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln på Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning. Den nya överenskommelseförordningen ska ersätta gällande förordning om skötseln i landskapet Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning (FFS 1180/2009, ÅFS 57/2010). Arbets- och näringsministeriet, finansministeriet och Statens ämbetsverk på Åland har inkommit med utlåtande. Ålands landskapsregering har samtyckt till överenskommelseförordningen.

Överenskommelseförordningens bakgrund och innehåll:

Enligt gällande överenskommelseförordning om konsumentrådgivning (FFS 1180/2009) svarar Ålands landskapsregering för de konsumentrådgivningsuppgifter som enligt 30 § 11 punkten i självstyrelselagen ankommer på landskapsmyndigheterna. Den 1 september 2014 träder en ny landskapslagstiftning om ombudsmannaverksamheten i kraft på Åland. Genom landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet (ÅFS 2014/3) överförs bl.a. konsumentrådgivningen till den nya ombudsmannamyndigheten. Detta medför att den nuvarande överenskommelseförordningen bör ersättas med en ny förordning där det framgår att Ålands ombudsmannamyndighet svarar för dessa konsumentrådgivningsuppgifter. I beslut 4.12.2013 fann republikens president att hinder för

ikraftträdande av bl.a. landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet inte förelåg.

Förslagets 1 § anger att Ålands ombudsmannamyndighet ska svara för de konsumentrådgivningsuppgifter som enligt 30 § 11 punkten i självstyrelselagen ankommer på landskapsmyndigheterna. Enligt 2 § ankommer det på riket att svara för utgifter och kostnader som landskapsregeringen har på grund av de uppgifter som överenskommelseförordningen avser. Landskapsregeringen och finansministeriet förutsätts närmare avtala om kostnadsersättningarna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om konsumentskydd. Enligt 30 § 11 punkten i självstyrelselagen ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på magistraterna i landskapet Åland skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret följer lagstiftnings- respektive förvaltningsbehörigheten. Kostnadsansvaret kan, såsom i detta fall, även regleras i en överenskommelseförordning. Såsom ovan konstaterats ankommer det enligt förordningsutkastets 2 § på riket att svara för de utgifter och kostnader som Ålands landskapsregering har på grund av de uppgifter som förordningen avser. Trots formuleringen torde paragrafen avse de kostnader som handhavandet av konsumentrådgivningsuppgifterna föranleder Ålands ombudsmannamyndighet. Eftersom Ålands ombudsmannamyndighet är en landskapsregeringen underställd myndighet föranleder denna formulering inga anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Ålandsdelegationens slutsats:

Enligt 32 § 1 mom. i självstyrelselagen kan genom en överenskommelseförordning uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tillsvidare överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Ålandsdelegationen har ovan konstaterat att ifrågavarande konsumentrådgivningsuppgifter genom självstyrelselagens 30 § 11 punkt överförts till landskapsmyndigheterna. Denna omständighet har inte heller tidigare ansetts hindra utfärdandet av en överenskommelseförordning gällande handhavandet av dessa konsumentrådgivningsuppgifter. En överenskommelseförordning gällande nämnda uppgifter kan anses motiverad eftersom den innehåller särbestämmelser om kostnadsansvaret. Ålandsdelegationen ser inte hinder för att förslaget till överenskommelseförordning i föreliggande form sätts i kraft.

C. Landskapsförordningar

D. Övriga utlåtanden

Nr 40/08, D 10 08 05 7

Landskapet Ålands ställning vid fördragsbrott och i EG-domstolen (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2008:9).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2008:

Bakgrund:

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen hör förhållandet till utländska makter till rikets behörighet med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Självstyrelselagens 9 kap. gäller internationella förpliktelser, medan 9a kap. reglerar ärenden som gäller Europeiska unionen.

Genom den ändring av självstyrelselagen som trädde i kraft 1.6.2004 (FFS 68/2004) infördes en ny 59c § i självstyrelselagen. Paragrafen gäller beredningen av ställningstaganden som gäller fördragsbrott. Samtidigt infördes även en ny 59d § om landskapets nationella ansvar för bristfälligt eller oriktigt genomförande av gemenskapsrätten och för användningen av gemenskapsmedel. I föreliggande arbetsgruppsbetänkande anges att det efter införandet av de nya paragraferna från landskapets sida påtalats att landskapets möjligheter att föra talan i fördragsbrottsärenden inte är tillräckligt garanterade i självstyrelselagen med hänsyn till att landskapet har ett uttryckligt ansvar.

Den av justitieministeriet 2.9.2008 tillsatta arbetsgruppen hade som uppgift att utarbeta ett förslag till komplettering av 59c § i självstyrelselagen med bestämmelser om att landskapets ståndpunkt på landskapets begäran ska framgå av Finlands svar till kommissionen och i svaromål till Europeiska gemenskapernas domstol i ärenden som hör till landskapets behörighet, om det inte har varit möjligt att samordna landskapets och rikets ståndpunkter. Arbetsgruppen skulle även komplettera paragrafen med en bestämmelse om möjligheten att i enskilda fall ge en representant från landskapet rätt att företräda Finland i EG-domstolen. Förslaget skulle utarbetas i form av en regeringsproposition.

Arbetsgruppens förslag:

Arbetsgruppen föreslår att två nya moment fogas till 59c § i självstyrelselagen. Målsättningen för propositionen anges vara att på lagnivå förtydliga att statsrådet ska göra sitt bästa för att garantera landskapet ett rättvist förfarande i de mål och andra ärenden som behandlas vid EG-domstolen. Förslaget är utformat utifrån utgångspunkten att det enligt EU-rätten är medlemsstaterna som är parter i s.k. överträdelseförfaranden och inför EG-domstolen. Enligt arbetsgruppsbetänkandet har de föreslagna bestämmelserna utformats så att landskapet ska ha ett så stort inflytande som det med hänsyn till detta är möjligt.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 59c § 2 mom. skall Finlands svar och ställningstagande angående brister vid fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter, till den del

fullgörandet hör till landskapets behörighet, på landskapsregeringens begäran utformas så att landskapets ståndpunkt framgår, om landskapets och rikets ståndpunkter inte kan samordnas. En representant från landskapet skall ges rätt att delta i det muntliga förfarandet vid Europeiska gemenskapernas domstol om en talan angående här avsedda brister väckts vid domstolen. Den föreslagna 59c § 3 mom. berättigar landskapsregeringen att göra en motiverad framställning hos statsrådet om att Finland ska delta i en anhängig rättegång vid Europeiska gemenskapernas domstol eller väcka talan vid domstolen när det gäller frågor som hör till landskapets behörighet eller annars kan ha särskild betydelse för landskapet.

Ålandsdelegationens yttrande:

Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna nya bestämmelserna innebär en precisering av landskapets ställning vid handläggningen i Europeiska gemenskapernas domstol av ärenden som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationen har inget att erinra mot den föreslagna propositionen.

Ändringar av självstyrelselagen skall ske i den ordning som anges i 69 § i självstyrelselagen och 73 § i grundlagen.

Nr 14/09, D 10 09 05 2

Utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 30 och 39 §§ i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 56/2010).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.2009:

Ärende:

Justitieministeriet inbegär Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 30 och 39 § i självstyrelselagen för Åland.

Förslagets innehåll och bakgrund:

Genom förslaget ändras 30 § 11 punkten och 39 § 1 mom. i självstyrelselagen.

Självstyrelselagens 30 § 11 punkt

Enligt den gällande ordalydelsen av 30 § 11 punkten skall de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på kommunerna i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och kommunerna.

Enligt den föreslagna lagändringen ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på magistraterna i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten.

Ändringen föranleds av 2 § 2 mom. i lagen om konsumentrådgivning (FFS 800/2008), enligt vilken konsumentrådgivningen ska skötas av magistraterna. Genom förordning av finansministeriet kan det föreskrivas att konsumentrådgivningen ska skötas av vissa

magistrater, med undantag av landskapet Åland, om det är ändamålsenligt med tanke på organiseringen av tjänsterna och den regionala tillgången på tjänsterna inte äventyras. Genom nämnda lagrum överfördes konsument-rådgivningsuppgifterna från kommunerna till staten. Om särbestämmelsen i självstyrelselagen inte ändras medför den nya rikslagstiftningen att dessa uppgifter även för Ålands del ankommer på behörig riksmyndighet (länsstyrelsen på Åland). Bestämmelsen i självstyrelselagens 30 § 10 punkt, enligt vilken de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden i landskapet ska handhas av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd, förblir oförändrad.

Självstyrelselagens 39 § 1 mom.

Enligt den gällande ordalydelsen av 39 § 1 mom. skall domstolarna och länsstyrelsen i landskapet Åland på begäran av sakägare till sina expeditioner foga en översättning till finska.

Enligt den föreslagna ändringen ska domstolarna och Statens ämbetsverk på Åland på begäran av sakägare till sina expeditioner foga en översättning till finska.

Ändringen föranleds av den så kallade regionalförvaltningsreformen. Enligt utkastet till en regeringsproposition till riksdagen om en reform av regionalförvaltningen ska det statliga regionalförvaltningsverket i landskapet Åland benämnas Statens ämbetsverk på Åland. Detta verk ska sköta de uppgifter som för närvarande ankommer på länsstyrelsen. Genom den nu föreslagna lagändringen anpassas bestämmelsen i självstyrelselagens 39 § 1 mom. till denna del till nämnda ändring i rikslagstiftningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 3 och 10 punkterna i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet samt konsumentskydd.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna ändringarna till sin natur är lagtekniska. De föranleds av ändringar i rikslagstiftningen. Ålandsdelegationen har för sin del inget att anmärka mot de föreslagna ändringarna av självstyrelselagen, som bör ske i på det sätt 69 § 1 mom. i självstyrelselagen föreskriver.

Nr 19/10, D 10 10 05 1

Frågor som gäller statligt stöd till företag på Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse av 19.3.2010 begärt Ålandsdelegationens utlåtande över några frågor som gäller möjligheten för staten att betala stöd till näringsverksamhet i landskapet Åland. I skrivelsen hänvisar ministeriet till Ålandsdelegationens utlåtande 22.11.2004 till handels- och industriministeriet om hur samarbetet i teknologifrågor kunde utvecklas samt om möjligheterna för åländska företag att i vissa fall erhålla stats-

stöd. Nämnda utlåtande gällde dock främst situationer då åländska företag bedriver verksamhet utanför landskapets område. Justitieministeriet ber nu Ålandsdelegationen ta ställning till om och hur staten kan stöda företag (åländska eller andra) som bedriver verksamhet på Åland. Ålandsdelegationen har berett Ålands landskapsregering möjlighet att inkomma med eventuellt yttrande i ärendet. Landskapsregeringens yttrande bifogas utlåtandet.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande. Utlåtandet begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen och beaktar inte t.ex. de EU-rättsliga aspekterna.

Lagstiftningsbehörigheten och finansiering:

I självstyrelselagen regleras områdena för den lagstiftningsbehörighet som tillkommer landskapet respektive riket. Förvaltningsuppgifterna följer enligt huvudregeln i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten. Till förvaltningsuppgifterna anses höra finansieringen på rättsområdet i fråga. Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen hör näringslagstiftningen i huvudsak till landskapets behörighet. Av detta följer att näringsutövning liksom stöd till näringslivet på Åland till denna del regleras genom landskapslagstiftning. Nämnda lagrum berättigar även lagtinget att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket. På de områden där landskapet har behörighet gäller inte rikets stadganden och beslut, men på de områden där riket har behörighet omfattar denna Åland liksom varje annan del av Finland. I självstyrelselagen saknas bestämmelser om rikets möjligheter att stöda näringsverksamhet på Åland, inom områden som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande över de frågor justitieministeriet ställt:

Fråga 1: Kan riket stödja företag som är verksamma i landskapet Åland och vars verksamhet hör till landskapets behörighetsområde?

I utlåtandet 22.11.2004 konstaterade Ålandsdelegationen att självstyrelselagen inte innefattar bestämmelser som skulle förbjuda statsmakten att bevilja stöd till ett företag, som är registrerat på Åland men vars produktionsverksamhet samt forsknings- och utvecklingsverksamhet är förlagd till ett fast driftställe i riket, inte ens i det fall att verksamheten helt eller delvis skulle falla under landskapets lagstiftningskompetens. På motsvarande sätt anser Ålandsdelegationen i nu föreliggande utlåtande att det inte heller finns hinder för riket att stödja företag – åländska eller andra – som är verksamma i landskapet.

Fråga 2: Om det anses att riket kan stödja sådan verksamhet, måste grunden för detta tas in i rikslag, t.ex. så att det införs en bestämmelse enligt vilken i lagen avsett stöd även kan beviljas företag som är verksamma i landskapet Åland. Skulle en sådan bestämmelse vara förenlig med behörighetsfördelningen i självstyrelselagens 18 och 27 §?

I samband med stiftandet av en rikslag föreligger inte något i grundlagen särskilt utpekat kontrollförfarande beträffande lagens överensstämmelse med den i självstyrelselagen ingående fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket. Bedömningen av rikslagstiftningens giltighet på Åland sker därför vid de tidpunkter då det i de enskilda fallen blir aktuellt att ta ställning till vilken lagstiftning som skall tillämpas på Åland. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är exklusiv och kan ändras endast på det sätt som anges i självstyrelselagens 69 §. Intagandet av bestämmelser i rikslagstiftningen om beviljandet av stöd i landskapet Åland inverkar därför inte på den behörighetsfördelning som anges i självstyrelselagens 18 och 27 §.

Fråga 3: Kan och bör man genom en överenskommelseförordning införa ett system enligt vilket riksmyndigheterna inte utan landskapsregeringens samtycke får bevilja stöd till företag när det är fråga om verksamhet som sker på Åland eller kan och bör en sådan begränsning intas i rikslagstiftningen i fråga?

Bestämmelser om överenskommelseförordningar finns i 32 § i självstyrelselagen. Enligt dessa bestämmelser kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare genom förordning överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Dessa överföringar förutsätter landskapsregeringens samtycke. I överenskommelseförordningar har även intagits stadganden av materiellt innehåll såsom beträffande förvaltningen av uppgifterna samt om finansieringen. Ålandsdelegationen finner att hinder för intagandet av bestämmelser i överenskommelseförordningar som reglerar sättet för beviljandet av statligt stöd på Åland inom landskapets behörighetsområden inte föreligger, såvida bestämmelserna uppfyller förutsättningarna i självstyrelselagens 32 §.

Med beaktande speciellt av självstyrelselagens 18 § 22 p. anser Ålandsdelegationen det viktigt att statsmakten samråder med eller åtminstone håller landskapsregeringen underrättad om statliga stöd som beviljas åländska företag. Ålandsdelegationen konstaterar även att vissa statliga stöd kan vara förenade med villkor eller på annat sätt innefatta en styrning av en näringsverksamhet. Med anledning härav konstaterar delegationen att lagtingets samtycke måste inhämtas till den del beviljandet av stöd inom landskapets behörighetsområden till företag i landskapet innefattar en styrning av en näringsverksamhet inom landskapets behörighetsområden, såvida inte den aktuella stödordningen har reglerats genom en ovan nämnd överenskommelseförordning.

Fråga 4: Finns det anledning att se över självstyrelselagen i denna fråga?

Det ankommer på berörda landskaps- och riksmyndigheter att ta ställning till om det finns anledning att se över självstyrelselagen i denna fråga. Av framställningen ovan framgår att självstyrelselagen även i nu gällande lydelse möjliggör beviljandet av statliga stöd till företag på Åland.

Nr 22/10, D 10 10 05 2

Justitieministeriets inbegäran av Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast av 30.4.2010 till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 59 a § i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 12/2012).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.6.2010:

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse av 30.4.2010 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast av 30.4.2010 till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 59 a § i självstyrelselagen för Åland. Enligt distributionsförteckningen har justitieministeriet sänt motsvarande begäran om utlåtande till Ålands landskapsregering, statsrådets kansli/EU-sekretariatet och utrikesministeriet.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande. Utlåtandet begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen och beaktar inte t.ex. de EU-rättsliga aspekterna.

Bakgrund och utkastets innehåll:

Enligt 27 § 4 punkt i självstyrelselagen hör förhållandet till utländska makter till rikets behörighet med beaktande av bestämmelserna i lagens 9 och 9 a kap. Självstyrelselagens 9 kap. gäller internationella förpliktelser, medan 9 a kap. reglerar landskapets medverkan i ärenden som gäller Europeiska unionen. Sist nämnda kapitel innehåller bestämmelser om hur landskapet deltar i den nationella beredningen av EU-ärenden samt om tillämpning av Europeiska gemenskapens (unionens) gemensamma politik och om att landskapet utser en representant i regionkommittén.

Av motiveringen till föreliggande utkast till regeringsproposition framgår att bestämmelser som avser att stärka de nationella parlamentens ställning i beslutsfattandet som gäller unionen infördes genom Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, som trädde i kraft 1.12.2009. Fördraget innehåller ett protokoll om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen och om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Enligt artikel 5.3 i Lissabonfördraget innebär subsidiaritetsprincipen att unionen ska vidta åtgärder på de områden där den inte har exklusiv befogenhet endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå. Protokoll nr 2 om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna innehåller bland annat bestämmelser om kommissionens skyldighet att informera de nationella parlamenten om planerade lagstiftningsakter och bestämmelser om subsidiaritetskontrollen. Artikel 6.1 i protokollet lyder: ” varje nationellt parlament

eller kammare i ett sådant parlament får, inom åtta veckor från den dag då ett utkast till lagstiftningsakt på unionens officiella språk översänds, till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande lämna ett motiverat yttrande med skälen till att de anser att det aktuella utkastet inte är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Varje nationellt parlament eller kammare i ett sådant parlament ska i förekommande fall samråda med de regionala parlament som har lagstiftande befogenheter”.

I utkastet till regeringsproposition föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till självstyrelselagens 59 a § med bestämmelser om lagtingets medverkan i övervakningen av att subsidiaritetsprincipen följs i Europeiska unionen. Det nya momentet berättigar lagtinget att delge riksdagen ett motiverat yttrande i frågor som hör till landskapets behörighet om huruvida ett utkast till en lagstiftningsakt från Europeiska unionen är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas Europeiska unionens institutioner.

I föreliggande utkast anges att avsikten med förslaget är att förtydliga den statsförfattningsrättsliga grunden för samverkan mellan riksdagen och Ålands lagting. Denna samverkan ska ge lagtinget bättre insyn i EU:s lagstiftningsprocess och garantera att lagtingets ståndpunkter föreligger och är kända för riksdagen när den behandlar frågor som gäller subsidiaritetskontrollen.

Ålandsdelegationens yttrande:

Ålandsdelegationen konstaterar att 32 § i riksdagens arbetsordning genom riksdagens beslut 1023/2009 kompletterats med bestämmelser om subsidiaritetskontrollen. Då denna komplettering av riksdagens arbetsordning behandlades i riksdagens grundlagsutskott konstaterade utskottet att det på grund av omnämmandet i Lissabonfördragets subsidiaritetsprotokoll beträffande samråd med de regionala parlament som har lagstiftande befogenheter samt på grund av Ålands självstyrande status är motiverat att Ålands lagting kopplas till den subsidiaritetskontroll som riksdagen utövar. Grundlagsutskottet anförde därtill att det är lämpligt att bestämmelser om Ålands lagtings rätt att delta i subsidiaritetskontrollen intas både i riksdagens arbetsordning och i självstyrelselagen (GrUB 9/2009).

Delegationen konstaterar vidare att lagtinget genom förslaget får bättre insyn i EU:s pågående lagstiftningsarbete och möjlighet att påverka Finlands ställningstaganden i subsidiaritetsfrågor. Detta överensstämmer med tidigare gjorda ändringar i 9 a kap. i självstyrelselagen vilkas syfte varit att stärka landskapets möjligheter att medverka i beslutsfattandet och att förbättra möjligheterna för landskapet att få sina synpunkter framförda i EU:s institutioner.

Ålandsdelegationen har inget att anmärka mot förslaget.

Nr 36/11, D 10 11 05 4

Utkast till en förordning om begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter.

Ålandsdelegationens utlåtande 12.8.2011:

Ärende:

Inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning förbereder ett utkast till en förordning om begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter. I förordningen ska med stöd av 71 § 1 mom. och 84 § 2 mom. i gränsbevakningslagen (FFS 578/2005) föreskrivas om begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter samt om utmärkande av de områden där begränsning eller förbud gäller.

Utlåtande om förordningsutkastet har inhämtats bl.a. från Ålands landskapsregering och berörda kommuner. Landskapsregeringen har i sitt utlåtande konstaterat att enligt självstyrelselagen för Åland har landskapet behörigheten bl.a. gällande allmän ordning och säkerhet. Enligt 50 § i polislagen för landskapet Åland (ÅFS 49/2000) ankommer det på landskapsregeringen att genom polisförordnanden ”begränsa trafik och vistelse på vissa områden”. Landskapsregeringen anser att Ålandsdelegationens utlåtande bör inhämtas för att klargöra behörighetsfördelningen mellan Ålands landskapsregering och riksmyndigheterna.

I enlighet härmed inbegär inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning Ålandsdelegationens utlåtande om det hör till Ålands landskapsregerings eller riksmyndigheternas behörighet att begränsa rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter i landskapet Åland.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Förordningsutkastets innehåll:

I enlighet med 71 § 1 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs i den föreslagna förordningen om de begränsningar och förbud som gäller rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter och som är nödvändiga för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet samt om utmärkande av de områden som omfattas av begränsningar eller förbud gällande rätten att röra sig. Med begränsning av att röra sig avses ett tillfälligt förbud mot att röra sig och vistas som varar en begränsad tid. Med förbud mot att röra sig avses ett förbud mot att röra sig och vistas som gäller tills vidare. Utkastets 3 § anger att det är förbjudet att röra sig eller vistas på en flygplats som gränsbevakningsväsendet besitter och som nämns i bilaga 2 till förordningen, om det inte gäller en

lagstadgad uppgift inom gränsbevakningsväsendet, flygverksamhet eller fastighetsskötsel eller någon annan godtagbar orsak. I landskapet Åland skulle landningsplatsen på Ålands sjöbevakningsstation i Mariehamn utgöra ett sådant område.

Enligt utkastets 4 § är det förbjudet att röra sig eller vistas på områden som gränsbevakningsväsendet besitter och som nämns i bilaga 3 till förordningen, om det inte gäller en lagstadgad uppgift inom gränsbevakningsväsendet eller fastighetsskötsel eller någon annan godtagbar orsak. I landskapet Åland skulle Ålands sjöbevaknings kaj i Mariehamn samt gränsbevakningsväsendets radarmaster vid Storklobb (Föglö), Enskär (Hammarland), Kökar och Saltvik utgöra sådana områden.

De skjutområden som anges i förordningsutkastets 2 § berör inte Åland.

De områden förbudet gäller har utmärkts på särskilda kartor som finns tillgängliga för allmänheten. Av kartorna framgår områdets exakta läge, vilket begränsar sig till de områden som anges ovan. Begränsningarna och förbuden gällande rätten att röra sig ska även märkas ut vid den infartsled som leder till en lokal eller ett område och på skyltar eller med band som placerats utanför lokalen eller längs gränsen till området, så att en person som närmar sig lokalen eller området tydligt kan se att ett förbud eller en begränsning gäller.

Förbud att röra sig föreslås inte för sådana lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter, vilka redan är skyddade exempelvis som ämbetsverk och kontor genom offentlig frid och där en tillräcklig passerkontroll har kunnat ordnas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 3 och 34 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, försvarsväsendet och gränsbevakningsväsendet, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd samt beredskap inför undantagsförhållanden.

Lagstiftningsbehörigheten gällande allmän ordning och säkerhet tillkommer enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen landskapet, med de undantag som nämns i lagens 27 § 27, 34 och 35 §. Av nämnda punkter berör 27 punkten skjutvapen och skjutförnödenheter och 35 punkten explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Ålandsdelegationen konstaterar att gränsbevakningslagens 71 § 1 mom., som innehåller ett bemyndigande att utfärda den nu aktuella förordningen, finns i gränsbevakningslagens 9 kap., som rubricerats "Särskilda bestämmelser om säkerheten när det gäller gränsbevakningsväsendets verksamhet och objekt". Förutom nämnda delegeringsbestämmelse innehåller kapitlet bestämmelser om befogenheter som tillkommer gränsbevakningsväsendet såsom säkerhetsvisitation, omhändertagande av farliga föremål och ämnen, säkerhetskontroll av gränsbevakningsväsendets lokaler och områden och utförande av andra säkerhetskontroller, som även på Åland tillkommer gränsbevakningsväsendet.

Som motivering till den föreslagna förordningen anges i inrikesministeriets promemoria av 7.4.2011 bl.a. följande:

”Gränsbevakningsväsendet har både med det militära försvaret (finska fastlandet) och gränsbevakningsverksamheten förenade behov av att för tryggande av sin egen funktionsförmåga och skyddande av utomstående förhindra att obehöriga har tillträde till bl.a. områden där det ges bevarings-, reservist-, eller gränsbevakningsutbildning eller där det förvaras eller hanteras farliga föremål, ämnen eller material som används för flygverksamheten. De föreslagna begränsningarna av och förbuden mot att röra sig är nödvändiga för att skydda människor för faror (t.ex. skjutbanor och -områden, flygplatser, övningsområden) samt för att skydda synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet (t.ex. skydd av teknisk övervakning, materiel och material som behövs för att en störningsfri verksamhet vid gränsbevakningsväsendet ska tryggas, skydd av sekretessbelagda tekniska och taktiska metoder, tryggande av planeringen och beredningen av det militära försvaret, förvaring av försvarsmaktens materiel som är i användning vid gränsbevakningsväsendet)”.

Ålandsdelegationens slutsats:

Av handlingarna i ärendet drar Ålandsdelegationen slutsatsen att de nu aktuella begränsningarna främst påkallas av behovet att säkerställa gränsbevakningsväsendets verksamhet, och inte i första hand är avsedda att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. De är närmast att hänföra till rättsområdena statsmyndigheternas organisation och verksamhet samt gränsbevakningsväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 3 och 34 punkterna i självstyrelselagen för Åland. De föreslagna åtgärderna begränsar sig till områden som disponeras av gränsbevakningsväsendet eller områdenas omedelbara närhet. Med anledning härav anser Ålandsdelegationen att behörigheten att begränsa rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter i landskapet Åland utgör riksbehörighet, dock så att man vid tillämpningen av nämnda lagstiftning ska iaktta den reglering, de begränsningar och det tillståndsförfarande m.m. som följer av olika landskapslagar inom landskapets behörighetsområden t.ex. miljöskyddslagstiftningen och lagstiftningen inom byggnads- och planeväsendet. Den behörighet som enligt självstyrelselagens för Åland 18 § 6 punkt tillkommer landskapet förutsätter dock att förbudsområdena definieras ytterst snävt och att skyltningen sker på skyddsområdet eller dess omedelbara närhet. Beträffande utmärkande av begränsningarna och förbuden i omgivningen hänvisar Ålandsdelegationen även till bestämmelserna i 36 § 1 mom. 38 § 1 mom. i självstyrelselagen.

Nr 38/11, D 10 11 05 3

Jord- och skogsbruksministeriets inbegäran av Ålandsdelegationens utlåtande över om rikets lag om samfällda skogar är tillämplig i landskapet Åland trots att lagstiftningsbehörigheten gällande jord- och skogsbruksfrågor tillkommer landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 12.8.2011:

Ärende:

Jord- och skogsbruksministeriet har i skrivelse 3.5.2011 med hänvisning till 56 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över om rikets lag om samfällda skogar (FFS 109/2003, nedan rikslagen) är tillämplig i landskapet Åland trots att lagstiftningsbehörigheten gällande jord- och skogsbruksfrågor tillkommer landskapet Åland. I lantmäteriverkets memorandum av 20.4.2011 preciseras frågeställningen till att

gälla om lagstiftningen om samfällda skogar hör till landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § (bl.a. punkterna 15 och 18) eller till rikets behörighet med hänvisning till 27 § 8 punkten. Ålandsdelegationen har berett Ålands landskapsregering möjlighet att inkomma med eventuellt yttrande i ärendet. Landskapsregeringens yttrande bifogas utlåtandet.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Rikslagens innehåll:

Rikslagen innehåller bestämmelser om användningen och förvaltningen av samfällda skogar. Med samfällad skog avses i lagens 1 § ett till flera fastigheter gemensamt hörande område som är avsett att användas för hållbart skogsbruk till förmån för delägarna i den samfällda skogen. I rikslagens förarbeten anges som syften med lagstiftningen att utveckla de samfällda skogarnas verksamhetsbetingelser för bedrivande av hållbart skogsbruk, förbättra förutsättningarna för fogande av skog till en samfällad skog mot en andel i den samfällda skogen, reducera bestämmelserna i fråga om omsättningen av andelar i samfällad skog samt avskaffa begränsningarna i fråga om överlåtelse av områden som hör till samfällda skogar, förebygga att andelar i samfällad skog splittras samt att skapa förutsättningar för sådana förvaltningsmodeller som är ändamålsenliga med tanke på förhållandena i samfällda skogar. I lagens 2 § anges att en samfällad skog i första hand ska användas för hållbart skogsbruk. Ett område som hör till en samfällad skog kan användas även för andra ändamål än skogsbruk, om detta är ändamålsenligt i ekonomiskt eller något annat hänseende. Enligt lagens 3 § bildar delägarfastigheternas ägare delägarlaget för den samfällda skogen. Delägarlaget är en privaträttslig juridisk person i det avseendet att det kan företa rättshandlingar i delägarlagets namn samt i sitt namn förvärva rättigheter och skyldigheter för att genomföra de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på det. Ett delägarlag avviker från t.ex. ett bolag i det hänseendet att det inte äger det område som hör till den samfällda skogen, utan enbart sköter och förvaltar området på delägarnas vägnar. Rikslagen innehåller närmare bestämmelser om förvaltningen av samfällda skogar, de uppgifter som ska ingå i delägarlags reglemente, delägarlagets ekonomi, fastighetsförrättningar, register över samfällda skogar samt processuella stadganden.

Bestämmelser om förvaltning och nyttjande av samfällda områden och särskilda förmåner som är gemensamma för flera fastigheter finns i lagen om samfälligheter (FFS 758/1989), som tillämpas även i landskapet Åland. I nämnda lags 1 § anges att den inte gäller samfällad skog som avses i lagen om samfällda skogar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 15 och 18 punkterna i självstyrelselagen hör jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen samt tillvaratagande av jordbruksmarks, skogsmarks och fiskevattnens produktionsförmåga till landskapets lagstiftningsbehörighet. Priset på lant-

bruks- och fiskeprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter utgör dock riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 15 punkt. Lagstiftningen om jord- och skogsbruk hör således i sin helhet till landskapets behörighetsområde med de undantag som anges 27 § 15 punkten. Enligt 27 § 33 punkten hör också lagstiftningen om förebyggande av införsel av växtförstörare till rikets lagstiftningsbehörighet.

Fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 17 punkt.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör ärenden gällande föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring enligt självstyrelselagens 27 § 8 punkt. I självstyrelselagens förarbeten (RP 73/1990 rd.) anges att denna punkt omfattar associationsrätten och lagstiftningen om bokföring. Stadgandet gäller inte offentlighetsrättsliga sammanslutningar. Förslaget anges inte innebära någon ändring i sak jämfört med gällande rätt. I självstyrelselagens 27 § 41 punkten anges att andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter utgör riksbehörighet, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 11 § 11 punkten i 1951-års självstyrelselag hörde övrig i paragrafen nämnd privaträtt till rikets behörighet, med undantag av stadganden av privaträttslig natur som enligt 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 punkterna hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt nämnda 13 § 1 mom. 8 punkt hörde ärenden gällande jord- och tomtlegorätt, idkande av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga binärningar, bete och ägors fredande, jakt, fiske och växtskydd till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att bestämmelser om fiskelag och fiskevårdssammanslutningar finns i landskapslagen om fiske i landskapet Åland (ÅFS 39/1956). Högsta domstolen konstaterade i utlåtande av 13.6.1956 över nämnda landskapslag bl.a. följande: ” Enligt 13 § 1 mom. 8 punkten självstyrelselagen för Åland tillkommer landstinget lagstiftningsbehörighet angående fiske och jämlikt 11 § 2 mom. 11 punkten samma lag hava även förevarande landstingsbesluts stadganden av privaträttslig natur såsom hörande till sagda rättsområde kunnat däri upptagas”. Högsta domstolen ansåg att hinder för landskapslagens ikraftträdande inte förelåg.

I utlåtande 5.4.1963 över en av Ålands landsting 3.12.1962 antagen landskapslag om enskilda vägar konstaterade högsta domstolen följande:

”Enligt 13 § 1 mom. 17 p. SjälvstyrelseL för Åland tillkommer landstinget lagstiftningsbehörighet rörande vägghållningen. Detta stadgande har avseende endast på allmänna vägar och tillerkänner icke landstinget rätt att stifta lag om enskilda vägar. Lagstiftningen om enskilda vägar är att hänföra till privaträtten. På detta område tillkommer lagstiftningsrätten riket med undantag av sådana stadganden av privaträttslig natur, som höra till de landskapet lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden, vilka omförmälas i 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 pp. SjälvstyrelseL. På grund av att landstinget enligt sagda 8 p. har rätt till lagstiftning beträffande idkande av jordbruk, har landstinget ansetts tillkomma rätt att stifta lag om ägovägar. Förevarande landstingsbeslut gäller emellertid alla slag av enskilda vägar. Beslutet avser sålunda att huvudsakligen reglera ett sådant till privaträtten hörande ämne, som förbehållits riket, och endast såvitt beslutet gäller ägovägar underligg det landstingets behörighet. I 14 § 4 mom. SjälvstyrelseL, stadgas att därest i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptagits

vissa bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak äro överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag, detta icke må utgöra hinder för landskapslagens ikraftträdande. Detta stadgande förutsätter dock, att det rättsområde, som landskapslagen avser att reglera, såsom sådant eller åtminstone huvudsakligen underliggör landskapets lagstiftningsbehörighet, och medgiver sålunda icke enligt HD:s förmenande landstinget rätt att såsom landskapslag antaga en lag av rikslagstiftningsnatur, som endast i någon mån behör angelägenheter, beträffande vilka landstinget är behörigt att lagstifta.

På grund av det ovan anförda måste landstinget anses hava överskridit sin lagstiftningsbehörighet, varför HD får hemställa, att Republikens President måtte förordna, att ifrågakomna landstingsbeslut finge förefalla.”

I utlåtande 27.12.2007 över en av lagtinget 19.9.2007 antagen landskapslag om enskilda vägar i landskapet Åland konstaterade högsta domstolen bl.a. att regleringen av enskilda vägar i huvudsak gäller rättsområdet vägar även om den också går in på andra områden. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om vägar hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen till landskapet. Enligt 27 § 41 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen anförde att landskapslagen var av blandad natur då där fanns stadganden som hör till såväl landskapets som rikets behörighet. I landskapslagar kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas stadganden från rättsområden vilka hör till rikets lagstiftningskompetens. Högsta domstolen fann att landskapslagen föll inom landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen anser att lagen om samfällda skogar huvudsakligen reglerar angelägenheter som är att hänföra till rättsområdet skogsbruk, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen. Rikslagen reglerar även ärenden av privaträttslig natur, på vilket område lagstiftningsbehörigheten huvudsakligen tillkommer riket. Eftersom dessa bestämmelser gäller sådana privaträttsliga angelägenheter som direkt hänför sig till skogsbruket ankommer lagstiftningsbehörigheten i enlighet med självstyrelselagens 27 § 41 punkt även i fråga om dessa angelägenheter på landskapet. Med anledning härav anser Ålandsdelegationen att rikets lag om samfällda skogar inte är tillämplig i landskapet Åland.

I ärendet har förrättats omröstning:

Ledamoten Olssons avvikande mening:

Enligt min uppfattning hade slutsatsen i Ålandsdelegationens utlåtande bort ges följande innehåll och utformning:

Ålandsdelegationen anser att lagen om samfällda skogar gäller både sådana privaträttsliga angelägenheter som tillhör rikets lagstiftningsbehörighet och skogsbruk, på vilket sistnämnda område landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. På grund av att tyngdpunkten i lagen om samfällda skogar snarare ligger inom de riket enligt 27 § 8 och 41 punkterna i självstyrelselagen förbehållna

rättsområdena privaträttsliga sammanslutningar och andra privaträttsliga angelägenheter, som inte direkt hänför sig till ett rättsområde som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, än avser bedrivandet av skogsbruk, anser Ålandsdelegationen att rikslagen är tillämplig också inom landskapet Åland.

Nr 6/12, D 10 11 05 5

Ålandsdelegationens utlåtande beträffande tolkningen av 62 § 1 mom. 1 punkten i läkemedelslagen (FFS 395/1987).

Ålandsdelegationens utlåtande 27.2.2012:

Ärende:

I skrivelse 16.11.2011 påpekar landskapsregeringen att det i landskapet råder oklarhet beträffande tolkningen av 62 § 1 mom. 1 punkten i läkemedelslagen (FFS 395/1987), enligt vilken "Från sjukhusapotek eller läkemedelscentraler för vilka en kommun eller samkommun är huvudman kan utan hinder av 61 § expedieras läkemedel till verksamhetsenheter för den offentliga social- och hälsovården inom kommunen eller samkommunen i fråga eller en kommun som gränsar till dem". Enligt 61 § 1 mom. i läkemedelslagen kan det finnas ett sjukhusapotek eller en läkemedelscentral vid ett sjukhus eller en hälsovårdscentral som en kommun, en samkommun eller staten är huvudman för.

Hälso- och sjukvården i landskapet omorganiserades 1.1.1994 så att de tidigare aktörerna inom hälso- och sjukvården, Ålands centralsjukhus, Ålands vårdförbund och Ålands folkhälsoförbund upplöstes och en ny myndighet, Ålands hälso- och sjukvård bildades. Myndigheten Ålands hälso- och sjukvård står under landskapets huvudmannaskap men målsättningen har varit att Ålands hälso- och sjukvård ändå ska ha en relativt självständig ställning i förhållande till landskapet. Ålands hälso- och sjukvård är huvudman för den läkemedelscentral, som Ålands centralsjukhus beviljats tillstånd att inrätta.

Den konkreta frågeställningen är om läkemedelscentralen har rätt att expediera läkemedel till offentliga socialvårdsinstitutioner i landskapet.

Ålandsdelegationen har berett Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet samt Social- och hälsovårdsministeriet tillfälle att inkomma med utlåtande i ärendet. Endast Säkerhets- och utvecklingscentret har inkommit med utlåtande, vilket bifogas. I sitt utlåtande anför centret att då den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet tillhandahålls av myndigheten Ålands hälso- och sjukvård kan därmed tolkas att Ålands hälso- och sjukvård är jämförbar med den hälso- och sjukvård som kommunerna är skyldiga att ordna och med innehållet i denna hälso- och sjukvård. Enligt denna tolkning är det enligt centret möjligt för läkemedelscentralen vid Ålands centralsjukhus att expediera läkemedel även till socialvårdens institutioner i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ankommer det på Ålandsdelegationen att på begäran avge utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. I detaljmotiveringen till nämnda paragraf anges i regeringens proposition till

gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd.) att till delegationens uppgifter hör att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. I ärendet konstaterar delegationen att enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen utgör behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål riksbehörighet. Av landskapsregeringens skrivelse framgår att landskapsregeringen är införstådd med att frågeställningen gäller ett ärende som utgör riksbehörighet. Frågeställningen gäller inte tillämpningen av självstyrelselagen, utan tolkningen av rikets läkemedelslag. Det är därför inte ett ärende som hör till Ålandsdelegationens behörighet. Ålandsdelegationen har dock införskaffat utlåtande i ärendet av behörig riksmyndighet, som framfört sin uppfattning i ärendet.

Med hänvisning till det som anförs ovan föranleder landskapsregeringens skrivelse inga ytterligare ställningstaganden från Ålandsdelegationens sida.

Nr 23/12, D 10 12 05 1

Diskrimineringsnämndens begäran om Ålandsdelegationens utlåtande gällande lagen om likabehandling.

Ålandsdelegationen utlåtande 10.7.2012:

Ärende:

För tillsynsuppgiften enligt lagen om likabehandling (FFS 21/2004) finns i anslutning till inrikesministeriet en diskrimineringsnämnd vid sidan av minoritetsombudsmannen. Diskrimineringsnämnden ska behandla och avgöra de ärenden som enligt lagen om likabehandling ankommer på nämnden att behandla och avgöra. Diskrimineringsnämnden har rätt att höra sakkunniga, inhämta utlåtanden och utredningar samt förträta syn. Enligt 14 § i lagen om likabehandling kan domstolar, minoritetsombudsmannen och andra myndigheter samt föreningar begära diskrimineringsnämndens utlåtande om tillämpningen av lagen om likabehandling i frågor som gäller etnisk diskriminering. Minoritetsombudsmannen har i enlighet med ovanstående bett diskrimineringsnämnden om utlåtande till vilka delar rikets lag om likabehandling ska tillämpas på Åland och till vilka delar Ålands landskapslag om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) ska tillämpas. Diskrimineringsnämnden har beslutat inbegära utlåtande från Ålandsdelegationen i ärendet, och beslutar därefter om avgivande av eget utlåtande.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Ålands lagting antog 3.6.2005 landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005, nedan landskapslagen) och landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen (ÅFS 67/2005). Genom landskapslagarna implementeras EU:s råds direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (2000/43/EG) och EU:s råds direktiv om inrättande

av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (2000/78/EG). Landskapslagen, som har till syfte att motverka och förhindra diskriminering i landskapet, anger på vilka områden diskriminering är förbjuden samt innehåller bestämmelser om positiv särbehandling, tillsyn, påföljder vid diskriminering samt besvärstidganden. Landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen innehåller bestämmelser om diskrimineringsombudsmannens uppgifter och ställning inom landskapsförvaltningen. Diskrimineringsombudsmannen är en oberoende myndighet med landskapet som huvudman. Diskrimineringsombudsmannen bistås av en diskrimineringsnämnd. Nämnda landskapslagar har genomgått i 19 § i självstyrelselagen avsedd lagstiftningskontroll, varvid Ålandsdelegationen 3.6.2005 och Högsta domstolen 21.9.2005 avgivit utlåtanden över nämnda landskapslagar till republikens president, som 7.10.2005 konstaterat att det inte föreligger hinder för ikraftträdande av landskapslagarna. Av utlåtandena framgår riktlinjerna för bedömningen av till vilka delar landskapslagstiftningen och rikslagstiftningen är tillämpliga i landskapet Åland. Detta utlåtande, som inte innefattar en uttömmande genomgång av lagarna, baserar sig på nämnda utlåtanden samt lagarnas förarbeten. Någon bedömning av rikslagens giltighet på Åland, som skulle motsvara den lagstiftningskontroll landskapslagarna genomgår, förekommer inte i självstyrelsesystemet.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Frågan till vilka delar rikslagen är tillämplig i landskapet är beroende av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Motverkande av diskriminering/främjande av principen om likabehandling berör olika rättsområden inom såväl landskapets som rikets behörighetsområden. Diskriminering omnämns inte som ett rättsområde i behörighetsförteckningarna i 18 §, 27 § eller 29 § i självstyrelselagen. Bedömningen av frågan huruvida lagstiftningsbehörigheten inom detta rättsområde ankommer på landskapet eller riket blir därför beroende av innehållet i den konkreta regleringen. I lagarna regleras jämlik behandling inom ett antal av de konkreta rättsområden som är beaktade i självstyrelselagen. Stadgandena om diskriminering blir en integrerad del av de rättsregler som tillämpas på dessa områden. Lagstiftningsbehörigheten bör i fråga om dessa stadganden bedömas enligt de rättsområden, inom vilka stadgandena äger tillämpning eller till vilka de närmast anknyter till.

De aktuella EU-direktiven berör ett stort antal angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområden. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Landskapslagen berör även rättsområdena hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, jord- och skogsbruk, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 15, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i självstyrelselagens 18 § 7, 10, 14, 17 och 20 punkter hänförts bl.a. bostadsproduktion, vattenrätt, läroavtal, kultur och idrott, ungdomsarbete, biblioteks- och museiväsendet, veterinärväsendet och postväsendet samt rätt att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet.

Enligt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, samt jämlikt 27 § 21 punkten och 29 § 6 punkten i nämnda lag i fråga om övrig än ovan nämnd arbetsrätt samt arbetsav-

tal. Detta innebär att de privaträttsligt anställda på Åland, inklusive dem som har ett privaträttsligt anställningsförhållande hos landskapet eller kommunerna, samt statstjänstemännen på Åland underlyder rikslagstiftningen. Lagstiftningen om diskriminering kan även beröra rättsområdena föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, försäkringsavtal, försvarsväsendet och gränsbevakningen, televäsendet samt bank- och kreditväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer riket enligt 27 § 8, 11, 34 och 40 punkterna samt 29 § 5 punkten i självstyrelselagen.

I landskapslagen har inte, i motsats till rikets lag om likabehandling, intagits någon specifik paragraf om dess tillämpningsområde. I landskapslagens 3-5 § anges däremot de angelägenheter i fråga om vilka förbud mot diskriminering föreligger. De anger riktlinjerna för diskrimineringsförbudet inom landskapsförvaltningen, och antyder samtidigt på vilka områden de aktuella landskapslagarna huvudsakligen är tillämpliga. I landskapslagens 3 § 1 mom. 1 punkt finns förbud mot diskriminering i fråga om villkor för tillträde till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning. Genom meddelande av tillstånd och beviljande av stöd påverkar landskapsregeringen i stor utsträckning möjligheterna för personer att bedriva näringsverksamhet i landskapet. Landskapsregeringen underlättar även för personer att utöva sina yrken genom att förmedla arbeten och utföra andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Enligt landskapslagens förarbeten är det viktigt att de som startar företag eller söker arbete behandlas lika och att inga ovidkommande hänsyn tas. I landskapslagens 3 § 1 mom. 2 punkt finns förbud mot diskriminering i fråga om villkor för tillträde till yrkesvägledning, yrkesutbildning och omskolning, inklusive yrkespraktik. Dessa uppgifter handhas av Ålands arbetsmarknads- och studietjänstmyndighet, som är underställd landskapsregeringen, samt av skolorna, vilkas huvudmän är landskapsregeringen samt kommunerna. I landskapslagens 3 § 1 mom. 3 punkt har intagits förbud mot diskriminering i fråga om villkor för tillträde till tjänst hos landskapet eller kommunerna eller om tjänstevillkor. Diskriminering ska alltså inte ske när landskapet eller kommunerna anställer tjänstemän eller när det beslutas om deras tjänstevillkor. Landskapslagens 4 § innehåller ett förbud mot diskriminering inom hälso- och sjukvården samt socialvården, medan landskapslagens 5 § innehåller ett förbud mot diskriminering i skolan samt inom varu- och tjänstesektorn.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Enligt landskapslagens 1 § är dess syfte att motverka och förhindra diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion, eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet. Detta syfte är förenligt med jämlikhetsbestämmelsen och diskrimineringsförbudet i grundlagens 6 §. De i landskapslagens 3-5 § angivna diskrimineringsförbuden kan anses utgöra en konkretisering av grundlagens jämlikhetsbestämmelser.

Enligt 10 § i landskapslagen ska landskapets diskrimineringsombudsman utöva tillsyn över landskapslagens efterlevnad. Denna tillsyn riktar sig till de områden som enligt beskrivningen ovan hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. På motsvarande sätt utövar rikets minoritetsombudsman, liksom arbetskyddsmyndigheterna, tillsyn i landskapet Åland enligt 11 § i lagen om likabehandling inom rättsområden som utgör riksbehörighet. Samma myndigheter kan komma att tillämpa både rikslagen och landskapslagen. Såsom konstateras i regeringens proposition till lagen om likabehandling (RP 44/2003 rd.) följer av landskapet Ålands självstyrande ställning att lagen inte kan

tillämpas på landskapsmyndigheternas verksamhet när landskapets myndigheter sköter uppgifter som omfattas av självstyrelsen med stöd av självstyrelselagen för Åland. Där-
emot skall rikslagen tillämpas på åländska myndigheter när det är fråga om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I enlighet med detta stadgas bland annat i 4 § 3 mom. i lagen om likabehandling att med myndigheter avses i denna paragraf myndig-
heterna i landskapet Åland när de i landskapet sköter uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna.

Av minoritetombudsmannens skrivelse 29.2.2012 till diskrimineringsnämnden, som ut-
gör anledningen till den nu aktuella ansökan om utlåtande, framgår att det konkreta
ärendet gällde främst vaktmännens beteende ombord på Tallink Silja Ab:s passagerar-
fartyg Victoria på kryssning från Mariehamn till Tallinn. Med anledning härav konstaterar
Ålandsdelegationen att i landskapet Åland gäller landskapslagen om ordningsvakter
(ÅFS 28/2010). Denna landskapslag innehåller bestämmelser om de skyldigheter och
befogenheter som tillkommer ordningsvakter samt om godkännande av dessa för upp-
draget. Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen ska gälla personer
som upprätthåller ordningen förutom vid offentliga nöjeställningar och i inkvarterings-
och trakteringsrörelser, även ombord på passagerarfartyg som är registrerade på
Åland.

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i ären-
den gällande allmän ordning och säkerhet, medan handelssjöfart samt farleder för han-
delssjöfarten utgör rikets behörighet enligt självstyrelselagens 27 § 13 punkt. I regering-
ens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 75) anges angående
nämnda punkt bl.a. följande:

”Begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten skall i princip motsvara
begreppen ”privat sjörätt” och ”lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt” i 11 §
2 mom. 8 och 17 punkten i den gällande självstyrelselagen. Den reglering som avser
förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart är också enligt förslaget en
riksangelägenhet. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfar-
ten till rikets lagstiftningsbehörighet”. I utlåtande 17.2.2010 över ifrågasvarande land-
skapslag konstaterade Ålandsdelegationen, med hänvisning till nämnda citat, att så
uppfattat omfattade begreppet handelssjöfart i 27 § 13 punkten i självstyrelselagen inte
ordningsvakter ombord på handelsfartyg, utan regleringen av dem hör till landskapets
behörighet enligt 18 § 6 punkten. I sammanhanget påpekade Ålandsdelegationen även
att regeringens förslag till lag om ordningsvakter samt vissa lagar som har samband
med den (RP 148/1998 rd. s. 8-9) utgår från att rikslagstiftningen om ordningsvakter
inte gäller fartyg registrerade på Åland.

Ålandsdelegationens slutsats:

Den allmänna formuleringen i de EU-direktiv som genom landskapslagstiftningen gäl-
lande diskriminering implementerats i landskapslagstiftningen innebär att man vid be-
dömningen av om en viss åtgärd är att uppfatta som diskriminering eller inte i varje en-
skilt fall måste göra en bedömning av om ärendet hör till landskapets eller rikets behö-
righet. Även i fråga om situationer som inte gäller arbetslivet bör bedömningen huruvida
landskapets lagstiftning eller rikslagstiftningen är tillämplig göras enligt behörighetsför-
delningen i självstyrelselagen. Sålunda är bland annat det som i direktivet mot etnisk
diskriminering benämns ”tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för

allmänheten” i detta avseende ett delat område. Ett diskrimineringsfall som gäller exempelvis banktjänster regleras av rikslagstiftningen medan ett fall som gäller transporttjänster regleras utgående från landskapets behörighet.

Avslutningsvis konstaterar Ålandsdelegationen att behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet endast tillämpas på områden som hör till landskapets eller rikets behörighet. Passagerarfartyget Victoria förefaller inte vara registrerat i fartygsregistret för Ålands registerområde eller i fartygsregistret för det övriga Finland, något som i situationer som gäller utbudet av tjänster kan vara avgörande för vilken stats lagstiftning som är tillämplig i fallet.

Nr 24/12, D 10 12 05 2

Justitieministeriets begäran om Ålandsdelegationens utlåtande gällande självstyrelsesystemet och självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2012:

Ärende:

Justitieministeriet har 14.3.2012 tillsatt en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp för att med tanke på ett beredningsorgan som senare tillsätts kartlägga hur Ålands självstyrelse fungerar och vilka behov det kan finnas att utveckla självstyrelselagen för Åland. Arbetsgruppen ska särskilt göra preliminära bedömningar av de frågor och förslag som tas upp i den av landskapet tillsatta parlamentariska kommittén, som har lagt fram förslag till reformering av självstyrelsesystemet och självstyrelselagen (Åländsk utredningsserie 2010:2). Ett delmoment i arbetsgruppens uppdrag är att kartlägga hur Ålands självstyrelse fungerar och vilka behov det kan finnas att utveckla den. I detta avseende möjliggör arbetsgruppen för Ålandsdelegationen att uttala sig särskilt i fråga om hur delegationen bedömer att landskapets nuvarande självstyrelse fungerar med stöd av självstyrelselagen och om de behov att utveckla självstyrelsen och ändra självstyrelselagen som delegationen möjligen ser att kan finnas.

Huvuddragen i kommitténs förslag:

Ålands landskapsregering tillsatte 5.5.2010 en parlamentarisk kommitté vars uppdrag var att lämna förslag till en reformering av självstyrelsesystemet och självstyrelselagen för Åland. Kommittén avgav 29.10.2010 ett betänkande som innehåller förslag till ett nytt självstyrelsesystem för Åland. Som medel för reformen föreslår kommittén att det stiftas en ny självstyrelselag för Åland. Genom den ska självstyrelsen utvidgas på lagstiftningens, förvaltningens och den offentliga ekonomins områden. De två nuvarande uttömmande behörighetsförteckningarna för landskapet och riket föreslås bli ersatta av en behörighetsförteckning. Den skulle ange riksdagens behörighet. Kommittén tar inte ställning till vilka områden som borde reserveras för riket, men konstaterar att det är naturligt att områden som är förknippade med den nationella suveräniteten kvarstår hos riket. Resterande rättsområden skulle hänföras till landskapets behörighet. Kommittén föreslår att landskapets myndigheter får ett huvudsakligt ansvar för framtida behörighetsöverföringar. Överföringar av behörighet skulle ske genom landskapslag. Endast ett fåtal sakområden skulle vara uteslutna från en sådan överföring till landskapet. Tills sådana behörighetsöverföringar har trätt i kraft skulle rikets lagstiftning vara gällande inom området. Kommittén föreslår att övertagande av lagstiftningen om skatter genom-

förs på samma sätt som beträffande annan lagstiftning inom lagtingets behörighet. Beträffande lagstiftningskontrollen föreslår kommittén att landskapslagar ska kontrolleras på samma sätt som för närvarande, dock inom tre månader i stället för nuvarande fyra och att republikens president i stadsfästelseskedet av rikslagar skulle kunna begära utlåtande av Ålandsdelegationen vad gäller rikslagarnas överensstämmelse med självstyrelselagen. Vad gäller eventuella behörighetsförskjutningar genom ändringar av Finlands grundlag föreslår kommittén att det i självstyrelselagen intas en bestämmelse som förhindrar inskränkning av landskapets behörighet om inte lagtinget samtyckt till åtgärden i kvalificerad ordning. Slutligen föreslår kommittén att garantin om klagorätt för lagtinget för att trygga de folkrättsliga garantierna för självstyrelsen återupprättas enligt Ålandsöverenskommelsen av 1921.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett framförallt juridiskt sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen avger dock i regel utlåtande först i slutfasen av beredningsprocessen, d.v.s. då ett utkast till ett lagförslag eller en överenskommelseförordning föreligger. Med anledning härav tar delegationen inte i detta skede ställning till de förslag kommittén framfört. Delegationen önskar dock framföra några synpunkter i fråga om den gällande självstyrelselagens bestämmelser om lagstiftningskontrollen och extra anslag.

Sedan gällande självstyrelselag trätt i kraft har rättsutvecklingen medfört att Ålandsdelegationens arbete blivit mer krävande och komplext. Speciellt EU-rätten och den nya grundlagen har ställt nya krav på delegationen. Vid lagstiftningskontrollen förutsätts Ålandsdelegationen, utgående från Högsta domstolens utlåtanden, numera även ta ställning till landskapslagarnas förenlighet med både internationell lagstiftning och speciellt EU-rätten. Ålandsdelegationen inhämtar i dessa fall utlåtande från justitieministeriet, men ministeriet har antytt att det önskar ändringar i gällande förfarande.

Bestämmelserna om så kallat extra anslag tillkom vid riksdagsbehandlingen av den nya självstyrelselagen. Ålandsdelegationen har några gånger tillämpat dessa bestämmelser och då erfarit att tillämpningen försvårats av att lagtexten inte är tillräckligt uttömmande. Eftersom även lagrummets förarbeten till denna del är bristfälliga, ger de ej heller vägledning för beslutsfattandet.

Med hänvisning till det som anförs ovan föranleder ärendet i detta skede inga ytterligare kommentarer från Ålandsdelegationens sida.

Nr 31/12, D 10 12 05 5

Justitieministeriets begäran om eventuellt yttrande gällande ett utkast med förslag till definition av begreppet "myndighet" samt även begäran om mer allmänna synpunkter på behörighetsfördelningen när det gäller likabehandling och jämställdhet mellan könen.

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2012:

Ärende:

Vid justitieministeriet bereds ett förslag till ny rikslag om likabehandling. Därvid har frågan om lagens tillämpning i landskapet Åland aktualiserats. Justitieministeriet bifogar ett utkast med förslag till definition av begreppet "myndighet" för eventuellt yttrande av Ålandsdelegationen. Justitieministeriet anser det vara värdefullt, om Ålandsdelegationen samtidigt inkommer med mer allmänna synpunkter på behörighetsfördelningen när det gäller likabehandling och jämställdhet mellan könen.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Frågan till vilka delar rikslagstiftningen om likabehandling och jämställdhet mellan könen är tillämplig i landskapet är beroende av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Både motverkande av diskriminering och främjande av principen om likabehandling berör, liksom området jämställdhet mellan könen, olika rättsområden inom såväl landskapets som rikets behörighetsområden. Varken likabehandling eller jämställdhet mellan könen omnämns som självständiga rättsområden i behörighetsförteckningarna i 18 §, 27 § eller 29 § i självstyrelselagen. Bedömningen av frågan huruvida lagstiftningsbehörigheten inom dessa rättsområden ankommer på landskapet eller riket blir därför beroende av vad den aktuella lagen reglerar. Stadgandena i lagstiftningen om likabehandling och jämställdhet blir en integrerad del av de rättsregler som tillämpas på dessa områden. Lagstiftningsbehörigheten bör i fråga om dessa stadganden bedömas enligt de rättsområden, inom vilka stadgandena äger tillämpning, eller till vilka de närmast anknyter.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Bestämmelserna i grundlagens 6 § om jämlikhet och likabehandling samt jämställdhet mellan könen är således bindande även för landskapets myndigheter och de sektorer som hör till landskapets behörighet.

Likabehandling och jämställdhet mellan könen berör ett stort antal angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområden. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregering-

en och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Andra rättsområden som kan beröras är t.ex. hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, jord- och skogsbruk, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 15, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i självstyrelselagens 18 § 7, 10, 14, 17, 20 och 21 punkterna hänförts bl.a. bostadsproduktion, vattenrätt, läroavtal, kultur och idrott, ungdomsarbete, biblioteks- och museiväsendet, veterinärväsendet, postväsendet och rätt att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet samt väg- och båttrafik. Enligt självstyrelselagens 18 § 27 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet även i fråga om övriga än i paragrafen nämnda angelägenheter som enligt grundsatserna i lagen ska hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, samt jämlikt 27 § 21 punkten och 29 § 6 punkten i nämnda lag i fråga om övrig än ovan nämnd arbetsrätt samt arbetsavtal. Detta innebär att de privaträttsligt anställda på Åland, inklusive de som har ett privaträttsligt anställningsförhållande hos landskapet och kommunerna, samt statstjänstemännen på Åland underlyder rikslagstiftningen. Därmed är det huvudsakligen rikslagstiftningen som är tillämplig på ärenden som gäller arbetslivet. Lagstiftningen om likabehandling och jämställdhet mellan könen kan även beröra rättsområdena äktenskap och familjeförhållanden, arv, föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, konsumentskydd, försäkringsavtal, handelssjöfart, försvarsväsendet och gränsbevakningen, televäsendet samt bank- och kreditväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer riket enligt 27 § 7, 8, 10, 11, 13, 34 och 40 punkterna samt 29 § 5 punkten i självstyrelselagen. Enligt 27 § 42 punkten i nämnda lag tillkommer riket lagstiftningsbehörighet även i fråga om övriga än i paragrafen nämnda angelägenheter som enligt grundsatserna i lagen ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

Det som anförs ovan innebär att man vid bedömningen av om en viss åtgärd enligt landskaps- eller rikslagstiftningen är att uppfatta som diskriminering eller inte i varje enskilt fall är tvungen att göra en bedömning av om ärendet hör till landskapets eller rikets behörighet. Detta gäller även i fråga om tillhandahållande av varor och tjänster för allmänheten. I enlighet med framställningen ovan förenar sig Ålandsdelegationen i justitieministeriets åsikt att ärendet bör bedömas enligt rikets behörighet när det gäller bank- och försäkringstjänster samt minutförsäljning av alkoholdrycker. Om en passagerare åter säger sig ha blivit diskriminerad i samband med kundbetjäning ombord på ett fartyg registrerat på Åland, är även Ålandsdelegationen av den uppfattningen att saken bör bedömas utifrån rättsområdet näringsverksamhet och inte handelssjöfart.

Ålandsdelegationens slutsats:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om likabehandling och jämställdhet mellan könen bör bedömas enligt de rättsområden inom vilka stadgandena äger tillämpning eller till vilka de närmast anknyter till. Förvaltningsbehörigheten följer lagstiftningsbehörigheten. Enligt 10 § i landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) ska landskapets diskrimineringsombudsman utöva tillsyn över landskapsla-

gens efterlevnad. Denna tillsyn riktar sig till de områden som enligt beskrivningen ovan hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. På motsvarande sätt utövar rikets minoritetsombudsman, liksom arbetarskyddsmyndigheterna, tillsyn i landskapet Åland enligt 11 § i lagen om likabehandling inom rättsområden som utgör riksbehörighet. Samma myndigheter kan komma att tillämpa både rikslagen och landskapslagen. Av landskapets självstyrelse följer att rikslagen inte kan tillämpas på landskapsmyndigheternas verksamhet när de sköter uppgifter som hör till landskapets behörighet. Däremot ska rikslagen tillämpas på både rikets och landskapets myndigheter när det är fråga om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Till sin begäran om utlåtande har justitieministeriet bifogat ett förslag till definition av begreppet myndighet i 4 § i utkastet till ny rikslag om likabehandling. Enligt förslaget skulle med myndighet bl.a. avses Ålands landskapsregerings myndigheter och de kommunala myndigheterna på Åland när de tillämpar författningar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt gällande lag avses med myndighet bl.a. myndigheterna i landskapet Åland när de i landskapet sköter uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna. Med hänvisning till det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen att den föreslagna formuleringen är mer korrekt än i gällande lag. Ålandsdelegationen påpekar dock att såväl lagstiftnings- som förvaltningsbehörigheten avgörs av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen hänvisar avslutningsvis till sina utlåtanden 3.6.2005 över landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland och landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen, 10.7.2012 till diskrimineringsnämnden, samt till 20.7.2007 över bl.a. landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Nr 32/12, D 10 12 05 6

Grundlagsutskottets inbegäran om utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om el- och naturgasnätsavgifter (RP 109/2012 rd).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.11.2012:

Ärende:

Grundlagsutskottet har genom ett e-postmeddelande inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om el- och naturgasnätsavgifter (RP 109/2012 rd). Till begäran har fogats ett utlåtande av professor Mikael Hidén. På grund av ärendets snäva tidtabell har delegationen inte inbegärt utlåtande i ärendet från Ålands landskapsregering.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande, som begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Förslagets innehåll och syfte:

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om el- och naturgasnätsavgifter. För Energimarknadsverkets övervakning av elnätsinnehavare och naturgasnätsinnehavare upp bärs för närvarande hos nätinnehavarna en årlig övervakningsavgift. Energimarknadsverkets verksamhet finansieras huvudsakligen genom de tillstånds- och övervakningsavgifter som tas ut hos de parter som omfattas av övervakningen. Bestämmelser om de avgifter som ska debiteras för Energimarknadsverkets prestationer finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (FFS 150/1992). Bestämmelser om Energimarknadsverkets avgiftsbelagda prestationer utfärdas årligen i arbets- och näringsministeriets förordning. I propositionen anges att dessa avgifter för övervakningen enligt grundlagsutskottets ställningstagande i många avseenden betraktas som skatter i konstitutionell mening enligt 81 § i grundlagen. I den föreslagna lagen ska dessa övervakningsavgifter ersättas med motsvarande skatter som benämns elnätsavgifter och naturgasnätsavgifter som tas ut hos nätinnehavare. Grunderna för skatterna ska anges i lag.

Enligt 1 § i den föreslagna lagen ska elnätsavgift och naturgasnätsavgift i enlighet med lagen årligen betalas till staten för övervakningen av el- och naturgasmarknaden. Lagen ska inte tillämpas på en nätinnehavare som har sin hemkommun i landskapet Åland. I lagens 3 § anges att el- och naturgasnätsavgifterna fastställs och indrivs kalenderårsvis av Energimarknadsverket som får utfärda närmare föreskrifter om betalningsförfarandet. Enligt lagförslagets 5 § ska distributionsnätsinnehavare och regionnätsinnehavare betala en elnätsavgift som baserar sig på omsättningen för elnätsverksamheten samt stamnätsinnehavare med systemansvar en elnätsavgift som består av ett fast belopp. I förslagets 6 § åläggs distributionsnätsinnehavare att betala en naturgasnätsavgift som baserar sig på omsättningen för naturgasnätsaffärsverksamheten. Distributionsnätsinnehavare med systemansvar ska dock erlægga en fast naturgasnätsavgift. I lagen intas även behövliga bestämmelser om de betalningsskyldigas rättsskydd samt om indrivningen av avgifterna.

Lagstiftningsbehörigheten:

I propositionen föreslås att en ny lag om el- och naturgasnätsavgifter stiftas. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att lagstiftningsbehörigheten i fråga om skatter och avgifter i självstyrelselagen är uppdelad mellan riket och landskapet. Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet behörigheten i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter. På riket ankommer enligt 27 § 36 punkten i sagda lag behörigheten i fråga om övrig skattelagstiftning.

Lagen gäller el- och naturgasnätsavgifter. Ärenden gällande el- och naturgas är att hänföra till rättsområdet näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

För att avgöra huruvida behörigheten i fråga om skatter eller avgifter ankommer på riket eller helt eller delvis på landskapet bör hänsyn tas för det första till om det är en sådan skatt eller avgift som avses i 18 § 5 punkten respektive 27 § 36 punkten i självstyrelselagen och för det andra till om skatten har förutom fiskala även andra syften på ett om-

råde som ankommer på landskapet. Ålandsdelegationen har berört en sådan frågeställning bl.a. i ett utlåtande 16.1.2004 till finansministeriet gällande ett utkast till en regeringsproposition med förslag till accis på vissa dryckesförpackningar samt därav föranledda ändringar i skattelagstiftningen.

I regeringens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 s. 78) anges att den nya lagen inte avser att ändra den då gällande kompetensfördelningen mellan riket och landskapet i fråga om beskattningen. All skattelagstiftning, med undantag för kommunalbeskattningen och landskapets rätt att stadga om närings- och nöjesskatter och extra inkomstskatt, har förbehållits rikets lagstiftande organ. Stadgandet i 27 § 36 punkten i självstyrelselagen omfattar, förutom direkta skatter, alla former av indirekta skatter, tullar och acciser m.m. Även avgifter av skattenatur som inte särskilt har förbehållits landskapet regleras i rikslagstiftningen. Inom landskapets behörighet har emellertid också utöver lagstiftningen gällande kommunal-beskattning, antagits vissa landskapslagar angående skatter eller avgifter av skattenatur såsom de om resandavgift, om apotekavgift, om stämpelskatt, om biografiskatt samt om den tilläggs-skatt eller extra inkomstskatt (landskapsskatt) som landskapet har rätt att uppbära.

I fråga om avgifter har landskapet tillerkänts lagstiftningsrätt på områden som är hänförliga till landskapets behörighet även då avgiften har vissa drag av skatt. Exempel på detta är bl.a. skogsvårdsavgift och skrotningsavgift på fordon.

Ålandsdelegationens slutsats:

Enligt 1 § 1 mom. i den föreslagna lagen ska elnätsavgift och naturgasnätsavgift årligen erläggas till staten för övervakningen av el- och naturgasmarknaden. Det ankommer på Energimarknadsverket att fastställa och uppbära avgifterna. Av regeringspropositionen framgår att dessa övervakningsavgifter är avsedda för finansiering av Energimarknadsverkets verksamhet och tas ut hos de parter som är föremål för övervakningen. Syftet anges fortsättningsvis vara att i inkomst till staten från elnäts- och naturgasnätsavgifter samla ett belopp i den storleksklass som motsvarar Energimarknadsverkets utgifter för övervakningen av elnät och naturgasnät samt det internationella samarbete som övervakningen förutsätter. Enligt det som anförts ovan är ärenden gällande el- och naturgas att hänföra till rättsområdet näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga tillkommer landskapet. Av behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen följer att det inte är möjligt att i rikslag reglera verksamhet som till sin natur omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 23 och 30 § i självstyrelselagen följer förvaltningsbehörigheten lagstiftningsbehörigheten om inte annat följer av självstyrelselagens stadganden eller av en överenskommelseförordning som utfärdats enligt 32 § i självstyrelselagen. I landskapet Åland ankommer övervakningen av el- och naturgasmarknaden på landskapets myndigheter, såvida annat inte stadgas i en överenskommelseförordning. Eftersom Energimarknadsverket enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen inte är behörigt att i landskapet Åland utföra de övervakningar som den nu aktuella lagstiftningen avser, kan ej heller statliga avgifter för denna verksamhet uppbäras i landskapet. Den föreslagna bestämmelsen i lagförslagets 1 § 2 mom. är enligt Ålandsdelegationens uppfattning formulerad i överensstämmelse med de krav som självstyrelselagen för Åland ställer på behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet.

Nr 6/13, D 10 12 05 3

Riksdagens justitieombudsmans inbegäran om utlåtande gällande bl.a. finska namn på geografiska objekt på Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.2013:

Ärende:

Vid justitieombudsmannens kansli pågår en undersökning av Ålands Näringslivs klagomål som gäller bl.a. finska namn på geografiska objekt på Åland. Klaganden kräver att samtliga kartmaterial i vilka landskapet Åland ingår korrigeras så att de åländska ortnamnen endast anges på svenska. Klaganden kräver även att självstyrelsens gränser ska anges på ett tydligt sätt på de kartor som Lantmäteriverket ansvarar för.

Eftersom det är en fråga om tolkning av självstyrelselagen för Åland bereder justitieombudsmannen Ålandsdelegationen tillfälle att yttra sig.

Till skrivelsen har justitieombudsmannen bifogat utlåtande från jord- och skogsbruksministeriet, institutet för de inhemska språken, justitieministeriet samt lantmäteriverket, vilket klaganden bemött. Även Ålands landskapsregerings skrivelse i ärendet till lantmäteriverket har fogats till handlingarna.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande, som begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt grundlagens 120 § har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt stadgas i självstyrelselagen för Åland. Självstyrelselagen har stiftats i grundlagsordning och bestämmelserna i den kan därför innebära undantag från det som bestäms i grundlagen. Enligt 36 § i självstyrelselagen är landskapet enspråkigt svenskt. Språkbestämmelserna i självstyrelselagen innebär undantag från 17 § i grundlagen. De innebär också att språklagen inte är direkt tillämplig på Åland.

I självstyrelselagen ingår inte några uttryckliga bestämmelser om lagstiftningsbehörigheten när det gäller produktion av kartmaterial. Lagstiftningsbehörigheten angående fastighetsregistrering och därmed sammanhängande uppgifter samt standardisering hör enligt självstyrelselagens 27 § 16 och 19 punkter till rikets behörighet. Med beaktande av 27 § 42 punkten i självstyrelselagen bör lagstiftningsbehörigheten gällande produktion av kartmaterial anses utgöra riksbehörighet, varvid riksmyndigheterna är behöriga och skyldiga att utarbeta officiellt kartmaterial även beträffande landskapet Åland.

Självstyrelselagen innehåller inte heller några uttryckliga bestämmelser om ortnamn på kartor. Eftersom behörigheten att utarbeta officiellt kartmaterial enligt beskrivningen

ovan bör anses höra till riket, ska lantmäteriverket, åtminstone beträffande övriga Finland, tillämpa rikslagstiftningen när myndigheten bedömer vilka språk som ska användas på kartorna.

Av 38 § i självstyrelselagen följer att all skriftväxling mellan riksmyndigheterna och landskapsmyndigheterna ska ske på svenska. I sådan kommunikation ska enbart svenska ortnamn användas. Däremot ingår inte i självstyrelselagen någon direkt reglering om hur Ålands status som enspråkigt svenskt landskap skall påverka rätten för riket och dess myndigheter att i ett nationellt och internationellt sammanhang använda finskspråkiga benämningar och namn på orter på Åland.

Förhållandet till utländska makter hör enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen med vissa begränsningar till rikets behörighet. I avsaknad av några andra uttryckliga bestämmelser bör det anses att lantmäteriverket är den myndighet som förser internationella organisationer med de officiella uppgifter som de behöver t.ex. för utarbetande av kartor.

Justitiekanslern i statsrådet har i ett utlåtande 17.2.2003, dnr 43/20/02, i ett ärende gällande rätten för riket att inom ramen för rikets behörighetsområden benämna Åland som ett län, bland annat anfört; "Med anledning av justitieministeriets begäran om yttrande konstaterar jag att i lagstiftningen om Ålands självstyrelse och i förarbetena till den framgår avsikten att lämna Åland utanför länsindelningen. Trots att det i länsstyrelselagen har varit fråga om ordnandet av den statliga lokalförvaltning som faller under statens behörighet anser jag att det i ärendet finns skäl att överväga en ändring av bestämmelsen med tanke på vikten av en enhetlig terminologi och för att konflikten med självstyrelselagen för Åland skall kunna undvikas."

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen konstaterar att frågan om vilka språk som ska användas på officiella kartor inte är reglerad i självstyrelselagen för Åland. Av det faktum att riksmyndigheterna är behöriga att utarbeta officiellt kartmaterial även beträffande landskapet Åland följer inte att dessa myndigheter har obegränsad prövningsrätt att bestämma vilka språk som används i sådant material. När riksmyndigheterna använder sin behörighet i frågan måste de ta hänsyn till övriga bestämmelser i självstyrelselagen, särskilt 36 §, enligt vilken landskapet är enspråkigt svenskt. Denna bestämmelse återspeglar det fundamentala syftet med Ålands grundlagstadgade självstyrelse som har sin bakgrund i de folkrättsliga garantierna för landskapets språkliga och kulturella karaktär, vilken Finland på 1920-talet åtog sig att upprätthålla. Med hänsyn därtill och med beaktande av de officiella kartornas betydelse för nationella och regionala enheters identitet anser Ålandsdelegationen att rikets myndigheter, när de använder sin behörighet i samband med officiellt kartmaterial, såväl i nationella som internationella sammanhang endast med självstyrelseorganens uttryckliga samtycke kan ange Åland och åländska ortnamn med användande också av finskspråkiga benämningar.

I enlighet härmed anser Ålandsdelegationen att det ankommer på lantmäteriverket, då de förser internationella organisationer med uppgifter för kartor på vilka Åland och åländska ortsnamn ingår, att uppmärksamgöra mottagaren om att förutom de eventuella utländska benämningarna ska berörda namn, med hänsyn till landskapets enspråkiga svenskspråkiga status, endast anges på svenska.

På motsvarande sätt anser Ålandsdelegationen att det följer av självstyrelselagen och dess uppbyggnad att det föreligger en skyldighet för lantmäteriverket att på ett tydligt sätt ange de geografiska gränserna för landskapet Åland på det kartmaterial lantmäteriverket ansvarar för.

Nr 14/13, D 10 13 05 2

Justitieministeriets inbegäran om utlåtande till frågeställningen om den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i sin helhet gäller på Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 13.5.2013:

Ärende:

Justitieministeriet inbegär i enlighet med 56 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland om Ålandsdelegationens utlåtande till frågeställningen *om den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i sin helhet gäller på Åland*. Ålands landskapsregering och utrikesministeriet har omfattat utlåtandebegäran. Till anhållan om utlåtande har fogats bl.a. justitieministeriets samt självstyrelsepolitiska nämndens vid Ålands lagtings utlåtanden i ärendet. Med anledning härav har delegationen inte begärt separata utlåtanden av nämnda instanser.

Bakgrunden till frågeställningen:

Regeringen gav 30.8.2012 en proposition till riksdagen om godkännande av det fakultativa protokollet till internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, nedan ESK-fördraget, samt med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen (RP 74/2012 rd). Enligt det fakultativa protokollet har enskilda personer eller grupper av enskilda personer som står under en konventionsstats jurisdiktion rätt att anföra klagomål till den kommitté som ansvarar för uppföljningen av konventionen, om de anser sig ha utsatts för en kränkning från denna stats sida av någon av de rättigheter som anges i konventionen. Konventionen omfattar bl.a. rätt till arbete samt till rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor, hälsa, tillfredställande levnadsstandard, utbildning och kultur. Riksdagen har 19.2.2013 godkänt det fakultativa protokollet till ESK-fördraget och godkänt att förklaringen enligt propositionen avges samt antagit lagen om protokollet. Ålands lagting tillställdes 5.10.2012 en skrivelse av republikens president som gäller genomförandet av det fakultativa protokollet till ESK-fördraget i landskapet. Till skrivelsen fogades regeringens ovan nämnda proposition innefattande även det fakultativa protokollet. I presidentens skrivelse föreslås att Ålands lagting ger sitt bifall till att lagen sådan den framgår av propositionen träder i kraft i landskapet Åland till de delar det fakultativa protokollet faller inom landskapets behörighet. I skrivelsen anges att ESK-fördraget har satts i kraft genom förordning (FördrS 6/1976). Enligt presidentens skrivelse har det år 1976 tillämpade förfarandet sin förklaring i den självstyrelselag för Åland som gällde när ESK-fördraget sattes i kraft. ESK-konventionen reglerar många områden som redan enligt 1951-års självstyrelselag hörde till landskapets behörighet, såsom hälso- och sjukvård, socialvård och undervisning. Ålands lagtings plenum har 7.11.2012 remitterat presidentens skrivelse tillsammans med ett från Ålands landskapsregering inkommet yttrande till sitt lag- och kulturutskott, som begärt utlåtande av lagtingets självstyrelsepolitiska nämnd. I sitt utlå-

tande till lagtingets lag- och ekonomiutskott anför självstyrelsepolitiska nämnden, med hänvisning till andra tolkningar av bestämmelsen i 11 § 2 mom. 19 punkten i 1951 års självstyrelselag än de som framgår av bl.a. presidentens skrivelse, att det inte entydigt kan slås fast att ESK-fördraget har blivit genomfört i landskapet till de delar det innehåller bestämmelser som faller inom landskapets behörighet. Nämnden anser därför att lagtinget inte bör ge sitt bifall till ikraftträdandet av det fakultativa protokollet, utan att lagtinget bör invänta en kompletterande framställning från republikens president så att lagtinget först ges möjlighet att ta ställning till konventionen. Eftersom det föreligger olika uppfattningar i fråga om huruvida ESK-fördraget i sin helhet gäller på Åland, inbegär justitieministeriet Ålandsdelegationens utlåtande i ärendet.

Internationella fördrag i förarbetena till 1951 års självstyrelselag:

Frågeställningen om ESK-fördraget är gällande i landskapet bör bedömas enligt bestämmelserna i den självstyrelselag som var i kraft vid tidpunkten för när det ratificerades i Finland. ESK-fördraget sattes i kraft genom förordning (FördrS 6/1976). Vid denna tidpunkt var 1951 års självstyrelselag gällande. Det är därför befogat att se närmare på vad det i förarbetena till 1951 års självstyrelselag anfördes om bestämmelserna om internationella fördrag.

Enligt 11 § 2 mom. 19 punkten i 1951 års självstyrelselag hänfördes till rikets lagstiftningsbehörighet stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning då ärendet rör område, som är reglerat genom internationella fördrag, dock så, att jämväl landstinget bör giva sitt bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av eller avvikelse från stadganden i självstyrelselagen.

I regeringens proposition 38/1948, som baserar sig på regeringens proposition 100/1946 som inte hann slutföra behandlingen under 1947 års riksdag, anges beträffande nämnda paragraf följande:

”Enligt den till 1946 års Riksdag avlåtna propositionen var område, som är reglerat genom internationella fördrag förbehållet rikets lagstiftningsbehörighet, dock så, att fördrag med utländsk makt uti de i 33 § regeringsformen stadgade fall beträffande Åland borde godkännas jämväl av landstinget, för såvitt angår bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen. Uti det reviderade lagförslaget har nu ifrågavarande stadgande (11 § 2 mom. 19 p.) erhållit en avfattning, som tydligare klargör, att stadgandets syftemål är att reglera lagtingets medverkan, ej vid fördragets avslutande, utan i fråga om desammas internrättsliga bringande i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen.”

I texten ovan ingår en hänvisning till 33 § i regeringsformen för Finland (FFS 94/1919), vars 1 mom. löd: ” Om Finlands förhållande till utländska makter bestämmer presidenten, dock sålunda, att fördrag med utländska makter böra godkännas av riksdagen, för så vitt de innehålla stadganden, som hör till området för lagstiftningen eller enligt konstitutionen annars erfordra riksdagens godkännande. Angående krig och fred besluter presidenten med riksdagens bifall”.

Grundlagsutskottet anförde i sitt betänkande nr 36 till regeringens proposition 38/1948 följande gällande den föreslagna 11 § 2 mom. 19p:

”Jämlikt gällande självstyrelselag (9 § 2 mom. 12 punkten) har rikets lagstiftningsorgan uteslutande lagstiftningsbefogenhet i ärende, som rör genom internationella avtal reglerat område. Enligt propositionen (11 § 2 mom. 19 punkten) borde även landstingets godkännande utverkas för lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen. Då jämlikt 36 § 1 mom. gällande självstyrelselag landstingets bifall erfordras för ändring, förklaring och upphävande av stadgandena i sagda lag och för avvikelse från dem, innebär en komplettering av ifrågavarande stadgande på i propositionen föreslaget sätt ingen inskränkning i rikets lagstiftningsbehörighet. Utskottet för utrikesärenden har i sitt utlåtande meddelat, att det funnit stadgandet befogat, och grundlagsutskottet har blott gjort ett kompletterande tillägg till detsamma, varigenom dess ordalydelse bringats att motsvara avfattningen av stadgandet i lagförslaget 44 §.”

I sitt utlåtande 23.11.1948 till grundlagsutskottet anför riksdagens utskott för utrikesärenden bl.a. följande:

”Vad beträffar det i 11 § 2 mom. 19 punkten förslaget till självstyrelselag ingående stadgandet, har man enligt utskottets åsikt för detsamma i föreliggande proposition lyckats finna en form, som ger en tillräckligt klar formulering av däri berörda sakförhållande, d.v.s. landstingets befogenhet med avseende å det interna bringandet i kraft i vissa fall av internationella, av riket ingångna fördrag.”

Utskottet hade inte något att anmärka med avseende å propositionen eller de däri ingående lagförslagen.

Internationella fördrag i förarbetena till 1991 års självstyrelselag:

I 1991 års självstyrelselag har landskapets medverkan vid ikraftträdande av internationella avtal utökats. Enligt självstyrelselagens 59 § 1 mom. förutsätts lagtingets bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft för att en bestämmelse i ett fördrag eller annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till ska träda i kraft i landskapet, om avtalet innehåller en bestämmelse som faller inom landskapets behörighet.

För att få vägledning i frågeställningen är det motiverat att se närmare även på motiveringarna till bestämmelserna om internationella fördrag i förarbetena till 1991 års självstyrelselag.

I kommittébetänkande 1987:31 till ny självstyrelselag för Åland konstateras beträffande internationella fördrag på sid. 15 följande:

”Till rikets kompetensområde hör även områden, som är reglerade genom internationella fördrag (11 § 2 mom. 19 punkten). Härvid har likväl stadgats det undantaget, att även landstinget skall ge sitt bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingår bestämmelser som innebär upphävande eller ändring av eller avvikelse från stadganden i självstyrelselagen. Stadgandet har tolkats så, att den s.k. transformeringslagen jämte fördragstexten av republikens president skall sändas till landstinget för bifall. Transformeringslagarna har i riksdagen antagits i vanlig lagstiftningsordning även om avtalet innehållit bestämmelser som berör områden, vilka enligt 13 § självstyrelselagen underlyder landstingets behörighet (t.ex. naturvård, vägtrafik, kommunalbeskattning). Om ett fördrag innehåller bestämmelser som står i strid med självstyrelselagen som sådan (t.ex. språkstadgan-

dena), har det ansetts att transformeringslagen bör stiftas i den ordning som anges i 44 § självstyrelselagen, dvs. i den ordning som gäller stiftande av grundlag och med landstingets bifall.”

Under den senare delen av giltighetstiden för 1951 års självstyrelselag utvecklades en praxis enligt vilken lagtingets bifall inhämtades till ett internationellt fördrag som gällde landskapets behörighetsområden, även i de fall fördragsbestämmelserna inte direkt stod i konflikt med bestämmelserna i självstyrelselagen. Det var en naturlig konsekvens av att lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten i 1951 års självstyrelselag, liksom i nu gällande självstyrelselag, var delad mellan landskapets och rikets behörighetsområden, och riket inte genom ingåendet av internationella avtal ensidigt och utan lagstingets bifall kunde inkräkta på landskapets behörighetsområden.

I kommittébetänkandet 1987:31 behandlas även de fall då transformeringen av ett internationellt fördrag skett genom förordning, vilket var fallet i det nu aktuella ärendet. På sid 66 anges bl.a. följande:

”I 43 § i förslaget har det förfarande som 11 § 2 mom. 19 punkten förutsätter inskrivits i lagtexten. Gällande stadgande har likväl inte alls reglerat de situationer, då transformeringen i riket av ett internationellt fördrag sker endast genom förordning eller författning av lägre rang. Fördrag som transformerats på detta sätt gäller även i landskapet till de delar de innehåller bestämmelser av riksnatur. Innehåller de däremot bestämmelser som faller inom landskapets behörighetsområde, blir de inte gällande i landskapet. Detta förhållande har medfört oklarheter. Det är svårt att klargöra vad som gäller i landskapet. I propositionen föreslås att saken förtydligas. Detta kräver även bestämmelserna i Wienkonventionen om traktaträtten (FördrS 33/80), enligt vilka en traktat är bindande för varje part med avseende på hela dess territorium, såvida annan avsikt inte framgår av traktaten eller fastställts på annat sätt. Lagtinget skall därför enligt förslaget ge sitt bifall till den författning genom vilken ett fördrag bringas i kraft i landskapet om det innehåller bestämmelser i angelägenheter som faller under lagtingets behörighet. Den omständigheten att lagtingets godkännande utsträcks att gälla även andra transformeringsförfattningar än lagar innebär ingen ändring i fråga om fördragens externa verkningar.”

Nämnda ställningstagande om verkningarna av transformeringar som skett genom förordning utan lagtingets bifall påträffas inte i regeringens proposition till den nya självstyrelselagen (RP 73 – 1990 rd). Däremot finns på sid. 57 i propositionen följande uttalande under rubriken ”Propositionens förhållande till de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter”:

”De viktigaste internationella konventioner om de mänskliga rättigheter som för närvarande binder Finland är, sett från den åländska självstyrelsens synpunkt, de internationella konventionerna av år 1966 om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976) och om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976).

Den förstnämnda konventionen bringades i kraft genom en förordning. Den lag genom vilken riksdagen godkände vissa bestämmelser i sistnämnda konvention antogs enligt förordningen om bringande i kraft av konventionen utan att Ålands lagtings bifall hade inhämtats. Dessa konventioner har sålunda inte ansetts innehålla bestämmelser som innebär upphävande eller ändring av eller avvikelser från stadgandena i självstyrelselagen.

Inom Europarådet har år 1950 ingåtts en konvention om skydd för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Finland har undertecknat konventionen jämte tilläggsprotokoll i maj 1989. Konventionen har ratificerats i maj 1990. Emedan konventionen gäller frågor som enligt

självstyrelselagen är hänförla till Ålands landstings lagstiftningsbehörighet, har landstingets bifall inhämtats till att konventionen träder i kraft i landskapet.”

I propositionen anges i detaljmotiveringarna till 59 § följande (sid. 93):

”59 §. *I kraftträdande av internationella fördrag.* Enligt 1 mom. skall fördragsbestämmelser som står i strid med självstyrelselagen transformeras genom en lag som skall antas i den ordning som avses i 69 §. Med uttrycket ”står i strid med självstyrelselagen” avses ändring eller upphävande av eller avvikelse från lagen. Stadgandet innebär ett komplement till 69 § riksdagsordningen och motsvarar den praxis som har utvecklats i fråga om tolkningen av 11 § 2 mom. 19 punkten i den gällande självstyrelselagen.

I 2 mom. regleras de fall då ett fördrag innehåller bestämmelser som faller under landskapets behörighet. För att en sådan bestämmelse skall bli gällande i landskapet krävs lagtingets bifall. Landskapet skall ge sitt bifall till den författning genom vilken fördraget bringas i kraft i landskapet. Inte enbart lagar, så som nu är fallet, utan även andra författningar skall sändas till landskapet för bifall. Bifall innebär inte att man genom författningen kan avvika från självstyrelselagen, något som framgår av 1 mom. Däremot innebär ett bifall av lagtinget att landskapets lagstiftningsbehörighet, som är exklusiv för landskapet, delvis begränsas, dvs. lagtinget kan inte under den tid avtalet är i kraft lagstifta i strid med fördragets bestämmelser. Godkännandet innebär inte att lagtinget fräntas vare sig lagstiftnings- eller förvaltningsbehörigheten inom det berörda området.

Eftersom även sådana fördrag som i riket transformeras genom andra författningar än lagar enligt förslaget skall översändas till lagtinget för godkännande, kommer antalet ärenden att öka jämfört med nuvarande förhållanden. Av de ärenden som skall behandlas av lagtinget är många sådana som inte kräver någon ingående behandling. Därför föreslås det i 3 mom. att lagtinget kan bemyndiga landskapsstyrelsen att lämna landskapets bifall.

På så sätt kan behandlingen av ärendena påskyndas, vilket kan vara viktigt för riksmyndigheterna.”

I riksdagens utrikesutskotts utlåtande nr 2/1990 till grundlagsutskottet till propositionen (73/1990 rd) anføres bl.a. följande:

”Utrikesutskottet anser att bestämmelserna i internationella fördrag nuförtiden har omfattande återverkningar inom olika samhällssektorer. Därför anser utskottet det vara motiverat att Ålands autonoma behörighet inte inskränks genom internationella fördrag utan landskapets bifall. Dessutom är det motiverat att förfarandet med bifall utvidgas även därför att det enligt gällande tolkning inte är säkert om ett fördrag som har transformerats genom en lag av en lägre rang än en riksdagslag verkställs i landskapet. Med tanke på Finlands rättsordning och förhållandet till utländska makter är situationen inte tillfredsställande.”

Dessutom anför utrikesutskottet följande:

”Med beaktande av att tolkningen av självstyrelselagen, till den del det gäller godkännande och verkställighet, efter hand har utvecklats mot ökad självstyrelse, anser utskottet att frågan om införande av fördrag i landskapet i princip borde granskas utgående från den tolkning som råder vid transformeringstidpunkten. Ett problem kunde härvid vara att det i 13 § i den gällande självstyrelselagen som gäller landskapets lagstiftningsbehörighet hänvisas till stadgandena i 11 § om rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt ordalydelsen i 11 § hänförs de fördrag som skall sättas i kraft genom en förordning till rikets lagstiftningsbehörighet.”

Grundlagsutskottet fäste i sitt utlåtande nr 15 till propositionen (73/1990 rd.) uppmärksamhet vid att ett av republikens president ingånget internationellt avtal är bindande för hela landet, om något annat inte framgår av själva fördraget, eller, då detta är möjligt

enligt fördraget, Finland inte har gjort ett förbehåll eller kommit med ett meddelande som begränsar fördragets tillämpningsområde. Landskapet Åland är ett område som hör till finska staten, varför utgångspunkten bör vara att landskapet inte intar någon särställning i fråga om Finlands internationella fördragsförpliktelser. Grundlagsutskottet konstaterar vidare:

”Om frågan granskas enbart med hänsyn till vårt eget land har landskapets självstyrelse emellertid betydelse med tanke på presidentens rätt att ingå avtal. Frågan är till denna del reglerad i 11 § 2 mom. 19 punkten i den gällande självstyrelselagen, där det heter:” Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör område, som är reglerat genom internationella fördrag, dock så, att jämväl landstinget bör giva sitt bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebär upphävande eller ändring av eller avvikelse från stadganden i självstyrelselagen.” Sålunda kan en inom staten intern förutsättning för att införa ett internationellt fördrag i landskapet vara att landstinget ger sitt samtycke till den lag genom vilken lagen sätts i kraft. På grund av det ovan relaterade interna systemet bör det understrykas att en eventuell överträdelse av självstyrelselagen i samband med att ett internationellt fördrag införs inte eliminerar den folkrättsliga skyldighet för finska staten som bygger på att fördraget har ingåtts för Finlands vidkommande utan att dess tillämpningsområde på vederbörligt sätt begränsats i fråga om landskapet. Finska staten är med andra ord internationellt bunden av fördraget även om det inte har införts i landskapet på ett med tanke på självstyrelselagen behörigt sätt.”

Ålandsdelegationens yttrande:

Enligt 56 § i den gällande självstyrelselagen ankommer det på Ålandsdelegationen att på begäran ge utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar. Stadgandet reglerar delegationens allmänna skyldighet att som sakkunnigorgan ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelsen. Motsvarande bestämmelse fanns i 33 § i 1951 års självstyrelselag. Delegationen konstaterar att frågan om ESK-konventionen är gällande i landskapet bör bedömas enligt det rättsläge som gällde vid tidpunkten för konventionens ratificering, och att ett avtal som satts i kraft på ett sätt som var korrekt enligt den tidigare självstyrelselagen fortfarande bör anses vara bindande utan att nytt bifall behöver inhämtas av lagtinget. Finland ratificerade ESK-konventionen 23.6.1975 och den trädde i kraft i Finland 3.1.1976. Såsom ovan konstaterats bringades konventionen i kraft genom en förordning, vartill lagtingets bifall inte inbegärts. Vid tidpunkten för ratificeringen gällde 1951 års självstyrelselag, som förutsatte lagtingets bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingår bestämmelser, som innebär upphävande eller ändring av eller avvikelse från stadganden i självstyrelselagen. Med anledning härav har Ålandsdelegationen ovan beskrivit de aktuella paragraferna och förarbetena till dem i 1951 års och 1991 års självstyrelselagar. Det kan för övrigt inte anses att statsmakten ensidigt har behörigheten enligt den valda självstyrelsesystematiken att bedöma om ett internationellt avtal innehåller sådana bestämmelser att de förutsätter lagtingets bifall, och statsmakten kan inte kringgå denna skyldighet genom valet av sätet för transformering.

Nr 28/13, D 10 13 06 1

Byggmästare Bruno Fransholms anförande gällande Ålandsdelegationens skyldighet att från rikets sida kontrollera att lagar efterföljs.

Ålandsdelegationens utlåtande 10.7.2013:

Ärende:

Ni har i en 1.7.2013 daterad skrivelse till bl.a. Ålandsdelegationens ledamöter anfört att Ålandsdelegationen har som skyldighet att från rikets sida kontrollera att lagar efterföljs. Med anledning härav önskar Ålandsdelegationen påpeka att någon sådan uppgift inte ankommer på delegationen.

Ålandsdelegationens uppgifter anges i 56 § i självstyrelselagen för Åland. Enligt nämnda lagrum ankommer det på delegationen att på begäran avge utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar. Vidare skall delegationen avgöra i 62 § i lagen avsedda meningsskiljaktigheter.

Delegationen skall dessutom:

- 1) verkställa den avräkning som avses i 45 §,
- 2) fastställa skattegottgörelsen enligt 49 §,
- 3) bevilja extra anslag enligt 48 § och bidrag enligt 51 § samt besluta om de villkor som möjligen förenas med dem.

Delegationen fastställer storleken på det förskott som nämns i 45 § 2 mom.

Bestämmelser om lagstiftningskontrollen finns i självstyrelselagens 19 §. Enligt nämnda paragraf skall beslut om antagande av landskapslag tillställas justitieministeriet, samt Ålandsdelegationen som avger utlåtande över beslutet till justitieministeriet innan beslutet föredras för republikens president. Er skrivelse gäller plan- och bygglagen för landskapet Åland. I enlighet med ovan nämnda lagrum avgav Ålandsdelegationen 5.11.2007 utlåtande över nämnda landskapslag.

Av beskrivningen över Ålandsdelegationens uppgifter framgår att Ålandsdelegationen inte har till uppgift att kontrollera att gällande landskapslagstiftning efterföljs, utan denna uppgift ankommer på domstolar och andra myndigheter.

Med anledning av ovanstående föranleder Er skrivelse inte ytterligare åtgärder från Ålandsdelegationens sida.

Nr 15/14, D 10 14 05 1

Ålands landskapsregerings inbegäran om Ålandsdelegationens utlåtande gällande statens överlåtelse av fast egendom till statliga bolag på Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 16.7.2014:

Ärende:

Ålands landskapsregering har med hänvisning till 56 § 1 mom. och 62 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande om statens överlåtelse av fast egendom till statliga bolag på Åland. Av landskapsregeringens skrivelse framgår att detta ärende dock endast gäller en i 56 § 1 mom. i nämnda lag avsedd utlåtandebegäran, trots att även en hänvisning till 62 § görs. Ålandsdelegationens uppgifter anges i självstyrelselagens 56 §, som även hänvisar till lagens 45, 48, 49, 51 och 62 §. Enligt självstyrelselagens 56 § 1 mom. ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller självstyrelsen. Enligt självstyrelselagens 62 § ankommer det på Ålandsdelegationen att bl.a. avgöra i lagens 61 § 1 och 2 mom. avsedda meningsskiljaktigheter gällande statens mark och byggnader på Åland. I det nu aktuella ärendet handlar det inte om att avgöra någon meningsskiljaktighet i den bemärkelse som avses i 62 §. Detta utlåtande är därför av allmän karaktär, där de särskilda frågeställningarna i landskapsregeringens skrivelse behandlas som en helhet. Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från Statsrådets kansli, enheten för ägarstyrning; justitieministeriet; finansministeriet och kommunikationsministeriet. De utlåtanden som inkommit bifogas. Landskapsregeringen har inte utnyttjat möjligheten att inom föreskriven tidsfrist bemöta dem. Ålandsdelegationen gav 22.5.2001 ett utlåtande till finansministeriet om vissa frågeställningar angående statens fasta egendom i landskapet, till vilken delegationen i tillämpliga delar även hänvisar.

Bestämmelserna om statens egendom på Åland:

I landskapsregeringens skrivelse återges de relevanta bestämmelserna i självstyrelselagens 61 § om statens fasta egendom på Åland. Förutom dessa bestämmelser anges i självstyrelselagens 78 § att det som stadgas i 61 § 2 mom. även ska gälla mark, byggnader och anläggningar som när självstyrelselagen trädde i kraft användes för egentlig statsförvaltning. Enligt nämnda 61 § 2 mom., som den nu aktuella frågeställningen närmast berör, övergår statens mark till landskapet om den inte längre behövs för egentlig statsförvaltning varvid byggnader och anläggningar som blivit obehövliga tillfaller landskapet om de inte flyttas bort.

Närmare beskrivningar om bestämmelsernas innebörd finns i detaljmotiveringarna till 61 § och 78 § i förarbetena till gällande självstyrelselag. Beträffande 61 § 2 mom. konstateras i detaljmotiveringen att momentet reglerar de situationer då statlig mark inte längre behövs för egentlig statsförvaltning. När behovet av sådan mark upphör, övergår statens ägande- eller nyttjanderätt till landskapet. Detta sker då en viss verksamhet helt upphör och då fastigheten inte heller behövs för annan egentlig statsförvaltning i landskapet. Finns det däremot inom något annat statligt förvaltningsområde behov av tilläggsmark i landskapet och uppfyller förvaltningen kravet på egentlig statsförvaltning, övergår rätten till marken från det ena förvaltningsområdet till det andra enligt de regler

som gäller om detta. Angående egendom som avses i 61 § 2 mom. och som vid självstyrelselagens ikraftträdande används för egentlig statsförvaltning, men som blivit obehövlig efter lagens ikraftträdande, stadgas i 78 §. Av 61 § framgår, att avsikten är att staten inte ska inneha annan fast egendom i landskapet än sådan som behövs för egentlig statsförvaltning.

Självstyrelselagens 61 § innefattar inte närmare bestämmelser om hur man ska förfara med tidigare erhållen mark i landskapet vid bolagisering av sådan statlig verksamhet som tidigare skett inom ramen för statens egentliga myndighetsförvaltning eller inom ett affärsverk. I detaljmotiveringarna till paragrafen berörs inte heller denna situation. Justitieministeriet anför i sitt utlåtande att orsaken till detta förmodligen kan sökas i det att självstyrelselagen tillkommit före Finlands EU-medlemskap och före grundlagen trädde i kraft. Då självstyrelselagen trädde i kraft 1.1.1993 sköttes offentliga förvaltningsuppgifter av myndigheter, medan 124 § i grundlagen möjliggjort att sådana uppgifter kan anförtros även privata aktörer, förutsatt att i uppgifterna inte ingår betydande utövning av offentlig makt.

Begreppet "egentlig statsförvaltning" samt "riksmyndighet":

Begreppet egentlig statsförvaltning är således av avgörande betydelse då det gäller statens rätt till mark på Åland. Av förarbetena till gällande självstyrelselag framgår att begreppet "egentlig statsförvaltning" i 61 § 2 mom. avser den förvaltning som enligt kompetensfördelningen i självstyrelselagen ankommer på staten och som handhas av statens egentliga förvaltningsmyndigheter, d.v.s. republikens president, statsrådet och under dem lydande förvaltningsmyndigheter. Till den egentliga statsförvaltningen hör också kommunikationslederna mellan riket och utlandet. Begreppet omfattar också de statliga affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk (FFS 627/87). Till den egentliga statsförvaltningen hör även statliga forskningsinrättningars verksamhet. Begreppet egentlig statsförvaltning ska dock inte omfatta offentligrättsliga självständiga institutioner eller anstalter som hör till statsförvaltningen i vid bemärkelse. Sålunda gäller begreppet inte t.ex. Finlands Bank eller folkpensionsanstalten. Stadgandet är inte heller tillämpligt på den ecklesiastiska förvaltningen. Detsamma gäller den förvaltning som bedrivs genom organ som har formen av privaträttsliga sammanslutningar, t.ex. statsbolag. Begreppet omfattar inte heller annan s.k. medelbar statsförvaltning. Den förvaltning som här avses gäller endast den förvaltning som riktar sig till medborgarna. Sålunda innefattar begreppet "egentlig statsförvaltning" inte myndigheternas inre organisatoriska förhållanden. Mark för t.ex. de anställdas rekreatiönsändamål kan inte förvävas med stöd av dessa stadganden.

Ålandsdelegationen konstaterar att statsförvaltningen förändrats avsevärt sedan beredningen av förarbetet till gällande självstyrelselag. Statsförvaltningen är mångsidigare i sin nuvarande form än under tiden för självstyrelselagens tillkomst. Efter självstyrelselagens ikraftträdande har flera myndigheter ombildats till statliga affärsverk. De flesta enheter som omvandlats till affärsverk har därefter omvandlats till statliga aktiebolag. Denna utveckling har påskyndats av Europeiska unionens regelverk. Statlig affärsverksamhet i myndighetsform har inte ansetts vara en verksamhetsform förenlig med den gemensamma marknaden. I den öppna konkurrensen på en fungerande marknad bör statlig rörelse i regel drivas i aktiebolagsform. Sådana aktiebolag kan ha omfattande samhällseliga serviceuppgifter (se härom t.ex. Kommunikationsutskottets betänkande nr

17/2009 rd över regeringens förslag till lag om ombildning av Luftfartsverket till aktiebolag).

Ålandsdelegationen konstaterar att det i förarbetena till självstyrelselagen hänvisas beträffande statliga affärsverk till de statliga affärsverk som regleras i den då gällande lagen om statens affärsverk (FFS 627/87). Vid stiftandet av nämnda lag innehade staten 18 affärsverk. De största affärsverken var då Post- och televerket, Statsjärnvägarna, Forststyrelsens skogar, Statens datamaskincentral, Statens förplägnadscentral och Statens tryckericentral. Därtill fanns statsbolag såsom Oy Alko Ab, Oy Kehitysaluerahasto – Utvecklingsområdesfonden Ab och Oy Yleisradio Ab (se närmare RP nr 137/1986 rd). Av regeringens proposition RP 161/2002 med förslag till lag om statliga affärsverk, överlåten till riksdagen 27.9.2002, framgår att dittills hade fjorton ämbetsverk, inrättningar eller delar av dem ombildats till affärsverk. Tio affärsverk hade ombildats till statsbolag, av vilka fyra privatiserats. År 2002 fanns följande statliga affärsverk: Luftfartsverket, Forststyrelsen, Senatfastigheter och Vägaffärsverket. Enligt gällande lag om Statens affärsverk (FFS 1062/2010) finns endast ett statligt affärsverk (Senatfastigheter).

På grund av den utveckling som beskrivs ovan anser Ålandsdelegationen att den från förarbetena till självstyrelselagen härstammande formuleringen om att privaträttsliga samfund skulle exkluderas från den egentliga statsförvaltningen inte längre är helt motiverad. Även privaträttsliga samfund, såsom statsägda bolag, kan under vissa villkor inkluderas i den egentliga statsförvaltningen.

Finansministeriet anför i sitt utlåtande att man bör beakta åtminstone följande faktorer vid bedömningen av om ett privaträttsligt samfund hör till den egentliga statsförvaltningen:

- utsträckningen av statens beslutanderätt (majoritetsägo),
- samfundets verksamhetsområde,
- bakgrunden till och målsättningen med grundandet av samfundet, och
- i vilken mån samfundet producerar andra än offentligrättsliga tjänster

Om en helhetsutvärdering resulterar i att verksamheten bör anses höra till den egentliga statsförvaltningen finns det enligt finansministeriets uppfattning inte några hinder för överlåtande av markområden eller uthyrning av lokaler till privaträttsliga samfund. Ifall de faktorer som påverkat helhetsvärderingen skulle ändras, bör utvärderingen göras på nytt. Ålandsdelegationen förenar sig med dessa synpunkter, men önskar även tillägga den omständigheten att om den faktiska verksamheten i fastigheterna ändrats efter självstyrelselagens ikraftträdande även kan ha betydelse i sammanhanget. Betydelsefullt är då om det huvudsakligen är fråga om samma verksamhet som vid ikraftträdande av självstyrelselagen uppfattades som egentlig statsförvaltning.

I självstyrelselagen förekommer även termen "riksmyndighet", som kan vara vägledande i denna frågeställning. Ålandsdelegationen har i utlåtande 20.12.2007 till justitieministeriet tagit ställning till om det är möjligt att med stöd av 32 § i självstyrelselagen överföra förvaltningsuppgifter på ett organ som i riket sköter motsvarande uppgifter fastän detta organ inte är en myndighet, förutsatt att villkoren i 124 § i grundlagen uppfylls. Det var då fråga om att överföra handläggningen av vissa pensionsuppgifter genom en överenskommelseförordning från landskapsregeringen till Pensionsskyddscen-

tralen. Frågeställningen gällde om Pensionsskyddscentralen utgjorde en sådan i självstyrelselagens 32 § avsedd "riksmyndighet" på vilka uppgifter som hörde till landskapsförvaltningen kunde överföras genom en överenskommelseförordning. Ålandsdelegationen, som ansåg att Pensionsskyddscentralen kunde anses utgöra en sådan "riksmyndighet", anförde som stöd för sin uppfattning bl.a. följande:

"Med hänvisning till det som anförs ovan konstaterar Ålandsdelegationen att bestämmelserna om organiseringen av statsförvaltningen i gällande grundlag är flexiblare än i den upphävda regeringsformen. Statsförvaltningen är organiserad på olika sätt. Därtill är det möjligt att offentliga förvaltningsuppgifter handhas av organisationer utanför den egentliga statsförvaltningen. Enligt självstyrelselagens 27 § 3 punkt hör ärenden angående statsmyndigheternas organisation och verksamhet till rikets behörighet. Bestämmelsen har i praktiken ansetts omfatta, förutom den verksamhet som handhas av den egentliga statsförvaltningen, även annan verksamhet som utgör riksbehörighet. Detta innebär att offentliga förvaltningsuppgifter som utgör riksbehörighet också för Ålands del kan ombesörjas även av inrättningar utanför den egentliga statsförvaltningen. Dessa organ har i detta avseende ansetts utgöra riksmyndigheter. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning bör det i överensstämmelse härmed vara möjligt att genom en överenskommelseförordning överföra uppgifter som hör till landskapets behörighet till det riksorgan som sköter motsvarande uppgifter för riksförvaltningens del. Härvid förutsätts dock att villkoren i grundlagens 124 § uppfylls och att organet har en sådan anknytning till statsmakten eller statshushållningen att statsmakten genom förordning kan reglera dess verksamhet."

Med tanke på den nu aktuella frågeställningen är Ålandsdelegationens utlåtande av 15.12.2010 över en överenskommelseförordning om en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats speciellt intressant. I utlåtandet ansåg Ålandsdelegationen att den aktuella förordningen (FFS 1422/2010) uppfyllde de i 32 § i självstyrelselagen för Åland angivna förutsättningarna för överenskommelseförordningar, och såg inga hinder för att förslaget satts i kraft. I justitieministeriets promemoria gällande nämnda överenskommelseförordning, som ersatte en motsvarande förordning, anges att den nya förordningen föranleddes av att Finavia ombildats till aktiebolag. Finavia Abp omnämns visserligen inte i förordningen, men Mariehamns flygplats ägs och administreras av Finavia Abp. Detta ansågs således inte utgöra något hinder för utfärdandet av förordningen.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen anser att privaträttsliga samfund enligt de funktionella kriterier som anges ovan i vissa fall kan anses som en del av den egentliga statsförvaltningen.

Den omständigheten att privaträttsliga samfund under vissa omständigheter kan funktionellt betraktas som delar av den egentliga statsförvaltningen och att markområden överförs eller lokaler uthyrs till dem får dock inte leda till kringgående av 61 § i självstyrelselagen i och med att dessa samfund fick överlåta mark åt utomstående. Den grundläggande målsättningen med 61 § 2 mom. i självstyrelselagen är att statens rätt till marken övergår till landskapet då marken inte längre behövs för den egentliga statsförvaltningen. Detta innebär att även om statens rätt till markområden övergått till ett privaträttsligt samfund som anses höra till den egentliga statsförvaltningen, har den på grund av 61 § 2 mom. i självstyrelselagen inte rätt att överlåta markområden, utan dessa ska, då de blir överflödiga för egentlig statsförvaltning, överlåtas till landskapet.

Ålandsdelegationen anser att det är möjligt för landskapsregeringen att utvärdera förpliktelsen i 61 § 2 mom. i självstyrelselagen att överlåta markområden till landskapet i de fall då staten skulle avstå från sin ställning som majoritetsägare i ett privaträttsligt samfund eller från sin bestämmanderätt i ett sådant samfund.

Som svar på fråga 3 i landskapsregeringens skrivelse konstateras avslutningsvis att Ålandsdelegationen inte ser några hinder för att staten och landskapet avtalar om överlåtelser av mark på annat sätt än de som avses i självstyrelselagens 61 §.

Nr 16/14, D 10 14 05 3

Byggmästare Bruno Fransholms anhållan om åläggande landskapet Åland om ersättning för ekonomisk förlust pga lagfel förorsakad av Ålands lagting/myndigheter.

Ålandsdelegationens utlåtande 16.7.2014:

Ärende:

Ni har i en 3.6.2014 daterad skrivelse till Ålandsdelegationen anhållit om att Ålandsdelegationen ålägger landskapet Åland att ersätta Er för ekonomisk förlust på grund av lagfel förorsakad av Ålands lagting/myndigheter. Av handlingarna framgår grunden till ansökan samt ersättningskravets storlek. Ärendet har sin grund i Plan- och bygglagen för landskapet Åland (ÅFS 102/2008).

Ålandsdelegationens uppgifter anges i 56 § i självstyrelselagen för Åland. Enligt nämnda lagrum ankommer det på delegationen att på begäran avge utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar. Vidare skall delegationen avgöra i 62 § i lagen avsedda meningsskiljaktigheter.

Delegationen skall dessutom:

- 1) verkställa den avräkning som avses i 45 §,
- 2) fastställa skattegottgörelsen enligt 49 §,
- 3) bevilja extra anslag enligt 48 § och bidrag enligt 51 § samt besluta om de villkor som möjligen förenas med dem.

Delegationen fastställer storleken på det förskott som nämns i 45 § 2 mom.

Ålandsdelegationen avgav 10.7.2013 ett svar på Er skrivelse av 1.7.2013. I svaret anförde Ålandsdelegationen att delegationen inte har behörighet att kontrollera att gällande landskapslagstiftning efterföljs, utan denna uppgift ankommer på domstolar och andra myndigheter.

Med anledning av Er skrivelse av 3.6.2014 konstateras att av beskrivningen över Ålandsdelegationens uppgifter framgår att Ålandsdelegationen inte heller har till uppgift att ålägga varken landskapet Åland eller någon annan att ersätta en ekonomisk förlust.

Med anledning av ovanstående föranleder Er skrivelse inte ytterligare åtgärder från Ålandsdelegationens sida.

Nr 18/14, D 10 14 05 5

Byggmästare Bruno Fransholms anhållan om ersättning av Ålands lagting för kränkning och förlorad inkomst sedan år 2004.

Ålandsdelegationens utlåtande 19.8.2014:

Ni har i en skrivelse 25.7.2014 till landshövdingen på Åland, rubricerad "Plan och bygglag för Åland 102/2008", ånyo anhållit om att Ålandsdelegationen avgör att Ålands lagting ska ersätta Er för kränkning och förlorad inkomst sedan år 2004. Med anledning av skrivelsen hänvisar delegationen till dess tidigare svar på Era skrivelser i nämnda ärende, och konstaterar följande:

Ålandsdelegationen är inte en myndighet i vanlig bemärkelse, utan är ett i självstyrelselagen för Åland reglerat gemensamt organ för landskapet Åland och riket. Till ledamöter i delegationen utser Statsrådet och Ålands lagting vardera två personer. Landshövdingen är delegationens ordförande om inte republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman förordnar någon annan till ordförande. Bestämmelser om Ålandsdelegationen finns i självstyrelselagens 5, 19, 32, 36, 38, 55-57, 59b, 60 och 62 §.

Ålandsdelegationen ombesörjer endast de uppgifter som särskilt nämns i självstyrelselagen, och som beskrivits i delegationens svar 10.7.2013 och 16.7.2014 på Era skrivelser. Ålandsdelegationens utlåtanden eller beslut är inte överklagbara. Såsom tidigare påpekats ankommer det inte på delegationen att ålägga varken landskapet Åland eller någon annan att ersätta en ekonomisk förlust. Däremot ankommer det på de allmänna domstolarna att i konkreta fall handlägga bl.a. skadeståndsyrkanden.

Med anledning av ovanstående föranleder Er skrivelse inga vidare åtgärder från Ålandsdelegationens sida.

Slutligen konstateras att ytterligare frågeställningar om Ålandsdelegationens ställning och uppgifter lämpligen kan riktas till justitieministeriet.

Nr 21/14, D 10 14 05 8

Justitieministeriets inbegäran om Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en regeringsproposition med förslag till ändring av 30 § i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 101/2015).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2014:

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 24.9.2014 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en regeringsproposition med förslag till ändring av 30 § i självstyrelselagen för Åland. Ministeriet inhämtar även utlåtanden från jord- och skogsbruksministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och Ålands landskapsregering. Ändringen ska ske i den ordning som anges i 69 § 1 mom. i självstyrelselagen.

Lagändringens innehåll:

Den föreslagna ändringen gäller självstyrelselagens 30 § 8 mom., som reglerar förvaltningsbehörigheten gällande bl.a. bekämpande av smittsamma sjukdomar. Enligt nämnda lagrum ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, i landskapet skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Förslaget innebär att innehållet i självstyrelselagens 30 § 8 punkt ändras och fördelas på den ändrade 8 punkten och en ny 9 punkt, som ersätter den 9 punkt som tidigare upphävts. I den ändrade 8 punkten anges, liksom i den nu gällande 8 punkten, att de uppgifter som enligt lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, i landskapet Åland ska skötas av landskapsregeringen eller av någon annan myndighet som anges i en landskapslag. Enligt den nya 9 punkten ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur ankommer på en riksmyndighet eller på kommunerna, i landskapet skötas av landskapsregeringen eller av någon annan myndighet som anges i en landskapslag. Skillnaden i sak med den gällande bestämmelsen i självstyrelselagens 30 § 8 punkt är att i den nya 30 § 9 punkten anges uttryckligen att förutom sådana i lagrummet avsedda uppgifter som ankommer på en riksmyndighet, kan även sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommunerna handhas av landskapsregeringen eller annan i landskapslag angiven myndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kommunernas förvaltning.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 – 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med vissa undantag. Bestämmelserna om förvaltningsbehörigheten i självstyrelselagens 30 § 8 punkt beskrivs ovan under rubriken lagändringens innehåll.

Bakgrunden till lagändringen:

Landskapslagen antog den 18 september 2013 bl.a. en landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Enligt landskapslagens 1 a § skulle Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet bl.a. sköta de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur i riket ankommer på kommunerna och regionförvaltningsverken. Vid lagstiftningskontrollen av

nämnda lagtingsbeslut ansåg Högsta domstolen, liksom Ålandsdelegationen, att det med stöd av 30 § 8 punkten i självstyrelselagen inte är möjligt att inom de områden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet överföra till en landskapsmyndighet sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommunerna. Eftersom lagtingsbeslutets 1 a § till denna del innebar ett överskridande av lagstiftningsbehörigheten förordnade republikens president i beslut av den 17 januari 2014 att paragrafen skulle förfalla.

Den fastslagna tolkningen av 30 § 8 punkten i självstyrelselagen innebär att landskapets myndigheter saknar behörighet att sköta sådana uppgifter inom smittskyddet som enligt rikslagstiftningen ska skötas av kommunerna. I landskapet Åland har emellertid de uppgifter inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet, som tidigare ankom på kommunerna, genom lagändringar sedan länge överförts från kommunerna till landskapets myndigheter. Kommunerna saknar därför förutsättningar för att handha de ovan avsedda uppgifterna som enligt rikslagstiftningen ankommer på dem. Lagändringen avser att avlägsna denna inkonsekvens.

Ålandsdelegationens slutsats:

Med hänvisning till det som anges ovan förordar Ålandsdelegationen den föreslagna ändringen av självstyrelselagen.

Nr 29/14, D 10 14 05 9

Ålands landskapsregerings inbegäran om Ålandsdelegationens utlåtande gällande omfattningen av landskapets behörighet relaterad till tjänstekollektivavtal samt hälso- och sjukvården.

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2014:

Ärendet och dess avgränsning:

Ålands landskapsregering har med hänvisning till 56 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande gällande omfattningen av landskapets behörighet relaterad till tjänstekollektivavtal samt hälso- och sjukvården. Bakgrunden till begäran var en pågående arbetskonflikt och arbetsinställelse vid Ålands hälso- och sjukvård.

Enligt 56 § 1 mom. i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller självstyrelsen. Landskapsregeringens frågeställningar i detta ärende preciseras i slutet av dess skrivelse. Beträffande dessa frågeställningar konstateras att det inte ankommer på Ålandsdelegationen att uttala sig om tillämpningen av gällande landskapslagstiftning eller vilka legala medel som står till landskapsregeringens förfogande. *Ålandsdelegationen utgår från att den primära frågeställningen i detta ärende är om det ingår i landskapets behörighet att genom lagstiftnings- och åtföljande förvaltningsåtgärder ålägga dem som deltar i en pågående arbetstvist att utföra skyddsarbete eller andra åligganden.* På grund av det som framförs ovan koncentrerar sig Ålandsdelegationen i detta utlåtande till nämnda huvudfråga. Utlåtandet utgår inte från den då pågående arbetskonflikten, utan ser frågeställningen ur ett allmänare perspektiv. Med dessa ut-

gångspunkter har delegationen bedömt det möjligt att avge detta utlåtande utan att i ärendet inhämta utlåtanden från andra instanser.

Lagstiftningsbehörigheten:

I ärendet relevant landskaps- och rikslagstiftning beskrivs i landskapsregerings skrivelse. I det följande återges endast de för ärendets bedömning viktigaste bestämmelserna.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda och med beaktande av vad som stadgas i 29 § 1 mom. 6 punkten och 29 § 2 mom. Enligt nämnda 29 § 1 mom. 6 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande arbetsavtal, med de undantag beträffande läroavtal som följer av 18 § 14 punkten, och samarbete inom företag. Lagstiftningsbehörigheten gällande landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 2 punkt. En motsvarande bestämmelse gällande kommunernas tjänsteinnehavare finns i självstyrelselagens 18 § 4 punkt. Ärenden gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag utgör, liksom bl.a. utövande av yttrande-, förenings-, och församlingsfriheten, riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 och 2 punkter.

Bestämmelser om arbetsfred och arbetstvister finns i 3 kap. i landskapslagen om tjänstekollektivavtal (ÅFS 22/1978). Enligt landskapslagens 12 § 1 mom. är en tjänsteman inte skyldig att utföra åligganden vilka berörs av tillåten lockout eller strejk eller av sådan blockad som gäller angelägenheter vilka kan vara föremål för avtal. En tjänsteman som inte omfattas av arbetsstrid ska fullgöra sina sedvanliga arbetsuppgifter. Med skyddsarbete avses enligt 12 § 2 mom. arbete som vid arbetsstrid är oundgängligt för förhindrande av fara för medborgarnas liv eller hälsa eller för skyddande av sådan egendom, som särskilt utsätts för fara till följd av arbetsstriden. Motsvarande bestämmelser finns i 11 § i lagen om statens tjänstekollektivavtal (FFS 664/1970).

Enligt Ålandsdelegationens bedömning ingår i landskapets behörighet gällande tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda att lagstifta om arbetsfred och arbetstvister. Härvid bör dock de i grundlagen reglerade fri- och rättigheterna respekteras. Begränsningar i dem bör om möjligt undvikas, men begränsningar i vissa av dem kan vara nödvändiga för att trygga andra grundlagsenliga rättigheter. Sålunda kan de i grundlagens 7 § 1 mom. och 19 § 1 mom. garanterade rätten till liv och säkerhet respektive oundgänglig omsorg i vissa fall möjliggöra att det lagstiftas om begränsningar gällande den fackliga föreningsfriheten som garanteras i grundlagens 13 § 2 mom., den därtill anknutna konflikträtten samt den personliga friheten och rätten till arbete enligt grundlagens 7 § 1 mom. och 18 § 1 mom. Förrän sådana lagstiftningsåtgärder vidtas förutsätts det att dessa rättigheter vägs mot varandra för att utreda om skyddet av en viss grundlagsskyddad rättighet kan berättiga till begränsningar av en annan grundrättighet. Om en sådan bedömning ger vid handen att de tilltänkta begränsningsåtgärderna kan anses acceptabla från grundlagssynpunkt bör lagstiftningen uppfylla sådana allmänna förutsättningar för ingrepp i de personliga rättigheterna såsom kravet på noggrann avgränsning, exakthet och proportionalitet.

I riket har det i vissa fall och under vissa förutsättningar ansetts möjligt att lagstifta om begränsningar i den fackliga föreningsfriheten och konflikträtten. Såsom betydelsefulla faktorer i bedömningen av möjligheterna att lagstifta om sådana åtgärder har bl.a. ansetts hur länge en skyldighet att utföra arbete är avsedd att gälla, hur omfattande den krets av personer är som berörs av skyldigheten och på vilka grunder den bestäms. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna har det även ansetts viktigt att det exakt i själva lagen föreskrivs hur länge en sådan temporär lag är avsedd att gälla. (Se härom närmare GrUU 15/2007 rd). Av det sagda följer enligt Ålandsdelegationens bedömning att det inte är möjligt att i lagstiftningen inta t.ex. bestämmelser som allmänt skulle förplikta till utförande av skyddsåtgärder vid arbetstvister. I samband med lagstiftningskontrollen ankommer det på Ålandsdelegationen att uttala sig huruvida en konkret landskapslag även till dessa delar överensstämmer med självtyrelselagen och grundlagen. Därför uttalar sig Ålandsdelegationen i detta sammanhang inte närmare om de krav som ställs på en sådan landskapslag.

Ålandsdelegationens slutsats:

Ålandsdelegationen har ovan ansett att det under vissa förutsättningar är möjligt att i landskapslagstiftningen inta bestämmelser om begränsningar av arbetsstridsåtgärder i fråga om landskapets och kommunernas tjänstemän. Detta är beroende av en avvägning av den nytta och det ingrepp som åtgärden från grundlagssynpunkt innebär. En prövning av om en landskapslag som reglerar sådana begränsningar uppfyller stadgade förutsättningarna görs vid lagstiftningskontrollen. Förutom av grundlagen och den allmänna arbetsrätten kan landskapets lagstiftningsmakt härvid begränsas även av Europeiska unionens regelverk och för Åland bindande internationella avtal.

E. Avräkningar / Skattegottgörelser

D 10 06 04 2, Avräkning för 2007.

Ålandsdelegationens beslut 4.9.2008:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2007: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2007. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	43 211 674 289,39
./. Nettoupplåningen	<u>0,00</u>
	43 211 674 289,39
0,45 X 43 211 674 289,39	194 452 534,30
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 29.8.2006 och 5.11.2007)	<u>- 193 400 000,00</u>
	1 052 534,30

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2007 tillkommande avräkningsbeloppet till 194 452 534,30 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 193 400 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlagga ytterligare 1 052 534,30 euro.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

D 10 07 04 2, Avräkning för 2008.

Ålandsdelegationens beslut 1.9.2009:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2008: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2008. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	44 292 318 677,54
./. Nettoupplåningen	0,00
	<hr/>
	44 292 318 677,54
0,45 X 44 292 318 677,54	199 315 434,04
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 4.9.2007 och 27.2.2008)	<u>- 204 848 000,00</u>
	- 5 532 565,96

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2008 tillkommande avräkningsbeloppet till 199 315 434,04 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 204 848 000,00 euro varför landskapet skall återbetala 5 532 565,96 euro.

Republikens presidents beslut 7.3.2008.

D 10 08 04 2, Avräkning för 2009.

Ålandsdelegationens beslut 3.6.2010:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2009: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2009. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	47 798 132 918,92
./. Nettoupplåningen	<u>10 264 465 191,35</u>
	37 533 667 727,57
0,45 X 37 533 667 727,57	168 901 504,77
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 4.9.2008, 28.1.2009, 4.3.2009 och 1.9.2009)	<u>- 170 019 000,00</u> - 1 117 495,23

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2009 tillkommande avräkningsbeloppet till 168 901 504,77 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 170 019 000,00 euro varför landskapet skall återbetala 1 117 495,23 euro.

Republikens presidents beslut 3.9.2010.

D 10 09 04 2, Avräkning för 2010.

Ålandsdelegationens beslut 26.9.2011:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45 procent.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2010: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2010. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	50 322 917 653,17
./. Nettoupplåningen	<u>11 272 089 212,86</u>
	39 050 828 440,31
0,45 % av 39 050 828 440,31	175 728 727,98
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 1.9.2009 och 7.9.2010)	<u>- 176 146 000,00</u>
	- 417 272,02

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2010 tillkommande avräkningsbeloppet till 175 728 727,98 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 176 146 000,00 euro varför landskapet skall återbetala 417 272,02 euro.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

D 10 10 04 2, Avräkning för 2011.

Ålandsdelegationens beslut 10.7.2012:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45 procent.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2011: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2011. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	47 976 463 863,10
./. Nettoupplåningen	<u>4 734 549 509,80</u>
	43 241 914 353,30
0,45 % av 43 241 914 353,30	194 588 614,58
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 7.9.2010, 3.2.2011 och 26.9.2011)	<u>- 193 927 000,00</u>
	661 614,58

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2011 tillkommande avräkningsbeloppet till 194 588 614,58 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 193 927 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlagga ytterligare 661 614,58 euro.

Republikens presidents beslut 31.8.2012.

D 10 11 04 2, Avräkning för 2012.

Ålandsdelegationens beslut 2.9.2013:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45 procent.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2012: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i regeringens årsberättelse intagna statsbokslutet för 2012. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	50 436 603 867,43
./. Nettoupplåningen	<u>4 703 307 933,77</u>
	45 733 295 933,66
0,45 % av 45 733 295 933,66	205 799 831,70
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 26.9.2011)	<u>- 203 684 000,00</u>
	2 115 831,70

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2012 tillkommande avräkningsbeloppet till 205 799 831,70 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 203 684 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlagga ytterligare 2 115 831,70 euro.

Republikens presidents beslut 8.11.2013.

D 10 12 04 2, Avräkning för 2013.

Ålandsdelegationens beslut 11.9.2014:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettoupplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45 procent.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2013: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i regeringens årsberättelse intagna statsbokslutet för 2013. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	52 591 158 465,68
./. Nettoupplåningen	<u>6 419 515 623,39</u>
	46 171 642 842,29
0,45 % av 46 171 642 842,29	207 772 392,78
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 15.10.2013)	<u>- 207 276 000,00</u>
	496 392,78

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2013 tillkommande avräkningsbeloppet till 207 772 392,78 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 207 276 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlagga ytterligare 496 392,78 euro.

Republikens presidents beslut 14.11.2014.

D 10 07 01 1, Skattegottgörelse för 2006.

Ålandsdelegationens beslut 11.1.2008:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2006 tillkommande skattegottgörelsen till 24 197 657 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2005, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnageskatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2006 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2006 debiterats, 8 403 627 462 euro i hela riket och i landskapet Åland 55 590 208 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2005. Landskapets andel utgör således 0,66 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2006 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 4 567 032 962 euro och i landskapet 35 052 631 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 440 434 875 euro. I landskapet har uppburits 549 491 euro från vilket avdras kommunernas andel 219 797 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2005. Återstoden, 329 694 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 175 379 955 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2005. För 2006 är procentandelen den i 1.punkt angivna 0,66.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skattestyrelsen har 1 427 euro influtit i tonnageskatt i riket och ingen tonnageskatt i landskapet under 2006.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,66 %		55 590 208	8 403 627 462
2. Samfundsskatt Statens andel		35 052 631	4 567 032 962
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	549 491		
./. Kommunernas andel	219 797	329 694	440 434 875
4. Källskatt på ränteinkomst (0,66 % av 175 379 955)		1 157 507	175 379 955
5. Tonnageskatt			1 427
Sammanlagt		92 130 040	13 586 476 681
0,5 % av skatterna för hela riket		<u>67 932 383</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		<u>24 197 657</u>	

Detta beslut ersätter Ålandsdelegationens beslut av 20.12.2007.

Republikens presidents beslut 7.3.2008.

D 10 08 04 1, Skattegottgörelse för 2007.

Ålandsdelegationens beslut 17.12.2008:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2007 tillkommande skattegottgörelsen till 24 033 038 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2006, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnageskatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelser bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2007 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2007 debiterats 8 507 383 997 euro i hela riket och i landskapet Åland 56 477 132 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2006. Landskapets andel utgör således 0,66 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2007 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 5 451 457 261 euro och i landskapet 39 172 340 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 511 531 113 euro. I landskapet har uppburits 549 492 euro från vilket avdras kommunernas andel 219 797 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2006. Återstoden, 329 695 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 253 586 420 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2006. För 2007 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,66.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från skattestyrelsen har 1 168 euro influtit i tonnageskatt i riket och ingen tonnageskatt i landskapet under 2007.

Siffersammanställning

	Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,66 %	56 477 132	8 507 383 997
2. Samfundsskatt Statens andel	39 172 340	5 451 457 261
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet ./. Kommunernas andel	549 492 <u>219 797</u>	329 695 511 531 113
4. Källskatt på ränteinkomst (0,66 % av 253 586 420)	1 673 670	253 586 420
5. Tonnageskatt		1 168
Sammanlagt	97 652 837	14 723 959 959
0,5 % av skatterna för hela riket	<u>73 619 799</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	<u>24 033 038</u>	

Republikens presidents beslut 27.2.2009.

D 10 09 04 1, Skattegottgörelse för 2008.

Ålandsdelegationens beslut 16.12.2009:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2008 tillkommande skattegottgörelsen till 3 157 778 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2007, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnageskatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2008 har beräknats utgör sålunda följande:

2. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2008 debiterats 8 090 892 090 euro i hela riket och i landskapet Åland 48 134 664 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2007. Landskapets andel utgör således 0,59 % av den i landet debiterade statsskatten.

3. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2008 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 4 165 785 663 euro och i landskapet 17 842 487 euro.

4. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 455 971 073 euro. I landskapet har uppburits 591 893 euro från vilket avdras kommunernas andel 236 757 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2007. Återstoden, 355 136 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

5. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 431 932 172 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2007. För 2008 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,59.

6. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skatteförvaltningen har 779 euro influtit i tonnageskatt i riket och ingen tonnageskatt i landskapet under 200

Siffersammanställning

	Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,59 %	48 134 664	8 090 892 090
2. Samfundsskatt Statens andel	17 842 487	4 165 785 663
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet ./. Kommunernas andel	591 893 <u>236 757</u>	355 136 455 971 073
4. Källskatt på ränteinkomst (0,59 % av 431 932 172)	2 548 399	431 932 172
5. Tonnageskatt		779
Sammanlagt	68 880 686	13 144 581 777
0,5 % av skatterna för hela riket	<u>65 722 908</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	<u>3 157 778</u>	

Republikens presidents beslut 12.3.2010.

D 10 10 04 1, Skattegottgörelse för 2009.

Ålandsdelegationens beslut 15.12.2010:

Ålandsdelegationen ska enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 % av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2009 tillkommande skattegottgörelsen till 19 767 938 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2008, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatten för begränsat skattskyldiga, källskatten för löntagare från utlandet och källskatten på ränteinkomst samt tonnageskatten.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2009 har beräknats utgör sålunda följande:

3. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2009 debiterats 6 689 154 628 euro i hela riket och i landskapet Åland 43 754 195 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2008. Landskapets andel utgör således 0,65 % av den i landet debiterade statsskatten.

4. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2009 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 2 831 771 877 euro och i landskapet 23 420 895 euro.

5. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 320 462 512 euro. I landskapet har uppburits 1 766 573 euro från vilket avdras kommunernas andel 706 629 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2008. Återstoden, 1 059 944 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

7. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 493 232 528 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2008. För 2009 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,65.

8. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skatteförvaltningen har ingen tonnageskatt influtit varken i riket eller i landskapet under 2009.

Siffersammanställning

	Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,65 %	43 754 195	6 689 154 628
2. Samfundsskatt Statens andel	23 420 895	2 831 771 877
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet ./. Kommunernas andel	1 766 573 <u>706 629</u>	320 462 512
4. Källskatt på ränteinkomst (0,65 % av 493 232 528)	3 206 011	493 232 528
5. Tonnageskatt	0,00	0,00
Sammanlagt	71 441 045	10 334 621 545
0,5 % av skatterna för hela riket	<u>51 673 107</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	<u>19 767 938</u>	

Republikens presidents beslut 11.2.2011.

D 10 11 04 1, Skattegottgörelse för 2010.

Ålandsdelegationens beslut 20.12.2011:

Ålandsdelegationen ska enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 % av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2010 tillkommande skattegottgörelsen till 17 440 733 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2009, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatten för begränsat skattskyldiga, källskatten för löntagare från utlandet och källskatten på ränteinkomst samt tonnageskatten.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2010 har beräknats utgör sålunda följande:

4. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2010 debiterats 6 874 731 295 euro i hela riket och i landskapet Åland 45 330 512 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2009. Landskapets andel utgör således 0,65 % av den i landet debiterade statsskatten.

5. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2010 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 074 267 197 euro och i landskapet 22 013 118 euro.

6. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 298 155 918 euro. I landskapet har uppburits 1 707 810 euro från vilket avdras kommunernas andel 683 124 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2009. Återstoden, 1 024 686 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

9. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 205 459 135 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2009. För 2010 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,65.

10. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skatteförvaltningen har ingen tonnageskatt influtit varken i riket eller i landskapet under 2010.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = (0,65 %)		45 330 512	6 874 731 295
2. Samfundsskatt Statens andel		22 013 118	3 074 267 197
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet ./. Kommunernas andel	1 707 810 <u>683 124</u>	1 024 686	298 155 918
4. Källskatt på ränteinkomst (0,65 % av 205 459 135)		1 335 484	205 459 135
5. Tonnageskatt		0,00	0,00
Sammanlagt		69 703 800	10 452 613 545
0,5 % av skatterna för hela riket		<u>52 263 067</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		<u>17 440 733</u>	

Republikens presidents beslut 9.3.2012.

D 10 12 04 1, Skattegottgörelse för 2011.

Ålandsdelegationens beslut 17.12.2012:

Ålandsdelegationen ska enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 % av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2011 tillkommande skattegottgörelsen till 9 783 220 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2010, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatten för begränsat skattskyldiga, källskatten för löntagare från utlandet och källskatten på ränteinkomst samt tonnageskatten.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2011 har beräknats utgör sålunda följande:

5. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2011 debiterats 7 273 859 340 euro i hela riket och i landskapet Åland 44 450 243 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2010. Landskapets andel utgör således 0,61 % av den i landet debiterade statsskatten.

6. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2011 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 127 237 537 euro och i landskapet 18 148 526 euro.

7. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 356 904 709 euro. I landskapet har uppburits 1 261 505 euro från vilket avdras kommunernas andel 504 602 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2010. Återstoden, 756 903 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

11. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 197 778 112 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2010. För 2011 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,61.

12. Tonnageskatt

Från Skatteförvaltningen har inga uppgifter erhållits om influten tonnageskatt varken för rikets eller landskapets del, varför Ålandsdelegationen utgår från att ingen tonnageskatt influtit under 2011.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = (0,61 %)		44 450 243	7 273 859 340
2. Samfundsskatt Statens andel		18 148 526	3 127 237 537
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet	1 261 505		
./. Kommunernas andel	504 602	756 903	356 904 709
4. Källskatt på ränteinkomst (0,61 % av 197 778 112)		1 206 446	197 778 112
5. Tonnageskatt		0,00	0,00
Sammanlagt		64 562 118	10 955 779 698
0,5 % av skatterna för hela riket		<u>54 778 898</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		<u>9 783 220</u>	

Republikens presidents beslut 1.3.2013.

D 10 13 04 1, Skattegottgörelse för 2012.

Ålandsdelegationens beslut 17.12.2013:

Ålandsdelegationen ska enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 % av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2012 tillkommande skattegottgörelsen till 5 278 521 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2011, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatten för begränsat skattskyldiga, källskatten för löntagare från utlandet och källskatten på ränteinkomst samt tonnageskatten.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2012 har beräknats utgör sålunda följande:

6. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2012 debiterats 7 125 735 714 euro i hela riket och i landskapet Åland 43 341 017 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2011. Landskapets andel utgör således 0,61 % av den i landet debiterade statsskatten.

7. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2012 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 225 298 594 euro och i landskapet 13 674 757 euro.

8. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 277 640 787 euro. I landskapet har uppburits 1 909 918 euro från vilket avdras kommunernas andel 763 967 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2011. Återstoden, 1 145 951 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

13. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 236 519 350 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2011. För 2012 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,61.

14. Tonnageskatt

Från Skatteförvaltningen har inga uppgifter erhållits om influten tonnageskatt varken för rikets eller landskapets del, varför Ålandsdelegationen utgår från att ingen tonnageskatt influtit under 2012.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = (0,61 %)		43 341 017	7 125 735 714
2. Samfundsskatt Statens andel		13 674 757	3 225 298 594
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	1 909 918		
./. Kommunernas andel	763 967	1 145 951	277 640 787
4. Källskatt på ränteinkomst (0,61 % av 236 519 350)		1 442 768	236 519 350
5. Tonnageskatt		0,00	0,00
Sammanlagt		59 604 493	10 865 194 445
0,5 % av skatterna för hela riket		<u>54 325 972</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		<u>5 278 521</u>	

Republikens presidents beslut 7.3.2014.

D 10 14 04 1, Skattegottgörelse för 2013.

Ålandsdelegationens beslut 17.12.2014:

Ålandsdelegationen ska enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 % av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2013 tillkommande skattegottgörelsen till 6 987 664 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2012, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatten för begränsat skattskyldiga, källskatten för löntagare från utlandet och källskatten på ränteinkomst samt tonnageskatten.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skatteförvaltningen. Skatteförvaltningens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2013 har beräknats utgör sålunda följande:

7. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2013 debiterats 7 865 414 478 euro i hela riket och i landskapet Åland 49 371 486 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2012. Landskapets andel utgör således 0,63 % av den i landet debiterade statsskatten.

8. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2013 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 151 389 223 euro och i landskapet 12 438 900 euro.

9. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 204 808 772 euro. I landskapet har uppburits 1 693 723 euro från vilket avdras kommunernas andel 677 489 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2012. Återstoden, 1 016 234 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

15. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 207 005 440 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2012. För 2013 är procentandelen den i 1 punkt angivna 0,63.

16. Tonnageskatt

Från Skatteförvaltningen har inga uppgifter erhållits om influten tonnageskatt varken för rikets eller landskapets del, varför Ålandsdelegationen utgår från att ingen tonnageskatt influtit under 2013.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt Ålands procentuella andel = (0,63 %)		49 371 486	7 865 414 478
2. Samfundsskatt Statens andel		12 438 900	3 151 389 223
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet Uppburet i landskapet	1 693 723		
./. Kommunernas andel	677 489	1 016 234	204 808 772
4. Källskatt på ränteinkomst (0,63 % av 207 005 440)		1 304 134	207 005 440
5. Tonnageskatt		0,00	0,00
Sammanlagt		64 130 754	11 428 617 913
0,5 % av skatterna för hela riket		<u>57 143 090</u>	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		<u>6 987 664</u>	

Republikens presidents beslut 6.3.2015.

F. Extra anslag

Nr 37/11, D 10 09 04 3

Extra anslag för säkerställande av landskapets elkraftsförsörjning.

Ålandsdelegationens beslut 18.7.2011:

Ärende:

Ålands lagting har i skrivelse 4.11.2009 anhållit om att Ålandsdelegationen måtte bevilja landskapet Åland ett extra anslag om 60 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, högst 75 000 000 euro att utges som bidrag till Kraftnät Åland Ab för byggande av en likströmsförbindelse till riket.

Lagtingets skrivelse baserar sig på landskapsregeringens framställning nr 20/2008-2009 enligt vilket landskapsregeringen föreslog att landskapet stöder utbyggnaden av likströmsförbindelsen med ett bidrag uppgående till 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 50 000 000 euro. Landskapsregeringen föreslog att landskapet anhåller om extra anslag hos Ålandsdelegationen för ändamålet.

Motiveringen till ansökan:

I landskapsregeringens framställning nr 20/2008-2009 till lagtinget med förslag i syfte att säkerställa landskapets reservkraftsförsörjning anføres bl.a. följande:

Kraftnät Åland Ab är Ålands stamnätsbolag med systemansvaret för el i landskapet. Kraftnät Åland Ab är ett offentligt ägt bolag, som drivs i det allmännas intresse. I systemansvaret ingår även att säkerställa att reservkraft finns tillgänglig. Försörjningen sker i huvudsak via en 110 kV kabelförbindelse till Sverige samt via en 45 kV kabel- och luftledningsförbindelse till Gustavs i riket. Behov av reservkraft uppstår framförallt vid avbrott på förbindelsen från Sverige. I syfte att täcka behovet av energi vid ett avbrott har Kraftnät Åland Ab dels installerat en egen gasturbinanläggning, dels tecknat ett avtal med Ålands Energi Ab om tillgång till produktionskapacitet. Den totalt abonnerade effekten är 48 megawatt. Elanvändningen ökar hela tiden. Ålands Energi Ab:s gasturbiner kommer att tas ur drift 2014 då gällande reservkraftavtal och miljötillstånd går ut. Bortfallet måste ersättas och underskottet i tillgänglig reservkraftskapacitet 2014 år kalkylerat till -36 megawatt.

Eftersom Kraftnät Åland Ab har det yttersta ansvaret för säkerställande av reservkraft på Åland och då det inte är ekonomiskt möjligt, till ekonomiskt försvarbara elpriser för konsumenterna, för någon producent att utan samhällsstöd tillhandahålla något sådant anser såväl bolaget som landskapsregeringen att det är mest ändamålsenligt att Kraftnät Åland Ab bygger ut reservkraften och driver den. I Kraftnät Åland Ab:s analys undersöktes två olika tekniska möjligheter att möta det framtida reservkraftsbehovet; fortsatt utbyggnad med gasturbiner och byggande av en likströmsförbindelse till riket. Analysen visade att det tekniskt, miljömässigt och totalekonomiskt mest fördelaktiga alternativet var en 100 megawatt likströmsförbindelse till riket. Det finns flera osäkerhetsfaktorer i bedömningen av den planerade investeringens storlek, men bedöms kunna utgöra maximalt 125 000 000 euro vid inköpstillfället.

Lagtingets finansutskott anför i betänkande nr 7/2008-2009 över landskapsregeringens ovan angivna framställning som sitt ställningstagande följande:

”Utskottet konstaterar att den föreliggande investeringen i en likströmsförbindelse till riket i avsikt att trygga behovet av reservkraft i landskapet är den största investeringen i infrastruktur som landskapet ställs inför. Utskottet noterar att den nu föreslagna kabelns budgeterade totalkostnad om 125 miljoner euro utgör 36 procent av landskapets totala kostnader i bokslutet för år 2008. Den höga investeringskostnaden skulle leda till att de åländska elkonsumenterna tvingas bära orimligt höga elkostnader om investeringen genomförs av stamnätsbolaget utan stöd från samhället. Utskottets bedömning är att även med stöd om 40 procent skulle elkostnaderna för konsumenterna stiga avsevärt från en i jämförelse med hela landet redan mycket hög nivå. Utskottet konstaterar därför att stödet borde uppgå till 60 procent av de godtagbara kostnaderna. Utskottet anser att investeringen är en så betydande engångsutgift för landskapet att beviljande av extra anslag i stöd av 48 § självstyrelselagen är väl motiverat för att trygga försörjningsberedskapen i landskapet. Den potentiella sidonyttan av kabeln i form av möjligheter att transitera el mellan Finland och Sverige, samt möjligheten att avsätta förnybar vindkraft på den finländska marknaden förstärker bilden av kabelinvesteringen som en viktig infrastrukturell satsning till nytta för hela landet och för den nordiska elmarknaden.”

Ärendets handläggning:

Arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, justitieministeriet och försörjningsberedskapscentralen har avgivit utlåtanden, vilka landskapsregeringen bemött. Nämnda ministerier har även beretts tillfälle att uttala sig över de bemötanden landskapsregeringen tillställt Ålandsdelegationen i ärendet.

Arbets- och näringsministeriet har i utlåtande 23.6.2010 bl.a. konstaterat följande:

- Projektet för att trygga elförsörjningen för landskapet ligger i linje med riktlinjerna för regeringens klimat- och energipolitik samt med EU:s energipolitiska mål,
- Det nuvarande elsystemet på Åland som baserar sig på en enda undervattenskabel är mycket sårbart för defekter. Eftersom frågan om huruvida reservkraftskapacitet också fortsättningsvis ska upprätthållas ska avgöras om några år, anser ministeriet att det i detta skede finns skäl att göra en övergripande granskning av frågan om sättet att trygga Ålands elförsörjning. Ministeriet anser att Ålands reservkraftsförsörjning ska tryggas antingen genom en tillräcklig förbindelse till rikets stamnät eller genom lokal reservkraft,
- När det gäller dimensioneringen av Ålands behov av reservkraft kan Kraftnät Åland Ab:s åsikt att det räcker med beredskap för 100 megawatts förbrukningstopp betraktas som en försiktig men samtidigt motiverad bedömning. Endast en andel av 100 megawatt kan betraktas som en sådan investering som tryggar reservkraftsförsörjningen för Åland,
- Ministeriet anser att de investeringar vilka den systemansvarige stamnätsinnehavaren som ett lagstadgat monopol gör kan och bör i princip finansieras genom avgifter som tas ut av nätanvändarna. Enligt rikets gällande bestämmelser om energistöd kan det stöd som beviljas för investeringsprojekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning utgöra högst 25 procent av de godtagbara kostnaderna. Det stöd som beviljats projektet Estlink2 och som ingår i EU:s åter-

hämtningspaket har varit ca 33 procent. Ministeriet anser att det är svårt att motivera en högre stödprocent än den ovan nämnda för projektet. Man bör dessutom beakta att enligt rikets bestämmelser om energistöd beviljas nätinnehavare inte stöd för täckande av investeringar i projekt för förnybar energi,

- Verkningarna av EU:s statsstödsregler på projektet bör utredas mer i detalj.

Med hänsyn till det ovan sagda tillstyrker ministeriet inte Ålands lagtings framställning.

Landskapsregeringen har i yttrande 14.4.2011 över arbets- och näringsministeriets utlåtande sammanfattningsvis konstaterat följande:

- Landskapsregeringen anser fortfarande att det planerade projektet är det totalekonomiskt mest ändamålsenliga sättet att trygga reservkraftsförsörjningen i landskapet med beaktande av överföringskostnaderna,
- Syftet med stödet är att trygga reservkraften för el inom landskapet,
- Det finns starka skäl för att stöda investeringen med statsstöd,
- Landskapsregeringen avser förhandsanmäla stödet till kommissionen efter att Ålandsdelegationen fattat beslut i frågan,
- Det finns starka skäl till att välja likströmsförbindelsealternativet för att långsiktigt trygga den åländska reservkraftsförsörjningen,
- De åländska elkonsumenterna har redan i dag mycket höga överföringskostnader och konsumenterna på den åländska landsbygden har de högsta överföringskostnaderna för el i hela landet,
- En långsiktig strategi för Ålands elförsörjning har tagits fram och utdrag av de utredningar som ligger till grund för projektet har muntligen presenterats och redovisats av Kraftnät Åland Ab för arbets- och näringsministeriet samt för Ålandsdelegationen,
- Överföringskapaciteten för likströmsförbindelsen är dimensionerad för 100 megawatt last på Åland,
- De ekonomiska kalkylerna för likströmsförbindelsen baserar sig på den prisbild som Kraftnät Åland Ab har för byggnationen av projektet,
- Den genomförda jämförelsen mellan alternativet för likströmsförbindelsen och alternativet för gasturbiner är rättvisande. Pöyry Management Consulting Oy:s beräkning av kostnaderna för gasturbiner är till och med högre än Kraftnät Åland Ab:s beräkning av kostnaderna för gasturbiner,
- Utvecklingen av effekt- och energiförbrukningen har inte avvikit från den framtagna prognosen för effekt- och energiutveckling och ingen avmattning i utvecklingen har observerats,
- För att jämförelsen av elpriser i riket och i landskapet ska vara rättvisande bör den baseras på överföringskostnader.

I bemötande 20.6.2011 till landskapsregeringens yttrande hänvisar arbets- och näringsministeriet till sitt tidigare utlåtande och anser att det är motiverat att vara inställd på att dimensionera reserveffekten inom elförsörjningen för landskapet Åland till 100 megawatt inom de närmaste årtiondena. Utifrån de utredningar som lämnats i ärendet konstaterar ministeriet att den lösning som ur teknisk och totalekonomisk synvinkel kan betraktas som det bästa alternativet är att sammankoppla landskapets elnät och elnätet på finska fastlandet med hjälp av en undervattenskabel med en effekt på 100 megawatt. Ministeriet konstaterar att projektet för att bygga en kabel med högst 100 mega-

watts effekt för att trygga landskapets elförsörjning genom sammankoppling av landskapets elnät och rikets elnät är förenligt med riktlinjerna för regeringens klimat- och energipolitik samt med EU:s energipolitiska mål.

När det gäller frågor som påverkar dimensioneringen av ett extra anslag hänvisar ministeriet till sitt tidigare utlåtande.

Finansministeriet har i utlåtande 7.5.2010 konstaterat bl.a. följande:

- Finansministeriet anser inte att det extra anslaget är motiverat, eftersom motsvarande elkablar på fastlandet finansieras av elmarknadsaktörerna genom elprissättningen. Staten kan dock bevilja understöd till investeringsprojekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning (statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (1313/2007),
- Den höjning av elpriset som skulle följa av den planerade kabeln är inte orimlig med tanke på att prishöjningar överhuvudtaget förberetts,
- Om stöd beviljas trots finansministeriets motstånd, borde stödet betalas först efter 2011,
- Ministeriet konstaterar att lagtingets förslag till understödsprocent, 60, är överdimensionerad. Som jämförelse kan framföras att landskapsregeringens förslag var 40 procent. Det maximala understödet är enligt ovan nämnda förordning 25 procent. Ministeriet hänvisar även till att det stöd som Europeiska unionen beviljat för projektet för elkabeln mellan Finland och Estland uppgick till ca. en tredjedel, vilket var exceptionellt högt,
- Till beslutet ska förutom andra villkor bifogas en förpliktelse för landskapsregeringen att återbära det extra anslaget till staten ifall det senare framkommer att det är fråga om statsstöd som strider mot EU-bestämmelser.

Landskapsregeringen har i yttrande 14.4.2011 över finansministeriets utlåtande bl.a. anfört följande:

- Reservkraften inom landskapet är i dagsläget underdimensionerad och det föreligger risk för långa avbrott med skadeföljder. För att reservkraftsförsörjningen i landskapet ska tryggas behöver reservkraften utökas. Det totalekonomiskt mest ändamålsenliga sättet för att rygga reservkraftsförsörjningen är att bygga en likströmsförbindelse mellan landskapet och riket,
- De åländska förhållandena och möjligheterna till finansiering av investeringar genom elprissättningen kan inte jämföras med förhållandena i riket och de i riket verksamma elmarknadsaktörernas möjligheter till finansiering av investeringar,
- De åländska elkonsumenterna har redan i dag mycket höga överföringskostnader och konsumenterna på den åländska landsbygden har de högsta överföringskostnaderna för el i hela landet. Kraftnät Åland Ab:s kostnader för projektet att bygga en likströmsförbindelse kommer att medföra betydande höjningar av elpriset för konsumenter och företag på Åland,
- Det är en samhällsangelägenhet att elpriset på Åland är konkurrenskraftigt,
- Landskapsregeringen är medveten om att det är landskapets ansvar att ärendet hanteras korrekt i enlighet med EU:s statsstödsregler,
- Landskapsregeringen är införstådd med att utbetalning ur det extra anslaget inte verkställs före år 2012.

Sammanfattningsvis anser landskapsregeringen att det inte framkommit omständigheter som skulle visa att stödnivån skulle vara överdimensionerad. Landskapsregeringen anser således att lagtingets anhållan om extra anslag är motiverad.

I bemötande 3.6.2011 till landskapsregeringens yttrande vidhåller finansministeriet att lagtingets förslag till understödsprocent 60 är överdimensionerad. Som jämförelse kan framföras att landskapsregeringens förslag om understöd för godtagbara kostnader var 40 procent. Ministeriet tillägger att Ålandsdelegationen borde granska den nyaste kalkylen av investeringskostnaderna.

Justitieministeriet konstaterar i utlåtande 15.4.2010 sammanfattningsvis att det ankommer på de behöriga myndigheterna i landskapet att bedöma om stödet till Kraftnät Åland Ab skall anses uppfylla villkoren som befriar från notifiering.

Landskapsregeringen har i yttrande 14.4.2011 över justitieministeriets utlåtande anfört att landskapsregeringen anser att projektet är av s.k. allmänt ekonomiskt intresse. Landskapsregeringen anser också att stödet till Kraftnät Åland Ab i dess egenskap av systemansvarig för tryggnad av landskapets elförsörjning inte kan anses påverka handeln på ett sätt som strider mot unionens intresse. Landskapsregeringen avser att av försiktighetsskäl efter samråd med avdelningen för statligt stöd vid EU-kommissionen och innan utgivandet av stödet inhämta EU-kommissionens godkännande genom en förhandsanmälan. Det formella notifieringsförfarandet kan inledas först då landskapsregeringen tagit del av Ålandsdelegationens beslut.

I bemötande 15.6.2011 till landskapsregeringens yttrande hänvisar justitieministeriet till sitt tidigare utlåtande och har inte något att tillägga i ärendet.

Försörjningsberedskapscentralen anför i utlåtande 18.10.2010 bl.a. att en reservförbindelse från fastlandet till Åland är välgrundad för tryggnad av den åländska försörjningsberedskapen, med beaktande av att Åland är mer beroende av eluppvärmning än övriga landet samt den snabbare ökningen av elkonsumenterna. Eftersom den planerade kabelsträckningen går längs trånga rutter i den åboländska skärgården, i vilken det finns och för vilken har planerats ett utökat regionnät för att koppla samman de för skärgården planerade vindmölleparkerna med riksnätet, anser försörjningsberedskapscentralen att det finns anledning att i en större utsträckning utreda utvecklingen av områdets elnät. Vidare bör även den planerade kabelns överföringskapacitet utredas med beaktande av överföringsbehovet för både region- och stamnätet i framtiden.

Landskapsregeringen framför i yttrande 14.4.2011 över försörjningsberedskapscentralens utlåtande sammanfattningsvis att enligt uppgift från Kraftnät Åland Ab har en diskussion förts med Fortum Sähkösiirto Oy om möjligheterna och samordningseffekterna för att koppla samman sist nämnda bolags projekt att förstärka skärgårdsnätet i Nagu, Korpo och Houtskär med likströmsförbindelsen mellan landskapet och riket. Fortum Sähkösiirto Oy har till Kraftnät Åland Ab meddelat att det är ekonomiskt mest effektivt att bolagen driver projekten var för sig. Även i Energimarknadsverkets byggnadstillstånd för byggnation av likströmsförbindelsen framgår att det inte finns några samordningsvinster med ett gemensamt projekt. I yttrandet anförs även att enligt Kraftnät Åland Ab:s och Energimarknadsverkets bedömning är 100 megawatt en tillräcklig kapacitet för att trygga reservkraftförsörjningen för framtiden.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen beviljar landskapet Åland ett extra anslag om högst 50 000 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för att bygga en likströmsförbindelse mellan Åland och riket. Anslaget kan erläggas ur 2012 års statsmedel.

Delegationen har därtill beslutat om följande villkor:

1. Det slutliga beloppet av det extra anslaget får vara högst 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna. Med godtagbara investeringskostnader avses i statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 1313/2007) avsedda godtagbara kostnader i ett investeringsobjekt.
2. Anslaget betalas i rater till Ålands landskapsregering mot rekvisition med redogörelse för användningen.
3. Den slutliga avsyningen av objektet ska ske i närvaro av representanter för landskapsregeringen och arbets- och näringsministeriet på vilka det ankommer att i samråd fastställa det slutliga anslagsbeloppet och godkänna den slutliga redovisningen av anslagets användning.
4. Landskapet ska återbetala det extra anslaget om det sedermera konstateras att stödet strider mot EU-bestämmelserna.

Ledamoten Olssons skiljaktiga mening bifogas beslutet.

Enligt 56 § 5 mom. i självstyrelselagen för Åland underställs delegationens beslut republikens president för stadsfästelse.

Motivering

På basen av den företedda utredningen i ärendet finner Ålandsdelegationen det styrkt att Åland inom en nära framtid, och speciellt på lång sikt, kommer att sakna en fungerande försörjningsberedskap beträffande elkraft. För att lösa problemet har Ålands landskapsregering inkommit till Ålands lagting med ett förslag om byggande av en likströmsförbindelse på 100 megawatt mellan Åland och riket till en kostnad om högst 125 000 000 euro. Landskapsregeringen har föreslagit att landskapet stöder utbyggnaden med ett bidrag uppgående till 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 50 000 000 euro och att lagtinget anhåller om extra anslag hos Ålandsdelegationen för ändamålet. Lagtinget har tillställt Ålandsdelegationen en framställning om ett extra anslag om 60 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 75 000 000 euro att utges som bidrag till Kraftnät Åland Ab för nämnda ändamål.

Av handlingarna i ärendet framgår att investeringskostnaden för en utbyggnad av den befintliga reservkraften till att uppnå en kapacitet om 100 megawatt, både enligt de beräkningar arbets- och näringsministeriet, utgående från en kalkyl utarbetad av Pöyry Management Consulting Oy och Kraftnät Åland Ab presenterat, uppgår till minst 50 miljoner euro.

Enligt ordalydelsen av 48 § i självstyrelselagen kan extra anslag på framställning av lagtinget beviljas för osedvanligt stora engångsutgifter, som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter, som faller inom landskapets behörighet. Ålandsdelegationen konstaterar att den nu aktuella investeringen beloppsmässigt är så extraordinär och av den art att rekvisiten för extra anslag i självstyrelselagens 48 § uppfylls. Ärenden gällande el är att hänföra till näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen. Landskapets grundbudget för 2011 uppgår till 322 194 000 euro, varav investeringsutgifterna är 17 830 000 euro. Det slutliga avräkningsbeloppet för 2009 utgör 168 901 504,77 euro.

De extra anslag som Ålandsdelegationen enligt gällande självstyrelselag beviljat har gällt investeringar i elkraft. Ålandsdelegationen beviljade genom beslut 26.11.1998 landskapet Åland ett extra anslag om 42 700 000 mark att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en elöverföringslinje mellan Sverige och Åland. Genom beslut 17.3.2004 beviljades landskapet ett extra anslag om högst 6 150 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en reservkraftsanläggning. Den nu aktuella investeringen är det tredje steget i att långsiktigt trygga den åländska elförsörjningen. Lagtinget aviserade i samband med nämnda ansökan gällande reservkraftsanläggningen om detta tredje steg för att långsiktigt trygga den åländska elförsörjningen.

Justitieministeriet har i sitt utlåtande närmare redogjort för de EU-rättsliga aspekterna. Arbets- och näringsministeriet har i sitt utlåtande anfört att den myndighet som beviljar stöd alltid i sista hand ansvarar för tillämpningen av det anmälningsförfarande som anges i EU:s regler om statligt stöd. Det är således landskapsregeringen som i egenkap av beslutande myndighet bär ansvaret för det stödbeslut som fattas. Landskapsregeringen har i skrivelse 14.4.2011 anfört att den avser att efter samråd med avdelningen för statligt stöd vid EU-kommissionen och innan utgivandet av stödet inhämta EU-kommissionens godkännande genom en förhandsanmälan. Med beaktande av detta anser Ålandsdelegationen att beslut även ur EU-rättslig synpunkt nu kan fattas i ärendet.

Ålandsdelegationen anser, framför allt med beaktande dels av det exceptionellt höga elpriset på Åland, dels av nödvändigheten att på Åland ha en i alla avseenden tillförlitlig och en i jämförelse med riket avsevärt högre försörjningsberedskap för elkraften, eftersom elkraften i riket vid behov kan överföras från en landsdel till annan, samt dels av tidigare praxis om nivån på extra anslag för denna typ av investeringar, att landskapet Åland ska beviljas ett extra anslag om 50 000 000 euro utgörande högst 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna vilka beräknas uppgå till 125 000 000 euro.

I beslutet har beaktats finansministeriets önskemål om att eventuellt stöd bör utbetalas först efter 2011.

Olof Olssons skiljaktiga mening:

Enligt min uppfattning hade Ålandsdelegationens beslut bort ges följande innehåll och utformning:

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen beviljar landskapet Åland ett extra anslag om högst 20 000 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för en investering avsedd att säkerställa landskapets elförsörjning. Anslaget kan erläggas ur 2012 års statsmedel.

Delegationen har därtill beslutat om följande villkor:

1. Det slutliga beloppet av det extra anslaget får vara högst 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna. Med godtagbara investeringskostnader avses i statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 1313/2007) avsedda godtagbara kostnader i ett investeringsobjekt.
2. Anslaget betalas i rater till Ålands landskapsregering mot rekvisition med redogörelse för användningen.
3. Den slutliga avsyningen av objektet ska ske i närvaro av representanter för landskapsregeringen och arbets- och näringsministeriet, på vilka det ankommer att i samråd fastställa det slutliga anslagsbeloppet och godkänna den slutliga redovisningen av anslagets användning.
4. Landskapet ska återbetala det extra anslaget om det sedermera konstateras att stödet strider mot EU:s bestämmelser.

Enligt 56 § 5 mom. i självstyrelselagen för Åland underställs delegationens beslut republikens president för stadfästelse.

Motivering

Enligt 48 § i självstyrelselagen för Åland kan extra anslag beviljas för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet. Enligt 56 § i samma lag ankommer det på Ålandsdelegationen att bevilja extra anslag enligt lagens 48 §.

Ålandsdelegationens beslut om extra anslag stadfästes av republikens president.

Den i ärendet företedda utredningen visar att landskapet redan inom en nära framtid kommer sakna en tillräcklig försörjningsberedskap beträffande elkraft. För att säkra landskapets elförsörjning då den ordinarie elförsörjningen är bruten avser Kraftnät Åland Ab, som är Ålands stamnätsbolag med systemansvaret för el i landskapet, att bygga en 100 megawatts kabelförbindelse för likström mellan landskapet och riket för ett belopp om högst 125 miljoner euro. Landskapsregeringen har i en framställning 26.5. 2009 till lagtinget föreslagit att landskapet stöder utbyggnaden med ett bidrag uppgående till 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 50 miljoner euro, samt att lagtinget anhåller om ett extra anslag för ändamålet. Lagtinget

har medelst beslut 4.11. 2009 meddelat Ålandsdelegationen att den tillställer delegationen en framställning om extra anslag om 60 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 75 miljoner euro, att utges som bidrag till Kraftnät Åland Ab för byggandet av en likströmsförbindelse till riket.

De två extra anslag enligt den nugällande självstyrelselagen som Ålandsdelegationen tidigare har beviljat, har vardera gällt investeringar för att trygga landskapets elförsörjning. För anläggande av en elkabel mellan landskapet och Sverige beviljades 1998 ett extra anslag om 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, högst 42,7 miljoner mark, och 2004 beviljades ett extra anslag om likaledes 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, högst 6,15 miljoner euro, för en reservkraftsanläggning i Tingsbacka på Åland. I vardera fallet beviljades landskapet det extra anslaget för att det skulle utges som investeringsbidrag till Kraftnät Åland Ab. Den nu ifrågavarande investeringen, varom lagtinget aviserade redan i samband med anhållan om det extra anslaget för reservkraftsanläggningen i Tingsbacka, är det tredje steget i ett långsiktigt program för att trygga landskapets elförsörjning.

Ansökan om extra anslag avser ett investeringsbidrag för en 100 megawatts kabelförbindelse mellan landskapet och riket med en total anskaffningsutgift om högst 125 miljoner euro. Enligt beräkningar gjorda av dels arbets- och näringsministeriet, dels Kraftnät Åland Ab uppgår investeringskostnaderna för en utbyggnad av den befintliga reservkraften i landskapet så att den uppnår en kapacitet om 100 MW till minst 50 miljoner euro.

Landskapets grundbudget för 2011 uppgår till 322 194 000 euro, varav för investeringar avsatts 17 830 000 euro. Det slutliga avräkningsbeloppet för 2009 är 168 901 504,77 euro.

Ärenden gällande el och elförsörjning är att hänföra till näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag, varom nu inte är fråga, enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet. Med hänvisning till vad som ovan anförts finner Ålandsdelegationen att utgiften för en investering om 125 miljoner euro i en kabelförbindelse mellan landskapet och riket är en sådan i självstyrelselagens 48 § avsedd osedvanligt stor engångsutgift som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget, och att det samma gäller om ansökan om extra anslag avsett en utbyggnad av den befintliga reservkraften i landskapet för 50 miljoner euro. De formella förutsättningarna i självstyrelselagen för att bevilja ett extra anslag är sålunda i vardera fallet för handen.

Trots att ett investeringsstöd om 40 procent är väsentligt högre än det stöd som beviljas för likartade investeringar på annat håll i landet och högre än det stöd som beviljats i gränsöverskridande projekt mellan Finland och utlandet, anser Ålandsdelegationen med beaktande av de redan nu jämförelsevis höga elpriserna i landskapet, det av de insulära förhållandena betingade behovet av en hög elförsörjningsberedskap samt tidigare praxis beträffande nivån på extra anslag för ifrågavarande slag av investeringar, och med särskilt understrykande av att elkraftförsörjningen i landskapet under alla förhållanden skall vara tryggad, att det extra anslaget skall uppgå till 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna.

De geografiska förhållandena gör att investeringskostnaderna för att säkerställa en obruten elförsörjning i landskapet är väsentligt högre än motsvarande kostnader i riket. Det är särskilt denna omständighet som kan leda till att det blir orimligt att landskapet skall finansiera elförsörjningsinvesteringar enbart med landskapets budget eller att elabbonenterna skall stå för alla dessa kostnader. Såsom framgår ovan skulle investeringskostnaden för en utbyggnad av den befintliga reservkraften i landskapet så, att elförsörjningen i landskapet vore tryggad på i stort sätt samma sätt som med en kabelförbindelse till riket vara i storleksklassen 50 miljoner euro medan investeringen i kabelförbindelsen kostar i storleksklassen 125 miljoner euro. Totalekonomiskt, när drifts- och andra löpande kostnader beaktas, är alternativen mer likvärda. Det finns också flera bl.a. miljömässiga och kommersiella omständigheter som talar för alternativet med en kabelförbindelse. Trots detta och med understrykande av att det är tryggandet av en obruten elförsörjningen i landskapet som är den centrala omständigheten också då beloppet av det extra anslaget skall fastställas, anser Ålandsdelegationen att det extra anslaget skall dimensioneras utgående från det billigare av de två investeringsalternativen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning skall därför det extra anslaget - och detta oberoende av vilket investeringsalternativ, kabelförbindelse eller utbyggd reservkraft, Kraftnät Åland Ab slutligen går in för och landskapet besluter stödja - uppgå till högst 20 miljoner euro.

I beslutet har beaktats finansministeriets önskemål om att ett eventuellt stöd utbetalas först efter 2011.

Justitieministeriet har i sitt utlåtande närmare redogjort för de EU-rättsliga aspekterna i ärendet. Arbets- och näringsministeriet har i sitt utlåtande anfört att den myndighet som beviljar stöd alltid i sista hand ansvarar för tillämpningen av det anmälningsförfarande som anges i EU:s regler om statligt stöd. Det är således landskapsregeringen som i egenskap av beslutande myndighet bär ansvaret för att det stödbeslut som fattas. Landskapsregeringen har i en skrivelse 14.4. 2011 anfört att den avser att efter samråd med avdelningen för statligt stöd vid EU-kommissionen och innan utgivandet av stödet inhämta EU-kommissionen godkännande genom en förhandsanmälan. Med beaktande av detta anser Ålandsdelegationen att beslut även från EU-rättslig synpunkt nu kan fattas i ärendet.

Republikens presidents beslut 7.10.2011.

ÅLANDSDELEGATIONEN

SAKREGISTER

2008 - 2014

Landskapslagar

A

Alkohol

- tillämpning av riksförfattningar
9/13, D 10 13 01 1

Allmän ordning och säkerhet
10/10, D 10 10 01 5

Allmänna handlingars offentlighet
15/13, D 10 13 01 14

Arbetsmarknadspolitisk verksamhet
14/08, D 10 08 01 5
8/11, D 10 11 01 2
16/12, D 10 12 01 22
23/13, D 10 13 01 44

Arbets tid i vägtrafik
25/13, D 10 13 01 34

Arvode
- landskapsstyrelseledamot
32/09, D 10 09 01 18

Avbytarstöd
24/14, D 10 14 01 18

Avbytarverksamhet för lantbrukare
5/10, D 10 09 01 19
3/11, D 10 10 01 27

Avgifter
- till Ålands hälso- och sjukvård
7/10, D 10 09 01 28
34/11, D 10 11 01 34
5/14, D 10 14 01 7

Avloppsvattenavgift
22/12, D 10 12 01 25

Avskiljning och lagring av koldioxid
29/12, D 10 12 01 28

B

Barn

- kontroll av brottslig bakgrund
16/11, D 10 11 01 22
35/13, D10 13 01 58

Barnbidrag
4/08, D 10 07 01 134

Barnomsorg
16/11, D 10 11 01 19
18/12, D 10 12 01 19
16/13, D 10 13 01 31
35/13, D 10 13 01 56

Barnskydd
26/08, D 10 08 01 16
16/11, D 10 11 01 21
35/13, D 10 13 01 55

Basbelopp
11/10, D 10 09 01 22
1/14, D 10 13 01 68

Berusad
- behandling av
15/13, D 10 13 01 10

Biodrivmedel
45/11, D 10 11 01 39

Bildningsförbund

- landskapsbidrag
22/09, D 10 09 01 10

Bostadsproduktion

- 33/13, D 10 13 01 52
- stöd för
45/11, D 10 11 01 40

Byggnaders energiprestanda

16/08, D 10 08 01 6

D

Datainspektionen

12/10, D 10 09 01 32
17/13, D 10 13 01 24

Diskriminering

- förhindrande av
37/13, D 10 13 01 64

Diskrimineringsombudsmannen

12/10, D 10 09 01 31
17/13, D 10 13 01 24

Djurskydd, se även

Skydd av djur
11/11, D 10 11 01 5
29/11, D 10 11 01 29
27/13, D 10 13 01 41

E

Eggvapen

10/10, D 10 10 01 7

Ekodesign

9/11, D 10 11 01 3
28/11, D 10 11 01 28

Ekologisk produktion

13/12, D 10 12 01 13

EI

- produktionsstöd för
31/11, D 10 11 01 31

Elektrisk och elektronisk utrustning

- begränsning av användning av
farliga ämnen
24/13, D 10 13 01 35

Ellag

15/09, D 10 09 01 7
17/12, D 10 12 01 16

Elsäkerhet

15/09, D 10 09 01 6

Energideklaration för byggnader

32/13, D 10 13 01 48
11/14, D 10 14 01 13

Energimärkning

9/11, D 10 11 01 3
28/11, D 10 11 01 28

Enskilda vägar

8/14, D 10 14 01 12

Explosiva varor

14/11, D 10 11 01 15

Energieffektivitetstjänster

36/10, D 10 10 01 18

Europeiska gemenskapen

- gemensam fiskeripolitik
15/08, D 10 08 01 8

F

Finansförvaltning

- landskapets
7/13, D 10 12 01 37

Fiske

15/08, D 10 08 01 7

Fiskeripolitik

- inom europeiska gemenskapen
15/08, D 10 08 01 8

Foderlag

27/10, D 10 10 01 14

Fordon

- 10/11, D 10 11 01 4,
8/12, D 10 12 01 7
- besiktning och registrering
10/09, D 10 09 01 5

Fornminnen

25/11, D 10 11 01 26

Fritidsbåtar

8/09, D 10 09 01 3

Förskottsuppbörd

24/08, D 10 08 01 12

Förvaltningslagen

15/13, D 10 13 01 12

G

Grundskola

23/10, D 10 10 01 11

Gymnasieutbildning

41/10, D 10 10 01 22

17/13, D 10 13 01 26

6/14, D 10 14 01 8

Genetiskt modifierade växter

9/12, D 10 12 01 6

H

Handikapp/handikappade personer

- service och stöd
18/10, D 10 10 01 9
- tolkningstjänst
4/11, D 10 10 01 28

Hälso- och sjukvård

36/08, D 10 08 01 23

48/11, D 10 11 01 44

4/13, D 10 12 01 45

17/13, D 10 13 01 25

35/13, D 10 13 01 59

5/14, D 10 14 05 6

- gränsöverskridande

5/14, D 10 14 01 5

Högskolan på Åland

13/11, D 10 11 01 9

17/13, D 10 13 01 29

I

Indexhöjning

- av vissa förmåner 2013
23/12, D 10 13 01 47

Infrastruktur

- för geografisk information
37/10, D 10 10 01 19

Integration

- främjande av
16/12, D 10 12 01 20
23/13, D 10 13 01 45

J

Jakt

- 27/11, D 10 11 01 27
4/12, D 10 12 01 2

Jämställdhet mellan kvinnor och män

- 37/13, D 10 13 01 63

K

Kapitalinkomst

- kompensation för uteblivna
inkomster
5/12, D 10 12 01 5
13/13, D 10 13 01 17
2/14, D 10 14 01 3

Kemikalier

- 9/10, D 10 10 01 3
14/11, D 10 11 01 15
14/11, D 10 11 01 16
7/14, D 10 14 01 9

Kommunalbeskattningen

- skattelättnader för 2013-2015
13/13, D 10 13 01 15

Kommunalskatt

- 27/08, D 10 08 01 20
29/09, D 10 09 01 16
6/10, D 10 09 01 20
17/10, D 10 10 01 10
44/11, D 10 11 01 38
5/12, D 10 12 01 3
2/13, D 10 12 01 41

Kommunalskattelagen

- 13/13, D 10 13 01 16
2/14, D 10 14 01 1

Körkort

- 6/08, D 10 08 01 3
15/11, D 10 11 01 18

L

Lagtingets kansli

- 1/13, D 10 12 01 40

Lagtingsordningen

- 17/08, D 10 08 01 9
33/11, D 10 11 01 33
27/12, D 10 12 01 26
7/13, D 10 12 01 33

Lagtingsval- och kommunalval

- 1/11, D 10 10 01 25
23/14, D 10 14 01 17

Landskapsandel

- 34/08, D 10 08 01 22
5/13, D 10 12 01 46

Landskapsbidrag

- till bildningsförbund
22/09, D 10 09 01 10

Landskapets finansförvaltning

- 13/11, D 10 11 01 8
- 27/12, D 10 12 01 27
- 28/14, D 10 14 01 20

Landskapets hushållning

- 43/10, D 10 10 01 24

Landskapsregeringen, se
Ålands landskapsregering

Landskapsrevisionen

- 7/13, D 10 12 01 34
- 20/13, D 10 13 01 33

Livsmedel

- 2/09, D 10 08 01 25
- 32/11, D 10 11 01 32

Livsmedelsslåg

- 34/13, D 10 13 01 51

Läroavtalsutbildning

- 37/08, D 10 08 01 24
- 41/10, D 10 10 01 23

M

Miljökonsekvensbedömningar

- 28/10, D 10 10 01 15
- 21/12, D 10 12 01 24

Miljöskydd och miljötilstånd

- 23/09, D 10 09 01 14
- 12/11, D 10 11 01 6
- 14/11, D 10 11 01 11
- 24/11, D 10 11 01 25
- 11/12, D 10 12 01 10
- 12/12, D 10 12 01 11
- 29/12, D 10 12 01 29
- 21/13, D 10 13 01 36
- 22/13, D 10 13 01 39
- 14/14, D 10 14 01 15

Miljöskador

- 23/09, D 10 09 01 12

Motorfordonsbyrån

- 12/10, D 10 09 01 30
- 8/14, D 10 14 01 11

N

Naturvård

- 23/09, D 10 09 01 13
- 28/10, D 10 10 01 16
- 14/11, D 10 11 01 14
- 34/12, D 10 12 01 32
- 22/13, D 10 13 01 38

Nordiska rådet

- Ålands representation
24/10, D 10 10 01 12

Nykterhetsarbete

- 35/13, D 10 13 01 61

Näring

- näringsstöd
23/08, D 10 08 01 11
- 7/09, D 10 09 01 2

O

Offentliga nöjeställningar
4/10, D 10 09 01 26

Offentlig arbetsmarknads- och
företagsservice
23/13, D 10 13 01 46

Offentlig upphandling
5/08, D 10 08 01 1
7/12, D 10 12 01 8
7/13, D 10 12 01 36

Oljeskador
6/09, D 10 09 01 1
35/10, D 10 10 01 17
14/11, D 10 11 01 17

Ordningslag
10/10, D 10 10 01 4
Ordningsstadga för landsbygden
10/10, D 10 10 01 6

Ordningsvakter
2/10, D 10 09 01 23
15/13, D 10 13 01 11

P

Parkeringsbot
18/09, D 10 09 01 9

Patient
- ställning och rättigheter
35/13, D 10 13 01 60
37/13, D 10 13 01 66

Pensionsfond
- landskapet Ålands
7/12, D 10 12 01 39

Pensionsskydd
- för ledamöter av lagtinget och
landskapsregeringen
32/09, D 10 09 01 17

Personuppgifter
15/13, D 10 13 01 13

Plan- och bygglag
4/10, D 10 09 01 27
45/11, D 10 11 01 41
32/13, D 10 13 01 49
11/14, D 10 14 01 14

Plantmaterial
12/13, D 10 13 01 4

Posten på Åland
33/08, D 10 08 01 21

Polislag för Åland
15/13, D 10 13 01 7
4/14, D 10 14 01 4

Posttjänster
20/11, D 10 11 01 23

Privat socialservice
18/12, D 10 12 01 18
35/13, D 10 13 01 57

Privata säkerhetstjänster
3/10, D 10 09 01 24

Produktionsstöd för el

31/11, D 10 11 01 31

26/13, D 10 13 01 42

Produktsäkerhet

11/12, D 10 12 01 9

R

Radio- och televisionsverksamhet

35/11, D 10 11 01 35

3/12, D 10 12 01 1

10/13, D 10 13 01 2

Renhållning

14/11, D 10 11 01 13 -

24/11, D 10 11 01 24

20/12, D 10 12 01 17

25/14, D 10 14 01 19

Revisionsbyrå

- landskapets

7/13, D 10 12 01 35

Räddningslag

15/13, D 10 13 01 9

21/13, D 10 13 01 37

S

Sammankomster

4/10, D 10 09 01 25

Semesterlagen

17/13, D 10 13 01 18

Skatteinkomster

- kompensation för förlust av

6/10, D 10 09 01 21

2/13, D 10 12 01 42

Sjukpensionärer

- främjande av återgång i arbete

8/10, D 10 10 01 1

40/13, D 10 13 01 67

Skydd av djur

27/13, D 10 13 01 40

Socialvård

16/11, D 10 11 01 20

48/11, D 10 11 01 45

35/13, D 10 13 01 53

37/13, D 10 13 01 65

- planering av och landskapsandel

26/08, D 10 08 01 17

3/09, D 10 08 01 26

5/13, D 10 12 01 47

Specialomsorger

- om utvecklingsstörda

26/08, D 10 08 01 19

35/13, D 10 13 01 54

Studiestöd

3/13, D 10 12 01 43-44

Stöd

Se även hemvårdsstöd, näringsstöd, räntestöd, studiestöd, utkomststöd

- för vård av barn i hemmet

26/08, D 10 08 01 18

25/10, D 10 10 01 13

16/13, D 10 13 01 32

- vid förvärv av bostad

5/11, D 10 10 01 29

1/12, D 10 11 01 46

T

Tjänstemannalag
17/13, D 10 13 01 20
Tobakslag
35/11, D 10 11 01 36
47/11, D 10 11 01 43

Trafikbrottslag
19/08, D 10 08 01 10

U

Underhållsstöd
4/09, D 10 08 01 27

Underhållstrygghet
4/09, D 10 09 01 28

Utbildning
- på gymnasialstadienivå
25/08, D 10 08 01 13

Utkomstskydd
14/08, D 10 08 01 4
8/11, D 10 11 01 1
16/12, D 10 12 01 21
23/13, D 10 13 01 43

Utkomststöd
3/08, D 10 07 01 135
43/11, D 10 11 01 37
16/12, D 10 12 01 23
28/12, D 10 12 01 30

Utsläppshandel
9/09, D 10 09 01 4
39/10, D 10 10 01 21
30/12, D 10 12 01 31

Utvecklingsstörda

- specialomsorger om
26/08, D 10 08 01 19

V

Valfinansiering
2/11, D 10 10 01 26
7/13, D 10 12 01 38

Vattenlag
38/10, D 10 10 01 20
14/11, D 10 11 01 12
12/12, D 10 12 01 12
19/12, D 10 12 01 15

Vägtrafik
18/09, D 10 09 01 8
10/10, D 10 10 01 8
11/13, D 10 13 01 3

Växters sundhet
- skydd för
12/13, D 10 13 01 5

Växtskydd
9/10, D 10 10 01 2

Växtskyddsmedel
19/12, D 10 12 01 14
12/13, D 10 13 01 6

Y

Yrkeskompetens
- för lastbils- och bussförare
6/08, D 10 08 01 2

Yrkeskvalifikationer

- erkännande av
46/11, D 10 11 01 42

Ålands musikinstitut

- 25/08, D 10 08 01 15
- 17/13, D 10 13 01 28

Å

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

- 17/13, D 10 13 01 22

Ålands ombudsmannamyndighet

- 37/13, D 10 13 01 62

Ålands Polismyndighet

- 15/13, D 10 13 01 8

Ålands folkhögskola

- 25/08, D 10 08 01 14
- 17/13, D 10 13 01 27

Ålands självstyrelsedag

- 17/13, D 10 13 01 19

Ålands försöksstation

- 13/11, D 10 11 01 10
- 2/12, D 10 11 01 47

Ålands statistik- och utredningsbyrå

- 17/13, D 10 13 01 30

Ålands hälso- och sjukvård

- 4/13, D 10 12 01 45
- grunderna för avgifter
7/10, D 10 09 01 28
- 34/11, D 10 11 01 34

Ålands jämställdhetsdelegation

- 30/09, D 10 09 01 15

Ålands landskapsregering

- 24/09, D 10 09 01 11
- 13/11, D 10 11 01 7
- 8/14, D 10 14 01 10

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

- 12/10, D 10 09 01 29
- 30/11, D 10 11 01 30
- 17/13, D 10 13 01 21
- 34/13, D 10 13 01 50
- 22/14, D 10 14 01 16

Avräkningar / skattegottgörelser

Skattegottgörelse för 2006
1/08, D 10 07 04 1

Skattegottgörelse för 2007
39/08, D 10 08 04 1

Skattegottgörelse för 2008
31/09, D 10 09 04 1

Skattegottgörelse för 2009
45/10, D 10 10 04 1

Skattegottgörelse för 2010
51/11, D 10 11 04 1

Skattegottgörelse för 2011
33/12, D 10 12 04 1

Skattegottgörelse för 2012
39/13, D 10 13 04 1

Skattegottgörelse för 2013
27/14, D 10 14 04 1

Avräkning för 2007
29/08, D 10 06 04 2

Avräkning för 2008
19/09, D 10 07 04 2

Avräkning för 2009
26/10, D 10 08 04 2

Avräkning för 2010
39/11, D 10 09 04 2

Avräkning för 2011
15/12, D 10 10 04 2

Avräkning för 2012
29/13, D 10 11 04 2

Avräkning för 2013
19/14, D 10 12 04 2

Extra anslag

För säkerställande av landskapets
elförsörjning
37/11, D 10 09 04 3

Överenskommelseförordningar

Samråd vid skötseln av Mariehamns
flygplats
18/08, D 10 08 05 4

Skötseln i landskapet Åland av vissa
förvaltningsuppgifter som gäller pens-
ioner
31/08, D 10 08 05 5

Polisförvaltningen i landskapet Åland
38/08, D 10 08 05 6

Skötseln i landskapet Åland av för-
valtningsuppgifter som gäller under-
hållsstöd
12/09, D 10 09 05 1

Gränsbevakningsväsendets uppgifter
i landskapet Åland
25/09, D 10 09 03 3

Vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland
26/09, D 10 09 05 5

Polisförvaltningen i landskapet Åland
27/09, D 10 09 05 4

Skötseln i landskapet Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning
28/09, D 10 09 05 6

Skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland
1/10, D 10 09 05 7

Skötseln i landskapet Åland av de uppgifter som i stöd av utlämningslagen föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna
30/10, D 10 10 05 3

Skötseln av de förvaltningsuppgifter som gäller stöd för byggande av bredband i landskapet Åland
32/10, D 10 10 05 4

Om en samrådsdelegation för Mariehamns flygplats
44/10, D 10 10 05 6

Skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör tolkningstjänst för handikappade personer
6/11, D 10 11 05 1

Skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel
23/11, D 10 11 05 2

Skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör kontroll av identifiering och registrering av djur
52/11, D 10 11 05 6

Skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör växtskyddsmedel
26/12, D 10 12 05 4

Skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser
8/13, D 10 12 01 14

Skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller skydd för växters sundhet
31/13, D 10 13 05 3

Skötseln på Åland av vissa förvaltningsuppgifter som gäller gränsöverskridande hälso- och sjukvård
12/14, D 10 14 05 2

Skötseln på Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning
17/14, D 10 14 05 6

Övriga utlåtanden

Behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet i farledsärenden som berör handelssjöfart
28/08, D 10 08 05 2

Arbetsgruppsbetänkande gällande landskapet Ålands ställning vid fördragsbrott och i EG-domstolen
40/08, D 10 08 05 7

Utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 30 och 39 § i självstyrelselagen för Åland
14/09, D 10 09 05 2

Möjligheten för staten att betala stöd till näringsverksamhet i landskapet Åland
19/10, D 10 00 05 1

Utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 59a § i självstyrelselagen för Åland
22/10, D 10 10 05 2

Behörigheten att begränsa rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter i landskapet Åland
36/11, D 10 11 05 4

Utlåtande över om rikets lag om samfällda skogar är tillämplig i landskapet Åland
38/11, D 10 11 05 3

Läkemedelscentralens rätt att expediera läkemedel till offentliga socialvårdsinstitutioner i landskapet
6/12, D 10 11 05 5

Tillämpningsområdet för rikets lag om likabehandling på Åland och landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland
23/12, D 10 12 05 1

Utlåtande över de förslag en av landskapet tillsatt parlamentarisk kommitté lagt fram till reformering av självstyrelsesystemet och självstyrelselagen
24/12, D 10 12 05 2

Behörighetsfördelningen när det gäller likabehandling och jämställdhet mellan könen
31/12, D 10 12 05 5

Utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om el- och naturgasnätsavgifter (Rp 109/2012 rd).

Finska namn på geografiska objekt på Åland
6/13, D 10 12 05 3

Utlåtande till frågeställningen om den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i sin helhet gäller på Åland
14/13, D 10 13 05 2

Statens överlåtelse av fast egendom
till statliga bolag på Åland
15/14, D 10 14 05 1

Utkast till en regeringsproposition
med förslag till ändring av 30 § i
självstyrelselagen för Åland
21/14, D 10 14 05 8

Omfattningen av landskapets be-
hörighet relaterad till tjänstekollektiv-
avtal samt hälso- och sjukvården
29/14, D 10 14 05 9